Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in 8 Arist. de physica auscultatione libros - Cod. Ettenheim-Münster 271

[S.l.], [18. Jahrh.]

In secvndvm librvm physicorum artis

urn:nbn:de:bsz:31-129411

Visual Library

159. in subo permaneat, priusquam tamen non exist quae inuol uit semper subi aptitudinem. Atque haec minimum at primi libri textum, vnique ac primae personae in SS. Triade Dei patris honorem, ac gloriam dicta sunto.

IN SECUNDUM LIBRUM PHYSICORUM ARISTOTELIS

Prooemium

Divisio libri secundi phys. Aris. Explicat philosophus hoc secundo libro. Primò, quid sit natura. Secundò distinguit mathematicum à physico, licet in obiecto convenire videantur. Tertiò agit de causis, earumque divisione, nos more consueto toti huic libro unicâ disputatione, sed aliquot quaestionibus divisa, finem imponemus.

DISPUTATIO 2da

QUAESTIO PRIMA DE natura

ARTICULUS PRIMUS
an, et quid sit natura

Conclusio prima dari naturam, huius qualitionis cui... patebit ex mox dicendis.

Conclusio secunda, plurimae sunt acceptiones huius nominis, nam natura omissis tam illis, quae supra in unica praeambula dubio 6. de naturali dixi- mus quam alijs minus usitatis, accipitur primo ex prima impositione pro nascitura, id est pro eo, quod nascitur, sicut pictura pro eo quod pingitur creatura quod creatur. Secundo pro eo quod omnibus suum esse praebet, ut Deus, qui proinde dicitur natura naturans quia naturam et naturam communicans generi res omnes creata dicuntur natura naturata. Tertio sumitur pro rerum omnium creaturarum aggregatione, sic miraculum dicitur esse supra vires naturae id est rerum omnium intra deum existentium. Quarto pro causis naturalibus, ac necessarijs, quo sensu natura dicitur semper intendere ad optimum item nihil facere frustra, non deficere in necessarijs agere modo quo potest optimo, sic sol tamen lucet et ignis tamen urit, quantum potest. Quinto pro essentia seu vera reali entium realium seu ficta et negativa sigmentorum primaum

Variae naturae acceptiones.
Primo pro eo, quod nascitur. Secundo pro eo quod omnibus suum esse praebet.

Tertio pro rerum omnium creaturarum aggregatione.

Quarto pro causis naturalibus ac necessarijs.

Quinto pro essentia entium omnium.

161\. negatiuum, entium quod rationis. Sexto pro cuiusque
Sexto pro cuiusque rei complexione.
rei temperamento, siue complexione in genio
in dole, ac propensione natiua, siquidem
natura id est complexione dicitur melancolici, chole-
rici, sanguinei, etc. quidam quod naturam id
est indolem aut propensionem ad flagitia sol-
licitam, ruere etc. Septimo pro natiuitate

Septimo pro natiuitate.
origine, sic a natura dicuntur lusci, caeci, clau-
di, vari etc. quod lusci, aut caeci nati sunt.

Octauo sumitur pro substantia principio motus quod inest cuique corpori naturali.
Octauo, reponitur natura et maxime philosophice
pro intrio radicali, substantiali quod principio
motus, quod inest cuique corpori naturali, atque
in hac acceptione est quam physici natura-
les philosophi appellant. eo, quod toti in composi-
tatem naturam habentibus occupantur. de hoc libro
disputabimus, et sub hac acceptione omnia
elas ac spirituales substantiae completae uocari
non possunt, iam supra dixi in quadam unica
praeambula. tot modis accipi naturam quot
modis dicitur natura, quae uideri possunt.

Conclusio tertia, natura per se dictum Aristotelem l. 2.

Naturae definitio; natura est principium et causa motus et quietis eius cui inest per se et non secundum accidens.
c. 1. tex: 3. est principium et causa motus et
quietis, eius cui inest primo per se et non secundum
accidens.

Dicitur primo principium, et causa ut ex-
cludat priuationem quae licet principium sit, causa
tamen non est, quia caret positiuo influxu.

Dicitur sto motus et quietis, noīe motus illigitur motum nālem et sensibilem mutaōn, prout comprehendit generaōn motum localem alteraōn, augmentaōn etc. Hinc excluduntur Angeli, eorumque substantia à naē definiē, noīe quietis u. illigitur positiua forma, aut qui formæ per motum acquisitæ possessio ac permanentia, non a. pura cessaō à motu, cum hæc sit priuaō tm̄ motus, ē itaque hoc modo sumpta quies perfectior quam ipse motus imò ē finis ipsius motus, ac terminus, atque huius quietis cā ē naē sustinendo terminum, uel actiuē conseruando, uel contrarijs repugnando

Nota noīe motus illigi motum nalem, et sensibilem mutaōn.

Nota noīe quietis illigi formam positiuam, aut qui formæ motum acquisitæ possessio, ac permanentia.

Notandum ē hic, de particula illa et quietis utrum ea disiunctiuē, an copulatiuē sumenda sit. quidam contendunt, eam disiunctiuē sumendam pro uel, ut sensus sit, naā ē principium et cā motus uel quietis, cūo eorum ē, qē quædam naām habentia tm̄ mouentur, ut cæli aliqui, quædam semper quiescunt, ut terræ globus, item Coelum Empyreum, quo substantia in his, licet uera naā sit, nō ē cā motus, et quietis simul, sed unius tm̄, sed respondetur Cælis conuenire præter motum etiam quietem illigando per hanc constantem formæ suæ perfectionis atque integritatis possessionem quam

Nota cælis præter motum etiam conuenire quietem propter formæ suæ perfectionem.

163. etiam terrae motum cum certum sit si tota loco
suo moveretur sive a aeternâ sive a digressione
eam sponte sua iterum ad centrum revolu-
vendam. Alij dicunt vocem, et, copulative sum-
mendam, ita tn, ut n cadat super motum et quietem
simul respu cuiuscunq corporis naalis hoc ē n con
iungit, aut coniuncta significat motum et quietem
in quovis subo naam habente, sed respu di
versorum suborum in qbq ē naa principium
motq, et quietis, ita ut in uno subo sit cāa quie-
tis tn, in alio motq et quietis simul. Tertio
Denique aiunt meo iudicio optimè coniunctionem
et sumi debere copulative, conditionatè tn, et
in suppositione accomodari pro naa scilt. subi
sensumq ē naam ē cāam motq et quie-
tis, posito, qd aliqd corpq naaliter mo-
veri et quiescere possit, si v. aliqd mo-
veri tn, et aliud quiescere possit corpq tum
in primo ē principium motq, in altero v.
quietis, vel, ut alij explicant, nullum motum
aut quietem physicam naalem ē, qn sit
à naa, tanqm à principio et caa, licet n
ois naa in particulari sit capax utriusq.
Dicitur 2do, erg, in quo ē, hoc ē subi
ē principium intrium, naa n. ē principium

Nota copulam et, etiam nrā sensu, in copulativè, sed conditionatè, id ē in suppositione accomodatè su- n in absolutè.

motꝰ recepti in eodem subiecto in quo ipsa est, hinc excluduntur causæ extrinsecæ producentes motum physicum in subiectis à se distinctis ut si ignis calefaciat aquam, substantia ignis non dicitur strictè loquendo natura respectu talis calefactionis passivæ nec calefactio strictè naturalis mutatio appellabitur.

Nota exclusionem causarum extrinsecarum à naturæ definitione

Dicitur quartò, primò per se, id est principaliter, et tanquam pars essentialis substantialis, hinc rejiciuntur accidentia, quæ cunque compositi, quæ ab auctoribus dicuntur principia secunda sive secundaria, exempli gratia corpus morale si lapis si movetur deorsum duo sibi sunt motus causas, sive principium, unum quod dicitur primum, est substantia, quæ ex se illum motum appetit, aliud quod dicitur secundum, sive accidentale, et est gravitas, primum est natura, secundum vero naturæ affectio.

Nota excludi à naturæ definitione accidentia qualiacunque compositi.

Dicitur quintò, et non secundum accidens quæ particulæ indefinitè potuissent omitti explicationis tamen gratia, recte à philosophis adiectæ sunt, sensusque est definitionis est iste, natura est principium principale, substantiale, et essentiale subiecti sui, causativumque motus, et quietis illius subiecti, cui inexistit natura, et si in subiecto sit motus et quies simul erit quoque principium motus et quietis simul quietis vero solius

165. ibi, ubi ē sola quies, at motꝰ solꝰ in eo sub.
in quo solꝰ ē motꝰ.

Obiectio. Naã ñ ē operatiua, quõ ñ ē principium, ñ ē principium remotum N. proximum.

Dices p̃mò q̃ datam, eiꝰ qi explicaẽm naã ñ ē operatiua quõ naã ñ ē principium motꝰ, aũs p. nulla substia ē operatiua quõ neqi naã q ē substia. p. aũs, id, qd ē naã alterꝰ operatiuum ñ ē absltè operatiuum, tales a. sunt substiæ oẽs p̃mò oĩs substia dr operatiua, at ē talis per accidens tm siue poẽs superadditas, mouent n. perpõ. aẽ motrices, at sensitiuas sentiunt, q sunt accia.

Obiectio. **Dices** sdò, nulla dat uera caã illiꝰ qt uerum entem habere nequit, at quies q ē priuaõ entis, entiam ueram hrẽ ñ potẽ, aliãs ñ maneret priuaõ entis, quõ p̃atis nulla dat uera caã, quõ neqi naã potẽ ẽẽ caã quietis.

Obiectio **Dices** tertiò oppositorum ñ potẽ ẽẽ unum idemqi principium, quõ neqi naã potẽ ẽẽ principium oppositorum, quõ neqi principium motꝰ, at p̃atis, hæc n. sunt p̃ria, p. aũs oppositorum sunt opposita caã, propter ñ una caã, item naã ē determinata ad unum quõ ñ potẽ ẽẽ principium duorum, atqi in hoc tanta stat p. Nati naãles, caã distinguunt à liberis, quod libera poĩnt utrumqi p̃rium producere, sic homo, q ē caã libera

potẽ amare et odisse, at n. naturales ñ possunt utrumq[ue], sed unum tm̃, sic ignis calorem tm̃ et nullo modo per se frigus cáre potẽ.

Dices quartò, tam coeli, quam terrae substantia, ẽ varia natura et tm̃ nec in hac, neq[ue] in Coelis ẽ principium motus, et patis cum terra samen quiescat, et coeli perpetuò moueantur. — Obiectio.

Dices quintò, natura ẽ etiam causa motus recepti in subo distincto ab eo in quo ipsa ẽ, sicut n. ignis ẽ causa motus calefactiui, siue calefactionis in aqua quae utiq[ue] ab igne distincta ẽ, ergo natura ñ ẽ causa motus illius tm̃ subi, in quo ipsa ẽ, sed tam interni, quam externi motus. — Obiectio.

Dices sextò, ars saltandi, aut cantandi ẽ etiam principium per se, saltatis aut cantus, qui sunt verissimi motus physici ergo q[uia] Aristoteles natura, et ars ñ distinguuntur, cum utrisq[ue] conueniat eadem definitio. — Obiectio.

Dices septimò, dantur corpora naturalia quae sunt inanimata, et hnt naturam in se, quomodo n. alias dicerentur naturalia et varia mouentur, et tm̃ ñ mouentur ab intrinseco, ergo ñ ẽ natura quod natura ñ ẽ principium motus eius subi, cui ineẽ. probatur a. ñ moueri ab intrinseco, testimonio Aristotelis 8. phys. tex. 27. ubi negat inanimata ẽ se ipsis, sed ẽ generante, quod ẽ extrinsecum, moueri. — Obiectio. — Assertio Aristotelis.

Resp: ad primum distinguendo antecedens ñ — Responsio.

169. ē operativa tanq^m principium radicale, sive remotum et tanq^m proximum ac veluti in- strumentum actio ans.

Responsio. **Resp:** ad 2dum concessa maiore d. m. quae pro causa entis accepta, n potē hre entitatem. c. pro retentione, sive possessione tmi, sive termini per motum acquisitae, accepta n. m. et sub data distinctione c.

Resp: ad tertium, primò actio ans, et pma psequā, nego 2tam, qa sicut medium et finis ita neqȝ motus, et quies, eo modo, quo supra applicatū ē, sunt opposita, motus n. ē medium, seu via ad quietem, sive tmi possessionem. 2do 2dò, admissa quoqȝ ante et pma psequa nego 2tam, tacm ro distinguo, quies, ut est privatio c. eā priam motus, ut ro possessiōe

Nota axioma illud naā ē determinata ad unum. acquisiti tmi, nego eā priam, axioma illud naā ē determinata ad unum c. sed ro c. illam, qō n potē caā duorum, sensus n. illius axiomatis ē, hic, naā, idē caā sine libera sed necriò tm agens, si debitē applicata sit. oiaqȝ ad agendum requisita adsint, n potē agere aut n agere, sed agere debet necriò itaqȝ ē determinata ad unam pdictionis partem, hoc ē ad agere, neqȝ potē suspendere actum. in quo differt caā necria à caā libera, qlis ē homo, q etiam positis oibus ad

agendum requisitis posito agere vel actionem omit-
tere. exempli gratia studiosus aliquis habet loculos
plenos nummis hunc invitant socii boni pro-
positis multis argumentis urget istis perpetuam
habet, et saepe exploratam vini nobilem virtu-
tem, hospitis amoenitatem, veniunt etiam
habet quam timeat etc. posito nihilominus his
omnibus positis ire, vel non ire in hospitium
bibere vel sitim pati, sensusque itaque non determina-
am debere esse tamen unius speciei atque eadem

Resp: ad quartum procedendo tam in Coe- Responsio.
lis quam in terra. verum esse naturam, negatur
tamen primo, quod ad terram attinet naturam ejus
non esse principium motus, cum quotidie sal-
tem suam partes moveat, et si totus globus
a centro moveretur sursum, repeteret ab in-
trinseco locum suum, ubi prius quiescerat.

Resp: ad quintum, [illegible] antecedens, ad probationem Responsio.
dico formam ignis non esse causam extrinsecam respectu cale-
factionis receptae in aqua et intrinsecam sed.
dicitur autem talis calefactio actio naturalis, non a
natura stricte, sed late sumpta, quia videlicet
a causa necessaria, non libera, vel a causa propriis
viribus creatis, non a casu, vel arte etc. proce-
dit, vel quia talis actio a[?] juxta inclinationem
agentis

Resp: ad sextum distinguendo artes saltem, Responsio.

169. Si, et cantandi, sunt principium primum ra, dicata aeriale subo cui insunt saltus uel cantus etc. sunt principia, sdaria et accidentaria c.

Responsio ad locum Aristotelis. **Resp:** ad septimum, ceadendo inanimata habere naam, eaqz ab intrio moueri assero, ad locum Arlis variè respondeat, probabiliter explicatio cuigdam desumpta ex suar. d. 18. s. 9. n. 23. qui motum distinguit duplex

Distinctio motus. pmò in eum, quo moueatur res ad perfectionem sibi debitam ex ui generatis, ita, ut eum res illa postulet ex sua naa ui pmò statim instanti suæ generatis, cuiusmi est respu lapidis esse in loco infimo, respu ignis in summo. sdò in eum, quo res moueatur ad perfectionem n ui pmò statim instanti suæ generatis debitam, quomodo ug. arbor uel homo, qui nascitur ex sua naa n exigit statim tantam magnitudinem, quantam post 20. ug. annos habiturus est, qd igitur aliqd mouetur motu prioris gris pendenta uidetur ad perfectionem, sibi ui primæ generatis debitam, ut inanimata, nunc dicitur solum statim moueri à generante, licet ad illum motum, etiam extrinseca concurrat eius sola substialis. si n per extriam efficiam saltem

per intrinsecam emanationem g" n. qn movetur motu posterioris g'is tendente nimirum ad perfectionem primo instanti generatis indebitam, ut anima, illa dicit Arles moveri à se per accidens. ita loqui voluerit n satis probat internae. tores, hoc tn n impedit quominus dicamus etiam à se ipsis moveri, cum verè principium in se motus, et quietis habeant, ut recte Mur. lib. 2. d. 1 q. 6. a. 2. de his, quibus convenit naturae definitio.

ARTICULUS 2.dus
de his quibus convenit natura definitio

Dubitatur primò, an deo et Angelis conveniat natura. secundò an animae vegetativae et sensitivae. tertiò an animae rationali. quartò an corporibus coelorum. quintò an materiae primae.

Conclusio prima, neque deo, neque Angelis convenit definitio naturae. probatur primò, quia naturae est principium motus et quietis sive naturalis intrinsecum, et essentiale subiecto, sed neque Deus neque Angeli sunt principium intrinsecum quietis motus, sed extrinsecum tantum, ergo non sunt natura.

Nota neque Angelis neque Deo convenire definitionem naturae, quia non sunt principium intrinsecum quietis motus, sed extrinsecum.

Obiectio

Dices, Deus, et Angeli sunt entia naturalia

de Daem. agit physicq, et Arles l. 8 phys.
q° Dey et Angli habebunt naam. Rx sunt
Responsio. entia naalia stricte sumpta sc. latiq sum-
pta c. Dns a. naalia entia, qa iuxta exi-
gian rerum creatarum agere possunt q est
laxior tm entis naalis acceptio, ut ex dictis
patet

Dey, et Angeli dicunt ee entia naalia, qa iuxta exigianc rerum creatarum agere possunt.

Conclio secunda aia tam vegetativa, qlis
e in plantis, arboribq herbis etc. quam sen-
sitiva, qlis inuenit in aialibq, sunt verae naae
haec ptio e manifesta ex Arle l. de
partibq aialium c. 1. et l. de aia, ubi tam
de aia in gre, quam de sensitiva, quae
simul e vegetativa docet ee naam, ideoq
aiq contemplaem spectare ad physicum, rao
e, qa tales aiae sunt verae principia
intria motq physici c illiq nutritionis, au-
gmentationis, motq localis, progressivi, oium qz
sensationis receptivi in eo subo, in quo
ipsae aiae sunt, et qa partes eeiales
qo sunt verae naae, cum illis defio conveniat.

Nota aias sensitivas cum vegetativis, vere principia intria motq physici.

Conclio tertia aiae raonali n tm, quae ve-
getativa, et sensitiva e, sed etiam quae
raonalis convenit naae defio, et e naa, ita
Ruuis l. 2. c. 1. q. 3. concl. 2. Conimbr. eo-
dem libro c. 9. q. 4. et apud hos multi, et
id quoad primam partem quatenq nimirum

Assertio Ruuij, quae aiae raonali naae defiom convenire asserit.

vegetativa et sensitiva est, sine dubio necessaria
qua ut talis est vere principium substantiale
radicale motus physici animae sibi cum homine cui
intra ipsa tanquam pars essentialis. probatur etiam
quoad secundam partem primo quia anima rationa-
lis, quatenus talis est principium activum
intrinsecum substantiale motuum physicorum ac-
tuum scilicet videndi sentiendi etc. ergo est
quatenus rationalis vere natura.

Dices: Aristoteles q. de par. c. 1. negat ad physicum spectare animam rationalem his verbis quod, ostendit igitur non disserendum de omni anima oportere quemadmodum non omnis anima natura est, sed aliqua animae pars una vel plures. *Obiectio.*

Secundo natura est determinata ad unum, sed anima rationalis non est determinata, tum quia habet diversos effectus, tum quia positis omnibus ad agendum requisitis agere vel non agere potest. *Obiectio.*

Resp: ad primum distinguendo negat Aristoteles animam rationalem ad naturam spectare, consideratam in statu separationis concedo; in statu informationis nego. concesserim namque animam rationalem separatam a corpore quod fit in morte hominis esse stricte dicendam non naturam, eo quod motum physicum tunc non habeat, in statu autem informationis, hoc est, quando actu ipsi unita est corpori, est principium motuum naturalium ut probavimus. *Responsio prima.*

Nota animam rationalem ad naturam spectare in statu separationis sed [illegible] in informationis.

173. Responsio. **Resp:** ad 1tum, distinguendo naã in sup-
posita accomoda, id ẽ agens sine electione
c. in supposiã distributiva simplr, id ẽ diu-
tam sine, quam cum electione operans N.

Conclio quarta, forã coelorum sunt na-
rã naa, proprie quamvis aie dectiõ. probatur pro
Assertio Aris, quâ probat coelos esse corpus naale. — auctoritate Aris 1. de Coelo, tex. 5. ubi ait,
coelum ẽe corpus naale quod habebit naam
et formã naalem substlem, atque forã naalis
substlis ẽ nae, quod etiam forã caeli est
Forã Caeli ẽ principium substantiale motus circularis, et intrinsecum. — naa. 2dò forã caeli ẽ principium intri-
um substale motus circularis, quod ẽ naa-
ans, forã caeli ẽ caã determinans maãm
ut motum circularem recipiat, ad eoque ea
etiam suam exerceat pro illum, quod ẽ caã
etiam ipsius recepti motus, quod ẽ n. caã caã
ẽ etiam caã caati, sed forã ẽ caã de-
terminans, itaque maãm quod ẽ caã naalis
talis motus, qui ẽ caatum, sive … caeli
afficiens, ut circularem, et n alium reci-
piat, quod ẽ etiam caã ipsius caati, motus ni-
mirum. 3tiò patet inductione oium formarum
aliarum, quae sunt caae motuum, atque tam
eius motus localis, quae subo competit, quam
aliarum alterationum, quas accna subo quandoque pro-
ducunt, quod etiam formae caelestes erunt aliqua

motuum causæ, siue eam sint locales siue alte-
rationis productiuæ qualitatis alicuius absolutæ, certè
patet Lorinus tom. 1. in psalm: Dauid. vir
raræ doctrinæ, existimat Intelligentias cælestes esse
principia, et causas effectiuas motuum circu-
larium, cælorum, Angelos verò esse causas direc-
tiuas tantum motus circularis, putat etiam, si
pars à Coelo in terram traheretur eam per
intrinsecum principium actiuum formæ n̄ secus atque
ignem, aut aërem locum pristinum repe-
tituram motu spirali ascendendo, cum de-
terioris conditionis tales formæ sint, quam sub-
lunares, quæ corpora sua, quibus insunt alia
sursum, alia deorsum, alia in eam partem
mouent, huic opinioni assentitur Fran: de
Abra. D. de Coelo. q. 4. a. 1. et apud ipsum
maior lib. 2. phys: cui si obieceris cor-
pora mota à formis suis intrinsecè quiescere ob-
tento loco naturali, ut patet in elementis,
respondebit, quiescere ad bonum uniuersi, si
motus requiratur, patet idem in elementis
quæ à loco naturali discedunt, ut vacuum vitent,
si incommodum impediant, sic aqua ascendit
et terra, aër, quoque et ignis descendunt, sic, in-
quit, mouentur in præsenti corpora cælestia ad
continuandas rerum generationes, cessatura tamen natura-
liter à motu suo cessantibus generationibus.

Assertio Lorini quâ probatur Intelligentias cælestes esse principia et causas effectiuas motuum circularium Angelos verò esse causas directiuas tantum motus circularis.

Assentitur opinioni Fran: de Abra.

Obiectio 4a. **Dices** primò caeli sphaerae sunt principi-
um solius motus localis, ergo non sunt naturae.

Responsio. **Resp.** primò concedo maiorem negando consequentiam ratio ex dictis
patet, quia ad naturam satis est, ut sit principi-
um solius motus, aut quietis solius, si nimirum
corpus in quo est natura solum moveatur, aut
solum quiescat.

Responsio secunda. **Resp.** secundò negando antecedens, ratio negationis
est, quia sententia probabilis dicit sphaeras cae-
Nota sphaeras caelestes esse principia activa accidentium Caelorum lestes esse principia activa, accidium Caelorum
raritatis videlicet, densitatis, illuminationis
liquiditatis, vel soliditatis, quae licet motus à mo-
tu locali non sint, sunt tamen ab alterationis
parte divinis profecti

Conclusio quinta, definitio naturae quaerit tam
Assertio variorum auctorum quae definitio affirmatur. forma, quam materia, est communis apud Recentiores, Mur-
Toleti Connimbr. Bicolom. in progressionibus lib.
2. Complutenses, Franci. de Abra, et apud
istos plurimi ita sentiunt. probatur primò
Aristoteles hic textu 4. ubi ait naturam esse aut sub-
Tam forma, quam materia naturae definitionem quaeritur, probatur. iectum aut in subiecto. atque materia est subiectum, et forma
dicitur quod est in subiecto, ergo tam forma, quam materia
est natura, probatur secundò partatim de materia eius
dem Aristoteles auctoritate approbantis et laudan-
tis sententiam antiquorum, statuentium materiam
primam esse naturam. probatur tertiò de forma
ex 8. phys. textu 24. ubi Aristoteles dicit, quae
moventur à se, quia sunt animalia moventur à natura

sed aialia mouent, q̄ mouent ab eo, qd ē naa
atq ḟoā moueṫ, hāc n. discedante n̄ mo
uent amplius motibꝫ uitalibꝫ, ut apparet
mortuis, q̄ ḟoā ē naa. Quartò probatur.
sim gelio, tam naa, quam ḟoa ēē p̄ se
primò in composito, itemq̄ utraq̄ ē princi-
pium, ē caa, illa qdm maalis, ista efficiens
ut compositum moueatur, q̄ nihil defīonis
naæ illis deest.

Dices primò Arles tam de partiꝫ aiat. — Obiectio.
quam hoc loco insinuat, maam n̄ ēē naam,
q̄ n̄ conueniat naa defīō. Sc̄dō si maa con- — Obiectiō.
ueniret, sequeṫ, nullum motum fore uiolen-
tum, at q iam uiolentꝫ passim dr̄ ēē na — Quid requiraṫ ut motꝫ sit uiolentꝫ.
ālē qbꝫ uis corporibꝫ naalibꝫ, qd ē absurdū.
pbr̄ sī. quia, ut motꝫ uiolentꝫ sit, necessē
ut sit p̄ inclinaēm naæ, ut u. naalis requiṫ — Quid requiraṫ ut motꝫ sit naturalis.
ut sc̄dum naæ inclinaēm sit, atqui si maa
ēēt naa, tum nullꝫ motꝫ ēēt p̄ ejꝫ incli-
naam, sed oēs sc̄dum illiꝫ, ꝯsequi sc̄dum
naæ inclinaēm, eo ipso, qa maa ē ad oēa
motum indifferens, nullꝫ ḡ illi repugnat, nisi
rāe ḟoa coniunctæ, q̄ sequeṫ nullum mo-
tum corporis naalis uiolentum, ēēē, sed oēs
motꝫ, etiam illi, q uiolenti dr̄ naales fore.
Tertiò naalia per naam, ab artificialibꝫ dif. — Obiectio.
ferunt, q̄ maa n̄ ē naa. Quartò maā n̄

potē ēē principium et caā motꝰ, qd neqꝫ naā, q. ans, si ēēt caā motꝰ, ēēt naalis.

Responsio prima. **Resp**: ad primum, Arlem illis locis tm nolle naām n ēē tam perfectē naām, si cut ē foa. tex. 12. uocat magis naām quam ipsam maām, rāō ē, qd naā totalis compositi principalis ā foa prouenit, quam ā maā. foā n. ē, quæ ultimatē composito tribuit speēm, et appellaām certam, ptissimarumqꝫ perfectionum ē caā.

Nota foam ultimatē composito tribuere speciem.

Responsio secunda. **Resp**: ad 2dum distinguendo, nullum fore uiolentum motum respu maā 2dum se spectatæ c respu foæ R. itam seqrꝫ oēm uiolentum fore naalem, 2dum qd, et respu maā c. simplr tam respu maā, quam foæ R.

Quæstio, quisnam motꝰ absolutē uiolentꝰ dicatꝰ. **Quæres**, quis ḡo motꝰ di absolutē uiolentꝰ R. cum dici, qꝫ ē ā principio extrīo passo, id ē subō n ypsarante uim, sed resistente ac re pugnante, sic saxum v.g. si in altum proijcit per grauitatem ptiam positiuē resistit motui sursum.

Responsio.

Responsio tertia. **Resp**: ad tertium R. differunt artificialia ā naalibꝫ per naām principaliorem, hoc ē foām c. minꝰ principalem R.

Responsio quarta. **Resp**: ad quartum R. ans, licet n. n possit foā ēē principium, ut pars componens essentialiter motum, potest tamen ēē im materialis motum recipiens.

ARTICULUS 3TIUS.

in quibus rebus inter se conveniant, ac discrepent natura, et ars.

Notandum, artis nomen tripliciter usurpari, primò pro habitu inclinante facilitanteque operantem in efficiendis operibus artificiosis, in qua acceptione nec dividitur ab Aristotele habitus rectâ cum ratione factivus, id est principium operandi in alio subjecto, in quo scilicet ipsa ars non est. 2dò sumitur pro ipso artis dictamine practico, sive regulâ qua artifex in suo opere dirigitur.

Notatur triplicem artis usurpationem: primo pro habitu inclinante etc. 2do pro ipso artis dictamine practico. Tertio pro opere ex arte facto.

Tertiò pro opere ex arte facto, sic dicimus in picturis, statuis etc. quae insignes artifices fecerunt magnam esse artem, id est, figuram elegantem, proportionatam ac convenientem etc.

His notatis, Sit naturam maximè in his cum arte convenire ut videre est apud Conimb. Ruvi. Mur. et alios maximè recentiores.

In quibus ars potissimum cum natura conveniant.

Primò sicut natura semper laborat imitari aliquid exprimere sive adumbrare in effectibus suis divinum exemplar, ipsumque divinum esse

Ars simia naturæ, p̄ sic ars humana æmulatur naturam, eamq; imitat in oībq, ut q̄mò non immeritò simia naṫæ appellet; eò q̄d ut Bon: pulchrè ānimaduertunt, q̄d ex naṫa multa adinuenit, ueluti exum- bra picturam, ex antris ædes, ex auium uolatu, uala, ex piscium pinnis remos, ex eorundem cauda gubernaculum, et sanè q̄ sæpè tam propè accedunt, as- similanturq; artis opera naṫalibq, ut et eos, q̄ ualdè emunctæ naris, multumq; salis habere, ac pleno pectore sibi sa- pere, belli nimirum sapiendæ uidentur splen- didè deludant, notæ sunt picturæ illæ et mendaces uuæ q̄bq Zeuxis aues et cortina Parhasij Zeuxin delu- sit, talis q̄ illa admiranda prorsq pictura. q̄ ante paucos annos Neoburgi ad Danubium à serenissimo Duce toti aulæ fuit ostensa, stabat inter sexcenta alia in mensa plena unis pomis aureis, citreis, corbula, iuxta ex oī sorte cerasa, damascena, pomaq; punica partim integra, partim dissecta, et ipsi temerè proiecta uisebantur oīa suis coloribq mirificè supraq; dici potest expresse, hanc aliqū præter cæteras picturarum

Sollasq. egox q̄d in oībq dexterrimè naṫam imitet.

Picturarum quarundam arte factarū accurata descriptio.

natibus suis princeps, serenissima vero
gynecaeo spectandam praebuit, mirabantur
omnes attoniti in arte naturam, salivam mo-
vebant uvae multis, multis cerasa, et
quam uni alicui ista, ut non teneret se-
se amplius, quin in illa ambabus ma-
nibus involaret, et cerasa cum alter-
liquorum cachinno illiusmet in rubore
carpere tentaret, alia vero e nobilibus
virginibus, quae plus nimium reliquis sibi sa-
pere videbatur, aquam fructibus gutta-
tim sed ab arte tantum aspersam abstersu-
ra vestem aspergat, aliis denique artis
pingendi minime ignarus eam, quam
pictor in pomo vivere voluerat mus-
cam abigere conabatur.

Secundo pugnant natura et ars in eo quod sicut natura — Nota ali-
suis perfectum semper efficere conatur, atque ple- — am naturae
rumque finem suum obtineat, nihilominus mon- — cum arte
strat, et extra communem legem suam deliran- — pugnam.
tia, sic etiam ars non raro monstrosa pro-
ducit, ut patet ex illis picturis quibus novam addere
opus est, ne bovem, ovem esse existimes,
habet etiam locum casus, ut probat illa
spuma equi, quam cum penicillus non poterat
spongia fortuito et cum indignatione pingentis
admota expressit.

Tertio pugnat cum natura, dum conatur efficere — Nota ter-tiam naturae

cum arte convenientiam. simile n̄ gdi sibi, sed sua ideae.

Quarto requirit etiam aliqd subiectum, sicut nãa, saltemq; compositum.

Quinto agit certa lege.

Sexto, paulatim progredit ab imperfectioribq; ad perfectiora, haec oia fusius explicata vide apud citatos.

Nota aliquas artis à nãa differentias.

Differt primò à nãa quoad substantiam nãa n. ē principium intrinsecum substantiale et essentiale, ars vero nec ē intrinseca, nec substantiale nec essentiale.

2dò fōae ab arte productae n̄ sunt productivae alterius fōae sibi similis, eo modo quo fōae nãales, nam n. scamnum, vel huius fōa aliud scamnum, vel domus domum, vel nummus, nummum si in terram defodiat̃ producere potĕ, sicut ignis alium ignem.

Tertiò nãalia habent in se principium motus, et quietis, atqui artificialia quà talia, n̄ habent, nam fōa artificialis statuae v.g. n̄ ē principium motus deorsum, si decidat statua.

Quarto differunt nãa et ars quoad agendi modum, nãa n. realiter absq; artis adminiculo agere potĕ, imasq; naturae partes generat per artes dirigendo, et n̄ nisi cooperante nãa causant, idq; plerumq; in superficie, nam figura statuae tantum

extrema ligni aut lapidis afficit.
Quinto quoad ipsum actum, nam n. veros, ac reales actus, quoad eorum esse vere afficit, semper ipsi tendit, vel ad productionem substantiæ sibi similis, vel ad præservationem sibi, et perfectionem contra artes producunt, formâ tantum figuram, situm, vel huiusmodi aliquid, nunquam per se, vique propriâ solidum actum, vel motum ad tendentem, tota a. propè in figuræ situ, aut similis modo acquisitione consistit, quia hic ipse quid entitatis physicæ, et realis habet, solum dependet ab arte, tanquam principio directivo, a. vere productivo, ex quibus alia porrò discrimina proficiscuntur, ut quod artefacta nunquam cum arte conveniant, quoad ipsum esse, semper enim est aliquid sensibile, ars a. in mente existit rursus non omnia, quæ in operibus artis sunt, ab arte provenniunt, colores n., quibus imaginem pinxit artifex, non provenniunt à pictore, sed ex montibus eruunt.

ARTICULUS 4TUS.

an ars possit opera naturæ perficere?

Nota tot genera artis numerari genera quot sunt essentiales substantialesque hominis partes, per quas etiam inventae artes sunt.

Notand: à priò, ab auctoribus numerari genera artis, tot, quot sunt animales substantialesque hominis partes, per quas etiam inventae sunt artes aliae quidem, ut Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astrologia quae dicuntur liberales, eo, quod vel ad perficiendum vel oblectandum animum ordinantur. Aliae sunt serviles, ut ars militaris, nautica, venandi, agricultura etc. hisque quasi ancillantes, ut ars fabrilis, sive ferrum illa militari arti Vulcano cudat, seu lignum in navigia deformet.

Nota artes dividi in praestigiatorias, et veras.

Nota artes praeterea dividi, in bonas, et malas.

Notand: 2dò, artes praeterea dividi primo in praestigiatorias, et veras, hae dicuntur, quod quae apparet, suo modo efficiunt, illae non efficiunt. 2dò dividuntur in bonas, ac laudabiles, et in malas, seu vituperabiles, cuiusmodi sunt non tantum eae, quae perniciosae proprie dicuntur, sed etiam quae valde curiosae, inutiles, et nihil ad finem hominis Christiani conducunt, sed variè occupando abstrahunt, à sua, coniusque salute curanda, non rarò fortunas, ingenium, mentemque integram vulnerant, manifesta pericula afferunt, atque utinam vitam aeternam non adimant. Huc spectant artes aliquae ex Chimicis, mimicis, et magicis depromptae, sive diaboli opera, sive solius etiam humani ingenii

viribus ac materiæ naturalis opera fiant.

Notandum tertiò, veras artes circa materiam, siue obiectum, productionemque operum artificiosorum varijs modis versari. Primò per meram transfigurationem, seu figuræ mutationem, nihil detrahendo, vel addendo, quà ratione fiunt fusilia, ut tormenta bellica, statuæ æreæ, cereæ. etc. Secundò per additionem, coniunctionemque plurium, ut picturæ domus navis etc. Tertiò per remotionem, sic rescissione partium ex trunco prodit Polyphemus, ex marmore Cæsar. Quartò per applicationem actiuorum ad passiua, adeòque physicè alterando, causasque naturales rebus naturalibus admouendo, sic multa fiunt destillando, coquendo etc. Interim prædicti modi tamdiu versi non sunt, quin sæpe ad eundem artefactum simul concurrant, ut videre est in constructione domus. His notatis.

Notas veras artes circa materiam operum artificiosorum varijs versari modis. primò per meram transfigurationem. Secundò per additionem, coniunctionemque plurium. Tertiò per remotionem. Quartò per applicationem actiuorum ad passiua.

Conclusio prima, ars vera (de hac enim hîc loquimur, de cæteris in sequentibus) vi aliquid opus naturale proprium, non potest aliquid opus naturale, sensibile actiuè producere, potest tamen directiuè, dictando nempe modos ac reglas faciendi opus, quod pars manifesta est ex terminis, probatur etiam prima, quia ars nihil potest supra vires suas. atque opus naturale producere, siue formam aliquam

Nota artem veram quia propriam potentiam aliquod opus naturale sensibile actiuè producere.

Nota axioma, ars nihil potest supra vires suas.

18r. naalem, substialem, vel aliam accidentalem
naalem in maam inducere, e supra vires sibi
lig. ergo. p.m. e supra vires caae efficien-
tis ipsam artem, quod etiam supra ipsius artis
ǂ sine dubio non plures, neque etiam ad plura
accepit vires, quam ipsa caa habeat, ne
dicendum sit caam dedisse, quod ipsa in vir-
tute sua non habuit. p. ans. operaes. perg.

Quid sit caa artis.

typi ghi artificiosi, sunt caa artis ut exto,
ipsa suppono, sed isti non hant vires produ-
cendi opus naale, nunquam non huius architectus
suam quantumvis artificiosam cogitae, urbem
aut domum aliquam aedificare, aut sutor
calceum conficere, vel coquus ignem accendere
potest, ergo signum e, conceptus non hre vim
productivam talium operum. Interim non nego,
ut et ex logica suppono, dictamina prac-
tica, ac reglas mentales faciendi operis
alicuius, ab arte etiam quoad subsistentiam non
tam quoad modum rectitudinis tm fieri posse, ta-
lia non dictamina, ac conceptus directivi non sunt
opera naalia, sensibilia, sed spiritualia.

Nota nullam fmam impressam, aliquid operi naale producare posse.

Conclusio 5ta. nulla forma, seu figura
artificialis impressa operi aliquid naale pro-
ducere potest, ita Aristoteles hoc depite asserens.

artificialia nullam hre agendi vim illigo, quatenus talia. P. 2do, qa talis fõa ad summum ē modalis entitas, et vix aliud quàm terms quantitatis, q cum ipsa activa ā dextra realiter physicè n̄ sit, ede intentio, nulli actione videbimus alibi. Neqȝ modus, sive figura artificialis tanqm aliq ab illa resultans activus, aut productivus erit, g necessarium tn dispositivum ēē pōa, ac cdionem sine qua n̄ motus fieret; aut cum tanta celeritate, ac facilitate, sic corporis rotundi figura cdio ē sine qua non moveretur in declivi corpus aliqd, si in quadratum ēēt maneret imobile idea facilius movetur in plano ob rotunditem quàm corpus quadratum, per quae ē, rem celerius descendit, rotundum, tardius v. quadrangulare n̄ qr figura eius rotunda, per modum caae physicè influat in tales motus, sed per modum dispositionis cdionisue in sub. impedimenta motus tollentis.

Conclusio tertia, ars vi alienā iungendo caas nales activas, passivis tn potē, qutn poterit illae caae nales. iunctae, et nihilominus

Nota, figuram corporis rotundi ēē conditionem sine qua non.

Nota, corpus quadratum ēē semper imobile.

184. Nota, artem tam accidentia, quam substantias naturales posse producere.

itaq[ue] potest ars tam accidentia, quam substantias naturales producere, imò pro multiplici, ingeniosaq[ue] dictarum causarum combinatione sæpe profert atq[ue] nunquam à natura sola et absq[ue] directione atq[ue] adjumento artis producendos, licet interim id quod sit à causis applicatis fiat. probatur prima pars experientia, nam arte excluduntur pulli, si videlicet calori certâ ratione temperato ova admoveantur, ex defossa sub fimo, et putrefactâ anate, bufones, ex spina dorsi humani serpens, ex seta equina in aquam certo tempore suspensa anguilla, ex herba basilica soli artificiosè exposita scorpio nascitur, idq[ue] brevissimo tempore, fiunt autem hæc, virtute causarum naturalium sed ob earundem ab arte applicationem arti adscribuntur. posterior pars quoq[ue] etiam probatur, nisi enim artis industria fuisset, nunquam pictus panis, consuta vestis, vel decas Livij, aut historia Romana impressa fuisset, Subiungi hic potest celebris illa quæstio, an per artem verum aurum effici queat, quam differimus suo loco fusè tractandam.

Nota hæc à virtute causarum naturalium fieri.

quæstio sexta de magia.

QVAESTIO 2DA DE Magia

Dicemus primò, quid, et quotuplex sit magia. 2dò quid magia naturalis efficere poßit. 3tiò quibus fundamentis nitatur superstitiosa, siue diabolica. Quartò an verè aliquid efficere magia, seu magus. Quintò an supra leges naturae, et ultra ordinem. Sextò quid circa caelia et elementa. Septimò circa bona fortunae. Octavò circa bruta. Nonò an per aërem volare. Decimò an transformare corpora. Undecimò hominem invisibilem, atque invulnerabilem reddere. Duodecimò an ex sene iuvenem facere. Decimò tertiò, quid in alienam kõis valentis, morituri, aut mortui poßit. Decimo quartò quid in ipsos daemones. Decimo quintò ex quibus indicijs cognoscatur atq̃ aõ magiq̃.

Nota, magiae diuisionem.

Articulus primus quid, et quotuplex sit magia.

ARTICULUS PRIMUS
quid, et quotuplex sit magia.

Secutus sum hac in re, quae veluti duces alijs certiores Theologos in 2am 2ae S. Thomae q. 92. et 93. Leonardum Lessium de iustitia et iure l. 2. c. 44. patrem Vincentium Filiutium Tom: moral: quaest: trac: 24 c. 9. patrem Greg: de Valent: 2da 2ae et patrem Martin: Delrio disquis: mag: lib. 1. et 3. Joan: Maldonatum trac. de c. 8. et sequentibus.

Nota, modum sequendi auctores in hac materia veluti duces certiores.

Conclusio prima. magia in communi est ars sive facultas vi creata, et non supernaturali mira quaedam et insolita efficiens, quorum ratio sensum et communem hominum captum superat. Dicitur primo ars seu facultas, illique habitualem, vel actualem, aptam, ut practice dirigat intellectum caeterasque potentias ad miros insolitosque effectus producendos.

Definitio magiae in communi. Magia in communi est ars, sive facultas vi creata, et non supernaturali mira quaedam, et insolita efficiens, quorum ratio sensum, et communem hominum captum superat.

Additur secundo vi creata, id est sive rei exhibitae, sive personae adhibentis, hominis si-

lici uel dæmonis opa, ut excludant vera miracula à Deo solo principaliter fieri solita. Dicit tertio efficiens, ubi per expectionem illi: genda ē, qlibet mentis, uel ai sensus, uel membrorum functio, uel operatio, sic magi futura prædicando, fures prodendo. fascinando, mira efficere dnr. Dicit quartò in solida, et mira, si n. uel singulis diebus accidarent, q magi operant, uel si rarò qdem præter alicuius tñ admiraām, n erūt stricta, et usitata acceptione magica dicenda. Dicit quintò quorum rāo sensum, et coēm hoīum captu superat, qbus uerbis significat, caūs eorum, q propriè magici esse dnr oportere uel, pe ēē incognitas, ut ita sapiens admiratio ex ignoraā scilic. caūe, unde colligas nihil impedire, quominus exotici tales esse uerè magici dnr, licet caūs illorum aliq sapientes, q qualibet ætate pauci admodum sunt, si cum rudioribus comparant, assequant.

Magiam sic latè sumptam diuident, alij bifariam, in nāalem scilic. artificiosam, et Diabolicam. Alij binariam, in nāalem et superstitiosam, priores nāalem strictius accipiunt, quam posteriores, Hi n. sub nāal-

Nota magiam latè sumptam diuidi bifariam in nāalem sci: artificiosam, et Diabolicam.

191. artificiosam includunt, illi distinguunt. Dicuntque
magiam naturalem esse ex actio arcanorum naturae
sive actualem, sive habitualem cognitionem
qua Coelorum, ac siderum cursu, et influ-
xu sympathijs, et antipathijs rerum singula-
rum observatis suo tempore loco, ac rebus ap-
plicant, et mirifica quaedam hoc loco per-
ficiunt, quae earum ignaris praestigiosa
vel miraculosa quamquam naturalia esse videntur. Ma-
gia artificiosa illis est, quae mira quaedam per-
ficit per industriam singularem illique, non
etiam in priora opera est industria eo ipso,
quod certa tempora observari debent hu-
manam in ultimo conveniunt cum auctoribus
ibidem suae, cum quibus etiam ego facilitatis
causa consentio; unde sit.

Nota originem magiae naturalis.

Nota magiae artificiosae definitionem.

Conclusio ista, magia in genere accepta du-
plex est, naturalis, et superstitiosa, seu Dia-
bolica, Naturalis prout hic sumitur, et inclu-
dit artificiosam, est facultas, qua per appli-
cationem activorum ad passiva, vel solertes
dexteras que corporis agitationes, inflexionesque, vel
per ingeniosas, subtiles, et perspicaces
coniecturas, rerumque inspectiones sine opera dae-
monis mira, et quorum causae, vulgi sensum,
captumque superant, efficit fallendo, praedi-
cando, ac divinando, producendoque, etc.

Nota magiam in genere sumptam esse duplicem naturalem, et superstitiosam.

Definitio magiae naturalis in specie.

De magia diabolica, siue superstitiosa deriuato nomine à superstitione, qui est vitiosus cultus veri vel falsi Numinis postea dicet.

Nota denominationem magiæ superstitiosæ.

Conclio tertia, magia naturalis vi alienâ siue caeterum naturalium virtute tantum potest, quantum rerum, siue caeterum naturalium à se (arte scilicet magicâ) applicatarum vires permittunt, vi autem propriâ, ac physicâ, eo ipso quod magia ars sit, non est productiua ullius substantiæ vel accidentis naturalis per se (dico naturalis, nam dubium non est, quin conceptus unà cum intellectu, cui insidet, speculatiuos seu practicos efficere possit more aliorum habituum intellectualium) est tamen directiuè productiua, per modum scilicet ideæ dirigendo primo, per ipsam potentiam locomotiuam hominis, et proportionatis, ac conuenientibus instrumentis, eâ rem materiam circa quam moueat, ut figuram aliquam, vel quiddam aliud mirabile ex se promat quæ figura licet tanquam modus immediatè à quantitate emanat, magicæ nihilominus arti tribuitur, quia causam (potentiam scilicet motiuam loco) adhibet, ac dirigit, quæ et materiam disponit, et actiones necessarias ponit, ut ea vel ipsa etiam quantitas, hoc aut illo modo formare possit. secundò dirigit

In quantum se extendunt vires magiæ naturalis.

An magia sit productiua, aut substantiæ alicuius, aut accidentis.

Quaenam sit productiua magia naturalis.

dictando, sive docendo modum jungendi causas activas passivis, quibus junctis necessario neces= sitate naturae oriuntur effectus varii, qui non minus priores magicae arti adscribunt, eo quod sine hac nunquam fieret hic, at nunc talis effectus haec omnia ex illis, quae de magia diabolica dicent, melius intelligant.

Nota magiae aliam divisionem, operatricem nimirum et divinatricem.

Conclusio quarta, magia naturalis dividitur in operatricem, et divinatricem, haec, ut Delrio l. 1. disq. mag. c. 3. ait, versatur in abditis et futuris praedicendis, de qua in sequentibus separatim.

Nota dariorem dividi magiae in taumaturgicam, et praestigiatricem.

Operatrix est, quae miros effectus producit, ac subdivi= ditur in taumaturgicam, et praestigiatricem. Taumaturgica dicitur, quae nititur fundamentis, ac prin= cipiis Geometricis, Arithmeticis, et Astricis. Praestigiatrix est, cuius effectus non sunt qualis videntur.

Nota, exempla magiae operatricis.

Exempla magiae operatricis sunt Archime= dis machinae, quibus hostiles naves, ut Plutarchus in vita Marcelli memorat, partim combussit, partim in aërem levavit, ac suspensas comminuit, in= gentem onerariam Marcelli navim funiculo unico traxit, omnes Coeli motus vitreo globo repraesentavit, simile quid vir quidam doctus non ante multos

annos in quadam celebri urbe excogitavit
machinamentum, quo inspectante, et stu-
pente ingenti populi multitudine quaedam
tenella, et si recte memini non amplius
6. quae annos nata virgo grandem cam-
panam unica manu funiculum praehen-
dens in altam turrim campanariam sola
adduxit, paucos admodum passus in plano
per plateas progressa. Vidi etiam ipse
non semel ingens pondus parvo digito
in altum levari. Huc spectant grandes
illae atque ingeniosae in amphitheatris Rom.
tabulatas quae proprio nomine tegmata dicta
sunt, de quibus S. Aug. l. 24. de civit. Dei
c. 24. sic loquitur. atque stupenda opera in-
dustria humana pervenit quae in theatris mi-
rabilia spectantibus, audientibus incredibi-
lia facienda et exhibenda molita est, sunt
, inquit, machinatores, qui tegmata exse
surgentia excogitant, ut tabulata ta-
cita in sublima crescia, aut dehis-
centibus, quae cohaerebant, aut quae distabant
cohaerentibus, aut iis quae eminebant pau-
latim in se residentibus, quin intus,
dum ut ex Madaurensi Lipsius de amphi-
theatro. Ruina subita dehiscebant, ita

Nota S. Aug. assertionem, de amphitheatrorum stupenda structura.

195. ita, ut uel tota pegmata cum hominibus impositis
terrae uorago receperat, siue illa terrae
sorberant hominibus in caueas ferarum prae-
cipitatis, sed et flammarum quidam lusus
et imago in hoc pegmate sine ulla
eius plerumque noxa.

Nota mirabilem Neronis structuram, quae coenantibus [illegible]re solebat.

Eodem referri potest coenatio Neronis,
ex tabulis eburneis et uersatilibus in
qua flores ex fistulis, et unguentum in
conuiuas defluebant, item triton ille
argenteus in naumachia Claudij, qui
argentea buccina canens emersit
è lacu, similia sunt, quae uentis, aquis
aut ponderibus inclusis mouentur, aut
sonant, ut Architae columba uolans
et lignea, et aquila, quae Norinbergae
Carolo V. Imperatori sublime uolans
obuiam processit, cumque longè satis
comitata est, huc referunt alij caput

Nota caput Alberti Magni ex aere fusum humana uoce locutum fuisse.

Alberti Magni ex aere fusum quod ad
libitum interrogantium uoce humana res-
pondere solebat, et loqui uerum malè
recti, ad id non ut quis loquitur praeteralia
multa cornicis ac uitae requirit, quarum
neutrum in hoc capite inuenies.
E contrario non sine iniuria reijcias, ue..

luti superstitiosum esset filum illud aut funiculum, quo misso alter oia n̄ secus illigit, ac si ex charta aīi tui sensa legisset. Scio malè reprehendes artem, quâ pro mihi uno quadrante C modò aliquis ingenium subsit, is q neq grāmaticā neq syntaxi unqͮ studuit, legeret nouerit, vel possit suum regulas, et bonam syntaxin thema qdlibet componere. hoc ipse n̄ credidi primò, sed experti negare n̄ potui.

Tertio colloqui toto propè orbe disiunctorum, fieri n. potē, ut qs naaliter uoltum suum, ad quantam cunq distantiam sine nuntio, aut litteris indicat sic etiam sine nutibus, sine verbis potē qs pian altari animi sui sensa aperire, cantando solum has quatuor notas Vt, Re, Mi, Fa. Multa parantur argento viuo, ut qsi aīam annuli, globi, quorum cauitas si Hydrargyro impleat, ac caleat, mox incipiunt saltare, veluti aīam haberent, qa Hydrargyron calore vertitr in spūs q quæsito, sed n̄ inuento exitu mouent, ut simplices, daemonem aliquam inclusum talis motionis cāam arbitrant.

Nota Hydrargyron calore vertī in spūs q quæsito sedn̄ inuento exitu mouent.

199. Multa magnetis, multa calatio, paragonam membrorum, mira fragantia suggerit modo, sine vitæ periculum, unicum referet Ludo. da Lacarda in S. Aeneid. Placentiæ Hisp. quendam ad asylum Ecclesiasticum profugisse metu sæcularis potestatis evadere inde cum vellet, alas adaptavit humeris, ac se à summa turri cælo credidit, civitatem totam volando transmisit et longè à muris fessus agitatione corporis decidit, nunc loquuntur ostendit cuius facti testes oculati omnes placentinorum sunt, qui hominem volantem viderunt. Plura alia inveniés passim apud auctores, quæ tamen non facilè, nisi à doctioribus, honestisque ac bonæ vitæ viris approbentur legendi sunt.

Nota, quod Ludovicus de Lacarda refert

Nota magiam non esse per se malam, sed tamen periculosam, ita Delrio et alij:

Conclusio quinta, magia naturalis non est per se mala, sed tamen est periculosa, ita Delrio l. 1. disq. in uno loco. Joan: Mald. tract. de. c. 8. Dub. 1. Leonardus Less. de iure et iust. l. 2. c. 44. Dub. 1. huius verba gravissima et verissima lubet apponere quis. in quit, hæc magia est naturalis per se mala non sit, tamen est periculosa, quia ingenia humana rebus curiosis

et inutilibus implicat, et furiosa, magis curiosa red- 193.
dit, ac sensim ad magiam superstitiosam,
sive diabolicam introducit, nam sub specie
occultae operationis naturae, diabolus facile
ad miscet se, et ita occultae virtuti naturae
naturalis tribuit, quod ipsis praestigiis agit. *Qualenoan perti alnf magimi.*
unde quidam maximos quosque magos, quos
non immerito diabolos incarnatos dixeris, vel
la[?] tamen professores magiae naturalis, et
omnia sua conari tegere imagine quadam
occultae virtutis naturae, etsi n. interdum
quasdam causas naturales adhibeant, haec tamen
nihil prorsus valent ad effectum intentum
insufficientes sunt, et sic necesse est, quae-
dam signa quae ad magiam superstitiosam
pertinent adiungere, addit ex Bodino *Nota, magos*
magos solere decem magicis praestigiis *solere de*
unum subtilitatis, seu agilitatis artifici- *magicis praesti-*
ose actum miscere, scilicet ut persuade- *giis uti.*
ant, quaecunque ab ipsis geruntur citra prae-
stigium sola dexteritate et arte fieri pro-
curant, ut quidquid sortilegii admiscent, id sub-
tilitatis, et agilitatis esse videatur. amat Sa-
than homines ad risum provocare ut laeti
ac hilares imbibant impietatem. quare et *Quid censendum*
idem Leon: Lessius, Maldonatus, Filiutius, et Del- *de libris qui ma-*
rio locis citatis asserunt, omnes libri qui magiam *giam naturalem tradunt.*

naalem tradunt, huiusmodi facti habendi sunt, et tanquam periculosi vitandi. a 2. an, qui, et quotuplex sit magia diabolica.

ARTICVLVS 2. Ḡs.
an, qui, et quotuplex sit magia diabolica

Nota totam disciplinam magiae à daemonibus esse institutam teste S. Aug.

Conclusio prima, certa est Lessij opinio totam disciplinam magiae huius à daemonibus institutam, teste S. Aug. l. 21. de civit: Dei, id ipsum asserente, quis vero ex hominibus primò didicerit, ac veluti instrumentum diabolicum hunc orbem tam impanse? te afflaverit, atque ita inventor dictus fuerit in sententiis, eorum est opinio apud

Nota eorum auctorum citatorum sententiam de magiae inventoribus.

citatos supra auctores, Gigantes antediluvium fuisse discipulos diaboli, et auctores, ab his vero imbutum filium Noe nomine Cham, hic post diluvium tradidit filio suo Mizraim, à quo genus suum ducunt Aegyptij Chaldaei, et persae, à quibus ultimis dictus est Zoroastes, quasi vivens astrum, tum nimirum, quando fulmen

Nota Zoro. astrum solum à risu, quando alioquin mor.

de coelo lapsum infelicem magicam deturbavit, hunc solum à risu, quando reliqui mortales à gemitu ordiuntur, ferunt

cepisse vitam, de qua pulchrè, at adeo
in signis poeta profectò: huāc vita longa,
longa fabula ē, et ne quisq' sibi pro-
mitteret comœdiam oēs lacrimando in the-
atrum ingredimur, sed personam mutamus,
quoties sors vult et Deus, ratio petitionis ē,
qd nimirum dæmones sint magiæ diabo-
licæ primi doctores, qa vel isti sunt, vel
Deus, vel boni Angeli, vel aīæ beatæ, vel
adhuc in purgatorio residentes vel damna-
tæ, atque primò Deus nō ē, qa iniquè eūdem
vidē Deus prohiberet qd ipse docuisset, ac
veluti gratiam gratiosè mortalibus largitus
eēt. Scdo nō eē possunt Angeli boni, qa ad
hanc magiam concurrit idololatria, ut The-
ologi demonstrant, et ē præterea caput in-
fandorum flagitiorum, qd neque boni An-
geli, neque ob eandem rōem aīæ beatæ auc-
tores magiæ huius eē queunt, neque aīæ
in purgatorio, similiter ratione, et qa Deo
intimâ amicitiâ adstrictæ sunt. Tertiò
deniq nō aīæ damnatæ instituere potuere,
hoīes tali magia, qa illæ ex flammis æternis
exire nō possunt, licentia aut permissione dia-
boli, cum divino iussu ac lege immutabili per-
petuo carceri sint mancipatæ, si exirent ad

talis à ge-
nitu ordiuntur
cepisse vi-
tam.

Nota ad
magiam dia-
bolicam re-
qri idolo-
latriam.

ad uniq ver imperium exirent, cur a. id haec uel iubeat, uel permittat, ca nulla sub. ut u. ad magorum preces et incantationes id haec iubeat, impium e ugināri, q ab ultimo ad primum, neque ab diabolis dam-natis, neque a purgantibus, aut beatis, neque ab Angelis bonis, neque ab ipso deo magia superstitiosa sit oportet esse a diabolo.

Nota magiam Diabolicam existere.

Conclio 2da, magia diabolica exis-tit, ita ex coi Theol. citati auctores patebitque tum ex dicendis, tum qa dant effus magici diabolici, q dat etiam facultas magica dia-bolica effectiva talium effuum, i q a ipsa ma-gia superstitiosa, ans probabit multis exeplis.

Nota magiam naalem aura per caus naales, Dia-bolicam u. signa, quae sunt caa morales.

Conclio tertia, magia superstitiosa siue diabolica q etiam a Theol. dr tacita, ido-lolatria, e rao, siue facultas operandi res inusitatas et admirandas per signa ope-ra demonum, hr per signa, qbs distinguitur a naali, q sicut utitur caus naalibus excitans daemonis auxilio ad suos effus, ita diaboli-ca utitur signis, q sunt caae morales, qbs ex pacto pellicit daemone, ut, qd magus vult, faciat. Dividitur uaria magia sup

Nota magiam superstitiosam dividia Delrio in 4 spees, in magiam specialem divinationem

stitiosa a Delrio in 4 spees in magiam specialem divinaem, maleficium, et uanam obseruaiam. Prima e quam miror effus ope

daemonū cognoscere atq' operatio s[e]cta quâ q[ui]s res futuras uel etiam praeteritas aut praesentas, sed arcanas aut occultas cognoscere nititur. Tertia, quâ nocere alÿs ac damna inferre. Quarta, quâ sibi uel alÿs hoc opere pro[pri]ae utilitatis, uel volupt[ati]s decrevit magg Bessig, et alÿ, magiam diabolicam in duas t[an]tum sp[eci]es tribuunt, in sp[eci]alem magiam, et maleficium, q[uo]d alio no[mi]ne veneficium vulgo a sortiariis d[icitu]r illa e[st], q[ua]n[do] facultas magica refert[ur] ad ostentat[io]nem, aliudue commodum suum uel alienum, haec q[uan]d[o] ad aliquam noxam inferendam alteri ordinatur. plures divisiones qui vult cognoscere, le[gat] et citatos auctores. a. 3. q[uae] sint magiae diabolica fundamenta.

malaficium, et uanam observantiam.

Nota specialem magiam q[u]a[e] illam, q[uae] facultas refert ad ostentat[io]nem aliudue commodum, vel suum vel alienum.

Nota, maleficium e[ss]e adalis, quam noxae inferendae alteri

ARTICVLVS 3TIVS

quæ sint magiæ diabolicæ funda menta —.

Fundamenta appello q[ui]b[us] magi, et ipsi daemones probare conantur artem suam licitam naturalem, probam, et sine fuco e[ss]e fundatamq[ue] in caeterum natūralium qui [con]iunctive cooperatione et sympathia, et antipathia.

203. **Fundament:** primum esse mundum, atque partes nostras vivere, sentire, atque intelligere adeoque animam habere rationalem.

Fundamentu 2dum nomina deorum, ac dearum, ut Jovis, Junonis etc. esse nomina animarum illarum quae in sunt partibus mundi atque aeri, et tribuunt vim sentiendi atque intelligendi, et quidem quatenus dant vim intelligendi, nominant habere masculinum, quatenus animant corpus femininum sic exempli gratia animam terrae, quatenus habet vim intelligendi, dicit plutonem, quatenus animandi proserpinam, haec autem fundamenta communia sunt magis, ideo, ut quando passe daemonas invocant, animas stellarum Coelorum etc. invocare videantur

Fundament. tertium praeter bonos malosque Angelos esse quosdam Daemones, sive diabolos bonos, eosque partim coelestes Coelis coelestibusque orbibus praesidere, alios elementares, quorum alii sint ignei, cur etiam lignei, alii aquatici, alii aerii, alii terrei, et sine dubio etiam lapidei.

Nota varios esse daemonas, bonos alios, alios malos, alios elementares, alios aquaticos, alios aerios etc. pro ut magicum funi damentum dicit.

Fundament. quartum, animam humanam si vehementer aliquid desiderat habere vim inficiendi verbis, characteribus, scripturis, ima

omnibus efficaciam naturalem, ad effectum quemlibet 204.
desideratum, dummodo signa talia aut verba
ad effectum proportionem aliquam habeant hoc
e. aliquo modo significent, ut si alteri
inferendum sit damnum necesse e ut
adhibeant verba, vel imagines damnū
significantia.

Fundamentū quintum, imaginibus et
curiosis siderum ac signorum cælestium
sub congrua sibi constellatione fabricatis
competere virtutem, ad miros et occultos ef-
fectus producendos à sublimioribus illis
stellarum figuris ex sympathia quadā
naturali earum inter sibi, quatenus hæ
figuræ ad amussim invicem conspirant. Ul-
tima hæc duo fundamenta eo tendunt,
ut curiosis operationibus magorum per signa
characteres et verba etc. naturalis virtus
et profectu à cæli impressa pariatur
magis vel ipsa sidera aut elementa.

Fundamentū sextum, adfert Mald.
ex patribus q. 2. eorum, qui tribuunt magi-
cos effectus naturali hominum complexioni per bene
dispositæ, huius in corpora aliæ cor-
pora naturaliter obediant, aut ipsa complexio
quodam libramento aptius qualium miraculis

patrandis sufficiat.

Fundamentum septimum, tantam esse imaginationis humanae efficaciam, ut miris istis efficiendis sufficiat, adeoque ut homines quibusdam radiis, aut spiritibus vi imaginationis suae emissis ex se sanare, fascinare, tempestates, fulgura, ac grandines ciere [illegible]

Fundamentum octavum, solo attactu, visu, voce, afflatu, vel nudi lintei applicatione vel nova et morbos sanari aliaque mira naturaliter fieri posse, eo quod spiritus per arteriam ex corde promanent, et alterius qui forte contingitur videt audit afflat alligat sese arteriis adeoque cordi insinuant eius fortius, quo vehementioris affectu quasi eiaculati fuerint

Fundamentum nonum, et ultimum tantum esse differentiam inter magiam humanam et Angelicam sive diabolicam, ut pactum inter hominem, et daemonem intervenire nequeat.

Resp. ad fundamenta magiae diabolicae conclusionibus sequentibus.

Resp: ad fundamenta, et refutandum conclusionibus sequentibus, ita ut singulae singulis iam allatis fundamentis respondeant.

Nota, falsum esse coelos astra, elementa vivere anima rationali

Conclusio prima, falsum est coelos, astra, elementa, eorumque partes vivere anima rationali. Ratio est primo, quia si haberent animam rationalem, haberent etiam sentientem, omnia namque haberent organa omnia esse organizata, ut Aristoteles 2. de Anima,

et potat ab inductia omnium sentium, item sa-
barant tira etiam negatandum aiam corpo
n crescunt, ampliora sp. in dies fiunt coeli,
cur n sal crescit, cur n pinguescunt stellae
et adipem suum nobis destillant. Stoïse
quaf bruta, plantas, ligna, lapides, gla-
dios, calceos, aurum, argentum, uagetari, sen-
tire illigere, qd si ita e, cur pecunia
in loculis n crescit, cur urbes n dilatant,
cur lapides in quos nocturni grassatores
cum in hostem n audent, tam crudeliter
saeuiunt. et tn n clamant, a pugnisunt,
n ulciscunt, aut litem apud magistratu
intendunt, porro si illigunt, ligna, et lapi-
des, qo capaces sciarum erunt. psegnrarunt
scamna huius auditorij, et lapides acmaribo,
in physici, superioris boni metaph: opti-
mi logici inferioris, et pote q tamdiutea-
rum facultatum auditores fuerint, rees
Theologi omitto, uidari poent apud Zessium,

Conclio 2da, n dant. tales aiarudo | R. ad funda-mentum 2dm.
eadem e, q superioris conclusionis.

Conclio tertia, n sunt boni daemones. | R. ad tertiu fundamentum.
hoc e diaboli maiorum adiutores reo e, sin-
boni eent, n sic indignarant ad tot maleficia,
tot damna, in bonis fortunae, uitae, honoris
famae, salutis aiae, neqz auxilium praebarent

 stò punit magia gravissimè. Tertiò damnatur ab Ecclesia, quod signum est magicas operationes esse iniquissimas, et praesupponi non concurrere ad eas bonos daemones.

R. ad quartum fundamentum.

Conclusio quarta. Anima verbis characteribusque etc. quantumvis magnum desiderium habeat, non potest imprimere efficaciam ad obtinendum effectum desideratum. Probatur

Nota Electionum maximos labores

priò experientia Electionum, quae ubi ipsi vehementissimum desiderium habent ad obtinendas operas, quae sperare non aliundè illis advehuntur et ob hanc causam diu suspirent noctuque diuque tantumque adeo navim, sic etiam nunquam fere validissima sunt candidatorum in philia vota quibus ad primum locum adspirant et tamen nec ipsi hactenus suis votis tantam vim imprimere potuerunt, ut primum locum obtinerent magis illi, ut operas cum navibus saltem ad portum appellaret. Secundò actiones animae sunt immanentes, quod nihil potest extra producere anima, ibi non producit, ubi est actio illius, non ibi, ubi non est, vel esse non potest. Tertiò vis impressa verbis, signis etc. Gravissimè evanescerat mora aliarum qualitatum naturalium activarum caloris v.g. aut frigoris, at signa magica vim habent longissimo tempore, et saepè multis annis. R. vastò si verba, quae nil

realitatis verae praeter sonum habent virtu-
tem activam tam mirabilium efficiendorum
recipere possunt, cur non ab ijsdem etiam ver-
ba possunt illuminari, calefieri, vel etiam con-
gelari etc.

R adjunctum. Nota figuris, et imaginibus siderum signorumque caelium non communicari vim effectivam magicorum effectuum.

Conclusio quinta, figuris, et imaginibus
siderum, signorumque caelium non communicatur vis
effectiva magicorum effectuum. probatur primo, verae
figurae nullam possunt accipere efficaciam a
figuris tantum fictis, sed imagines quas magi
comminiscuntur quae in coelo sunt figurae tantum
fictae, nulli enim in coelo sunt dracones,
ursi etc. facti, picti, aut ficti esse, ergo
ab illis nulla efficacia vera communicari potest,
id enim quod non est in eo, quod est, effectum nullum
producere potest. atqui illae figurae non sunt
ergo. secundo vel probant nugonibus istis astra, vel
avium figuras habere vim talem, quam
communicare dent imagini v.g. imaginis Leonis
vel arietis, impressae alicui annulo vela-
dam esse aptari, vel non probant ipsis, si non probant
quare vanissimi mendacitus asserunt, si con-
stat quaeritur unde. quod non facile dicant quam
doctissimi viri boni, ac probi penitus ignorant.
Tertio licet probaret quaenam astra vim talem
haberent, vim tamen talem ab hominibus, ut loquitur Cassius
saeculi, colligi, et deducti et seorsim quasi
possibile non est. omnia enim astra agunt in omnem par-
tem.

R. ad fundamentum sextum.

Conclusio sexta, neque a[n]i[m]a obediunt o[mn]ia crea-
ta neque complexio sufficit ad actus magicos
prima pars patet experientia, ut declarat[ur] ex
plus, aucupis v.g. venatoris etc. q[ui] licet ad-
vocent volucres, aut feras, ipsisque imperent
ut in cassas eant, nisi decepta n[on] obedi-
unt. S[ecun]do q[ui]a repugnat aliquid posse agere in dis-
tans. q[ui]a saepe actus magici aliqui producant[ur]
ubi minima e[st] complexio, quod si talis com-
plexio actus magicos producit, agit in distans

R. ad septimum.

Conclusio septima, a[n]i[m]a humana n[on] pote[st]
in corpore alieno, eoque a se diviso patina,
passionem, vel potentiam aliam mediantibus radijs
spiritibus, vel speciebus emissis mirifica opera-
ri. probatur primo, imaginatio e[st] actio im[m]a-

Nota imaginationem non esse actionem imanentem.

nens, quod nil pote[st] in corpore separato et remo-
to operari. S[ecun]do q[ui]a radij tales nulli sunt spi-
ritibus v. vitalibus, vel a[n]i[m]alibus, vel specie-
bus intelligibilibus tantam vim v.g. transferen-
di aliquando integros hortos, ciendi tempestates,
etc. tribuamus q[uan]ta experientia e[st], ac fidem,
sensumque excedit. putat Pomponatius teste

Nota Pomponatij delirantem opinionem.

Valesio a speciebus produci posse id, quod repr[ae]-
sentant, sed quam hoc e[st] delirum. primo
q[uia] speciebus produci q[uo]d repraesentant inauditum e[st], ut imaginaria species produ-
cat rem quam repraesentat v.g. species equi
produc[er]at equum, aut imago caloris calidum

me distantem nudum et algentem calefaciat certè inquit, citatq[ue] Delrio, si quid tale valeret vis imaginativa, eam primum alchimici aureos montes esset adepti.

Conclusio octava, sicut prioris fundamentum octavum ponit, ita liberaliter, et sine pretio negat visioni nimirum, tactui, voci, afflatui inesse vis illa sanativa, ac operativa mirabilium, quia si talis vis inesset, tum illa ex natura sua esset vel noxia, vel salutaris, si noxia, prius necaret eum, cui ma-numque magum, tangentem, loquentem afflantem etc. atqui hoc non contingit quia natura sua non est noxia, neque etiam est natura sua salutaris alias suo prius corpori salutem adferret, ret, corpusque servaret, sed contrarium experiuntur, saga, magique cum rogo imponuntur. Item afficit omnes visos à se magos tactos vel afflatos abdientes sanaret vel laederet etiam illos quos nollet. sicut quando movet ignem Joanni v.g. non tantum Joannem, sed etiam circumstantes quos tangit ignis ambuit, quod est contra veritatem.

Conclusio nona, fundamentum nonum, a quoque falsum, quia multiplici scripturae testimonio interdicta est potestas factum inter deum,

R. ad octavum.

Nota falsum esse tactui, visui, afflatui inesse vim illam sanativam ac operativam mirabilium.

R. ad nonum.

211\. et hõiem nihil obstante nãarum infinita dist-
tia, ut Gen: 17. ponam foedus meum inter
te, et me, item statuam pactum meum inter
me, et te, similia habentur in Exodo, Deutro:
Hieremia, Josue, et 4. Reg. 23. ubi haec
habentur, stetitque Rex super gradum et foe-
dus percussit coram dño, quod magna nãarum
differentia obstabit inter hõiem et diabolum
quo minus fiat inter illos pactum. Sed pro-
batq. etiã inter hõiem et diabolum potest
oẽs pacisci, ac quantis possunt n. quaeri-
re ac quantiram n̄ aliquam rem, quod pac-
tum oẽe potẽ, quod definit oẽ duorum pactum.
Diligenter notandum ẽ, hic ex Delrio l. 2.
q. 4. quod oẽs operaẽs magiae superstitiosae
de cuius fundamentis hic agimus veluti basi
innitantur pacto per magos cum daemone
inito, ita, ut quotiescunque collibitum ma-
go aliquid efficere adminiculo artis suae ex-
presse, vel implicite tantum à daemone
poẽe, ut ex pacto procurrat. probatur hoc ex
SS. pp. ex Jure civili, ex consensu The-
ologorum Juris consult: ac Medicorum hac ratione
quia nisi pactum intercederet, daemon nunquam accur-
reret ea promptitudine ad vocantem si n. accurrit
vel coactus vel gratis, vel ob pactum accurrerat.

Nota assertionem sacrae scripturae quae dicit inter daemonem et hõiem pactum fieri.

Nota diligenter oẽs operationes magiae superstitiosae innitantur pacto per magos cum daemone inito.

Nota assertionem SS. pp. Juris civilis etc.

n̄ primum, q͞a ab hoïe dæmon viribus naꝛalibus cogi n̄ potē, nec sedum dici potē, q͞a hoï inimicissimus ē, q͞d ultimum ē dicendum, hanc societatem cooperationis diaboli cum mago alleganti similitudine, ut declarat citatus auctor dicitque eē qlis ē duorum latronum, quorum alter palam in silva vagat, alter clam latitat, excitatusque certo sibilo, vel signo prioris viatorem [illegible] dolose sagitta transfigit, priore id sage, nec vidente nec gnaro, quo telo necem intulerit socius in miserum tn̄ necem consentiente prio[r]. magus, alteri dæmon similis ē.

Notandum sedò, pactum dæmoniliberum eē præstare promissa, aut fallere. q͞d patet primò experientia. sedo coegi n̄ potē. tertiò, q͞a mendacissimus ē.

Nota dæmoni liberum eē, præstare promissa, aut fallere.

Notandum tertiò pactum eē duplex expressum, et implicitum, prius id aliquā oratione nonunquam scripto, sive libello supplice alias per vicarium magum scilicet aliquem, pactum implicitum ē primo, qn̄ qs sciens potensque utit signis, q usurpant magi. sedo qn̄ qs ignorans utit magicis signis, q͞a nescit eē mala, et à dæmone instituta.

Nota duplex eē pactum, expressum, et implicitum.

Nota pactum expressum fieri, uel oratione uel scripto etc.

Nota, pactum implicitum fieri, qn̄ sciens, potens utit signis q magi usurpant.

Notandum quartò, eē maximum malum

213. cum daemone pacisci, potest, qua sit pactus cum hoste

Nota maximum esse malum pacisci cum daemone

extremissimo Dei. Secundo sit quia fidem datam

baptissimo. Tertio sit talis Apostasia

reg. Quarto pactum est nanissimum et sum-

causas hic lege.

me periculosum. etc. de magi potestate

diaboli effectibus, et modo operandi illius

ARTICULUS 4TUS. de magi potestate diaboli effectibus, et modo operandi illius

Nota magum posse id, quod illa daemon, cum quo est pactus.

Conclusio prima, magus potest id, quod illa daemon, cum quo pactus est, ultra eiusdem gelio est ex tunc nota, unde, quia illexit daemonis potentiam, illigat etiam magorum potestatem, quare in sequentibus declarabimus quid possit daemon aut non possit, ex quibus magorum nis apparebit.

Nota, daemonem posse tam veros, quam praestigiatorios actus producere.

Conclusio secunda daemon potest tam veros quam praestigiatorios et apparentes effectus producere, utrum patebit ex dicendis rab u. prima partis est, quia nisi veros actus nocam, morbos etc. producerent in gratiam morborum numquam tam graviter punirentur magi si non tamen facerent aut quis mortuus videretur idem tamen adhuc viveret. Leve malum esset, quare poena proportionata inferenda. Secundo

patet ex veris, ac realibus damnis grandinum, tempestatum etc. Tertiò probatur ex motus locales movere, impellere corpora, atqui motus impul„sus sunt veri atque reales. Ista pars pro„batur, priò per transformationem corporum hominum in speciem apparentem cervi, leporis, felis, aliorumque animalium. Sto exemplis, quae vide apud auctores saepe citatos. et maximè l. 1. c. 4. apud Delrio, ubi ex Tritemio refert Iudaeum quendam stupenda coram viris prin„cipibus exhibuisse, videbatur illa armatum equitem devorare, item currum onustum foeno cum equis, et auriga deglutire, amputare capita, manus, et pedes circumstan„tium, quas partes pelvi coram imposita et sanguine, taboque stillantia cunctis spectan„da praebebat, eaque protinus hominibus illaesis suo quaeque loco restituebat, hos autem atque non esse veros, sed tamen illusorios atque fictitios patebit, maximè è libris de anima, superat n. vim naturae caput ac vitam reddere.

Nota Iudaeum coram principibus viris stupenda facta.

Conclusio tertia, daemon non potest face„re verum miraculum, è communi Theol: apud Martinum Delrio, ratio est, quia miraculum prop„riè dictum, est atque superans vires, naturae, atque ut naturam. atqui talem non potest effectum producere.

Nota daemonem non posse verum miraculum facere è communi Theologorum sententia.

p. m. nullum potē producere dæmon nisi qui aut propriis, aut naturae viribus ē producibiles atqui effectus superans rei creatae vires n(on) ē producibilis, naturae aut dæmonis viribus cum utriusque vires sint creatae pō.

Nota, dæmones tripliciter possunt operari, per motum localem, 2dō per alterationem, 3ō per illusionem.

Conclio quarta, dæmones possunt operari tripliciter, primò per motum localem, 2dò per alterationem. Tertiò per illusionem sensus, et probatur, primò experientia et exemplo sagarum, quas per motum localem transvehit in loca dissita. 2dò, quia potest activa passivis applicare, pō alterare. Tertiò patet ex gestis sta, deludit a. tripliciter, mutando vel obiectum, vel medium, hoc ē, aërem, vel aliud corpus interiectum, vel tertiò ipsum organum ut ex Molina p. 1. q. 111 a. 4. Mart. Delrio l. 2. q. 8. et deludit quando tunc qn nec motus localis, nec alteratio satis iuvant ad propositum, tunc n. diabolus uti solet deceptionibus, et mendaciis speciebus ludere sensibus hūae, ita, ut quae facta minimè sunt, facta ē circumstantibus putant, ac primò ex parte obi illudit celeri agitatione rerum pharsarum subitā occultationē obi collocatione, separatione, vel piunc.

Nota, tripliciter dæmonem hoiēs deludere. primò mutando obiectum, 2dò interiectum medium, 3ō ipsum organum.

tione conglutinatione latente. 2do per artem
perspectivā certā, artificiosâq3 collocatio-
ne obi in ordine ad oculum videntis, sic
lineæ arte possunt duci in charta, quas si videris,
præter confusionem nihil spectabis easdem
si obliquè per minutum foramen intuitus
fueris videbis elegantem imaginem. Tertiò
formando ex elementis aere vg. obiectum aliqd
illudq3 proponunt dæmones spectatoribus, vel
igni assumunt, vel altari circumponunt
corpus aerium siue fantasticum rei puta
bitiæ ursi, cati, aut corui etc. occultando
interim aliquas partes. 4to illudit oculis
ex parte medij primò impediendo, ne species
ad oculum aliosq3 sensus deferant. tunc scilicet
vel totum obiectum præsens, vel partem tm illius
occultat. 5to inficiendo medium varijs nebu-
ralibus, ut hac ratione species per aerem
sic modificentur ut obiectum non quale est, appareat.
sic aiunt, facies formidabiles reddi, si mis-
ceatur aceto sal, idq3 pannus bene imbuatur
tum supposita candela accendatur. sextò
inspissando medium, sic denarius in fundo
scutellæ plenæ aquâ maior appareat, et in
superficie quasi natare. Quartò variâ con-
formatione medij vg. in conuexum, concauum, po-
lygonum, vel etiam interpositione corporis variâ

Nota, sal aceto mixtum pannosq3 imbutum, suppositâq3 candelâ accensum formidabiles reddere facies.

219. figurati, sic videmq res minimas per vitra quaedam,
apparentijs maximae, item una, eandemq rem per
polygona vitra, aliaq corpora diaphana,
perstitui, quasi in pluribus locis simul, item per
trigonum vitrum quae sunt superiora inferij,
et quae interiora, superij, et quae unius simplicis
coloris sunt miris coloribus affecta apparent,
hac ratione daemon facere potest, ut gallina
trahens paleam, videatur trahere arborem.
Tertiò deludit ex parte organi, sive instru-
menti sensorij. primò, si organum mutet
insensibiliter, quoad situm, unde contingit,
ut res nonnunquam alio in loco esse appare-
at, quam recto ipso sit, vel ut gemina
videatur, cum res sit tamen una, sicut etiam
in ebrijs evenit, qui credunt duplicem solem,
et geminas se cernere Lunas; si agitet
ac curvet humores; praeterea si phanta-
siam curvet, et reconditas rerum sensibi-
lium imagines in illa latentes in varium
ordinem disponat, eâ ratione, quâ fit in som-
nijs, sic homines vigilantes subinde nesciu
quae videre se putant, cum tamen videant in phan-
tasia, alijs sensibus interea quiescentibus. De-
nique impediendo sensum ipsum crassiori aliquo
humore obstruens viam, ne species ad organum
perveniant, vel aliâ ratione vim sentiendi habe-
tans. A. si qui in Coelos, sidera, elementa

ARTICVLVS 5TVS. quid in coelos, sidera, elementa, bona fortunæ, bruta, possit diabolus?

Notandum primò ex cōi Theol: ut è
apud Delrio, quod ipse ego hic suppono à diabolo
naē ordinem ac legem inuerti n̄ poē, siquidem
nec formas substātias im̄ediatè sine præuijs
dispōnibus efficere poē. 2dò neque ex quo-
libet quodlibet im̄ediatè u.g. ex aqua uinum,
ex ligno aurum, neque tertiò diabolus potē
minimo quouis tempore, uel aliquid quod uo-
lunt perficere ultra quam lege naē requiritur
u.g. ad ad sui productionem plus temporis
quam productio ignis. Quartò n̄ potē trans-
ferri corpus de loco in locum nisi per me-
dium et in tempore. Quintò n̄ potē im-
pedire directè, ne aqua humectet, uel ignis
urat etc. globus è loco emissus [illegible]
nam gladij corpus trajiciat, potē tū indirec-
tè adhibendo nimirum media nāaliter im-
pedia, sicut ipsi hoies possunt qui videlicet
adhibent quandam caam, quæ alterius caæ uim
impediat, sic aiunt præstante adamante

Nota à diabolo nāæ legem inuerti non posse.

Nota præterea Dæmonē ex quolibet quodlibet immediatè facere n̄ posse, sicut u.g. ex aqua uinū.

Nota, qd aiunt, præsente adamante ferrum à magnete n̄ trahi.

à magnete n̄ trahi ferrum; impetum v. Tobi,
aut gladij frangere, aut debilitare potest dæ-
mon se aliudve corpus interponendo. Sextò
n̄ potē alicui sugerente sciam infundere n.
q. naē ordinem, q ad hoc temp. longum re-
quirit, ut qs doctus fiat. Qd si a. videtr
id aliqñ contingere (ut qñ Anabaptistæ

Nota Anabaptistas post buccellam impiæ cœnæ continuò, etiam ante stupidissimos memoriter integra biblia tenere, atq ex illis disputare, tam viros, quam feminas.

post buccellam impiæ cœnæ continuò inte-
gra biblia memoriter tenent, atq ex illis
disputant, tam viri quam feminæ) fit
id auxilio dæmonis ordinantis vel ipsa phan-
tasmata, sicut typographi typos, vel
tradentis oratione scientiarum principia, vel
singula sugerentis, qm, et qñ opus ē, vel
deniq ex ipsis, qbs infusa scia à dæ-
mone creditr loquentis, ut solet in Energu-
menis, idolis etc. n. a. à diabolo veras
scias infundi, ac cognitam Bibliorum Ana-
baptistis patet, qa illi ad fidem Cathlcam
conversi, subitò tanti doctores, si diis pla-
cet ñ stupidissimos, certè quales prius fue-
rant, stolidos, bardos, blennos evadunt.

Nota, dæmonem n̄ posse siderum motum sistere, vel retro agere, aut Lunā detrahere etc.

Conclio 3a n̄ potē dæmon siderum mo-
tum sistere, retro agere, neq lunam aut stellas
cœlo detrahere, neq integrum aliqd elemen-
tum de loco suo nālr in alium transferre
rāo ē, qa hoc eēt turbare ordinem univ(er)si.

Conclio 4a.

potest in aëre tempestates excitare, fulgura, tonitrua, imbres, ventos in mari tempestates in terra, terrae motus, et fluvios sistere. patet ex [illegible] quotidiana experientia, et colligitur ex libro Job. c. 1. tum ex ul[...] Lessius loco cit: notat daemonibus difficile non esse aliis in regionibus per motum localem collectos, aut ventos alibi spirantes huc, vel illuc impellere, itaque in mari tempestates, in aëre tonitrua suscitare, sic per motum localem fluvium daemon, sicut homo rivulum morari, aut retroagere potest, terrae motum v. agitando exhalationes in terrae cavernis, vel eisdem spiritum vehementem immittendo, vel illas accendendo vel applicando suammet potentiam loco motivam potiam sufficere ubi commovendis integris urbibus ac montibus, tum ex multorum philosophorum sententia ad caelum ipsum movere, dum sufficiens sit.

Nota daemonem posse in aëre pos excitare fulgura tempestates tonitrua etc.

Nota daemonem fluvium, sicut homo rivulum retro agere posse.

Conclusio tertia, potest greges, et armenta perimere exhibito veneno praefocando praecipitando, item messes, fructusque alienos alio traducere, sicut Franciscus altae ta supplicio ultimo saga impacto in domus suae pariete epistomio lac omne vaccarum alienarum vicini e[...] eliciebat, nimirum

Nota daemonem posse armenta perimere, [...] vaccarum [...] item messes alienas alio traducere

Nota, varia posse dæmonem.

interea dæmon vaccas illas mulgebat, et celerrimè eò lac deportabat, possunt præterea devastare agros, sata, olera producendo, vel aliunde colligendo erucas, bruchos, limaces etc. item apparare convivia, aliq[uan]do q[ui]dem phantastica alias veris cibis, potuq[ue] instructa. parare item victoriam p[er] hostes si Deus permittat, potest etiam diabolus veros numos cudere, aureos, argenteosvè, si tamen Deus permittat, tum q[uia] hoc homo potest, cur non etiam dæmon, cui scientia non deest, neq[ue] aurum, vel argentum, utrumq[ue] n[am] potest ex montibus eruere, vel ex defossis thesauris exigere, q[uo]d tamen raro solet, frequentissimè v[ero] ludificat, experiuntur hoc sagæ, quæ sagæ dum crumenam auro ponderosam esse existimant tetterrimo sit dicto venia stercore repertam inveniunt.

Nota dæmonem interdum sagas ludificare dum putant crumenam nummis ponderosam, sit dicto venia stercora repletam inveniunt.

Conclusio quarta, possunt magi incantare serpentes, eosq[ue] sine damno corporis tractare, cogere ad certum locum, et non tantum hos sed etiam alia bruta, ut corvos, lepores etc. quam artem utinam pauciores venationibus exerciti noscerent. Alia plura vide apud citatos.

Nota magos varia et alia animalia incantare, cogere, et sine damno corporis.

ARTICVLVS 6TVS de potestate in corpus humanum.

Conclusio 1ª. possunt daemones, per separationem magi modo supra dicto corpus celerrime transferre de loco in locum. ratio est, quia daemones sunt celerrimi, et ut Suarez existimat tanta illorum potentia est, ut globum totum terrae daemon ad Lunam projicere possit, et tanta insuper, ut nulla potestas comparari sua, per terram illi valeat. Deo non quod neque gravitas corporis illius obstare illius potentiae, si Deus permittat. probatur secundo etiam auctoritate gravissima D.D. SS. Theol. Jurisperitorum, Philosophorum, et exemplis evidentissimis apud Delrium l. 2. q. 16. contrariam sententiam appellat Bessius perniciosam Reipub. adversam confessionibus innumeris, atque ipsi rationi repugnantem, huc spectant sagae feratoria, quae accepta à diabolo potestate hircos, vel furcas, volucres ad quaevis itinera perniciter expedienda patentibus allocant. item vel cum ventoque [illegible]

Nota magos sicuti daemones corpus celerrime de loco ad locum posse transferre.

Conclusio 2da. potest daemon tam brutorum, quam hominum corpora transformare extrinsece mutando scilicet figuram, et circumponendo aliam

Nota daemonem, tam hominum, quam brutorum corpora transformare.

223. ex vaporib9, ita aliqui in spēm lupi quersi di-
cunt licandropi, q̃si dicas lupi hoīes, et ut
Cassius dicit, accomodant sese in oīb9. quapro-
pter ad speciem lupi, manib9 et pedib9 inceden-
do et diabolus adjicit reliqua circumposi-
ta alia figura, ita, ut spēm lupi exacte
referant. Deinde idem daemon ingreditur, mu-
tat phantasiam, et animum ferinum indu-
cit, q̃d facit cōmovendo humores, succosq̃
venenatos adhibendo, deniq̃ agilitate lupi-
nâ corpus regit, ac promoveat, hinc contingit
aliq̃n, ut tales licandropi, saeve atq̃ ipsi lupi
invadent, lacerentq̃ hoīes, et hic ē p̄ri9
trans fo'ais m9. Sc̃d9 ē, q̃n substituit veram
bestiam lupi, hoīe repente sublato, ita, ut
homo ipse oculorum iudicio videatur in lupum
versus. Tertiò circumdando aptissimè hoīb9
veras exuvias bestiarum, ita Delrio l. 2. c.
18. Quartò sit ipso daemone assumente
formam bestiae, et interim per alium daemo-
nem afficiendo, ut ille hoō dormiens videatur
sibi in bestiam mutatus, ea oīa praestare,
q̃ loco suo daemon facit, sic putat S. Aug.
socios Vlyssis à Circe trans formatos. Quintò
cōmovendo humores, atq̃ inficiendo, ut putet hoō
se videre, audire more melancolicorum ac fa-
neticorum, cum nihil sit, nihilq̃ videant, et alia

Nota magos in speciem lupi mutatos sese in oīb9 ad speciem lupi accommodare, quantū possint.

fiant hæc rãe tertia Lessij potest exhibere palatia, exercitus, urbes, fluvia, tempestates, incendia tonitrua. Sexto est applicando activa passivis, atque ita res verè mutat in ranas, muras etc.

Conclio tertia, potest Dæmon Striges inferre caltis in varijs, quantumvis obseratis, et experientia quotidiana, sæpe in varijs de cais diaboly unam alteramve lamiam in caltis reliquit. Dubium tamen est, quomodo penetrare ista foramina, vel etiam per ipsos solidos muros inetrare queat. Rx dæmonem præstigio facere, ut stultissimæ sagæ putent se se per minimus foramen ingredi, cum interim per ingens ostium, vel quatenus vel per fenestram, ianuam, tectum, murique hiatum latentes à se prius factum introducant, eadem rãe, qua sagæ formam felis, mustelæ, locustæ, etc., sibi induisse videntur, et per quaslibet angustias intromos penetrare posse, diaboly præcedens occultè, ea quæ clausa sunt aperit clam, ditque iterum ianuas, vel fenestras eorum ignorantium earum capaces.

Nota, dæmonem posse inferre sagas caltis in varijs quantumvis occlusis.

Quæstio, quomodo dæmon sagas per solidos muros innehat.

Responsio.

Conclio quarta, magi possunt docere bruta ut loquantur, sumendo laxè verbum loqui, id est possunt efficere, ut verba articulata proferant, nam etiam hoc alij noverunt boni homines.

Nota, magos posse docere bruta, ut loquantur.

225r. ut patet in psittacis, picis, philomelis etc. Saepe tn praestigiae concurrunt, ut videant animalia, ex. g. boves aut vaccae in nocte nativitatis Xpi, item asini, arbores fluvia loqui, cum interim diabolus ipse vocum formet.

Conclio quinta, bruta numquam fundant verba sic, ut illa intelligant, quae ratione carent, potest tn daemon facere, ut animalia suis temporibus, et locis aptissime quaedam dicerent verbis, personisque accomodata, possunt praeterea bruta, canes, cati etc. affectus corporis, et appetitum vocibus suis indicare, et horum notitia potest diuturna observatione depraehendi ab hominibus, consequenter potest etiam daemon qui haec habet perspectissima magos docere.

Nota non esse impossibile ope daemonis senem iuvenescere posse.

Conclio sexta, non est incredibile ope daemonis senem iuvenescere posse, non quidem faciendo, ut qui senex est 80 ex. annos, tantum 20. annorum iuvenis fiat, ut Delrio loquitur, nam quam decurrit aetatem non decurrerit, id non nulla vi vel potestate perfici potest, sed sensus est, fieri posse, ut illius qui desecta iam et decrepita turbatur aetate, vires resumat, et habitum, nitoremque iuventutem, item mutentur cani in colorem meliorem senile frigus in taporem, torpor in agilitatem, iuvenisque florentem vernantemque pellem

inducat, ratio est, quia vidimus hoc aliquoties naturae scribus contigisse nulla arte accedente, testatur enim Maphaeus in historia Indica l. ii cuidam Indo nobili annorum 369 vixit 3 et quo spatio iuventae florem ter, id est singulis tribus saeculis exaruisse, et ter refloruisse idem Abadissae cuidam monialium Monvendri accidisse scribit Delrio l. 2. q. 23. praeterquam quod etiam idem naturae serpentibus et aquilis accesserit, quod non est incredibile id ergo daemonis ratque arte fieri potest. nec refert quod medicus ratio humidum radicale restaurandi hactenus ignota fortemanserit. quia quidem multa horum lateant, quae diabolus probe novit, in praxin autem non deducit vel quia Deus, vel ipsius odium in humanum genus perenne non permittit.

Nota ex Maphaeo l. ii cuidam Indo nobili annorum 369 vixit 3. et quo spatio iuventae florem redijsse

Conclusio septima, potest daemon sopore letargi cum instillare et morbos incurabiles prima pars probatur exemplo horrendo apud Delrio l. 3. p. 1. q. 2. f. 19. et a minore ad maius homo potest quod multo magis daemon. secunda pars radix est quia potest tam ignota venena instillare, atque, ut Lattius ait, ita regere, ut tanta operatur qualem stringat vim medicamentorum qualem nata operari potest renovare quotidie noxam

Nota posse daemonem soporem letargi cum instillare et morbos incurabiles.

224. intercipiendo vias sanguinis, humorumque in corpore residium, aliisque modis varijs potest malum creare, quod manum medicam contemnat, ut inserendo in stomachum, aliasque partes corporis villos, clavos, cultros fragmenta vitrorum etc. ut ex historia patet apud Delrio l. 3. p. 1 q. 4. sec. 6. quamvis enim magam praestigiis fieri possit ut capillorum glomi. clavi etc. videantur à corpore eijci, cum revera ibi nunquam fuerint, videantur tamen fuisse, dubium est si praestigium absit, quomodo ejusmodi res à daemone immitti possint.

Quaeris quomodo villi, clavi, et silia corpori humano daemon immitteret. Ad quod R.

R. primo aliquando solere hominem à daemone tum corpore sine dolore insidiose clavos pilos etc. immittere, ac continuo vulnus medicamentis occultis, ipsi efficacissimis claudere. Secundo comminuit aliquando solidis extra corpus minutissime, itaque per cibum potumque pulverisatas in viscera hominis immittit, ibique applicando activa passivis iterum unit, suaeque pristinae restituit. Tertio occultos corporis meatus insensibiliter ita dilatando, ut capaces sint corporum, quae daemon cupit invehere.

An daemon possit curare morbos, et qualiter.

Conclio octava. potest daemon curare

oēs morbos naālibus medijs curabiles reddere,
nisi ab excellenti naturalium notitia, et scientia
quam habet de herbis, radicibus etc.
gemmis etc. Quam, quod ē uulnere sanguis
effluat, nec telis ferreis, ignis, corpus lae-
dat impedire potest, [illegible] bellis iaculan-
tis per cutim corporis excipien-
do, ne uulnus fiat, atque ita daemon
inuulnerabiles reddit multos, quos iam
hac nostra aetate conspicati sumus appel-
lamusque, et nominamus in aeternam glaciem,
hi congelaciandi, atque uicissim aeternis
ignibus liquandi sunt. Quam praestat
daemon, ne uim magis ignis impediat
assiduo, corpora aliqua interponendo.

Nota, Daemonem oēs morbos curare naālibus medijs curabiles.

Conclio nona. Possunt daemones facere
aliquo modo hominem inuisibilem, idque primo
condensando aut subito transferat hominem in ali-
um locum non aduertentibus circumstantibus.
Secundo interponendo aliquod corpus instar ueli
quod simile sit corporibus adiacentibus.
Tertio aliter figurando corpus hominis, ut licet
uideatur, amplius tamen non agnoscatur. Quarto
impediendo spiritus uisorios daemonem.
a.q. quod magis potest in aerem etiam quam in ipsum

Nota daemonem hoīes aliquo modo posse inuisibiles facere.

ARTICVLVS 9TVS quid magus possit in animam, item quid in ipsum Dæmonem

Nota magum ope dæmonis circa aiam (l. coniunctam) corpori oia illa posse, q ex corporis dispõne, et imaginatione pendent.

Conclio prima, ē Lessij l. 2. c. 44. d. 3. de iure et iustitia, magum ope dæmonis circa aiam coniunctam corpori oia illa posse, q ex corporis dispõne, et imaginãne pendent, ut amentiam inferre, ad odium, amorem etc. ad hunc vel illum incitare, rãõ ē quia q hæc ipsi hoies possunt: sic dæmon facere potest, ut obiectum aliqd assiduè obuer- set phantasiæ, vel etiam oculis praestigi- ose videat in mundo quam iconis...dispo- nendis, simulque humores etc. ... affec- tui amoris, vel odij accommodata ... huc philtra spectant, et odiorum male- ficia, de qbus Delrio l. 3. p. 1. q. 3. quem consulere potes.

Nota dæmonem nihil poè in aias separatas, quiaqui̇cq̄ in illas liceat neque ipsi diabolo in illas qq licet

Conclusio 2da, nihil posse magi in aias separatas, q neque ipsi diabolo quicq in illas liceat nisi irrogando suppli- cia pro mensura tñ à divina iustitia constituta, unde colligit ē magis n poè exci

ri alias ab infernis at nihilominus sanctas
animas a Caelo, aut purgatorio, haberentur
praesentem, spectra autem illa, quae ad invoca-
tionem magorum sese exhibent, tamen sunt
vel daemones, qui se horum vel illorum
animas esse fingunt, vel alias oculorum
ludibria proponunt.

Conclusio tertia. potest magus daemonem includere in vitro, in annulo, speculo, in totam [illegible] volentem tamen, vel permittente Deo nihil scientem, non potest tamen cogere nolentem daemonem, sive ut ingrediatur, sive ut ibi maneat. probatur nimis quam frequentibus exemplis illorum daemones vendunt, et specula in quibus mira frequenter spectare possis.

Nota, magum posse daemonem includere in vitro, annulo, speculo etc.

ARTICULUS 8TUS.

quomodo agnosci possit, an operatio ad magiam, et effectus ad maleficium spectet.

Respondeo ad primum cum Lessio loco libro quo citato tres communiter ab auctoribus assignari modos, ex quibus deprehendi aliquo modo possit. primus est, ex natura, [illegible]

Nota, et quales sint modi, ex quibus effectus magicus cognoscatur.

Nota tres plarumq. modos quibus magorum effectus cognoscat. Primò ex causa, et qualitatibus eárum. Sdo si praecedat hibeant, quibus falsa misceantur. Tertiò si uerba obscura sint, et peregrina.

ex operatis. Tertiò ex ipsis effectibus, et conditione. Primò quoniam ex causis, et qualitatibus eárum agnoscitur magia: si daemon expressè inuocatur: Sdò, si adhibeantur preces, quibus falsa miscentur. Tertiò si uerba obscura, peregrina, exotica: Quartò si characteres imagines, sigilla. Quintò si ligaturae unctiones cum certis caeremoniis et his similia praeter Ecclesiae consuetudinem adhibeantur, ratio horum est, quia cum effectus expectari non possit illa, in quam diriguntur à uirtute talium, quarum proportionem quam non habeant, nec etiam à Deo, quia eorum institutor non est, superest ut à daemone qui tacitè ijs inuocatur.

Sdò ex conditione operationis agnoscitur magia, si agente nihil tangitur, uel homo, uel equus, aut si breuissimo temporis mul, ta millaria conficiantur, aut si aspicimus ualdè dissitam exercent.

Tertiò ex effectibus quia colligitur magia, si excedunt humanam industriam, tunc enim signum est prouenire à daemone.

Ex quibus signis decerni queant malefica.

Ad 2dum Quaestionem malè: signa quibus discerni queant malaficia, haec uerè statui possunt si in aegri corpore talia reperiantur quae naaliter

ad inferri, vel in eo generari n. solent, talia sunt capillorum globi, ferramenta, acus, ligna etc. Tertium si quis subito corripiatur malo, qui alias sanguinis integre fuit, idque fiat ad levem tactum muliercula, vel alias suspecti hominis, vel alterius etiam vici contactum, de qua non est veri simile, quod vim talem habeat. Tertium si malum eveniat ex ligaturis, imaginibus etc. Quartum, si morbus sit notus, et quamvis aliasque prodesse solitis remediis nihil minuatur. Quintum, si afflictus videatur bre punctures in corde, quasi acu pungeretur, aut bolum in gutture nunc ascendentem, mox descendentem. Sextum si subito fiat mutus, atque iterum restituatur loquela. Septimum, si dum nihil prosunt naturalia remedia, inveniantur prodesse exorcismi, aut supernaturalia remedia, aut si adhibitis remediis talibus aeger magis affligatur. Octavum denique signum maleficij est generati in loquendo, quod periti prudentesque medici iudicaverint non provenire a naturali causa morbum, haec Mald. Lessius et Filiut. de indicijs cognoscendi maleficij, quae tu sic.

Nota signa aliqua quibus discerni malefici queunt.

vulatim infallibilia n̄ sunt, in giacturis, numerarit n̄ marent, quare in re tam graui suspicari aut praeceps ferre iudicium, praesertim q̄n ex fecij tui n̄ fuerit, uix culpa carebit, etsi nam leuiora tantum. q. 3. de cais in coi.

QUAESTIO 3TIA
DE
causis in communi

Nota quaestionis huius diuisionem quintuplicam

Absoluemq hanc maām de caīs. Quibq q. in quarum pria agat, de quidditate caae, eiq ꝗ uarietate, in 2da de caā maāli, in tertia de fōali, in quarta de efficiente, in quinta de finali, in sexta de caāis per accidens, in septima et ultima de casu et fortuna. a. primq quid sit causa.

ARTICULUS IMUS
quid sit causa

Nota caā definitur per se influens eē in aliud, quae talis ē caā ē princ. cipium per se influens eē in aliud.

Conclio prima, caā ē principium per se influens eē in aliud, ita Suar. d. 12. Metaph: sec. 2. n. 4. Dr primō principium loco generis. 2dō per se, per q̄d excludunt caā per accidens ug. musicq respu edificij. Tertio

dr influens, id est dans esse cum dependentia a principio, ut sic removeantur privationes a causis caeterisque principia, a quibus principiata quidem procedunt, ut a parte montis mons, a principio viae via, non tamen fluunt. Secundo ad removendas negationes, si nec quibus non, quandoquidem nullum habent positivum influxum in effectum, talis est in causa factio manque approximatio ejusdem. Tertio ad excludendos relationum terminos, a quibus licet relationes pendeant, non tamen per influxum. Dicitur quarto in aliud, quia proprie nihil est causa suiipsius proprie loquendo, et adaequate, nec etiam naturaliter dependendo a seipso, sed causa debet semper esse distincta, vel realiter stricte, vel modaliter a causato. Secundo per aliud, intelligitur effectus, hinc licet in SS. Trinitate communicat esse filio, et filius cum patre communicat esse spiritui sancto, nec tamen pater est filii, nec pater cum filio, est causa spiritus sancti quoniam, quidem nec filius, nec spiritus sanctus sint effectus, et talem non esse involvit imperfectionem, quae non cadit in deum. Tertio per aliud intelligitur esse distinctum sive essentiam, aut substantiam distinctam esse per quod iterum excluduntur personae divinae.

Nota a causis per se excludi causas per accidens ut ... musicus respectu aedificii.

Nota excludi privationes a causis, caeterasque principia, a quibus principiata quidem procedunt, non tamen influunt.

Nota hic excludi SS. Triadem, quia effectum esse in involuit imperfectionem quae non cadit in deum.

Effectus involvit imperfectionem

Nota distinctiões qui ad caae definitione SS. Trinitatem.

hãnt eandem numero, substãm ac naãm indivisam.

Nota tria in veniri in caa, primò rationem causandi, 2dò causalitatem, tertiò relationem resultantem ad causalitatem.

Conclusio 2da. tria in veniunt in caa primò ratio causandi, q ipsam caam in actu primo constituit, ac dr ea vis, seu facultas causandi. 2dò ē causatio, sive causalitas, q dr ea actualis percursus, sive influxus caae, quo scilicet quilibet caa coi cat ea effectui denoiaturque caa in actu 2do. Tertiò, ē relatio resultans ad causalitatem, praeter ipsam causalitatem posterior, et multò magis raê causandi, hanc aliqui dicunt ea ipsam causationem, de quo in sequentibus

Dubium quod sit id per quod caa in actu primo constituatur. ad 3. c.

Dubium hic ē, qd sit id, per qd caa constituatur in actu primo, de quo sit

Nota 3o. per qd in actu primo caa constituitur ē virtutem intrinsecam rei.

Conclusio tertia. id. per qd essentialiter et in actu primo caa constituitur, ē virtus seu facultas intrinseca rei, et ut alii dicunt res perfectio quidam transcendentalis, ita Mend. disp. physica 8. sec. 2. probatur prima pars, per id caa constituitur in actu primo, et quoad essentiam qd ē radix fundamentalis causalitatis actualis, sed haec facultas, ē radix fundamentalis, actualis causalitatis, ergo per eam constituitur, caa in actu primo. 2a pars probatur quia per res sola potens, eliceret causationem per id constituitur in actu primo caa, sed per radicem

fundamentalem sit sic potens, ut ex suapte
complet ad eliciendam causalitatem seclusa
ab alio, licet, ut in actum exeat, aliunde
quiret ipsa per radicem fundamentalem
constituitur in actu primo. 2do probatur. aut causa
constituitur in actu primo per dictam facultatem,
aut per causalitatem, aut per relationem resultantem,
tum aliud assignari non potest, non per causalitatem,
quia causa prius ponitur, esse in actu completo
quam sequatur causalitas. prius non est esse,
sive essentia rei, quam operari, sive ipsa
operatio. 3tio non per relationem ob eandem
rationem. quia haec est posterior ipsa causalitate
ergo per facultatem intrinsecam constituitur. Probatur
2da pars conclusionis, dictam facultatem esse
respectum transcendentalem. quia respectus transcen-
dentalis est talis entitas, teste Mendoza disp.
et sectione citata, quae ita dependet a possi-
bilitate termini sui, ut si terminus esset impossi-
bilis, tum etiam ipsa entitas. quae dicitur respectus
transcendentalis esset impossibilis, tam quoad
essentiam, quam quoad existentiam, sed virtus
causativa est talis entitas, cuius possibilitas
dependet a possibilitate termini, sive effectus sui, ergo
est respectus transcendentalis. prima, illius entitatis

Nota respectum transcendentalem ita dependere a possibilitate termini sui, ut si terminus esset impossibilis, etiam ipsa entitas esset impossibilis.

possibilitas dependet, à possibilitate termini tui
ꝙ posito, quod terminus aliquis impossibilis esset, implicaret contradictionem. tunc etiam ipsa entitas implicaret,
atqui si aliquis implicaret, siue impossibilis esset
tunc uis quoque causatiua implicaret probo minorem.

Nota renil. ...lam dicimus illa res implicare, q si ponatur tanquam possibilis, sequitur duas contradictorias simul esse ueras.

illa res implicare dicitur, quae si ponatur tanquam
possibilis, sequitur duas contradictorias esse
simul ueras. at si ponatur uis causatiua tanquam
quam possibilis, licet aliquis eius sit impossibilis,
sequitur duas contrarias esse ueras probo minorem.
sequeretur ab eadem uirtute aliquem actum
produci posse, et non posse produci. quia esset
uis productiua alicuius, non posset, quia impossibi-
lis esset aliquis producendus, consequenter à uirtu-
te produci non posset, impossibile non est idem quod
produci, siue esse non potest.

Obiectio. **Dices** primò sequeretur ex dictis eandem
patrem esse causam filij, consequenter filium esse
creaturam, et non deum, quod est dictu abomi-
nabile. probatur sequela, quia pater est princi-
pium per se influens esse in aliud, ergo erit
causa filij, Respondeo negando sequelam, ob rationes in

Responsio. prima conclusione huius articuli allatas. ad pro-
bationem Respondeo negando antecedens, pater non producendo
filium, non communicat aliud, siue naturam distinctam

à sua naa, sed eandem numero. Sdo filius
n hbt suum ee, siue naam dependenter à pa-
tre & hoc à ex virtute, siue per virtutem
aliquam patris, alias etiam ipsa naa patris
dependeret ab illa virtute, cum sit eadem
naa patris q à filij in divinis. Tertiò
pater n à naa prior productio filij, at
caa debet ee prior naa productio, siue
caalitate suâ, ipsaque etiam suo effectu
coi philorum, naam dat Mand. qa prius Naturâ eé
naa à, rei essentia, quam id, qd ab essentia. essentia qm
procedit rei, qo etiam prius naa à essentia id, qd ab eâ
caa, quam productio, et multò magis, quam procedit.
productum, siue caatum, pater a. in ss.
Trinitate n à prior naa productio filij,
cum per productionem, siue generaaem filij
teste Mand. d. 8. physica s. 7. et 6. toa.
liter perficitur.

Dices sdo huatas dependet à verbo Obiectio.
specialiter, et tn n caaf à verbo spéca. Nota axioma
liter, actiones n. ad extra, iuxta axioma Theologicum,
Theol. sunt toti Trinitati coes, qo dependere actiones ad
deberet caari n sunt idem, aliud specta. extra toti
tas à verbo caaref huatas. Rx cum Mand. Trinitati
loco cit. ... dependet à verbo, siue sup- coes ea.
positalitá verbi tanq à priori et à posteriori L. Responsio.

Obiectio 231. **Dices** tertiò dantur causæ à quibus aliquæ non dependent, per se quæ materiæ dicitur causa esse id, à quo dependeat aliud, siue aliquid. probatur antecedens id quod est primum in uno quoque genere est causa reliquorum quæ sub eo genere continentur, atque ex istis aliqua non dependent à primo sub eo genere, verbi gratia candor est primum sub genere coloris, at lux prima qualitas, sub genere qualitatis sensibilis, at tamen neque ab ista luce omnes qualitates sensibiles, neque ab illo

Responsio. colore cæteri dependent. Rx cum Con: 2. l. q. 1. a. 3. N. antecedens, ad probationem D. quod est primum in genere causandi C. in causando siue in perfectione, N. atqui à primo genere causandi non dependent cætera N. à primo in genere causandi exto, at N. C. sic à primo in genere causandi effectiuo, id est à Deo dependent omnes causæ efficientes.

ARTICULUS 2us. DE præcipua causarum diuisione.

Notandum est primo, nomen causae aliquando sumi amplè pro omni principio, ut supra dictum est, aliquando strictè pro solis et universalis quatuor generibus causarum, aliquando strictissimè pro sola finali, vel pro sola causa efficiente, priori modo sumpsisse videtur Plato, posteriori S. Aug. l. 83 q. q. 28.

Notandum secundo, causaliam aliquo modo distingui à causa materialiter accepta eius per virtutem causativa.

Notandum tertio, non eundem numerum causarum à philosophis fuisse assignatum. cum alij tantum admiserint efficientem, alij finalem tantum, alij solam materiam, pro causa rerum naturalium, alij deniqz materialem, et efficientem, quibus nulli formalem adiecerunt.

Conclusio prima quatuor sunt causarum genera, ad quae commodè revocari possunt quaecunqz aliquo modo vocari possunt causae. materialis, formalis, efficiens, et finalis. ita Aristoteles l. 2. phys. textu 28. et 29. et recentiores passim. probatur primo tot sunt genera causarum rei naturalis, quot sunt necessaria ad productionem rei naturalis, sed quatuor sunt necessaria, quod probatur quoad singula. quidquid fit de novo, fit ab aliquo ab alio

240-1
Nota nomen causae sumi aliquando latè aliquando strictè. Latè sumitur pro omni principio, strictè pro solis et universalis quatuor generibus causarum.

Nota quatuor esse causarum genera, materialis causa, finalis, efficiens formalis, ad quae omnes aliae reducuntur.

nihil n. potẽ seipsum producere. 188.

Nota, quale efficiens, si ei efficiens dat, tunc necrio
tram ostentationem tñ — etiam dabit maa, hoc ẽ caa maalis qa
ẽe quatuor caa naalis efficiens, nihil potẽ producere
caarum genera — ex nihilo, sed ex praesupposito subo, ere.
qd qd efficit da.
novo, illud — ara ni ẽ potẽ naaliter, qd si producit
ab alio produ- — aliqd, uti verẽ producit necrio dabit
cit, qd dat — fra subiectũ, qd ẽ maa, praeterea cum
efficiens, si — aliqd fieri cogitaat, saltem ut quo in
efficiens dat — illo qd fit, alioq nihil diceretur fieri
maa, si maa — si nova oẽ id, in maa praeexistente iam
tum fra, si — ante fuisset, cum qd id, qd fit ẽ sit ma-
fra tum finis. — teria, haec n. ẽ ingenerabilis, necrio
erit fra aliqua, ultimò cum efficiens
neque temerẽ neque casu agat, alioqui
nec ordinatẽ, nec constanter ageret, qs
operationem, necesse ẽ, ut aliquam sibi
finem praeponat, q sit qsi scopus in
quem, ut sagittarius dirigat operationem suam
eiusque gratia fiat, et ab eo n recedat
praeter istas 4 caas, sunt sunt excogita-
biles aliae, q ita sint necriae, ut n possint
ad unam ex his comodẽ revocari.

An et quomodo is. ha 4. caarum qua inter se distinguuntur.

Conclio scda membra divisionis supradictae nsi

ita realiter distincta, quin uni eidemque simpli-
ci entitati convenire possint, sunt tamen distincta
formaliter, sive secundum diversas proprias rationes
causandi, ita ut quaelibet formalis causa materialis
vg. nec quaeniat, neque idem sunt cum formali
quaelibet causa efficientis, finalis aut formalis
aut quaelibet formalis repraesentans causam
finalem, eius quod causatum, seu finalisa-
tionem repraesentat causam formalem cum propri-
a ratione causandi, res in exemplo patebit, anima
rationalis, licet substantia sit una ac simplex
est tamen potentia, iam formalis, iam materialis, fi-
nalis, et efficiens causa, idque vel respectu
eiusdem, vel diversorum effectuum. et primo
quidem respectu eiusdem vg. potentiae intellectivae anima
rationalis est causa efficiens, quatenus eam
ut proprietatem suam producit, causa materi-
alis respectu eiusdem potentiae est quatenus recipit,
est causa finalis, quatenus sibi exspectat
potentiam intellectivam. Secundo eadem anima respectu
diversorum effectuum sortitur varias rationes causa-
rum respectu compositi nam quod in formando constituit
est causa formalis, respectu suarum potentiarum intellectivae
volitivae etc. ab ea emanantium est efficiens

Nota animam rationalem etiam si substantia sit, posse quatuor causarum munera in se suscipere.

243. respu operaonum vitalium sentiendi, et
intelligendi, quatenus ad eam ordinandam
perficiendamque ordinans a finis respu
habituum, q sive cognitionis, sive volitio
nis actibus producti sint, atque in aia reci
piuntur a eaa mâalis, ubi tn clara ap
pareat ratibus diversis, diversa earum

Nota diversa nomina aia quaerere, ut n. recipit dicitur materialis, ut ornat, ac perficit, formalis, ut ex se quodammo proprietates exprimit afficiens, ut propter operaonum finis appellatur, id, a. qd de aia dixi, accomo dari pota atqs ratibus, notant tn aliqui eandemque etiam respu eiusdem pota aia eaam formalem, et materialem, neqs etiam formalis simul, et afficien tis officium exercere pota primumque qd inter eaam materialem, et formalem, sum per requiratur distio realis, eaqi vel stricta vel modalis. Secun, ad, qd forma, vel actiam agentis primum producatur tanquam tus, vel certa supponatur tanquam principi um agendi.

Nota diversa caarum nomina convenire aiae: ut n. recipit e materialis; ut ornat formalis; ut ex se proprietates quodammodo exprimit, afficiens; ut propter eam operaonum finis.

An supradicta distio sit in membra immediata

Conclio

tertia divisio supradicta n est in membra immediata, rao prioris est

qa potē adhuc propior siue immediatior dari in actualem, et potialem, sub cuius membris etiam singulis continetur quodlibet genus cadem tamen n. afficiens. quam formalis, materialis etc. possunt esse uel actuales, uel potiales, sicut e. diuisio substantiae in uiuens. et n̄ uiuens n̄ ē immediata, ideo quia aliae inter ipsam, et membra diuidentia in linea praedicamentali intercedunt corporeum usque et incorporeum, ita neque eadem diuisio in supradicta genera erit immediata, cum inter quatuor causarum genera, et summum genus alia interueniant, ut iam dixi.

Conclio quarta, n̄ ē in species atomas, siue infimas, diuisio, ratio ē, qa diuisio generis in species infimas, ē qn membra diuidentia n̄ sunt species subalternae sed infimae, neque diuisibiles in inferiores, sed membra diuidentia dictae diuisionis, possunt subdiuidi in alias quo sum eadem n. afficiens in coi diuidi potē in primam et secundam, in principalem et instrumentalem etc. formalis in substantialem et accidentalem etc.

Nota diuisionem generis in species infimas ēē, qn membra diuidentia n̄ sunt species subalternae, sed infimae, neque diuisibiles in inferiores, sed membra diuidentia dictae diuisionis

245. **Conclusio** quinta, non omnes causae simul concurrunt ad rem, ratio est, quia licet una habeat tam materialem quam efficientem et finalem, non tamen habet formalem ne detur processus in infinitum si non una haberet aliam formam, de illa alia iterum quaereres et sic in infinitum idem patet in materia prima, causisque aliis.

Antecedens q. hucusque sic concurrant ad eandem.

Obiectio. **Dices** primo, omnis causa est efficiens, ergo est tantum una causa. Probatur antecedens, quidquid habet effectum est causa efficiens, sed omnis causa habet effectum ergo omnis causa est efficiens.

Responsio. Respondeo negando antecedens, et distinguo probationem. Quod habet effectum sumendo illum iuxta primam impositionem, iuxta communem philosophorum usum, et acceptionem Nego. quisque effectus ex propria etymologia dictus a efficiendo, usus tamen latius vocem illam extendit, ut significaret omnem rem quaecunque ab aliis causis procedit, quaecunque concurrunt ad

Obiectio. **Dices** secundo productionem rei, sunt causae illius, atqui plura, quam quatuor concurrunt, ergo etiam plures sunt causae quatuor. Probatur minor ad ignis productionem concurrit approximatio subiecti, cuncta item tempus locus, motus etc. praeterea obiecta externa, ut color, lux sonus etc. ad actus cogn.

noscitivos visionis, auditionis et quae tamen neque sunt obiecta, nec forma, neque materia, neque efficiens actum, non sunt aut materia, quia haec intrinseca sunt et componunt rem, cuius sunt causae. obiecta vero sunt extrinseca et nullo modo componunt actus. non efficiens, quia obiecta dant essentiam, et specificationem actibus cum non res quoad essentiam non dependeat ab efficiente, sed tamen quoad existentiam. Respondeo 2. quae cunque concurrunt per modum principij per se positive influentis in actum sunt causae. C. aliter N. sed approximatio etsi positive non influit, obiecta vero potentiarum et actuum considerari possunt dupliciter primo ut terminant operationem actus potentiarum eisque specificationem tribuunt. 2do; ut movent vel potentiae respectu cognoscitivae per species, vel respectu potentiae obiectum per bonitatem primo modo reducunt ab aliquibus ad eandem formalem obiecta, quod sicut forma composito ita obiecta aliquo modo speciem tribuant actibus, alij simpliciter a causis reijciunt. 2do modo, si obiectum sit potentiae cognoscitivae spectat ad causam efficientem cum speciem imprimat potentiae, si vero obiectum sit appetitivae reducit ad finem, quod de regulari causae finali per quaternarium causarum numerum

Responsio. Quaecunque concurrunt per modum principij per se positive influentis in actum sunt causae. C. aliter N.

247. obijciunt indra videbimus.

ARTICULUS 3tius

De alijs quibusdam causarum diuisionibus.

Nota vari[as] causarum diuisiones. Præter diuisionem causarum superiori articulo allatam, sunt etiam aliæ, quarum aliquas frequentius occurrentes, breuiter in gratiam auditorum strictéque perstringemus.

Primò diuiditur in increatam et creatam; illa Deus, hæc creatura. Prima est, quæ diuiditur in increatam et creatam, siue primam et secundam, illa est Deus hæc creatura.

Secundò in intentionalem et realem. Quæ sit causa realis. Secundò diuiditur in realem et intentionalem. realis strictè est, quæ per suammet entitatem realiter et à parte rei existentem positiuo influxu causat effectum suum, intentionalis

Quæ intentionalis. Causa intentionalis est finis. est, quæ causat per intentionem tantum agentis etiamsi actu realiter non existat, et talem esse dicunt finem, qui frequentissimè non realiter, sed tantum in intentione agentis, et obiectiuè in illectu existens causat effectum.

Tertiò in internam et externam. Tertiò diuiditur in internam quæ causat effectum communicando seipsam effectui, tanquam partem materialem vel formalem, quæ non ingreditur sui effectus

atq compositam intriam.

Quartò caa alia ē univ, alia particularis. — *Quartò in univam, et particularem.*
univ simpl ē, cuius concursus ad oēs simpl — *Quae sit caa univ.*
atq ē necessarius, ut Deus, caa univ stum
qd ē quae ad plurimos, et diversissimae
speciei atqs, se se expallit, ut sol, Luna,
Caelum etc. particularis strictè accepta, — *Quae caa particularis strictè accepta.*
ē, quae vel uni speciei vel parti ad pau-
cos spea diversos atq unà cum caa
univ concurrit, ut gravitas ad motum deor-
sum.

Quintò caa alia ē per se, alia per — *Quintò in caam per se, et per accidens.*
accidens, caa per se dr primò quaevis
improprie tanta Mendi. illa quae p suammet — *Quaenā caa per se.*
entitam concurrit, immediatè ad affum atqs
ita sola caa immediata dicitur caa per se.
caa u. per accidens oīo ut sola illa — *Quaenā caa per accidens.*
quae n per suammet entitam, sed medio
aliquo accidente concurrit ad affum, haec
inquam, acceptio caa per se et per ac-
cidens ē impropria. Sdò caa per se strictè
ac propriè dr illa, ē quae directè pendet
atq stum illud proprium ēe qd hēt quantum
atq, sive ut alij, caa per se ē, quae, quà talis, caat

249 actum, sic homo aīal substā, n̄ sunt raēs per se influentes in statuam quatenus solitur ē artificio cā, ut sic n̄ procedit ab habitu artis statuariæ, cā n. per accidens propriē dr̄ id quod nihil conferet actui nec mediatē neque immediatē, sed tn̄ attribuitur aliquo mō actui, vel quia iungitur cā per se impertinenter, vel ut cōditio sinequa non, id est aliquid ē subum formæ illius, quæ ē principium operandi, et hoc mō dr̄ aqua ēē cā per accidens calefactionis quia aqua ē per accidens iuncta cum tali calore, qui ē cā per se calefactionis, alias ē formæ iuncta per accidens in eodem subo cum altera forma, dico per accidens, id ē in ordine ad uincti ciendi, licet aliā raē tali formæ necesso iungatur, sic habitus citharisandi dr̄ cā per accidens, scribendi, ambulandi cum huiusmō habitus nihil iuvat ad scribendum, vel ambulandum.

Quæ proprie dicatur cā per accidens.

Sextò, cā dividitur in totales, et partiales, et distinguitur, nam totalis cōtio ē idem quod adæquatam

Nota sextò cā dividi in totalem, et partialem

oi genere caae, sive e collectio oium caarum. Nota caam
q ad effectum aliquem producendum requirunt, quo totalem ee
sensu corporis naalis totalis caa, sunt efficiens collectionem
ens finalis, maalis, et finalis simul, caa a. oium caarum
partialis sic accepta totali, e q una q ad effectum
cum alijs caais, licet indiversu genere aliquem
caantibus ad productionem effectus concurrit, sic producendum
foa respectu ignis, e partialis caa, quod concurrunt.
productionem ignis, n sola foa, sed haec
cum maali efficiente et finali caa con.
currit, secundo et necitate dr caa totalis, Quae propriè, et
q in suo genere et ordine completa, necitate dicitur
e, habetque vim sufficientem ad productionem caa totalis.
effectus nullius qi alterius tanqm concausae opem
requirit, aut cnotat. partialis v. e, qd Quae dicitur caa
productionem talis vel talis effectus insuf partialis.
ficiens e, ac requirit, et cnotat auxilium
alterius concaae in eodem genere atque ordine
in quo e ipsa caa, sicut multi equi trahen.
tes tormentum aliquod bellicum singulatim
accepti sunt caae partiales, collective v.
sumpti caa totalis.

Dices, hinc sequitur nullam dari caam Obiectio.
creatam totalem, cum ois indigeat cursu divino.

Responsio. R. ad 2. probationem antecedentis distinguo, indigent concursu Dei, tanquam causa ejusdem ordinis, N. diversi, et superioris, nimirum causa primae.

Septimò in principalem et instrumentalem.

Septimò dividitur in principalem, et instrumentalem, de quibus infra.

Nota causam physicam dici illam, quae verè et realiter in effectum influit. causa

Octavò, in physicam et moralem, physica dicitur primò omnis illa, quae verè per se et realiter in effectum influit. Secundò sumitur pro causa necessaria, sive determinata ad alterutram partem contradictionis quaeque positis omnibus ad operandum requisitis, necessariò operatur, et non potest non operari, ut ignis ad motum pulveris tormentarii, causa vero moralis est primò illa

Nota causam moralem esse illam, quae liberè operatur

quae liberè operatur, hoc est, quae positis omnibus ad productionem effectus requisitis potest operari vel non operari, atque haec opponitur necessariae. Secundò moralis dicitur, quae per se non verè efficit effectum, et tamen ita se gerit, ut ei imputetur effectus, adeoque est causa tantum imputativa, ac

Nota causas imputativas esse consulens, praecipiens, dirigens, rogans, minitans etc.

huiusmodi sunt consulens, praecipiens, dirigens, rogans, minitans etc. non impediens cum posset ac deberet, item applicans causam per se. hic, qui suadet alteri flagitium vel modum ejusdem faciendi dictat aut nisi faciat minatur, est causa moralis illius,

sceleris, illa u. q cumittit ē caā physica.
Nonò diuidit in caām uniuocam, et aequi- cam, caā aequoca ē. q potē producere effectum spaciē diuersum à se. sic Deus ē caā, et sol aequiuoca, dum flores, gemmas, gramina etc. producunt, caā uniuoca ē, q potē producere eff. eiusdem speciei, cuius ipsa ē caā, ut ignis ignem calor, calorem etc. aliud discri- men adducit Masius, qd effectus caae uniuo- cae n̄ dependeat necessariò in conseruari, sed in fieri tantum à sua caā, eo, qd ab ipsa accipiat eandem perfectionem, quam hēt caā qd sicut illa n̄ dependet à sua caā in conseruari (alias dependendum eēt mor- tuo patre homine, aut leone oēs reliquos inte- rituros) etiam ipsa n̄ pendebit ab illa in conseruari, effectus a. caae aequocae dicitur tam in fieri, quam facto eē, à sua caā de- pendere, qd tn̄ n̄ admittit cum habitus ab actibus producti n̄ dependeant in conseruari ab illis actibus.
Decimò, caā alia ē pōa, alia actu, utraque duplex ē, nam primò caā in actu dicitur etiā ea res, quae actu existit, licet nondum causa- litatem suam exerat. Sdò caā in actu dicitur

Nota, caam aequiuocam eā illam, q posit eff. spaciē diuersum à se produ- cere

Nota caam uniuocam eiusdem spe- ciei effectum producere posse.

Nota defi- nitionem, caae in poā, et caae in actu.

q actualem exerceat qua actum ca'alem, eadem ratione, ca'a in potentia dicitur prius q nondum habet existentiam, habere tamen potentiam. Sic ignis ille, q licet possit causare, nondum tamen actu quidquam ca'at, sic tam existens, quam nondum existens ignis, modo absque ca'alitate sit, dicitur posteriore modo ca'a potestate, sive in potentia.

Nota definitionem ca'ae per se, et per accidens. Quaenam sit? ca'a per se subordinata.

Undecimo, ca'a alia est per se, alia per accidens subordinata, haec dicitur illa, quae ex natura sua sapponat, ac postulat aliam ca'am a qua dependeat in prius sui esse, aequando inde pendens tamen est tam in esse conservando, quam actum aliquem operando, ca'a vero per se subordinata est, quae requirit aliam ad essendum simul et operandum, talis causa per se subordinata est omnis ca'a creata respectu Dei, ab hoc enim pendet in esse, et operari, ca'a vero per accidens subordinata est ignis, ut respectu alterius ignis, a quo fuit productus.

ARTICULUS 4TUS quid sit causalitas

Constat ex definitione ca'ae in communi supra allata, praeter vim ca'ativam ad productionem

atque concurrere causalitatem, de qua quid sit, certatur, et an, et quomodo ab ipsa entitate causae uel aeque distinguatur, de distinctione uidebimus in singulis sectionibus de causis, hic tantum explicabitur an illa nihil aliud sit, quam relatio praedicamentalis, quod aliqui asserere uidentur. huius quaestionis decisio relinquit aliquam de relatione cognitionem, quae ex paulo post dicendis habebitur.

ARTICVLVS 5tus

quid sit relatio

Notandum primo relationem generalissime acceptam diuidi in creatam, et increatam. alij in substantialem, seu infinitam, et non subsistentem, seu finitam, increata ad Theol: creata ad philosophos spectat, creata diuiditur in realem, seu exercitam, et rationis, seu conceptam, haec est, quae tantum esse habet obiectiue in intellectu cum res aliqua cogitatione tantum ad alteram respicitur, realis est id, quo res aliqua ante omnem operationem mentis ad aliam respicit. realis primo subdiuiditur in praedicamentalem, et transcendentalem. praedicamentalis alia est, quae scilicet utrumque extremum est, ergo nominis, ac dig.

Nota uariam relationis diuisionem.

Quae dicatur relatio rationis, seu conceptiua.

Quae sit relatio realis.

Diuisio relationis in praedicamentalem, et transcendentalem.

dignitatis, ut æqle, q̄d ē æqli æqle, et dis-
quiparia. q̄n extrema differunt nomine, ac
dignitate, ut pater, et filij, et q̄dm extre-
mum illud, q̄d ē dignij, ut respū pater relati-
Divisio relaēs in mutuam, et n mutuam. uum superpositionis, indignij u. suppositionis, ut
ut filij respū patris. Sdō dividit in mutuam,
et non mutuam, hæc ē, cum non respondet
Quæsit relaēn mutua. ex parte alia relatio, sic scia per relatien
ad suum scibile refertur, sive obūm, ipsum
u. obūm nullâ relatione reali ad scientiam
Quæsit relatio mutua. refertur, mutua relatio ē, q̄n ex parte ter-
mini alia realis relatio respondet, adeoq̄
q̄n duo, aut plura se invicem respiciunt.
D'relatio mutua, q̄n u. unum tm ad alterum
refert, nec relaēm aliquam vicissim ad sese
derntem trahat, n mutua dicet. Tertio solet
dividi in relaēm sdum dici, et sdum ēē dequi-
bus infra.

Nota, referri idem ēē qd in aliud tendere. **Notandum**, sdō referri omissis alijs
significaōnibus idem significare, q̄d in aliud
tendere, et relaēm ipsam significare pen-
diam in aliud sive raēm, fōamq̄s, quâ rem
aliud tendit, ac dirigit.

Nota relatio, nem alio nomina dici habitudinem ordinem. **Notandum** tertiō. relaēm alijs nomi-
nibus appellari habitudinem, ordinem, respum, et ali-
q̄n processiem, ē autem hic respicere aliud

aspicere, quasi referri, igitur et respicere, et illi pro eodem promiscue usurpant, id enim ut quidam ait, quod ad aliud refertur, illud ad quod refertur aspicit, et quasi illi e regione sistitur, ut murus albus, muro albo, cui similis est.

Notandum quarto, ex relatione, et ex eo dicari concretum, dici quod relatum, ut ex paternitate, et subiecto illius fit concretum, seu relatum pater; correlata dicuntur, quae ad se invicem referuntur. Quae dicantur correlata.

Conclusio prima, Dantur relationes reales. Probatur primo, id est ens reale, quod constituit praedicamentum peculiare. Secundo dantur relationes divinae, atqui istae sunt reales. Tertio, quidquid est ante operationem intellectus est ens reale, atqui sunt aliquae relationes ante operationes intellectus. prima est certa, et saepe probata. probatur minor. omnis vera similitudo, aequalitas, identitas sunt relationes, et sunt ante omnem operationem intellectus. Maior est [illegible] conversa. probatur minor. ante omnem operationem intellectus, est aliquid simile alteri, vel aequale, ut murus albus nemine cogitante est similis muro albo, et murus bipedalis, est aequalis alteri bipedali. probatur consequentia, quando est aliquid concretum, tum etiam est forma eius [illegible], sed sunt ante operationem intellectus concreta, simile, aequale, idem.

Dantur relationes reales.

Dantur relationes divinae.

259. quod etiam horum sit omne similitudo, aequalitas, identitas, neque dici potest ipsam albedinem esse similitudinem, aut quantitatem esse aequalitatem, si enim albedo similitudo esset, tum aliquid simile, consequenter relativum esse posset, sine correspondente termino simili, adeoque relatio non requireret duo extrema, sed impossibile est, ut relativum sit sine termino sibi respondente, ergo etiam impossibile est, ut albedo sit similitudo. probatur sequela, si album est relativum, tum potest aliquid relativum esse sine termino, sibi correspondente (si nimirum omnia alba, alia per divinam potentiam destruerentur) sed albedo iuxta contrariam sententiam, est similitudo, ergo potest aliquid relativum esse sine termino sibi respondente.

Obiectio. **Dices**, nullum opus intellectus, est quid reale, omnis relatio est opus intellectus, quia omnis comparatio est opus intellectus, at omnis relatio est comparatio.

Responsio. R. negando minorem quia omnes conceptus sunt operationes, at tamen sunt verae entia realia, deinde distinguitur probatio, omnis comparatio, ut est habitudo unius ad alterum R. M. ut vitalis quaedam obiecti imago. C. M. omnis autem relatio est operatio, quatenus haec est habitudo, non autem ut vitalis imago.

Omnis relatio operatio, ut est habitudo unius ad alterum. est operatio. quatenus haec est habitudo, non autem ut vitalis imago.

Dices 2do, nulla realis entitas aduenit enti, Obiectio.
sine subo, sine mutaẽ subi, uel entis, sed
oẽs relationes indefinito qsi numero aduen-
iunt subo, sine eius mutaẽ. Maior uidetur e-
dens ẽẽ, quotiescunque n. aliqd noui alicui
rei accedit, tunc res illa immutatur.
R. distinguendo, sine mutaẽ per se, uel Responsio.
per accidens c. per se tñ nego, relaẽs
a. adueniunt sine eiusdem mutaẽ per se.

Dices tertio, si relatio esset ens reale Obiectio.
tum ẽẽt uel substã, uel accidens, primum
dici ñ potẽ, neque etiam 2dum, qa acciden-
tis totum ẽẽ, ẽ ẽẽ in, siue inẽẽ subo sed
totum ẽẽ relationis non ẽ ẽẽ in subo
sed ẽẽ ad trmum, ergo essentia relationis ñ
essentia ẽ accidentis, ergo neque accidens.
R. esto M. N. m. tota essentia relaõis ẽ Responsio.
esse ad, siue referre subum explicitẽ c.
implicitẽ N.

Conclusio 2da, relationẽs praedicamentales
in concreto, hoc ẽ relata ad praedicamentalia
sunt iuxta Arlẽm in Categ. c. 4. ad aliqd
ẽẽ ẽ idem ei, qd ẽ ad aliquid aliquo
se hre, hoc ẽ, sunt eadem cum eo qd hẽt
ad aliquam trmum habitudinem. Sed quaeres
qd sit ista ordo, siue habitudo.

Nota. defi-
nitionem re-
lationis. ad
aliquid esse
idem ẽ ei,
quod ẽ ad
aliqd aliquo
mo se habere.

Nota, habitudinem praedicamentalem in abstracto esse accidens reale intrinsecum, cuius tota essentia est referre ad aliud, tanquam ad purè terminum.

Conclusio tertia, habitudo, seu relatio praedicamentalis in abstracto est accidens reale, intrinsecum, cuius tota ratio, seu essentia est solum referre ad aliud, tanquam ad purè terminum, Dicitur primò accidens reale, quod excludit aliis praedicamentis convenit, et relationes divinas excludit, ac rationis. Secundò dicitur intrinsecum, ut excludat denominationes extrinsecas. Dicitur tertiò ratio, seu essentia etc. ad differentiam aliorum accidentium, quae non referuntur subiectum, sed ad illud referunt. Dicitur quartò, ad purè terminum, ut distinguatur à relationibus transcendentalibus, hanc autem relationem esse ens reale, quod maximè controversum est, patet ex supra dictis.

Obiectio.

Dices, sufficit denominatio extrinseca, à sola coexistentia duorum extremorum desumpta, ut unum alteri simile, dissimile, et aequale, inaequale sit, ac dicatur, ergo frustra ponitur relatio, tanquam ens reale. Respondeo distinguendo antecedens sufficit, ut sit aliquid alteri simile, fundamentaliter Concedo, formaliter Nego.

Responsio. Sufficit ut sit aliquid alteri simile fundamentaliter C. formaliter N.

Obiectio.

Dices secundò, cuius nulla causa est efficiens, illud non est relatio ens, sed relationis causa efficiens nulla est. Sit enim murus aliquis in India extruatur hic apud nos in muro similitudo

producit, sit n. nunquam hic similis illi Indico, 260.
et huius similitudinis, innumerarumque aliarum
relationum non potest dari causa efficiens.

R. esto m. quod tamen in mercatis est falsa, Responsio.
n. m. ac dico, causam relationis esse ipsum Quae sit causa relationis.
fundamentum, de quo postea, terminum
u. esse conditionem sine qua non produceretur. Quae sit term.

Dices tertio, relationes multiplicarentur Obiectio.
propter in infinitum, quaelibet n. res al-
ba etc. haberet relationem similitudinis, aut dis-
similitudinis, propinquitatis, aut distantiae etc.

R. concessis liberaliter sequelis, m. distin- Responsio.
guitur, mutarentur mutatione per se n. impercepti-
biliter esto, maxime, cum ipse Aristoteles 5.
Phys. textu 6. concesserit mutationem
per accidens esse in omnibus, et semper, Nota mutationem per accidens esse in omnibus, et semper, et omnium
et omnium, ad illud, quod obijcitur
fore, ut ad unius pulicis generatio-
nem orbis mutetur, recte quidam
a recentioribus respondet plus ad-
mirationis habere, praesertim apud
vulgus imperitum, quam solidita-
tis, ferreque etiam sine labore
saccum relationibus plenum, negandum

261. etiam esse, illam relationum multitudinem pro-
digiosam esse, cum in multis alijs rebus etiam ad-
versarij admittant, et nisi velint, urgeantur
infinitam prope novorum multitudinem
aliarumque entitatum longe relationibus no-
biliorum continuam productionem, ac interi-
tum, nam propter solis motum, maioremque ac-
cessum, vel recessum, item propter Lunae in-
crementa, planetarumque nonnullorum,
et decrementa oritur continua productio, et per-
ditio luis, qualitatis longe nobilissimae, de-
inde cum Caelum, totusque Oceanus, alijque
innumeri fluvij, tum etiam, et quaedam to-
ta terrestris machina ob motum librationis
et paene universus mundus sit in continuo
motu, novum semper ubi in singulis par-
tibus producitur, et quod prius aderat deper-
ditur, denique cum aër omni prope loco, ac
tempora mutatur, necessario fit continua
specierum innumerabilium productio, per-
ditio, ac mutatio, hinc illam optime conclu-
dit, non quidem impietatis paradoxum esse,
et incredibile id, propterea falsum esse.
Articulus sextus, quae requirantur ad resultan-
tiam relationis praedicamentalis.

ARTICULUS 6TUS.
quæ requirantur ad re=susultantiam re=lationis prædi=camentalis.

Conclio prima, ad relaõem reqrit̃ primò subm̃, et ē illud, qd à relaõe denoiat̃ referri saepe qdm rãa alterig, ita mur9 diu3 altari muro æqlis, qa uterq3 habet eãdem magnitudinis quantitatem ubi substia ipsa muri dr æqlis, n tn ratione substiæ sed quantitatis q ē res diversa à subo remoto. probat̃ qelio, qa ad oẽ accidens reqrit̃ subm̃, qo etiam ad relaem. sed oĩs mod9 essẽialiter reqrit subm̃ sed relatio est modus, ergo.

Nota ad relaẽm requiri proprium subm.

Nota oẽ accidens naciõ requirere sub. iectum.

Conclio sda reqrit̃ sdo fundamentum remotum, qd alij subm̃ proprium appellant, et ē cãa, cur aliqd ad aliud referri dicat̃, sic albedo in pariete, ē cãa cur mur9 per relaẽm silitudinis refe=rat̃ ad alium murum, rão qelionis ē, qa

Nota ad relaẽm requiri fundamentum remotum, qd alij subm̃ proprium appellant.

 ad e[ss]e[n]tiam requirit ca[usa]m ipsius, sed relatio
est alteri [?] ... ipsum a fundamentum
cau[sa] relationis. Tertio requirit fundamen-
tum proximum, sive ra[ti]o fundandi, q[uae]
d[icitu]r c[onditi]o sine qua non, ut in seq[uenti]
dicam. Quarto requirit term[inu]s, q[ui] est id ad q[uo]d
relatio tendit, et hunc esse ne-
cessarium probatur ex ipsa relationis definitione,
in qua d[icitu]r essentia relationis esse ad aliud,
sed hoc aliud est term[inus], ergo requirit term[inu]m, alias
esset relatio non esset ad aliud.

Nota fundamentum proximum, seu rationem fundandi dici conditionem sine qua non.

Conclusio tertia ad relationem praedicamentalem
requiritur, ut subiectum et fundamentum sit re-
ale, ratio est, quia omnis causa realis alicuius
entis realis est etiam ens reale, quia aut
aliquid sit causa entis realis, debet illi en-
titatem realem communicare, eamque suo modo communica-
re, ergo etiam realem habere, ratio dare non
potest; sed subiectum et fundamentum
sunt causae entitatis realis, relationis scilicet, ergo
sunt ipsa etiam entia realia.

Nota, ad relationem praedicamentalem requiri subiectum et fundamentum reale.

Conclusio quarta, terminus debet esse quoque
realis, ratio est, quia nisi terminus esset quoque [realis],
tunc relatio subiectum referret realiter ad nihil

Terminus relationis debet esse quoque realis.

q̄d ē absurdum p. s. q̄a relatio referret subiūm ad termūm atqui termūs si ens reale n̄ ē, nihil erit, ergo relatio referat realiter ad nihil.

Conclio quinta, subiā, siue extrema, inter quae intercedit realis relatio, debent ēē inter se distincta. p. conclio q̄ sunt realiter opposita, ea sunt etiam realiter distincta, nihil n. sibi opponitur; atqui extrema inter quae intercedit realis relatio sunt realiter opposita, nempe relatiuē ergo sunt realiter distincta.

Subiecta, inter q̄ intercedit realis relatio debent ēē inter se distincta.

Conclio sexta, tam subiūm, quam fundamentum, debent à termō distingui. rāo eadem ē, q̄a sunt realiter opposita. sīc q̄d ē realiter aliud à termō, illud ē etiam distinctum realiter à termō, sed subiūm, et fundamentum sunt aliud à termō ad hunc n. tanq̄ ad aliud, ut ex definitione manifestum ē, referuntur, ergo subiectum, et fundamentum sunt realiter distincta à termō.

Tam subm̄, q̄ fundmūm debent à termō distingui, eo, q̄a sunt realr opposita.

Conclio septima, tam subiūm, quam fundamentum, quam etiam ipse terminus debent actualiter existere. p. prius quoad subiūm et fundamentum ōis causa materialis alis accidentis realis, debet realiter existere.

Nota, tam subiūm, quam etiam terminum, et fundamentum debere realiter existere.

265. sed tam subum, quam fundamentum sunt eaedem realitas accidentis realiter existentis non actionis generationis, quod debent realiter existere. g.m. id debet necessario existere, cui non existit accidens, sed in quo inexistit accidens, est eadem realitas, quod eadem realitas necessario existit. m. videtur per se quomodo non aliquid in aliquo realiter existat, nisi ipsum cui inexistere debet non sit.

Nota nullum accidens posse realiter et modum qualis est relatio, neque super realiter existere, sine suo subiecto.

deinde nullum accidens potest realiter et modus, qualis est relatio, neque superrealiter existere sine suo subiecto, quod neque relatio. g. ideo determino, quia nullus dicitur, aut est pater, nisi existat filius, quod neque relatio paternitatis, erit non existente filio, quod est terminus, item nemo similis, vel aequalis est, nisi existat aliquid tamquam terminus in qualitate aut quantitate secum conveniens.

Obiectio. **Dices**, si fundamenta debent esse distincta realiter, tum si eadem numero albedo in diversis muris generaretur non resultarent relationes similitudinis aut si eadem numero albedo generaretur in diversis locis, non prodirent relationes identitatis, quod est consequens, neque quia murus albus alteri

muro albo eandem numero albedinem tanq^m fundamentum habenti similis est, neq. idem hoc idem sibi ipsi. Rx. Secundo ante d. c. non esset similes muri formaliter C. negative, id est non essent dissimiles N. ita idem hoc formaliter negative esset idem sibi ipsi, id est non esset diversus a seipso non tamen esset positive, et formaliter per formam accidentalem relativam.

Responsio. Non essent similes muri formaliter C. negative, id est, non essent dissimiles N.

ARTICULUS 7TUS quæ prædicamenta possint esse fundamenta relationis prædicamentalis N.

Notant auctores minime, et maxime imbecillis esse entitatis, ideoque ut in rerum natura subsistere possint certis quibusdam fundamentis quibus quodammodo innitantur. Quorum haec fundamenta sunt duplicia aliud remotum, et aliud proximum de hoc postea. De remoto igitur est res illa, ex qua proxime resultat relatio tanq^m ex causa hic quaestio erit. sit igitur

Nota duplicia esse in rerum natura fundamenta propinqua, et remota. Fundamentum remotum, est res illa, ex qua proxime resultat relatio, tanq^m ex causa.

Conclusio prima. Fundamentum remotum relationis potest esse quodlibet ex 10.

praedicamentis, relationes excepta, de qualitate quaesti-
te nemo, quod sciam, negabit. Prima ratione
quia nulla appareat causa negandi caeteris
praedicamentis. Secundo si negaret illud negaret
vel ob perfectionem, vel ob imperfectionem
vel ob modalem eorundem entitatem, vel
ob aliquid aliud, sed nihil horum potest
dici; non primum, quia longè perfectioribus
entibus relationes competunt tanquam funda-
mentis, non secundum, quia substantia absque dubio
nobilior est quantitate, et qualitate, reliqua verò
causa ubi, actio situs etc. non videntur imper-
fectiora, quam sint aut figurae, aut
forma, ultimae speciei qualitatis, aut quantitas alia,
quae, inter quas tamen dantur relationes simi-
litudinis aut aequalitatis, non tertium denique
quia et figurae modi sunt, et superficies
itemque lineae in quantitate, quibus tamen relationes
tanquam fundamentis innituntur, ergo neque
reliquis praedicamentis negari debet, alia
ratio dari non potest, aut dari et impug-
nabitur. Tertiò relatio identitatis, item
distinctionis etc. est vera relatio, atque intercedit

ntes duo ubi, sitq etc. neqz aliud potest
fundamentum assignari, quam illa ubi.
aut situs; n. m. inter ea intercedit rela
tio identitatis, q ante operaem mentis
sunt eadem, eadem n. dicunt aliquaidem
titate media, sed quo ubi duo situs etc.
ante vero operaem illae sunt eadem,
item propinqua aut dissita, qz. pn. duo
ubi esse eadem, q sunt eiusdem essentiae,
illa sunt eadem. duo ubi sunt eiusdem
essentiae, qo eadem, nota tn identitatem
accipi duplr, stricte, quando duae duae
substiae, et late, quando accia eiusdem essentiae sunt
de substia singulariter probat esse rela
tionis fundamentum, relatio paternita
tis sine dubio e vera relatio, sed huius
fundamentum e substia. p. m. sin aut
ipsa substia, erit vel ipsa generatio vel
pota generandi, n generatio, aut pota, quia
tam generatio, quam etiam ipsa pota gene
rativa iuxta probabiles perire potest,
remanente relatione paternitatis, q relatio
tn sine fundamento remoto manere
potest, qo substia patris erit fundamentum.
Conclio 3tia, relatio una n potest esse

Nota identi-
tatem accipi
dupliciter, la-
te et stricte
stricte n. quae
duae substiae
late quando
accia eiusdem
essentiae dicunt

Nota potem
generati-
vam peri-
re posse, re-
manente re-
latione pa-
ternitatis.

269. Nota, una relationem non posse esse fundamentum alterius relationis realis.

Fundamentum alterius relationis realis, est S. Th. q. 1. a. 1. ad 4. ubi ita loquitur, manifestum est a. quod idem ad seipsum non refertur aliqua relatione reali, nec iterum una relatio refertur ad aliam, per aliquam aliam relationem; atqui quod subsumo; si relatio fundaret aliam, tum relatio referretur per aliam quod est contra S. Thom: secundo probatur ratione, quia si una relatio fundaret aliam procederetur in infinitum. si n. duae paternitates essent inter se similes per novas resultantes relationes hoc est per duas similitudines inter se similes, tum illae duae relationes similitudinis iterum essent per alias similitudines similes, et sic in infinitum.

Obiectio. **Dices** primo una similitudo aeque est similis alteri similitudini, atque una albedo albedini ergo si una albedo fundat relationem similitudinis, tunc etiam similitudo quae est vera relatio fundabit relationem similitudinis.

Responsio. R. D. una similitudo est alteri similis formaliter N. negative C. quod est non est dissimilis.

Obiectio. **Dices** secundo omne ens fundat relationem ad suam causam

ois relão ẽ actõ, qd fundat relaẽm, d. m. nisi actõ ipsa sit relão, concedit, sin N. dainde con. cessa minore, distinguit eodem mo pregia rão distionis ẽ, ne dat processus in infini- tum, sicut ex ubi n̄ resultat aliud ubi, per qd sit in loco, neqz ad actiõn dat actio alia. Rx ut secundo aliq N. M.

Responsio.

si objicis, qdqd alterum respicit, per veram relaẽm, id etiam fundat relaẽm, sed re- latio ipsa v.g. paternitas respicit suum fundamentum per veram relaẽm C qa omnis actõ realitas respicit suam caãm, relão a. ẽ actõ fundamenti q qd fundat veram relaẽm. Rx d. mi. qdqd respicit per rela- em superadditam C. qd seipso respicit N. fundamentum a. respicit ab ipsa relaẽ si instas, si paternitas referret se ipsa ad suum subum, tum referret etiam ad alias paternitates seipsa, qd dici ñ potest, ad hoc Rx Albertinus tom. 2. q. 10. n. 10. apud Forerum negative, qa si relãs refer- ret ad alias relaẽs, v.g. uua paternitas ad alias paternitates, tum illae eãnt tmq relaẽs paternitatis, sed hoc ẽ falsum, N. ẽ evidens. p.m. si eãnt tmq tum eas essentialiter respiceret, ois n. relão essentialiter

Omnis actõ realiter res- picit suam caam.

Nota 241. bene relationem essentialiter respicere suum terminum.

respicit terminum suum, atqui paternitas non res-
picit essentialiter alias paternitates quod probatur,
quod relatio realis essentialiter respicit
terminum, sine illo impossibile est existere
tamen, sed paternitas destructis et anni-
hilatis etiam per impossibile omnibus aliis
paternitatibus possit adhuc existere, ergo pa-
ternitas non respicit essentialiter alias pa-
ternitates ut terminum. 2do si referretur pa-
ternitas ad aliam, tum vel relatione simi-
litudinis, aequalitatis, identitatis etc. referre-
tur, nihil horum dici potest, si non relatione
similitudinis, tunc deberet paternitas esse
relatio similitudinis, idem de ceteris dicendum
quod est absurdum, alias una relatio pa-
ternitatis esset duplicis speciei, similitudinis
scilicet et paternitatis, cum vero dicitur referri
relatio ad suam causam, id intelligitur non tanquam
ad terminum, sed ad subiectum, vel ut accidens
vel ut modale ens, vel etiam ut relatio
quae fundamentum refertur ad terminum. Re-
latio omnis absoluta habet relationem ad suam causam
positis omnibus requisitis C. non positis Rx sicut.
Ergo finis nondum existentis relationem prae-
dicamentalem non habet.

ARTICULUS 8TVS
an relatio prædica=mentalis differat realiter à fun=damento

Conclusio prima, relatio prædicamentalis fundata in substantia differt realiter modaliter à suo fundamento, est S. Thomæ apud Ruu. Con. ubi S. Thom. sic ait, in nobis relationes habent esse dependens, quia earum esse est aliud ab esse substantiæ, unde habent proprium modum essendi, secundum propriam rationem, sicut etiam in aliis accidentibus contingit, quia cum omnia accidentia sunt formæ quædam substantiæ superadditæ à principiis substantiæ causatæ, oportet quod eorum esse sit superadditum supra esse substantiæ, ex quibus verbis hæc ratio conficitur, id quod est aliud à substantia, aut, id, quod est superadditum substantiæ, sicut alia prædicamentorum accidentia, id distinguitur realiter saltem modaliter à substantia, sed relationes omnes sunt superadditæ substantiæ quod distinguuntur à substantia, tanquam à fundamento, rationes pro hac conclusione asseranda referentur in

Nota relationem prædicamentalem fundatam in substantia differre realiter modaliter à suo fundamento.

Nota omnes formas esse accidentia quædam substantiæ superaddita à principiis substantiæ causata.

293. segunte

Nota relationem praedicamentalem distinctam realiter modaliter a suo fundamento.

Conclusio 3ta. relatio praedicamentalis distinguitur ex parte realiter, modaliter tamen super fundamento hanc sententiam docet Con. q. 1. a. 3. resp. 3. Ru-
bius q. ad aliquid q. 14. concl. 3. et apud hunc plurimi, item Fonseca 5. Metaph. c. 15. q. 2. s. 1. Mur. l. 10 q. 5. et S. Thom. apud hos in primo distinctionum, distinct. 33. q. 1. a. 1. ubi, inquit, in alijs relationibus realibus, in creatis existentibus est aliud esse relationis, et substantiae, quae refertur, et idem dicitur in esse, et sitim quod insunt, compositionem faciunt ad subiectum, quod non provenit divinis relationibus, unde sic formatur ratio, id, quod cum subiecto suo facit compositionem veram, non rationis est distinctum realiter a subiecto, sed relationes faciunt compositionem veram, et non tantum rationis (qualis compositio rationis scilicet etiam indivinis reperitur) cum suo subiecto, seu fundamento, quae realiter distinguuntur a fundamento. Secundo probatur ratione, id, quod potest separatim existere absque altero, distinguitur realiter ab altero, sed fundamentum relationis cuiusque potest separatim existere sine qualibet relatione usque substantia patris, sine paternitate relatio

similitudine qualitas, sine aequalitate quantitas et sic de reliquis, ergo relatio distinguitur realiter à fundamento. R. libenter admittitur, sumiturque ex Arist. 5. Top. c. 1. ad fi. nem, probatur ab inductione per omnia praedicta facta, quia omnia possunt esse sine hac vel illa actione, deinde, id, quod producitur, aut corrumpitur denovo à parte rei, nullâ interim entitate fundamenti corrupta, aut producta illud realiter distinguitur à fundamento, sed relatio, ita producitur, itaque corrumpitur, ut entitas fundamenti et corrumpatur et producatur p. m. posito aliquo muro v. g. albo tanquam termino denovo incipit in alio muro esse relatio similitudinis item producto filio resultat de novo in substantia patris relatio paternitatis, licet à parte rei nulla entitas absoluta sive in muro, sive in patre producatur, eâdem ratione destructo muro uno, quia similitudinem relationem habuit cum altero muro, desinit alter quoque murus esse similis, quia erga quem amittit relationem similitudinis, nullâ interim entitate absolutâ amissâ, sic etiam mortuo filio desinit relatio paternitatis, et tamen entitas

patris non perit, quod potest relatio denouo produci et corrumpi, nullo ex[is]tente fundamenti producto aut corrupto. Respondeo mortuo filio

Quando paternitas pereat, demortuo filio patris.

paternitatem non statim perire, sed statim tantum perire, adeoque statim paternitatem, quod quando perit paternitas, relatio realis, relatio, ut ait, vel aliqua non realis aliquid accidens, praeexistente, aptumque inhaerere subiecto aut produci, sed tamen non est tale accidens, quod sensus non est perire tantum, quando dicitur perire paternitas. Secundo, cum relatio ponitur, aut producitur, illique perire aut fieri relatio quaedam ad terminum realiter non fundamento non in termino, quod praeter terminum sit aut perit reale aliquid in fundamento, hoc autem non est ipsum fundamentum, quia hoc praeter manet, quod aliquid superadditum, ac realiter distinctum.

Obiectio. **Dices** primo, S. Thom. opusculo 48 c. 2 expresse ait, quod similitudo Socratis non est alia quaerere ab ipsa albedine, sed similitudo est relatio, et albedo fundamentum. quod relatio non est distincta realiter a fundamento. Respondeo

Responsio. primo, illud opusculum ab aliquibus censeri suppositivum, ac dubiae fidei, et non esse S. Thom.

Rx stô n̄ ē alia ab albedine realiter distincta, modalitas Rx.

Dices stô, si relaô ē entitas distincta à fundamento, debet illa aliqñ incipere eē in rerum naẽ per aliquam actionem, quod de novo fit de novo, et n̄ ē ipsa actio, fit per aliquam actiõn, sed relatio n̄ fit per aliquam actiõn ergô n̄ ē de novo adveniens entitas. P. m. si eq. existat equus albus Romæ, et hic Friburgi nascatur hodie equus albus, equus ille Romanus incipit hodie eē similis equo Friburgensi, n̄ sed tamen similitudo equi Romani nullam habet caûm, ergô fit per nullam actiõn, cum tamen si quidem similitudo sit res distincta ab albedine ā nisi per actiõn existere possit. P. m. nulla potē caûa assignari in equo Romano, quæ similitudinem producat. Rx concessâ m. Rx. m. ad probaôn m. c. m. Rx. iterum m. ad probaôn etiam m. nego, ac dico ipsam albedinem existentem in equo Romano eē caûm producentem, et actualem quidem positis quibusdam conditionibus ad relaôn necessarijs. Responsio.

Dices tertiô, ex Arlê. 5. Phys. textu 10 Obiectio.

299. ad relaem, n daᵗ motꝫ, qd relaō n ē ens

Responsio. reale. ℞ d. n daᵗ motꝫ per se ꝉ. per accidens N.

Obiectio. **Dices** quarto, ex Arle in cap. de qlite ubi dicit similia sctum solas qlites dici ergo n sctum aliqd superadditum.

Responsio. ℞ sili dicunt sctum solas qlites fundamentaliter ꝉ. formaliter N.

ARTICULUS NONUS
de ratione fundandi, siue fundamento proximo relationis

An sit raō fundandi et q sit.

Conclusio prima raō fundandi ē cdiō, sine qua non fundaret, siue ex se seqo dato produceret fundamentum terminum suam relaem. probatur, id ē cdio sine qua n relatis producendi, qd cum caa n sit, ē tn necrium ad producendam relaem, sed raō fundandi caa n ē, et tn necria ē ad relaem, ergo ē cdio sine qua n. prima

Pbr prima pars sclis nae.

quoad primam partem, si eēt caa relatis vel eēt finalis vel malis etc. n finalis, qa caa finalis relatis ē potius referre, subinde ad trmum, n etiam ē materialis. alias haberet in raē fundandi esse relatio eamqꝫ in suam

q̃ saepe ẽ in possibili quãquãm existente relaẽ
saepe perierit fundamentũ ante fundandi: r̃o,
ñ ẽ etiam formalis cã ob eandem, pluresq̃
raẽs alias, q̃a necessario efficit nitriã, id.
cuiq̃ dr̃ ẽẽ cã formalis, adeoq̃ debet
ẽẽ praesens cã formalis rei, cuiq̃ cã ẽẽ
dr̃, at quomõ praesens ẽẽ queat alicui
relãõ, q̃ fundum periit, ut paternitatis ag.
relatio, quomõ inforãri ab actione ge-
neratiua q̃ nonnunq̃ multis septimanis,
uel annis ante praecessit et ẽẽ desijt.
deniq̃ ñ potẽ ẽẽ cã efficiens, quomõ
n. unitas, q̃ ẽ etiam, r̃o fundandi, et
ens negatiuum producat effectũ positi-
uum, cuiq̃ mr̃ ẽ relatio praemissalis.

Prob. 2da pars.

Probaẽ 2da pars raẽm fundandi praeter
fundamentum remotum ẽẽ necessariam ad
fundandam relaẽm, q̃a si Deus crearet
duas albedines neutra diceret alterius
effectus aut cã, consequenter nec hr̃ent relaẽm
cãe, et effectus licet oẽs singuli hr̃ent prop-
rietates absolutas, quas nunc hñt, et hoc
tm̃ ideo, q̃a actio et passio raẽs fundandi
ñ interuenerunt, igr̃ ad relaẽm ẽ nec-
ria fundandi r̃o, i. dandum potẽ deduc-
bus hoibus a solo Deo productis, cum oĩbus

qualitatibus essentialibus, proprietatibusque absolutis, ut si
uxor Regis Regem Britanniae, et eius filium
unicum qui nunc est, absque comparatione eiusdem
Regis simul produxisset, namque hic filius non
quam ille dici pater posset, tamen ideo, quia ratio
fundandi, quae est generatio, interuenisset.

Ut sit relatio debet intercedere ratio fundandi, quae est generatio.

Conclusio 2da. ratio fundandi in genere
triplex est, ita auctores colligunt, ex 5.
vel 7.mam editionem Aurelianensem
4. Met: c. 20. primo est numerus, et
unitas, 2do actio, et passio. Tertio men-
sura et mensurabile, ratione unitatis hic
intelligitur unitas totalis fundamentorum duo-
rum, quae unitas in qualitatibus similitudinem in
quantitatibus aequalitatem in substantiis iden-
titatem fundat, in aliis etiam praedicamen-
tis si statum essentialem praecise consideres
etiam identitatem fundare potest, qualitate
loquendo etiam similitudo appellatur, nume-
rus hic dicit disconvenientiam fundamentorum
remotorum, fundatque relationes superioribus
contrarias ut in qualitatibus dissimilitudinem in
quantitatibus inaequalitatem, in substantiis et accidentium
aliis diversitatem.

Nota, rationem fundandi in genere esse triplicem. primo est numerus et unitas. 2do actio et passio. Tertio, mensura, et mensurabile.

Conclusio tertia, actio et passio fundant

relaem cae ad effum et quia actio caeat effum passio vi relaem effus ad caam hic tu bene notandum est actionem sumi hoc loco pro ipsa caalia tam materialis, quam formalis quam etiam efficientis et finalis existen. tis tamen dico existentis nam caa finalis non existens, dicit caens, non vero dicit relaem reali praeexsistenti ad suum effum, notandum hic actionem etiam fundare relaem realem dum effus et caa a parte rei existunt dicit actio iam praeteriierit id quod actio tantum ponitur necessaria ad relaem producendam, et non conservandam, ita v. pater manet ac dicitur pater, etiamsi generationis actio ante centum, vel ducentos annos aetatem acta, ut Adam manet pater suorum filiorum. 280.

Nota actionem sumi hic pro ipsa caalitate tam materialis, quam formalis, quam etiam efficientis, et finalis existentis.

Actio est tantum conditio necessaria ad relaem producendam, non conservandam.

Conclio quarta, mensura et mensurabilitas, mensura ait hic, ut recte cracenioribus quidam notat, non sumitur pro quovis medio sive instrumento quo tamquam notiora nobis utimur ad cognoscendum ignotum, sicut rusticus assumit modium ad metiendum triticum, et architectus regulam seu lineam ad mensurandum murum, sed per mensuram intelligit ceritas entitas quaedam

Quid per mensuram hic intelligat.

à qua regula uel explicari, uel alia eiuscemo.
di perfectione existentialiter dependet, mensurabile
id a. d. mensurabile quod à tali mensura
tanq^m regulâ uel explâri dependet, ita, ut
sealiter ê habeat, quàm exigat mensu.
sic habitus illecty, et volitis, et actus
atque pote animasticæ ab obô tanq^m men.
surabilia quid à mensura dependent, unde
et ad obum relaem hnt, quamvis n uicis.
sim nécriò obum habeat relaem ad potâs
actus, aut habitus, qa mensura n depen.
det à mensurabili, sed bene qdm men.
surabile à mensura, ut cognio, aut uisio
muri, uel alterius obi dependet à muro
uel alio obo tanq^m mensurabile quod. men.
sura, murus n. uel obum aliud ê qsi ex.
plâr, quod cognio, aut uisio imitat, et
abeo tanq^m idea sua essialiter depen.
det, unde ad illam habet relaem realem
fund atque in mensurabilia, murus tri ê g.
rio n hbt relaem realem ad uisionem,
aut cogniam, cum ab his nunq^m depen.
deat, aut quoad suam perfectiam men.
suraf, sicut perfectio uisionis atque cognio

Nota esse in mensurabile quod à tali mensura tanq^m regulâ, uel explâri depen. det, ita, ut se aliter ñ sublâ quid à mensura habeat, quàm exigat mensura.

Nota mensuram ñ dependere à mensurabili sed contra mensurabile à mensura.

nis mensuram ab obo, hinc colliges relaões 282.
fundatas in tertio hoc rais genere fun-
dandi: n. cā. mutetur ead cōq; inter ea
q talem relaēm hnt inter se mutuā re-
laē n requiri, eiq mi, dico eiq mi. 7a
rais relaēm obum ois hrē pote ad poam,
deinde actq poā, imò etiam habitq. 7
sunt obā saltem immediata et ut quo
possunt quoq; relaē reali tanq efftq ad
caam referri ad poam, et haec ad illos
tanq caā ad effm, sed cum debeāt ne
in mensurabilia, aut mensura haec relao
et in passione, et actione.

ARTICULUS DECIMUS
DE
termino relationis

Quaerit primo quid sit, sedo qlis sit, id
e an absq an u. respectivq. Tertiò an
e trio speci ficet relatio. Quartò an pro
multiplicitate trmi multiplicet etiam relao.

Nota terminum relationis dici eum, ad quam refertur aliq per relationem.

Conclio prima, trmq relaes, ut ex no-
mine patet, e id qd trāit relaēm alte-
riq, siue id, ad qd refert aliquid perre-
laem, q trmq in obliquo per noen relatiuum
ignotat, uocaturq; correlatum, sic relaes

283\. paternitatis subiectum, quod e. g. Socrates, fundamentum remotum est eiusdem substantia, fundamentum proximum, sive ratio fundandi est actio generativa, terminus, seu correlatum est filius Socratis, ad hunc n. pater refertur. et per accidens hoc relativum pater in obliquo connotat, pater n. est filii pater.

Nota relativa non mutua non referuntur ad terminum tanquam relativum, sed tanquam ad absolutum.

Conclusio 2da. relativa non mutua non referuntur ad terminum, tanquam relativum, sed tanquam ad absolutum quid, ratio est manifesta, quia si referrentur ad terminum, tanquam respicivum, tunc essent iam relativa mutua, quod est contra hypothesin. Sed tamen relativorum non mutuorum est absolutus, ut patet in cognitione, quae partes cognoscibilis, cognitio n. habet relationem realem ad parietem, hic tamen non habet relationem ad cognitionem, quod ad terminum tanquam ad absolutum referuntur, quia ad talem referri terminum debent quatenus ipse terminus est, sed ille est absolutus, quod ad absolutum referuntur

Nota relativa mutua referri ad terminum tanquam ad aliquid absolutum.

Conclusio tertia relativa mutua referuntur ad terminum, tanquam ad aliquid absolutum, et nihilominus [illegible] tanquam terminus, sive ratio terminandi non est ipsa correlatio, sed ratio quaedam absoluta. probatur, terminus relationis est necessario prior ipsa relatione, quam terminat sed correlatio, sive correlatum ... non est

prius relaẽ alterius extremi, cui opponit, quia re-
latiua sunt simul. p. m. id, i quod agendat
relaõ, siue id, quo posito primum resultat,
ẽ prius ipsa relaẽ, quam trẽt, sed ẽ trño
dagendat, relaõ, eoqz posito primum resultat
gõ est trñs relaõs prior ipsa relaẽ, quam
trẽt, qñ gõ quærit, an relaõ sitũinis
vĩgo unius muri trnũ habeat abstũ, an
relatiuum, sensq ẽ, an similitũo, unius mu-
ri referat ad alteram sitũinem, tanqũ ad
raẽm trnandi in correlatiuo, hoc ẽ in al-
tero muro existentem, ac respondendum
ẽ, ñ ad similitudinem, sed ad ipsam albedi-
nem alterius muri, q ẽ aliqd abstũm, re-
ferri, tanqũ ad raẽm trnandi, rõ ẽ, q
licet in altero extremo impediret relatio
pseruato fundamento illius, nihilomĩs relaõ
alterius extremi possat ad illud trnari, pari
raẽ si in trño, quem paternitas respicit
impediret diuinitas, ne in trño illo resulta-
ret relatio filiationis, pseruato tñ eius fun-
damento nihilomĩs paternitas possat ad illum
trnũm trnari ut trñ ẽ quid abstũm, gõ signũ
ẽ filiationem, siue relaẽm trni, ñ ẽẽ ipsam
raẽm trnandi paternitam, cum sine filiatione

esse posset paternitas, nunquam illa esse posset sine ratione terminandi.

Obiectio. Dices primò, si terminus relationis non est ipsa relatio, tum relatiua non erunt simul naturâ, quod est contra axioma philosophorum illud, relatiua esse simul naturâ, ac cognitione. probatur sequela, quia aliquod relatiuum esset prius naturâ suo correlatiuo, ut pater filio, ergo relatiuum non esset simul naturâ cum suo correlatiuo. probatur antecedens, pater tunc terminus, sed terminus patris, hoc est, ipsius paternitatis est substantia filij materialiter spectata, quae est prior ipsâ filiatione, quapropter filio, ergo etiam pater est prior suo filio

Axioma philosophorum relatiua sunt simul naturâ, et cognitione

Responsio tanquam correlatiuo. Respondeo distinguendo, si utraque sumantur formaliter correlatiua, Nego. si unum formaliter, alterum materialiter, et pro subiecto tantum relationis accipiatur, Concedo. Respondeo secundò negando sequelam Maioris. ad probationem minoris distinguo, esset prius suo correlatiuo fundamentaliter sumptum, ac pro ratione terminandi apto, Concedo. si accipiatur pro ratione terminandi actualiter, Nego.

Pater est prior suo filio Distinguo. ut causa est illius Concedo. ut habet paternitatem Nego.

ad id, quod dicitur, pater est prior suo filio Distinguo. ut causa est illius productiua, et habet paternitatem, Concedo. Respondeo tertiò, negando sequelam, quia contrarium potius sequitur contra auctores

nam si pater tendat ad relaem filiationis, tanqu ad tnum, tunc paternitas erit posterior ipsa filiatione, qsequr et ipse pater, q sine paternitate ee n potest, posterior erit filio. ad cuius pb duo relatiua n erunt simul. probatur qa id qd supponit alterum, posterius est illo, qd supponit. sed paternitas supponeret filiationem, ergo erit posterior p.m. ois relatio supponit suum tnum, qa posito tno qsurgit primum relatio sed paternitas est relatio. ergo posito tno qsurgit paternitas.

Nota posito relatis tno qsurg aeqm mum relaem.

Dicuntur a. relatiua mutua saltem naa simul. qa cum resultat una relatio posito fundamento, et termino resultat quoque altera, sed concomitanter absque ullo ordine prioris aut posterioris. Sdo relatiua ursim dns simul eo sensu. qd qn unum alterum actu respicit, terminus actualiter tendat respectum illius, et ita unum simul est extremum respiciens et tnus actu tendans.

Nota relati mutua, saltem naa simul dici, qa cum resultat una relao posito fundamento, et termino resultat quoque altera sed concomitanter.

Dices sdo, tnus quatenus oppositus est altari relatiuo eatenus est relatiuus sed quatenus tendat, eatenus est oppositus altari relatiuo ergo quatenus tendat est relatiuus. R. d. ant.

Obiectio.

Responsio.

latiuus relatione praedicamentali N. rais ecto. ad probaem d. quatenus tenat opposity relaé reali praemptali N. rais ecto etN. C. ñ n. ois oppositio ē relao realis ut patet ex mxu oppositionibus, quales sunt pdictoria.

Notañ ǭem oppoēam ēē relaem realem.

Obiectio. **Dices** tertiò, ois relatio ē tmy alicuy relatiui, ḡo negand unia coi ñ ē relatiua ad tnum relatiuum tnarig. aùs ois ethy ē tmy relatis suæ caæ, sed ois relatio ē ethy. ḡo tmy relatis suæ caæ.

Responsio. R. d. relatio quatenus relatio, et ut respectiuum quod ē N. aùs. quatenus ethy, et aùs, quodamo abslum N. aùs

Instas. instas, ois ethy ē fmaliter relatiuus ḡo si ethy tnat relaem, tnabit ut fma fmalitas relatiuus. d. aùs, ē fmalitas relatiuus per se N. per aliqd superadditu C. per relaem, relai a nulla relao praemptalis superaddi potē.

Omnis ethy ē fmalr relatiuy. D. ē fmaliter relatiuus per se N. per ali, quod superadditum C.

ARTICULUS UNDECIMus

à quo specificetur relatio

Potest aliquid specificari, extrinsece, et intrinsece, ut notat Smiglecius d. 10. q. 10. Suar. d. 47. sec. 1. et alij, intrinsece quidem per modum partis, aut gradus metaphysicae essentiam constituentis, sic a differentia rationali intrinsece specificatur homo tanquam a parte essentiali extrinsece, v. tanquam ab eo, cuius respectu aliquid est tale essentialiter. sic nasus dicitur esse de essentia simitatis. quia simitas respectu nasi dicitur simitas et sine naso nec esse, nec concipi potest, licet simitas in se non solum est curvitas.

Nota 2as partitiones Smiglecij, quod scilicet possit aliquid extrinsece, et intrinsece specificari.

Intrinsece per modum partis aut gradus essentiam Metaphysice constituentis extrinsece tanquam ab eo, cuius respectu est aliquid tale essentialiter.

Conclusio prima, relationes specificantur intrinsece, hoc est in proprijs speciebus constituuntur a differentijs intrinsece sibi inexistentibus et per has inter se essentialiter distinguuntur. ratio communis est, quia omnia entia, per sua essentialia intrinsece specificantur, sed differentiae sunt essentiales relationibus, easque constituunt, ergo ab eisdem specificantur intrinsece.

Nota omnia entia per suam essentiam intrinsece specificari.

Quaeres quid sit differentia relationis in communi.

Quaeres differentiam relationis in communi.

R. esse habitudinem aliquam ad terminum et fundamentum, colligitur partim ex Murtia, et Conimbric. cum etiam ex Suar. loco cit.

Responsio. est habitudo aliqua ad terminum et fundamentum.

Conclusio secunda extrinsece specificantur a termino

289. tanq̃ à fõa ultima, sed extria, ut Suar. loco citato,
et à fundamento, tanq̃ à cãu mãali extria
dixi primò extriã, si n. intriã specificaret
à trño aut fundamento, deberet trñq̃ et
fundamentum eã partes essiãles pro-
tuentes relaõn, atqui tales n̄ sunt. Pa
patet ex dictis p. m. qa neq̃ trñq̃ pa-
ternitatis, vg. filij, neq̃ fundamentum
qd ē substa patris ē pang, aut differen
dixi stò relaõn à trño specificari
tanq̃ à fõa extria, illud, qa ut Smig:
loqtr relaõ respu trñi talis, aut talis
ē essialitas, uel etiam qa id alterum
trnat, hrã se fõalitas trñq̃ a. hoc ipso qd ter-
minat, determinat, qd se hãt per
modum fõæ, dixi tertiò à fundamento
tanq̃ à cãa mãali specificari, et qa requi
et per mdm cãæ mãalis p currit, atq̃
ita ut Ruu. cãalitas n̄ fõalitas spe-
cificat, à fundamento a. specificari
probat ex Arle, qui inidit relaõn
in triã genera stum raõn fundandi.

Obiectio. **Dices** primò, si trñq̃ specificaret relaõn
tem filiationis vg. quã refert filij ad patrem, esset

diversæ speciei, alea quā referf ad ma, 800.
tam. R. aliqui concedendo, gendet resp͡o Responsio
ab eadem, aut diverso modo cgcurrendi
ad generaēm filij, de quo in libris de
neratis.

Dices 2dō, seqref similitudinem funda, Obiectio.
tam in albedine, et similitudine in nigre,
dine, differre spē, probaf seqla, q̄a q̄
hent diversos trnōs, differunt specie.
sed tales hent diversos spē terminos
nēm albedinem, et nigredinem. R. Responsio.
negando seqlam probaīs. D. m. q̄ hent terminos Quæ habent
per se relaīs diversos C. per accidens diversos trnōs
N. ad m. similitūdo inter duas albedines differunt spe
et nigredines habet trnōs per se diver, cie D. q̄ha.
sos N. per accidens C. ad m. silido inter habent trnōs
duas albedines, et nigredines p sediversos N. p accīs C. per se relar
ita nunc fundmta, et trnōs p se relaīs silidis n̄ eē hanc diversos C.
determinatā qliam aut illam sed absltē per accidens
qliam, n̄ diversam ab alia, et ita per N.
accidens ē, q̄d hæc similitudo trnāf ad
ab albedine, aut nigredine.

Dices, tertiō, seqref similitudinem aliqn Obiectio.
et dissilidinem, esse eiusdem speciei, pro,
batur sequela, q̄a hent eundem trnum specie
ergo ēent eiusdem speciei, probaf ans, paries
albg hēt relaem silidinis ad parietem album

301. ad eundem nigerrimum habet relationem dissimilitudinis
atqui similitudinis huius et dissimilitudinis terminus est albedo,
ergo habent eundem terminum. R/ n. s. pro-
Responsio batam distinguo, habent eundem formaliter ter-
minum relationis ℞. terminum per accidens C.
quamvis n. eadem albedo sit terminus similitudinis
et dissimilitudinis, est tamen diverso modo, ut n. albedo
habet unicam formalem, cum altera albedine
ad quam quatenus in essentia convenit, terminat si-
militudinem, et aliquam identitatem, quatenus
formali unica specifica in ipsa essentia distat
à nigerrima, sic terminat relationem dissimilitudinis

ARTICULUS DUODECIMUS unde sumatur distinctio numerica relationis

Sensus est, an relationes multiplicentur ad mul-
tiplicationem numericam terminorum, an vero solum
Quaeris, utrum pater tot habeat paternitates, quot filios. multiplicationem tantum subiectorum, in quibus insunt,
v.g. unus pater, si habeat filios quinque
aut plures tanquam terminos, habeatne quinque
paternitates numero distinctas; an vero sicut
unus pater est, et unum subiectum habeat unam
tantum paternitatem, quae referatur ad omnes quinque

filios adam ra(tio)ne [illegible] unius muri similis centu(m) alijs, suntne in tali muro centum similitudines q(ua)e ad centum illos referant(ur): an t(ame)n unica numero similitudo, sicut [illegible] unius numero murus

Conclusio, tot sunt relationes, quot sunt numero diversi termini, adeo q(uod) in patre habente quinque filios, quinque erunt paternitates. probatur q(uia) illo, idem non potest ab uno aliquo pendere essentialiter, et non dependere essentialiter, at si una paternitate pater referretur ad primum usque et quintum filium, eadem paternitas dependeret essentialiter ab uno aliquo usque [illegible] primo filio, et ab eodem non dependeret essentialiter. p(ro)b(atur) q(uia) n(on) sine aliquo potest esse, ab eo non dependet essentialiter, sed paternitas potest esse sine primo filio, q(ui)a si moriatur adhuc manet paternitas quae refertur ad quintum filium, et q(uo)d in [illegible] sna eadem, quae referebatur ad primum cum sit una t(ame)n relatio, iuxta adversarios, quae ad primum, et quintum refertur. probatur etiam, q(uo)d dependeat a primo filio essentialiter, q(ui)a o(mn)is relatio dependet essentialiter a suo termino, sed filius primus est terminus, ergo ab eo

Nota tot esse relationes quot sunt numero diversi termini, adeo q(uod) in patre habente quinque filios, tot esse paternitates.

303. dependet essentialiter. probatur sto, quia, unumquodque potest existere pereunte aliquo, tamen id, quod est istiusmodi, distinguitur realiter a pereunte, sed paternitas, ergo qui respicit pater quintum filium potest existere pereunte illa, quae respicit primum filium, ergo paternitas quae respicit filium primum realiter distinguitur ab ea qua respicit primum. pr. moriente primo filio perit paternitas, qua pater respexit primum filium, alias respectu illius, maneret adhuc pater, ad eoque relatio praedicamentalis posset existere non existente termino et non tamen perit illa quae respicit quintum, ergo ista manet existens pereunte altera. Sed si periit paternitas ad primum filium moriente primo

Nota paternitatem perire ad primum filium morientem secundum terminum, sed non secundum rem.

secundum solum terminum C. secundum rem N. quod recte ait Forerg si periit paternitas solum secundum terminum, aut connotatum, et non entitativa, hoc n. esset perinde ac si

Nota pereunte, aut resultante paternitate, perire aut fieri accidens reale.

casus solus terminus periret quod falsum est. quia, quando periit, aut resultat, paternitas, intelligitur accidens reale perire, aut fieri, terminus a. quod est filius non est accidens reale

quod sanctius non est, quod solus terminus pereat. Secundo
quia paternitas perit ad primum filium ergo.
et perire ordo ad terminum, qui ordo est in
patre, non in filio, quod praeter terminum perit
aliquid in ipso patre, hoc autem relatio, non
est ipsa substantia patris, hanc enim retinet
etiam mortuo filio, quod si perit aliquid
peribit accidens.

Probatur 3° posito novo termino, ac ratione fun- *Pro tertio an- Pelusio.*
dandi, poni debet nova ac distincta re-
latio, sed nascente quinto v.g. filio po-
nitur novus terminus, et nova fundandi ratio,
quod nova quoque relatio. probatur, quia non est
minus potens novus terminus, ac nova fundan-
di ratio, quam prior terminus, et fundandi
ratio, ipsum quoque subiectum est capax ad has
relationes, quod si ad primum terminum primamque
rationem fundandi resultavit relatio, etiam
resultabit ad novum terminum, novamque
rationem fundandi, terminus autem novus est filius
recens natus, ratio fundandi est ipsa
actio generativa, et certe difficile intelligitur
quomodo una eademque relatio possit, sese
ad diversos terminos extendere, absque ulla
sui mutatione, ac superaddita nova entitatis

numero ab illa distincta, quomodo n. res novum effectum formalem tribuat, aut subiectum recipiat, si nihil de novo accedat.

Obiectio. **Dices**, plura accidentia solo numero distincta n. possunt esse in eodem subiecto, ergo neque relationes. probatur antecedens, quia accidentia unius speciei individuantur à subiecto teste Aristotele 5. Metaph. ubi ait, ea esse unum numero, quorum est unum subiectum.

Nota accidentia unius speciei individuari à subiecto.

Responsio. R. D. antecedens primum plura accidentia solo numero diversa carentia diverso etiam officio, esto antecedens habentia diversa officia N. antecedens, et C. plures autem relationes habent diversa officia referendi subiectum ad diversos terminos, sicut species solo numero diversæ in potentiis cognoscentibus habent diversa numero officia repræsentandi, et sanè si verba Aristotelis absque limitatione intelligantur, concedendum etiam erit plura specie accidentia, ut habitus cognoscitivos, ut est physica, Metaphysica, itemque potentias alias ut est voluntas, et intellectus fieri unum numero accidens si in unum subiectum conveniant.

Potentiæ animæ sunt voluntas, et intellectus.

Quæres, quot genera sunt huius prædicamenti.

Quæres primò an unum, an verò duo sint suma genera huius prædicamenti. R. unum esse, quia omnes relationes conveniunt in hoc, quod sint ad

ad aliud, tanquam ad terminum, q̄d potē abstrahi ab illis unus conceptus genericus, q̄d etiamnum esse pang.

Quæres 2do; quæ sint proprietates huius prædicamenti. R. ab Arist., c. 7. de relat. assignari, primò habere c̄rium, quæ censet ab Arist. n̄ propria, sed antiquorum s̄nā fuisse allata. Negat n. Aristoteles, ut ud, cap. de quant. relationes habere c̄rias, cum dicit, q̄d n̄ potest sumi per se ipsum, sed ad alterum refert, quomodo huic aliqd c̄rium.

2da, suscipere magis, et minus, hæc proprietas aliquibus quadrat, sed etiam in sensu vulgari, n̄ philosophico semper, vulgo n. dicit aliqd alteri simile, vel æqle, qd ac. cedit n̄nihil ad similitudinem alterius, philicè n. similitudo, aut æqlitas consistit in indivisibili.

Tertia ē, dici ad convertantiam, sive reciprocè, ita scilicet, ut nomen relativum, unà cum nomine termini in aliquo casu obliquo possit prædicari de seipso, ut dominus est servi dominus, vestis ē vestiti vestis, ubi adu. vertendum, ut reciprocatio fiat cum formali termino, indicium formalis trmi ē, si ex posito saltem per impossibilitatem permaneat relatio, at

Quæres, q sint propriæ tates huius prædicamenti.

Respondet Aristoteles relationes n̄ cā c̄rias.

Nota magis et minus convenire sensui vulgari, n̄ philosophico.

Nota ad convertiam terminirelativi opp. cā casu obliquo.

eo sublato, re, vel ratione, tollatur etiam re, vel ratione, nec possit amplius aut concipi antea.

Nota relativa formaliter sumpta esse posse simul, formaliter, sed non materialiter.

Quarta, relativa sunt simul, illique formaliter, quatenus scilicet relativa sunt, materialiter non potest unum esse prius altero, ut patet, quatenus homo prior est filio, quatenus non pater in voluit paternitatem, sic materia simul est cum filio, simul non resultant paternitas et filiatio in dependenter. Ultima est, relativa esse simul cognita, hoc est uno determinate, et distincte cognito. Atque haec de relatione praedicamentali.

ARTICULUS 13MUS DE relatione transcendentali

Relatio transcendentalis dicitur, non tamen, quod in omnibus illa praedicamentis reperiatur, eaque transcendat, adeoque nulla concludatur, sed quod collective, per omnia praedicamenta spargatur.

Nota definitionem relationis transcendentalis.

Relatio transcendentalis definitur esse id, cuius entitas dependet a possibilitate termini, ita ut entitas illa, quae transcendentaliter referri dicitur esset impossibilis, si et terminus impossibilis esset, talis

transcendentalia sunt entitates creaturarum q à Deo, atq ǥ possibilitate sic dependent. Differunt à prædicamentalibus duplici ratione. primò ratione sui ex parte termini, deinde ex parte subiecti, et ex parte termini distinguuntur dupliciter primò quia relatum prædicamentale respicit aliud, ut purè terminum, id est quod nullum munus nisi termini circa relationem exerceat, atque adeò sit præcisè id, quod per relationem à fundamento respicit, dico respicit non repræsentatur ut obiectum in speciebus, aut cognitionibus, neque sit ut aliquis neque per se informat, ut subiectum, neque unit ut perfectibile. è contrario u. relatum transcendens non respicit terminum, ut purè terminum, hoc est, ut Conimb: explicant, gratis, sed includit aliquo munere præstandi vel recipiendi, respicit quod relativum transcendentale terminum suum quatenus terminus exercet rationem mensuræ. finis, vel alterius causæ, sic actio respicit terminum suum ut finem, unio extrema sua ut perfectibilia à se cognitio obiectum, ut mensuram, ac regulam cuius informat. Secundò ex parte termini discrimen est, quia relatio transcendentalis non postulat, sicut prædicamentalis existentiam termini sui.

Nota transcendentales relationes à prædicamentali duplici differre ratione, primò ex parte termini. deinde ex parte subiecti.

Nota relationem non postulare transcendentalem, sicut prædicamentalis existentiam termini sui.

309. Alterum discrimen ex pte ē subi qd relaō praesupp.

Nota aliud discrimen inter relaōem praedicamentalem et transcendentalem, prima supponit subm in ẽẽ suo constitutum

talis supponit subum in ãe suo ptitutum, ẽẽ tanqu. formā accidentaria, cui inhaeret, transcendentalis u. n' supponit subum, cui veluti forma superveniat, sed includit essentialiter in eo, qd refert tanqu. differentia aliqua consequens velut ens incompletum, et n' ut praedicamentales relaōs completum, pluraui. de apud Fons. in Met.

ARTICULUS 14MUS
DE
causalitate in communi

Nota hanc ob causam relationem hic tractatam fuisse, qa causalitas causae exquibadnati sunt.

De relatione ideō hic tractari necesse fuit, ut illigaretur quaestio illa artĩo quarto supra proposita, qd nam sit causalitas causae in coi, quam aliqui relaōem praeengtalem faciunt, sed nra ē.

Nota causalitatem n' ē relaōem praeengtalem

Conclusio prima, causalitas in coi ē n' ē relatio praedicamentalis causae ad effectum, pro pter id, qd praesupponit veluti fundamentum, ac cā, ad fundandam relaōem causae ad effectum, n' ē ipsa relatio, sed causalitas praesupponit tanqu. fundamentum proximum seu sine rao fundandi, ut v.g. con. 3. dictum ē ex Arlẽ ad fundan

dan relacon cam ad actum, ergo caalitas non est relatio.

Dices tamen id per quod in actu primo constituitur formaliter causa, quam illud, per quod constituitur in actu secundo causa est relatio, sed per caaliam formaliter, et in actu secundo constituitur causa, ergo caalitas est relatio. probatur relatio est cuius totum est ad aliud, sed eius per quod in actu primo. et secundo causa formaliter constituitur totum esse refertur ad aliud nempe ad actum ergo. Resp. primo distin. quando est relatio transcendentalis C. praedicamentalis, de qua hic controversia N. Resp. secundo est relatio fundamentaliter C. formaliter N. Resp. tertio n. ans, ad probationem dico, relatio est cuius totum esse est ad aliud tanquam ad purum terminum C. tanquam ad actum N. sic a. refertur, et ipsa radicalis ratio causae et ipsa caalitas

Conclusio secunda per hanc caaliam ponitur causa in actu secundo, ab illa tanquam a forma sive intrinseca, sive extrinseca denominatur causa, actu causans. probatur conclusio, quia per illud ponitur causa in actu secundo, sive actualiter causans quo posito infallibiliter ponitur effectus, et quo non posito nunquam ponitur, sed posita caalia ponitur

Obiectio.

Quid sit relatio.

Responsio. Caalitas est relatio. D. transcendentalis C. praedicamentalis N.

Nota relationem esse, cuius totum esse est ad aliud.

3 ü. ... immutabile, et non posita nunquam ponitur, ergo dixi in quaestione tanquam a sola nutrice, vel

An causalitas in extria, nam causalitas non est necessario intrinsecus in causa, quae actio est causalitas
trin[secus] inexistens causae.

at tamen illa non necessario recipitur in agente

in Deo v. g. est virtute agens productio

lapidis non inexistit, aliquando tamen est etiam

in ipso agente a quo procedit actio, sic

intellectio recipitur in intellectu, ergo causalitas causae

materialis est nitrice.

Nota causalitas in communi nihil aliud esse quam influxum quo unaquaeque causa in suo genere actui influit esse in effectum.

Conclusio tertia. causalitas in communi nihil aliud quam influxus ille, seu concursus quo unaquaeque causa in suo genere actui influit esse in effectum, res ex terminis nota est, hunc concursum necessario distingui ex natura rei a sua causa ut supra dictum est, etiam inde patet, quia potest res illa, quae dependet a causa in re manere sine hoc actuali influxu, quod signum certum est distinctionis ex natura rei est. igitur ille influxus aliquid medium, ut Suarez in Metaphysica 5. 3. ait inter actionem et relationem causae. quaestio quarta de causa materiali

QUAESTIO 4TA
DE
causa materiali

In hac q[uaestio]ne quatuor potissimum erunt explicanda. Primò, q[ui]d sit ca[us]a m[ateri]alis. S[ecun]dò, q[uae]nam illius ca[us]alitas. Tertiò, q[uo]t[uplex] existat. Quartò, q[ui]b[us] reb[us] conveniat ra[ti]o ca[us]ae m[ateri]alis.

Nota divisionem huius quadripartitam.

ARTICULUS PRIMUS
quid sit causa materialis, et quibus reb[us] conveniat

Conclusio prima, ca[us]a m[ateri]alis definit[ur] ab Ar[istote]le s[ecun]dò phys: tex. 28. id, ex quo fit aliq[ui]d cum insit. Dicit[ur] primò id, loco generis, et subintelligit[ur] ca[us]a, ut excludat[ur] privatio. Dicit[ur] s[ecun]dò ex quo, id e[st], tanq[uam] ex subiecto sustentante, et q[ua]si inchoante o[mn]em actionem realem, eandem q[ua]si recipiente, educit[ur] vel ipsa fo[rm]a, s[ive] q[ua]si vel substa[nti]alis, vel accidentalis, absoluta vel modalis, sp[iritu]alis, vel m[ateri]alis, vel harum unio, vel constituit[ur] compositum, idq[ue] substa[nti]ale, vel accidentale, sive per accens ac per se, vel accidentale, sive per accens

Nota definitionem ca[us]ae ab Ar[istote]le illi attributam, quae e[st], ex quo fit aliq[ui]d, cu[m] insit.

naturale, sive artificiale, unde colliges causam materialem latius patere, quam materiam primam, haec enim cum sit subiectum primum, excludit omnes formas substantiales, et accidentales, ipsam etiam corporis naturale etc. Ergo, quod sit

An materia prima sit causa materialis et quorum respectu.

Conclusio, ita, licet respectu formarum substantialium, et quantitatis, sit sola materia prima causa materialis, respectu tamen aliarum formarum non sola materia prima; nam primo, causa materialis accidentium spiritualium, ergo formarum illarum et aliis si tamen ab ipsa anima distinguantur, de quo suo loco, item actuum, habituumque utriusque huius potentiae, vel ipsa anima, vel potentia respectu habituum, ita Angelus respectu suarum formarum actuum et habituum. Secundo tamen quantitas, quantum alia etiam accidentia sunt subiecta sustentantia, consequenter causae materiales, multorum accidentium ut ubi relationum, figurarum etc.

Obiectio. **Dices**, quantitas recipitur in composito, ergo compositum erit causa materialis quantitatis, ergo non ipsa materia sola.

Responsio. Respondeo, recipitur in toto composito subiective nego, denominative concedo, quantitas enim recipitur in sola materia, teste Mand. d. phys. 6. sec. 6. denominat tamen ab ea totum compositum quantum, sicut ab albedine, licet in sola cuticula existente totus homo dicitur albus

Nota quantitatem recipi in sola materia, teste Mand.

a cognitione, aut visione, totus deus cognoscens
ac videns denotatur, licet neque cognitio in
parte, aut visio in corpore fiat. aut sit.
ratio vero, quod in sola materia quantitas existat — *Nota rationem, quare quantitas in sola materia existat.*
ad partem a mente. aliisque ista, quia quantitas
non recipitur in formis, quod neque in toto compo-
sito, quod recipitur in materia. Praeterea, non recipitur
in anima rationali, quod neque in aliis formis,
quod in nullis, praeterea primo ex communi sententia, secundo
frustra ibi esset quantitas cum actum formalem
animae rationali tribuere non possit, quod vero non
recipiatur in aliis formis, ab anima rationali
distinctis probatur, quia si semel in materia ad-
mittitur, sufficiens virtus ad quantitatis re-
ceptionem, cur in aliis compositis mul-
tiplicanda sunt subd

Dices secundo, si causa materialis est id, ex quo — *Obiectio.*
aliquid fit, quod inest, sequitur etiam formam
esse causam materialem, quia etiam ex forma
fit compositum, cui inest. Respondeo distinguendo ad — *Responsio.*
probationem. fit ex forma late, non stricte
sumendo particulam ex, prout significat
habitudinem, ac causalitatem partis, ex quomodocunque
sed per modum sibi inchoantis, ac componentis,
forma non ultimo perficit, ac determinat

ad certam speciem compositum Rf scto. 3. sit ea
foa compositum, tanqm ex parte actuante,
mi ̃ rante, perficiante, et ultimatè complen-
te C. tanqm ex parte actuabili sustentan-
te, et perfectibili M.

Colliges. primò, perparticulam ex distingui cāē māalem à cæteris caūis, quis eam n. pecularis caūæ influxus idigit, q nulli alteri caūæ competit.

Unde colliges primò, per dictionis partem C ex 3. distingui caam māalem à caeteris caūis, per eam n. significat peculia- ris quidam caū māalis influxus, q nulli alteri caū competit, nam efficiens à qd, finis pp qd. foa per qd. ulti- mò perficit compositum.

Colliges scdò, caam māalem et subiectum distingui.

Colliges scdò caam māalem et subiectum distingui, hoc n. dr oē id, qd foam aliquam recipit, sic māa hois dr cā subiectum aīæ raōnalis, n tn propriè caā māa- lis, haec n. peculiari influxu concurrit ut entitas rei, n tm, ut à parte com- ponente, vel terminante, sed etiam ut à parte sustentativè caante pendet.

ARTICULUS 2.us

quæ sit caūalitas materialis causæ

Conclusio prima, causalitas causae materialis est ipsa entitas subiecti, sive materiae, neque etiam relatio, quam causa respicit effectum, sed est mera realis ipsius. probatur primo, illud non est entitas subiecti, sine quo potest saltem supernaturalitas esse subiectum, atque sine causalitate potest esse res, quo sit causa materialis potest saltem supernaturalitas esse, ergo causalitas non est eius entitas, sine hac enim impossibile est esse causam materialem. probatur minor. supernaturalitas potest spoliari omni forma causa materialis, uti supra ostendimus, ergo potest esse causa materialis sine causalitate causalitas enim materialis causae est passio, sive sustentatio passiva formae, ut iam diceremus, atqui si causa materialis esset spoliata ab omnibus formis esset quoque sine tali passione, ergo etiam sine causalitate, quod vero non sit relatio, quam refert causa materialis ad effectum patet, haec enim praesupponit causalitatem.

316. Nota causalitatem causae materialis non esse ipsam entitatem subiecti, quam causa respicit effectum, sed esse modum realem ips. sup.

Nota causalitatem materialis causae esse passionem sive sustentationem passivam formae.

An causalitas causae materialis sit relatio.

Conclusio secunda, causalitas materiae est passio sive sustentatio passiva tam respectu formae substantialis, quam accidentalis, et unionis ac compositi. probatur prima pars, id est causalitas respectu formae per quod actualiter ac de facto dependeat forma a materia, sed dependeat actualiter per passionem, ergo ista est et unionis.

Nota causalitatem secundam. causalitas materiae est passio, tam respectu formae substantialis, quam accidentalis et unionis.

314.

causalitas materiae, quoad priorem partem, causalitas causae materialis respectu compositi est idem, per quod sese materia communicat composito, atque communicat recipiendo passionem quod ista est causalitas, probatur secundo postea quoad utramque partem simul, illud est causalitas tam respectu formae quam compositi, idque tam in fieri quam facto esse hoc est non tantum, quando forma actu cum composita sit, sed etiam quando iam facta sunt utraque per quod actu materia causat, suumque actualem concursum praebet, formae et composito in fieri et facto esse, sed hoc facit sustinendo, seu patiendo, adeoque mediante passione, cum non materia sit sola essentialiter passiva, proprium eius munus est pati, ac patiendo dare esse alteri dicas C. in fieri. N. in facto sustentamen esse causalitatem materiae, quod est primo, quia nulla ratio dari potest, cur primae productioni rei passio respondeat et non respondeat etiam conservationi quando iam res est in facto, quia causalitas materiae tam in fieri, quam in facto esse est passio secundo, quia si passio non esset causalitas causae materialis respectu formae in facto esse, tum esset unio, atque ista non est. probatur: quia causalitas materialis respectu formae debet esse natura prior, quam sit forma in genere causae materialis, cum forma sit effectus ipsius unio non est natura prior in genere causae materialis

Nota causam compositi et causam materialis respectu compositi esse idem, per quod sese materia communicat composito.

Nota materiam esse potentiam essentialiter passivam.

quàm sit forma. q. m. qa unio dependet à formâ tanquam modus in genere causæ materialis ita, ut ex natura sua impossibile sit, sine illa exis-tere, ergo in genere causæ materialis forma est posterior.

Quæres, an causalitas materiæ respectu unionis, ac formæ in composito naturali sit idem simplex modus, an verò duplex, ita, ut unioni respon-deat unus, et alter formæ. R. per conclusio-nem sequentem

Quæras.

Responsio

Conclusio tertia, materia habet duos modos rea-les, quorum uterque eius causalitas dici potest et unum quidem exercet erga omnem formam tam accidentalem, quam substantialem, atque adeo etiam erga animam rationalem, non quidem quoad ex-sistentiam actualem, sed quoad eius unionem in speciem, et quoad inesse, atque hic modus dicitur recta causalitas principalis, atque intrinseca com-posito, qua posita passione sustentante unionem, ipsum quoque compositum inval-libile, sublato etiam quovis alio ponitur et ista negatur in omni composito naturali, et per eam, ut Albertinus 2 princip: philos: corol, 2 dub. 8. n. 30. sit compositum tanquam prin-cipalis causa materiæ, et passione hac materia re-cipit formam, et influendo in eam formæ, sed tamen

Nota materiam habere duos modos reales. quorum primus est causalitas principalis. atque quamvis etiam talis sit separantur tamen à Deo.

in illius pnē, siue unionē, ut hac rāē, unio sit altij causæ mãlis, et n ipsa causalitas, quod ista passio, licet stum ram sit una entitas, virtute tn duplex ē, nam prio per eam sit, ut mãa sustentet fām quoad inēē, sitq illius subum. 2do, ut mãa sit pars compositi, constituendo illud, cuius tn subum n ē, eadem rāē actio, quâ unio simul et compositum producit, eadem qdm numero ē, dici tn etiam ipsa potest duplex virtute. Alter mõ quem mãa habet ad fōas tn mãales influendo, siue concurrendo positivè in earum eēe, necessarij etiam ē, ac distinctus à priore realiter, tãò ē, qa illa distinguunt realiter, q divinitus saltem possunt separari, unumq ab altero abēē, sed posterior hic mõ possit divinitus abēē à priore, qd. prom. qa posset Deus permittere, ut fōa ignis unita maneret mãe impediendo tn per subtractionem sui concursus ne mãa influeret in eēe fōæ, sed tn in eius inēē (sicut de facto mãa, non influit in aīæ rāonalis eēe, sed tn in eius uni-

Quis sit alter mõ causæ mãalis.

onem, sive in aeu̅ D, atq hoc faciendo, sim abesset m̃s posterior manente priore, q̃ possunt separari, saltem à Deo, q tñ con-cursum m̃ae, in eo̅ ffoi̅ē ppensare debe-rat alio mõ. atq̃ hic posterior mod dici potẽ minq principalis, et extrĩs.

Dices primò, caũlitas caũ m̃aelis nil ẽ, q̃ neq̃ m̃s realis. p̃ aũs, qa nullam hẽt caũm effectuam, ergõ neq̃ ẽ produ-cibilis, q̃ impoẽbilis, q̃ nihil. — Obiectio prima.

Dices sc̃dò, si distingueret à m̃ae daret processy in infinitum, cum n. haec ipsa caũlitas sit etiã m̃aes, deberet hr̃e aliquam aliam caũliam, per quam efficeret, et haec iterum aliam, et sic in infinitum. — Obiectio secunda.

Dices tertiò q̃ p̃lionem stam, cum Scot. et alijs, illud ẽ caũlitas caũ m̃aelis, quo mediante se tribuit m̃ae com-posito, atq mediante passione ñ se tribuit composito, sed unione mediante, q̃ unio et ñ passio ẽ caũlitas. — Obiectio tertia. Quaenam sit caũlitas caũ m̃aelis.

Dices quartò, si passio eẽt caũlitas m̃ae, respu compositi, tunc accidens aliqd influeret in essẽa compositi substãlis qa — Obiectio quarta.

passio est accidens, sed consequens est absurdum
p. s. quia magis videtur materia, cuius actui causa-
litas, quam actus accipit suum esse, quam
ipsa causa, sed materia est causa, et pars
essentialis compositi tanquam actus sui, ergo ma-
gis vel aeque essentialis erit passio, sive
causalitas compositi.

Obiectio quinta. **Dices** quinto, causalitas materiae respectu
compositi est, quo posito una cum entitate
materiae, et forma ponitur formaliter actus, sive
compositum, licet alia omnia per impossi-
bile vel possibile abeant, et quo sub-
lato tolleretur formalissime actus sive com-
positum in ratione compositi, sed posita
sola unione, una cum entitate materiae, et
forma formaliter ponitur compositum, ergo unio
est causalitas respectu compositi.

Obiectio sexta. **Dices** sexto, si passio esset causalitas
causae materialis in composito, tunc deberet
esse essentialis, sicut ipsa materia est composi-
to essentialis, sed consequens dici non potest. Probatur
primo, quia nullum accidens praedicamentale
est essentiale composito substantiali, sed illa
est accidens praedicamentale ergo. Secundo, si essentialis
composito esset, sequeretur compositum aliud esse

Nota nullum accidens praedicamentale esse essentiale composito substantiali.

in priori instanti generatis, et frequentissime aliud in tempore immediate post. Si s. ga si per aliqd, qd est essiale composito et substituit aliud essiale, ut ac ditati, ad compositum, sed passio, q est essialis composito, frequenter perit immediate post in, stans generatis, et alia substituitur, qd est tempore immediate post instans gene, ratis aliud compositum. Primo tunc perit qualitas materiae, sive passio, quando perit id, in qd influebat actio C si n. pergeret influendo in actiae, maneret necessario illius actio, et n perirent res D, sed tempore im, mediate post instans generatis perit, id C generatio scilicet D in qd influebat actiae causa materialis, et succedit conservatio distincta, tunc actio quando agens producens ab actione cessat, ut si igne producto ignis producens deleatur, ignisque productus a solo Deo conservetur.

Quando pereat qualitas materiae

Respondetur ad primum n. ans. utrumque et dico si passio, et actio inter se realiter differunt, tunc probabiliter causa efficiens passionis a

Responsio prima.

 subum, ex quo positis o'ibq requisitis per nâalem resultiam drif, si n. actio, et passio solâ râe distinguunt, tunc eadem cāa efficiens erit passio n̄ns, q. ē actionis, quamvis actio mīnq propriè dicat effici

Responsio secunda. **Respondet** ad scdum n. s. eiq qd probatq membrum posterius ñ n. ē oggi, ut peraliam cāalitem dapendeat, cum neqs actio per actiam distinctam producat, dici tñ potē atqs immediatè mâte, sicut actio agentis.

Responsio tertia. **Respondet** ad tertium, d. m. id ē cāalitas cāe mâtis, quo mediante se mâe composito tribuit cāatiuè C. trnatiuè N. sed mediâ unione se tribuit cāatiuè ex parte scilic. mâe N. trnatiuè C.

Responsio quarta. **Respondet** ad quartum n. s. et probātans passiw n̄s respondens actioni substia, li, vel unioni compositi ñ ē accidens prae dicamentale, sed m̄q substi'alis spectans ad complementum substiae

Responsio quinta. **Respondet** ad quintum, ē cāalitas cāe mâtis, quo posito, ponit compositum, et quo sublato, tollit, d. si ex eo praecisè, ac solo posito ponat etiam compositum esto si ñ ex eo praecisè, siue per pōibile siue inpōibile solo posito, ponat compositi

N. m. et sub eadem distione m. ac C.
si n. per impossibile unio sola poneretur
mitet maam, et Fôam, n. posita passione
compositum n. poneret, sed passio unio-
nis essialitas requirit. Dices, ergo ad Dices.
qd n. compositum quatuor requirent mâa
Fôa, unio, passio, qd vdr absurdum. R.
C. quatuor requi, tria n. ordinarie tm
nôiari maam scilic. Fôam et unionem,
qa unio supponit passionem, vel certe
ita intelligi potest nôie maae recipientis

Respondet. tria ordinarie ad quis compositum requiri, maam scilic. Fôam, et unionem.

Respondet ad 6tum, ecto m. et m. et peas,
so ante probans N. iterum m. ut supra,
ad probandum stam eiusdem minoris N.
seqlam, pcedo, qd pereunte essiali aliqua
compositi, et substituta alia fiat distinc-
tum compositum, sed d. m. perit passio
intrinseca ac principalis quam ntm maa
influit in inde, sive unionem compositi
N. m. perit extrinseca passio quam in eam
Fôa vel generationem, ac primam produc-
tionem influit âo, et N. C. M. u. illam
quam dr pereunte re, in cuius aiam influe-
bat caa maalis, perit ipsa quoque caalitas.

Responsio sexta.

328. d. perit illa, quâ câa mâalis sustentabat illam rōn C. alia N. deinde e[illegible] d. C. q[uo]d perit illa passio, quâ influebat in gene raēm e[illegible], alia, intrica nōn, quâ influebat in unionem N. C.

Quaeres q[uo]d sit sustentari fo[rm]ā à materia.

Quaeres quid sit sustentari fo[rm]ā à mâa ad hoc ita respondet è nemo in eruditis simis thesibus de câa q[uo]d sit fo[rm]ā sustentari à mâa, per quàm obscurum ē, facem tn nobis lucabit m[illegible] equo ancillo

Respondet

intantam sustentat, impeditq[ue] positivè motum scilic. g[ra]vium, aut virtutem, pon dari deorsum premanti aplen opponen na ad terrae centrum ferat, eo hoc, m[illegible] aplum mâa sustentat fo[rm]ā dum illa pro hibet positivè, è [illegible] à centro [illegible], sed ne in abyssum nihili ruat, nāc[illegible] rab[us] physicis mâa sit p[ri]us à nihilo re cessus, illa ē fundus et fundm, quo cae tera entia nitant, et ne realitatis gradu ac possessione excitant sustineant. [illegible] tertius de attrib[us] câa mâalis, et capacitate eiusdem

ARTICULUS 3tius de effectibus causae materialis, et capacitate eiusdem

Duo expedienda hoc articulo sunt, primo quod duplex sit effectus materiae, secundo quot formarum simul capax sit materia.

Conclusio prima. Effectus causae materialis duplex est, mediatus et ultimus, mediatus comprehendit actionem, unionem, formam materialem tam substantialem quam accidentalem, ultimus est compositum perfectum, id est effectus causae materialis, quod accipit aliquid esse ab ipsa, sed actio, unio, item formae materiales substantiales et accidentales, denique etiam ipsum compositum accipit aliquid esse, de composito est manifestum, accipit enim illud totam materiam entitatem, de reliquis etiam patet, quae omnes producuntur dependenter a causa materiali et sine hac existere non possunt.

Nota duplicem causae materialis effectum, mediatum et ultimum. Mediatus comprehendit actionem, unionem, formam materialem tam substantialem quam accidentalem, tam ultimus compositum.

Obiectio prima. Causa debet esse prior suo

Obiectio prima.

actu, sed maa n prior fōa, aut composito.

Nota fōam, quae et composi- tum prius esse materiâ.

quae teste Arta 9. Met: text 19. fōa, etiam com-
positum, sunt priy maa, qd maa n est
caa compositi, aut fōae, quia nunquam neq
fōa erit actus

Obiectio secunda.

Dices 2dō, actus distinguitur realiter a caa
compositum n distinguitur a caa maali, qd
compositum n est actus.

Obiectio tertia.

Dices tertiò actus caa maalis est id
qd recipit, aut sustentat, sed compositum
nec recipit, nec sustentat a maa, qd
n actus.

Obiectio quarta.

Dices quartò caa maalis est intra caa
sed illam est intra fōae, qd neque caa fōae
vel fōa n est actus.

Obiectio quinta.

Dices quintò caa debet nobilior esse
suo actu, sed maa n est nobilior fōa vel
composito, qd n est caa fōae, aut compositi.

Responsio prima. Caa debet esse prior suo actu D. in quantum est caa C. in quantum actus N.

Respondetur ad primum, caa debet
esse prior suo actu in quantum est caa C.
in quantum pota est actus sic N. sed maa
n est prior, in quantum caa maalis N. in
quantum est actus in genere caa finalis sic
C.

Responsio secunda.

Respon: ad 2dum esto aiis, n distin-
guit a maa compositum, realiter adequatè,
realiter inadequatè N. compositum n. per

maam includi foam, et uniam, per quam 328.
Dr at distingui compositum a suis ptibg
q non includunt aaialites

Respondet ad tertium, id qd recipit uel sustentat, e altg caa maalis d. madia, ty C. ultimo N. — Responsio tertia.

Respondet ad quartum, caa maalis e caa intrea d. altri ultimo C. madiatoK. — Responsio quarta.

Respondet ad quintum, negando abdā M. non sinis saepe a ignobilior in rae entis physici, et moralis, quam sit ipsa altq, ut si quis mendicus pp Iustum panis oret, aut sacram cantionem canat. — Responsio quinta.

Conclio sda, eadem maa a poté non liter duas foas totales recipere ac sustentare. ita Suar. d. 15. sec. 10. rao a prio qa diversae foae exigunt ad sui existiam disposiões naaliter incompatibiles et hae disposiões ut ex nota patet naaliter simul eē nequeunt, go neqz ipsae foae simul eē possunt, si n. disposiões suas in maa naaliter hre n possunt, neqz existere ipsae poterunt in eodem subo simul. Sdo si maa posset eē sub duabg foi

Nota eam, Nemmaam posse naalites duas foas totales simul se recipere ac sustentare.

 totalibus. tunc eadem materia possit, esse sub qua-
cunque multitudine formarum in infinitum
neque potest maior repugnantia in tribus, plu-
ribus quam in duabus assignari. hoc
autem est absurdum, tum quia sic caderet
Nota axio-ma Aristicum generatio unius, est cor-ruptio alterius. axioma Aristicum, generatio unius est cor-
ruptio alterius, tum etiam si semel materia
reciperet omnes formas. nihil amplius in
illa produci possit, neque ulla forma corrum-
pi, quomodo non corrumperet, numquam per aliam
formam introducendam, sed talis iam
ante esset in materia, consequenter incompossibi-
les non essent, quia simul esse possent.

Obiectio. **Dices**, duas formas substantiales recipi in
eodem subiecto non repugnat, nec ex parte
agentis, nec ex parte materiae recipien-
tis, quod possunt simul recipi. Rx n. ans.

Responsio. dico non repugnare ex parte materiae quia
naturaliter unius tantum formae substantialis totalis ca-
pax est, sicut in gradibus qualitatum communiter
dicitur subiectum si habeat octo gradus ca-
loris, aut frigoris non esse amplius capax
alterius gradus, sive similis, sive contrariae
naturae.

Conclusio tertia duae formae substantiales

possunt in eadem ēē maā, eamqȝ informare 330.

saltem supernaliter, ita Suar. disp. et

sec. cit. n. 60. Ruu. Mur. et aliȷ hic

rāo ē, qa n̄ implicat duas fōas ēē si-

mul in eodem subō, qd possunt ēē di-

uinitus in eodem subō. qd ans si impli-

caret, uel implicaret ex parte maē,

uel ex parte fōē, uel ex parte dispo-

siōnis. n̄ ex parte maē, qa licet

naālem poam n̄ habeat, habet tn̄

obedientialem, qualem hēt etiam ad

duo accīa gr̄ia in excellenti gradu

simul recipienda. 2dò n̄ repugnat

ex parte ipsius fōē, tum etiam duæ

excelnes gr̄iæ fōæ accidentales

v.g. calor ut octo, et frigus ut octo

in eodem subō ēē possint, qd eti-

am fōē substiales, q proprie gr̄iæ

n̄ sunt, sed disparatæ seu diversæ.

Tertiò n̄ repugnat rāe dispositium,

qa Deus possit fōās, sine prævijs

dispoibus producere, qd disposiōes impe-

dire n̄ possunt, ne præexistenti fōē

Nota duas fōas substia-les posse es-se in eadem maā, eamqȝ in fōara sal-tem superna-liter.

Nota supnāaliter poē duas fōas maām in se reci-pere rāe poæ obedientialis.

Nota calo-rem ut octo, et frigus ut octo in eodem subō ēē posse.

331. supar introducat alia forma. Probatur sito

Probatur conclusio. gelio, locus naturalis licet non nisi unicum

tantum corpus in eodem instanti, aut tempore naturaliter appetat, ac tenere possit, potest tamen fieri, ut in eodem instanti, et tempore occupetur à duobus corporibus simul ut accidit quando Christus Dominus, per ianuas clausas ingressus est ad discipulos, et per Coelos ad aeterna gaudia, ita etiam possunt plures formae in materia tamquam in loco naturali recipi. p. c. à paritate rationum nam sicut locus habet capacitatem naturalem continendi, et in se recipiendi successive duo locata, seu corpora ita in materia naturaliter reperitur capacitas ad recipiendas successive plures formas, et sicut in uno eodemque loco naturaliter non possunt esse simul duo corpora, et quando locum murus occupat vel lapis aliquis solidus in eodem loco homo

Nota unum corpus excludere alterum. simul non consistere potest, quia unum corpus excludit alterum ita in formis etiam naturalitas repugnat simultas earum in materia tum ratione in formarum, tum etiam dispositionum

incompossibilium, quod si semel simultas duorum corporum in eodem loco est supernaturaliter possibilis, simultas etiam duarum formarum in eadem portione materiae supernaturaliter possibilis erit.

Dices primo implicat poni causam aliquam causantem, et poni non effectum, quod etiam implicat duas formas poni simul in eodem subiecto, nam sic poneretur causa et causalitas absque effectu, forma neque ignis, aliquam in forma et tamen non poneretur effectus qui est expulsio alterius formae. Respondeo ans, N.C. probationem distinguo, poneretur causa cum causalitate sine effectu primario N. secundario et negativo, sive sine formae expulsione C.

Obiectio prima.

Responsio.

Dices secundo, sequeretur dari posse aliquod tertium ens fictitium, nimirum hircocervum, si forma hirci et cervi informarent eandem materiam, atqui hoc implicat. sequeretur n. eandem rem cum uerum ens quia existeret et non daret uerum ens quia daret tamen conflictum. Respondeo N.S. negando n. dari talis

Obiectio secunda.

maá licet prædictis duabus fo'is in toto hirco caruo, nam per hirco carvum illig' una naá co'stans pluribus fo'is totalibus inter se ita subordinatis, ut una perficiat quasi alteram veluti actus aliquo m'o po'am

Obiectio tertia.

Dices tertiò, n' possunt duo c'ria simul ee in eodem subo, q' neq' duae fo'ae substa'les c'ans, qa si duo c'ria possent ee in eodem subo, tum possent etiam duo c'dictoria simul ee in eodem subo, c sequr simul de eodem pare affirmari, q'd e impo'ibile. p'. sq in oi c'rietate includit c'dictio, q'a si duo c'ria eent in eodem subo, tum etiam duo c'dictoria eent in eodem subo, cum hæc in illis includerent.

Nota in omni contrarietate includi contradictionem c'ria

Responsio

R distinguendo ans naaliter n' possunt ee simul C. sup naaliter N. N. etiam seqlam, q'd sequretes po'a duo c'dictoria in eodem ee subi probaen d. in oi c'trarietate logica, siue in c'rietate intercedente inter duas propos'es vles, quarum altera vliter negat, altera affirmat vliter idem de eo, C'cedo C. c'rietate physica, siue interueniente inter fo'as physicas N.

Conclio quarta, qualibet fõa, siue sub-
stialis siue accidentalis abstã potẽ diuer-
sas, ac discontinuas maãs in fõare simul
supnaaliter, vl tn naaliter, posterior
pars probat psensu oĩ phlorum tum
etiam raẽ. qa una maã n potest
naaliter recipere simul duas fõas
nãp idem corp simul ẽẽ in diuersis
locis, gõ nec fõa una poterit naa-
liter infõare simul duas maãs, aut
ẽẽ in duob subis tanq locis naa-
lib probat sda pars, qa nullam inuol-
uit manifestam pdictionem, tum qa
unum corp potẽ diuina uirtute ẽẽ
in pluribus locis, ut infra uidebimus, tum
qa aĩa raonalis de facto ẽ in diuer-
sis partib corporis, et qdn tota in
singulis, gõ potẽ etiam ita pseruari
a deo, praeterq qd existiment graues
auctores de facto ita accidisse S. Dio-
nysio, ut abscissum aiẽ sacrum caput
qd manibus praeferebat, et corp trun-
cum aĩa etiamnum infõaret.

Nota quam libet fõam siue substãlem, siue accidentalem abstã posse diuersas materias in fõare simul supernaaliter vl tn naaliter.

Nota etiam raonalem ẽẽ in diuersis partibus corporis, et qdn totam in singulis. qd ipsum accidisse graues auctores memorant S. Dyonisio, et eius sacrum caput abscissũ a.

Conclio quinta pionas ad eand maam

siue ad aliquam causationem, atque exercitium re-
quisitè communiter ad partum, haec potentia existentia
realis, ratio est, tum quia causa materialis non
potest causationem exercere, nisi recipiendo
in se formam, unionem, deque actualiter
composito tanquam partem constitutivam
donando, atque est impossibile, ut in se aliquid
quod recipiat, conservat, seque actualiter
communicet, nisi actu existat, quod existentia
est necessaria conditio. Dico 2. Conditio causandi,
id quod formaliter neque est causalitas aut in-
fluxus per quem effectus a causa pendet neque
etiam principium causandi, nihilominus tamen ita
exigitur ad causandum, ut effectus absque eo, vel
omnino non, vel non nisi difficile fieri possit.
Secunda conditio est intima praesentia, siue in-
distantia localis cum forma, quae tamen praesentia non
est ipsa unio, qua fit compositum, nam licet
Daemon v.g. sit intime praesens corpori
humano, quod obsidet, non tamen unitur ipsi constitu-
endo compositum, ratio huius conditionis est eadem
quae supra pro superioris, deinde ut materia causet
siue compositum constituat debet uniri formae

Nota quinque conditiones ad causam materialem communiter referri. Prima est existentia realis causae.

Quaenam dicatur conditio causandi.

Secunda conditio est intima praesentia, siue indistantia localis cum forma.

quod habet praesens forma

Tertia conditio est concursus dei tam ad eam eandem, quam ad eius causalitatem influens ratio utriusque est, quia absque isto concursu deficeret tam eadem, quam causalitatis existentia.

Tertia conditio est concursus dei tam ad eam causam quam ad eius causalitatem influens.

Quarta. respectu compositi est unio, et quidem respectu compositi substantialis unio substantialis accidentalis vero respectu accidentalis, nisi dicas quod unio sit modus quo quis compositum existit actu essentialiter modificat, et actu suo modificato attingit, usque adeo ut neque existere, neque concipi possit sine modificato sive subiecto, cum sit essentialiter actuale exercitium, et determinatio ad existentiam, cuius ratio est quia ipse modus est forma recipienda, et non sustentanda per aliam unionem intermediam eius non erit.

Quarta conditio est quod sit res, respectu compositi unio.

Quinta sunt dispositiones praeviae ad constituendum compositum, vel recipiendam formam substantialem.

Quinta conditio sunt dispositiones praeviae ad constituendum compositum, vel recipiendam formam substantialem.

Quaestio quinta.
de
causa formali.

QUAESTIO 5TA. DE causa forma-li

Nota huius quaestionis quintuplicem divisionem. In hac quae dicam primo quid sit causa formalis, secundo quae illius vis, ac ratio causandi. Tertio quae conditiones necessariae ad causandum. Quarto quae causalitas. Quinto quot eius sint.

ARTICULUS IMus de quidditate ratione causandi, et conditionibus causae formalis

Nota causae inveniendae formam, causa formalis est, quae intrinsece complet esse rei. Causa formalis substantialis, sive in specie accepta iam supra definita et explicata l. 1. q. 3. a. 1. conc. 2. in genere ut tam substantiali, quam accidentali conveniat, sic definitur, causa formalis est, quae intrinsece complet esse rei, cum dicitur primo intrinsece, excluduntur causae extrinsecae, finis et ef-

ficiens per partem compleat, excludit mãa. 339

hac n. licet etiam intra caã sit, saltem Nota exclu-
esset primario, sive composito n̄ trā di caũs
pars complens, ac perficiens compositum extrinsecas
sed inchoans quasi, tum qa ad actionem ut finis, et
productivam praesupponit, tum etiam efficiens.
qa mãa rãe suae potentialitatis atqꝫ indif.
ferentiae n̄ potẽ aliqd ultimatẽ perficere,
esse ergo ẽ complere. Contra n. fõa
per mũm complementi dat eẽ rei ac perfi-
cit, et substãlis quidem tanqm pars essentialis,
compositi nãalis perficit determinando ad certam
speciem completam, nam licet totum saltem
nrõ mõ percipiendi sit distinctum à partibꝫ
unitis cum totum formaliter dicat integritatem
ac totalitatem, qa ex nrõ mõ percipiendi
resultat, qa ex partibꝫ unitis, adaeqate
tamen id, qd toti dat essentiam integram et
completam ultimò sit ipsa rão totius, sive
ipsamet totalitas, et fõa cum toto formali-
ter comparata sit pars mãalis, qa tn̄ illa
ipsa collata cum sua comparte, hoc ẽ cum
mãa hẽt se ut actus et perfectio ipsumqꝫ
compositum, ut dictum ẽ, ad certam speciem

 determinat, sic etiam ratio totius compositi illi
ratio formae, et complementi ultimi.

Conclusio prima. principium, siue ratio essendi

Quodnam sit principium seu ratio essendi esse formalis.

formalis est ipsa entitas formae, vel aptitudo, qua se se totam materiae vel composito exhibere, illudque ad certam speciem determinare potest, ad quod non indiget alia facultate, vel potentia distincta à seipsa sed per seipsam est essentialiter apta, ad esse talem exercendam, sicut in materia principium, siue ratio essendi fundamentalis non distinguitur ab entitate materiae, cum potentia receptiva per quam est, non sit proprietas eius, sed ipsamet essentialiter. probatur conclusio, si ratio essendi non esset ipsa entitas formae necessario foret aliquid superadditum accidens proprium, vel contingens, atque hoc dici non potest, si enim accidens esset sequeretur aliquid accidens inuolui in composito physico substantiali essentialiter quod dici non potest, sic enim compositum physicum non esset ens per se, sed per accidens. Secundo quia ratio essendi nil est aliud, quam aptitudo ad actuandum, siue habilitas communicandi se se, et determinandi ad speciem, sed talis

Nota tamen essendi nihil dici aliud, quam aptitudinem actuandum.

aptitudo est ipsa entitas, et essentia formae, nam omnis actus formalis est essentialitas aptus ad actuan- dum, et determinandum, sic n. definitur. Nota omnem actum formalem esse essentialitas aptum ad actuandum.

Quaeres, quaenam ad causam formalem spectant. Respondeo imprimis formam substantialem et accidentalem. Secundo revocantur ab aliquibus huc partium integrantium unio, et indivisibilia copulantia in quantitate, item verbalis coniunctio in enuntiationibus, nota illationis ergo, in syllogismo dispositio eiusque generis. Quaeres, quaenam ad causam formalem spectant. Respondeo.

Conclusio secunda, conditio ad causalitatem huius causae exercendam praeter existentiam, quae tamen probabiliter ad ipsam rationem causandi, ut etiam in causa materiali, vel iuxta aliam sententiam ad eas. Quaeritur quae conditio ad causalitatem huius formalis causae exercendam.

Hujus formae revocanda est, teste Suar. d. 15. s. 6. n. 3. est potissima ac propria praesentia sive intima propinquitas entitatis formae cum entitate materiae, ratio est, quia intelligi non potest, quomodo forma substantialis loco distans a corpore componat substantiam per se unam aut quomodo perfecte uniantur, et non tantum quasi superficialiter, nisi sint indistantes, et quasi penetratae intime per entitates.

Dicas, hanc praesentiam esse ipsam causalitatem formalem, sive unionem materiae cum forma. Respondeo Obiectio. Responsio.

R. nam potē præsentia formæ Dæ intima cum corpore, sine unione tn aut compositione, patet exemplo, Dæmonis possidentis hominem, item aīa rationalis separataque mortem, possit denuo corpus suum intro-ire, illudque penetrare, sicut murum, vel ianuam penetrat, vel si ex purgatorio redeat, immensam partem orbis transit saxa, mineralia etc. et præsentissime sese illis exhibere, absque unione tn.

Nota præsentiam formæ esse intimam cum corpore, sine unione tn. aut compositione.

Ista ē dispositio accomodata ex parte mæ, quam necessō forma substantialis requirit ut actum suum formalem exercere possit. De recursu ad causalitatem tam huius, quā efficientis ac materialis causæ infra videbimus. a. 2. de causalitate causæ formalis.

ARTICULUS 2DUS.

DE causalitate causæ formalis.

An causalitas sit distincta ab entitate formæ.

Conclusio prima, certum ē causalitatem esse aliquid ex parte naturæ distinctum ab entitate formali, ratio quia ista ē realiter separabilis ā forma, in aia rationali de facto separat.

post mortem hominis, asprossat etiam in quali
bet forma substantiali per potentiam Dei absolutam
separari, nam potentia entramaan praeseruatur
in, sicut de facto quantitas praeseruatur
in mysterio Eucharistiae à non eadem
ratione, atque ita conseruatam formam in hac actuali
caalitatem, nihil non in toararet quod eatsa
parata caalitas à forma.

Conclusio sexta, caalitas formae est unio
in communi, siue in forma, ut uidere est apud Suar.
d. 16. s. 6. Ruu: Mend: Murt: Complutan:
ses, Lfortiam, et alios. probatur primo, il-
lud est caalitas in actu secundo cuiuscunque
causae, quo posito causa infallibiliter actum causat,
licet uel per impossibile, uel per possibi-
le alia omnia per cogitationem remoueantur. secundo
posita in forma, siue unione, in formatiuae
à materia sustantatae, inter formam, et materiam
licet omnia alia cogitentur abesse, causat actum
siue compositum in suo esse essentiali. ubi
pro si per cogitationem tollatur dicta ratio inter
materiam, et formam, licet omnia alia ponantur prae-
sentia, ut materia, forma, dispositiones in distantia
localis, et quasi penetratiua praesentia utriusque
partis essentialis, nondum hic ponitur compositum, ergo etc.

Nota caa-
litatem formae
esse unionem
in communi siue
in fo actum.

qui nec ipsum compositum ex parte sua causatum, quo nec esse. probatur secundo per inductionem à Suar. loco cit. causalitas formae vel est ipsa forma, vel materia, vel passio, vel unio, aliud dici non potest, atque priora tria non sunt, ergo necessario erit unio. probatur antecedens singulatim, non est ipsa forma, aut materia, quia causalitas potest ab his utrisque separari, ut contingit, quando compositum destruitur. humanum non etiam est passio, quia haec est causalitas progressiva materiae.

ARTICULUS 3tius QUID sit unio +

Nota huius articuli quintuplicem divisionem.

In hoc articulo dicam primo quid nomine unionis significatur. secundo an detur unio. tertio quid sit illius obiectum. quarto quae causa efficiens. quinto an distinguatur realiter à forma et materia.

Nota varietas unionis acceptionum. Sumitur primo pro coniunctione, sic amor amicitiae dicitur.

Conclusio prima, nomen hoc unionis varias habet significationes, nam primo significat quamvis coniunctionem, sic amor amicitiae dicitur unio animorum, et coniunctio lapidum etc. dicitur unio, quia ex illis fit unum quoddam. secundo sumitur pro identitate

sic tradit Mand. d. 1. s. 1. quae in creaturis sunt disposita, dicuntur in Deo esse unita, hoc est, perfectiones, quae in creaturis sunt, realiter distincta in Deo sunt idem. Tertio unio sumitur pro actione unitiva, sive unitione, qua scilicet unio producitur. Quarto pro immediato terminoactionis unitivae, hoc est, pro ipso modo unionis, vel inhaerentiae permanentis in facto esse, inter materiam et formam. Quinto pro relatione consequente unionem uniti ad unitum, loquimur autem hic de unione quarto modo accepta, quae est compositio, et nexus duarum rerum, ex quibus compositum fit unum.

Secundo sumitur pro identitate.

Tertio sumitur pro actione unitiva, sive unione, qua scilicet unio producitur.

Quarto pro immediato termino actionis unitivae.

Quinto pro relatione consequente unionem uniti ad unitum.

Conclusio secunda. necessario inter materiam et formam debet intervenire unio aliqua distincta, vel indistincta ab extremis, haec conclusio probatur, quia alias recte dari non potest, quomodo corpora humano usque moveretur ipsa quoque anima, et ut Colong. in suis thesibus recte loquitur, si inter corpus et animam hominis non esset alia unio, quam indistantia localis, vel ut equus equitem sibi insidentem vivum secum asportaret, quia anima per se neque necessario esset connexa corpori, neque cum spiritualis

Nota inter materiam et formam debere unionem aliquam intervenire, distinctam, vel indistinctam ab extremis.

sit, ab agente corporeo, a quo in terra, persa moveri, aut impelli possit, auferret itaque corpus equitis relicta anima ante hospitis sui ianuam, fieri quae posset, ut si quis hinc equis feradarijs discederat, hic Friburgi anima substiterat, corpus vero illius in Alsatiam equitaret.

Nota unionem per quam forma unitur cum materia, esse entitatem ab utrisque extremis, hoc est tam a materia, quam forma, realiter modaliter distinctam.

Conclusio tertia. Unio, per quam forma unitur cum materia, facitque compositum cum illa, est entitas ab utrisque extremis, hoc est, tam a materia, quam forma realiter modaliter distincta, ita Suar: loco cit: supra, tom: 1. Met: et praesertim tom: 1. in 3. partem S. Thom. d. 8. s. 3. Vasq: tom. 1. in 3. partem d. 19. n. 23. et d. 18. c. 3. Maur: d. 5. s. 1. §4. Rub: Murt. pr Conimb. 1. physicorum c. 9. q. 9. a. 2. et 4. existimantes inductis a generante, sive causa effectrici accidentibus, quibus materia ad recipiendam formam substantialem idonea redditur, non requiri aliquid medium, quo materia, et forma inter se pelliciens [illegible] modo quo [illegible] in linea, iuxta nos datum punctum, iungens in unum duas lineas mediatas sed suopte ingenio, ac se immediate [illegible]. Sed probatur primo [illegible], illa est realiter

distincta à forma, et materia entitas, quæ pereunte parte materiæ et formæ divinitus existere, sed pereunte unione, parte materiæ, et forma existere, nam moriente homine, perit unio remanentibus materia et anima realiter, nisi absurdè quis dicere velit animam, quæ distat sexcentis, imò aliquot millionibus milliariorum à corpore, retinere unionem, unitamque manere suo corpori, v.g. animam S. Petri, quæ in superiore Cælo empyreo habere unionem cum suo corpore, quod est per totum orbem, et mille reliquiaria sparsum. Secundò probatur quæstio, si unio nihil esset realiter distinctum à materia, et forma, essetque ipsa entitas, materiæ et formæ, sequeretur tamdiu manere unitas, quamdiu servant identitates materiam et formam, quia sine dubio tamdiu manent partes unitæ, quamdiu partium unio manet. atque hoc est absurdum. probatur sequela quia si manerent unitæ tamdiu, quamdiu servant suas entitates, sequeretur esse unitas quæ sunt divisæ, ut contingit in morte hominis adeòque esse unitas, quæ unitæ non sunt, nam etiam divisæ servant suas entitates, ergo secundum adversarios, servarent etiam unionem.

Respondent aduersarij ad hoc, ut fo͂a uniat māæ, requi intimam, et penetratiuam, ubi usq; partis existiam, q̃ potē fieri, ut Deo iubente, uel etiam permittente aīa ratō nalis intimè suum corpus penetrat, et tn̄ nullo modo uniat corpori, aut hoiem pstit. et, ergo ~~ꝑꝑ~~ entitatem māæ et fo͂æ ꝑꝑ praesentiam localem, alia in super enti. tas requirit. probat tertiò, si unio n̄ ēēt qd reale, distinctum à partibus essialibus compositi, ac sufficeret tm̄ praesia locali ad hoc ut aīa illiqat unita corpori, tum nulla ē ratio, cur aīa separet à corpore in morte hōis, ob malam corporis dispo, siem, qa existia et praesia aīæ, n̄ de pendent ab illis naalibus dispoibus, cum sit imortalis, et possit in quouis loco, illaesa existere per se loquendo, nihil nāē naale, qd illi sit naalitar ptinuum. qd dicendum ē eam hrē unionem, q̃ depen. deat à certis corporis dispoibus, q̃ si absint, et unio q̃ corruptibilis ē, cor, rumpi debeat, et sic à corpore aīa dis. cedat. Quarto argument. desumit locu citate, sic uidet impoibile ut duo p̃dictoru

de eadem re verè anunciantur, nisi fiat mutatio aliqua, sive intra, sive extra, illam rem, sive vel in ipsa, vel extra ipsam rem, de qua anunciantur duo contradictoria entitas distincta ab illa, et ad denominationem extra producatur, vel destruatur, quod etiam est impossibile, ut eadem ex. gr. sua iam non unita, quod nimirum homo mortuus est, etiam unita, quod scilicet è mortuis, ut Lazarus excitatus à Christo dicatur, cui aliqua intermedia, eaque apta ad denominationem entitas inter mortem et vitam producatur, quamvis appellans veniam, confirmatur autem explicatis de muro eodem non possunt duo contradictoria verè enunciari, ex. gr. quod sit albus, et non albus, et non iterum albus, nisi facta in muro mutatione aliqua destructiva, albedinis vel eiusdem productiva, sic res eadem modo cognita dicitur, et incognita, acquisita scilicet nova cognitione extrinsecus, saltem identica quaevis res facta inductione ostendi potest.

Dices cum Lessio l. 2. de summo bono c. 3. eadem res ex. gr. idem corpus fieri, ac verè dici potest corruptibile, et incorruptibile, sine mutatione illa facta intra, vel extra Obiectio.

illud corpus, atque corruptibile, esse, et non esse corruptibile sunt contradictoria, quia nullâ factâ mutatione de eadem re dici possunt contradictoria. probatur min. corpus aliquod sine dubio corruptibile quidem sine ullâ mutatione fieri posset incorruptibile, si nimirum Deus tantum vellet continuare suum concursum, quod fieret sine ullâ mutatione, ergo. Resp. d. idem corpus esse corruptibile intrinsece, sicut omne id, quod pendet ex materia et formâ amissibili quod esse corruptibile extrinsece N. nam in sententia Lessij tunc res aliqua diceretur extrinsece corruptibilis, si dependeret à concursu divino non continuando, è contrario vero diceretur incorruptibilis extrinsece, si dependeret à continuando concursu, hoc est quam Deus statuisset semper durare, atqui in proposito corpus dependeret à concursu continuando, quod esset in corruptibile, at extrinsece, consequenter non esset corruptibile extrinsece. Resp. adversarij aliqui primo quod aliquid in unione formae cum materia intervenire mutationem, nempe localem, consequenter productionem novae praesentiae. Secundo alij dicunt intervenire mutationem temporis. Tertio negant aliqui debere mutationem intervenire, sed satis esse volitionem Dei volentis eam modò unitam, modò divisam

Sententia Lessij tunc, inquit, res aliqua est extrinsece corruptibilis, si non dependet à concursu divino continuando, incorruptibilis vero extrinsece si dependeret à cursu divino continuando.

ae a mãa. Sed qª priam Resiem ẽ, qd gra-
tia localis ad uniem ñ sufficiat, alias si
mille aiæ in mãam aliquam inuolarent
sicut nunqª mille uel plures Diaboli in eun-
dem hõiem tum subũm naaliter uniret mil-
le sois, si item aia post mortem accederet
ad corpus suum, possit ui propria resurge-
re homo, qd multa absurda secum trahit.

Gratia localis ñ sufficit ad unionem

Contra istam resiem ẽ, qd mutão temporis
uideat manifeste impertinens sese hre, ut
res sit unita uel ñ unita, sicut murg. q
hodie ñ ẽ unitg albedini existit u.g. in
Indijs, adeoqs per illam albg ñ ẽ, neqs
per mille annorum spatium uniat per so-
lum temporis transcursum, sed opq ẽ, ut pa-
nat aliquã actio naali productiua atqs uni-
tiua albedinis cum subo. Tertiò ñ sufficit
nuda Dei uoluntas desiderans partes ee
unitas, qa mãa et fõa dñr ac sunt intriñce
unitæ atqs per uolltm Dei, cum sit extriñ-
cãa nunqª ee formaliter uel ab ea denoiari
poterunt intriñe unitæ, sicut ab igne mãa
ligni nunqª diceret ignita. porrò etiam quar-
tum falsum ẽ ipsas disposiões in subo ẽẽ fo-
alem raem unionis, siue ipsam uniem, qa unio

Nota unionem ẽ q̃d assia le composito. | ẽ q̃d assiale composito, sed dispositiones n̄ sunt assiales composito, sunt n. accña tm̄ illius, q̃ dispositiones n̄ sunt unio. probat quarto, q̃a potentia in opposita sua sequet. horem ita producit ut tn̄ nulla simpls entitas illius produceret, nam nec mãa nec fõa, neqʒ unio, q̃e indistincta ab illis ẽ sm̄ aduersarios produceret, atq̃ id ẽ impercepstibile, et incredibile, q̃s n. credat Friburgum Brisgõia ac de nouo extructam urbem arte tam mirabili, ut nulla simpls aliq̃ urbis entitas de nouo facta sit. Deniqʒ et stõ sit aliqua fõa substlis intimé præsens mãæ, vel alia fõa substiales spoliatæ inter imperfectæ dispositæ, illam tn̄ nec informare nec unitam ẽe mãæ statuet, quo posito, impossibile prorsus tõ vdr, ut illa incipiat informare, siue realiter uniri, nisi aliq̃ in ipsa mutet ac producet, per quod unitur.

Nota unionem subiuẽ solum ẽe in mãa, terminatiuẽ etiam in fõa. | **Conclio** quarta. unio ista ẽ subiuẽ in sola mãa, adhæsiuẽ u. siue terminatiuẽ, etiam in fõa eo ferẽ modo, quo indiuisibile copulans ptes quantitatis, dr adhærere ptib. junctis, n̄ inhærere, neqʒ enim ẽẽ puta, ueris adhærere et inhærere. nam dr una

Quã sit diffo inter adhæsionem et inhæsionem. | pars integrans ug. manus adhærere cubito

n̄ tn̄ inhaerere, ratio gelionis est gria, quia ma-
t̄ale iuxta aliquos n̄ potest inhaerere spuali
de quo infra, sed unio est mat̄alis, ergo n̄
potest inhaerere in ōi f̄ma substantiali, cum
aliq̄ sint spuales, ut aīae raonales. Scdō
ibi est unio, ubi illius est productio, sed
unionis productio est subiective in mat̄a, ergo
etiam unio. Tertiō si n̄ reciperetur in mat̄a
sola, uel in f̄ma, uel in composito reciperetur
neutrum potest dici, ergo recipitur in sola mat̄a
p. ans quoad primam partem, si unio eēt in
f̄ma ut. in aīa raonali, tunc homo n̄ posset
unionem producere, consequenter nec hoiem genera-
rare, quia homo tanquam mat̄ale agens, in
spuali per se nihil producere potest,
si a. in f̄ma eēt raonali, probabilius eēt
spualis, ergo indiuisibilis, ergo ab hoie pro-
duci n̄ posset, item quoties noua pars
nutrimenti adgeneraretur, totalis, noua unio
fieret, et altera totaliter periret, ergo
homo sepissime nasceretur, et toties mo-
reretur, quae sunt absurda. p. ans etiam quoad
scdam partem, si eēt in toto composito
esset etiam in aīa, quod iam re futatum est,
item eēt etiam in seipsa tanquam subo, quod est falsum.

Nota unionis productionem subiective esse in materia.

Nota hoiem tanquam mat̄ale agens in spuali per se nihil producere posse.

In composito ē una tantum unio.

Conclusio quinta, in composito ē una tm unio, siue in fōa, nisi caetera caēna alys, siue in m'ālitaonem ut quidam solent etiam appellare utriusque unionem, at tunc quaestio n erit rao ē, qa unio ex essiali g capite suo connectit duo, qd licet altera unio tollatur, alyis una tm relinquatur, siue ē parte fōe, siue maē, tunc partes sufficienter erunt gnexe sed sufficit in mysterio incarnāis unica unio ad giungendam humanitem uerbo diuino, qd etiam in alyis compositis sufficiet.

Nota disparitem raem in alyis compositis et mysterio incarnāis Christi, nam unio hypostatica n potē duplicari, eo qd uerbum diuinum sit incapax ōis modi in se recipiendi.

R ēē diuersam raum, nam unionem hypostaticam n possē duplicari, eo qd uerbu diuinum sit incapax ōis mi in se recipiendi, eo ipso, qa ēēntialiter ē immutabile et nullo mō de nouo perfectibile, qd gro u. fōe create, mutabiles perfectibiles et ex naā sua ad unionem tanqm perfectionem suam sunt ordinatae. R qd ex illo mysterio, saltem habetur hoc, qd uorum compositum ēē possit, licet unica tm unio interueniat, qd nos in conclusione asserimus.

Obiectio

Dices gro, qd pelliam tertiam, maā ē

poa, et foa ē actꝰ proportionatꝰ teste Sile 8. Met. tomo. 16. q̄ seipsis sine alio mo interueniente possunt uniri, unumq̄ꝫ per se facere.

Dices 2dò, uel talis unio eēt m̄ālis uel sp̄ualis in composito v.g. humano, n̄ m̄ālis, q̄a n̄ poēt modificare aīam q̄ ē sp̄ualis, n̄ etiam dici sp̄ualis potest, q̄a sic n̄ posset educi ex poa m̄āe, ergo neq̄ā creatura fieri.

Obiectio secunda.

Dices tertiò ista unio n̄ potē unire partes, nisi etiam ipsa illis uniat, si autem unit, uel per seipsam, uel per aliam unionem unit, n̄ per aliam, na dat processus in infinitum, n̄ per se ipsam, q̄a si unio potē uniri per seipsam partibꝫ, cur n̄ etiam partes possunt uniri inter se seipsis sine alio modo, præsertim cum una illarum sit ēēntialiter perfectibilis, et altera essentialiter perfectiua.

Obiectio tertia.

Dices quartò, unio identificat cum m̄āa et foa, ergo n̄ ē distincta entitas ab ijs. Probat ans, oīs modꝰ identificat, quoad entitatem suam cum modificato, sed unio ē modꝰ, m̄āa et foa sunt modificata, ergo unio identificabit cum illis.

Obiectio quarta.

Obiectio quinta. **Dices** quinto, haec sn̄a asserens unionem tanq̄ distinctam entitem ab extremis ē noua antiq̄s incognita, ergo n̄ ē admittenda. ℞ ad

Responsio prima. primum negando ans, distinguo C. seipsis sine alio medio realiter stricte distincta uniunt, ego sine alio medio modaliter distincta N. uoluit ergo Arles maam et fōam n̄ per aliam ma, am et fōam uniri, n̄ a. negat per alium modum uniri.

Secunda. ℞ ad 2dum uniōem ēe mãalem in composito physico, atq̄ in ipso quoq̄ hoīe, si quidem ab agente mãali, hoīe scilicet, per actionem mãalem producit. qd̄ u. obijcit mq̄ mãale n̄ potē modificare rem spūalem, ꝫ. trnatiuē N. sbuē transeat.

Dices. **Dices**, in quocunq̄ ē mq̄ subiuē, illud modificat subiuē, sed unio ē in fōa hoīs sbuē ga ōis modq ē in re, quam modificat ego etiam unio modificat subiuē rem spūalem, siue animam raonalem. ℞ negando M. et N. m. d. probaēm ōis modq trnatiuq N. n̄ trnatiuq cto.

Tertia. ℞ ad tertium, uniōem partibq uniri p se ipsam, haēt a. in hoc proprium ut illorum inexistentia,

Quaenam sit propr. etas modorum. siuē in haēria n̄ sit alia modalis entitas seq sit in fōis substālibq, l. accidentalibq, n̄ modalibq, raō ē, ga unio ē ēēialiter nexus duorum ideo nec potē pcipi, nisi duobq alijs pnexis, atq̄ unitis, maā u. licet ēēialiter pōa et fōa ēēnialiter actq n̄ includunt tn̄ ēēialiter uniōem ac

actualem, alioqn nunq̃ potent illã carere, secq ẽ de unione, q tm ẽ lmy, mi a. sunt adeo imperfecta entia ut sine re modificata n̄ possint nec supernaturaliter existere, essentialr n. postulant alteri in actu con-iungi, qd a. rebus in sua essentia puenit, id n̄ hbt, nec aliud per superadditum acquirunt, sed a n. et nãa, pe essentialr n̄ acquirunt semper actu piungi qn cunqz actu piungunt. per aliqd sup additum piungi debent. R ad quartum in rigore loqndo negant. ac probare distinguit, ois mod- cum re modificata identificat, positiue C, ne-gatiue C. qn n. dnt in identificari cum re modificata, semper ẽ mods n̄ ẽe realiter distinc-tos distinctos à re modificata, n̄ a. qd sint oio idem. R ad quintum, esto sit noua haec sna, ẽ tn subnixa, et auctoritate graui uirorum doctissimorum, et firmissimis raõibus fundata, itam mysterijs fidei in carnatõis prae-sertim declarandis inprimis apta, ẽ qrio sna negans mos unionis in nxas difficultates se se imergit, neqz sese facile extricat, asse-rans unionem humãe nãe cum uerbo diuino in una persona nihil aliud ẽẽ, qm indiuisionem nãe humãe cum uerbo, nam si itaẽ, seqr, ut docte qdam argumentatr n̄ minus patrem et S. Spum incarnatos ẽẽ, quam filium Dei, qd ẽ haereticum, probatr sequela, ideo dr filius incarnatus, qa nãe humãe ẽ indiuisa à persona filij, siue

Nota modos ẽe adeo imperfecta entia, ut sine re modificata n̄ possint nec supernaturaliter qdm existere essentialiter n. postulant alteri in actu piungi.

Quarta.

Quinta.

qa n̄ hēt diuisionē à persona uerbi sed huma
na natura ē indiuisa, hoc ē, n̄ hēt diuisionem
à patre et spiritu S. atque à uerbo, er
gō aeque pater et spiritus sanctus sunt incar
nati, atque est filius. probatur m. diuisio
naturae humanae, est propria personali
tas. aut si haec non moriatur, alia, sed hu
manae natura non habet propriam perso
nalitatem, ergo non habet diuisionem à pa
tre, et spiritu sancto, ergo est indiuisa, er
go una hypostaticè cum patre, et spū S.

Obiectio. **Dices**, diuisionem fieri tam propriâ, quàm
alienâ personalitate, et naām huaām fieri
alienâ personalitate filij, ita qd sufficient
à patre et spū S. diuisam eē, sed qd si
per quamuis personalitatē fiat diuisio naē
huaē à persona, sequitur neque cum persona
filij unitam, sed diuisam eē, qd ē in
gium. p. S. si naā huaā hēt persona
litām patris, aut spūs S. per illam utique
in sna aduersariorum diuidetur à persona
filij, sed ex aduersaria sna naā huaā
habet personalitās patris et spūs S. p.
m. idaō dī naā huaā iuxta aduersarios
hrā personalitā filij, qa caret propriâ
quâ diuidetur à persona filij, sed alienâ

habet propriam, quâ dividatur à personalibus
Patris et Spiritus S. quod neque illas habet.
sed haec et plura alia Theologica
argum. Theologis committimus, ad illud..
quod objicitur unionis antiquis incognitam
fuisse esse, quod propterea rejicienda
N. C. ita ne omnis ingenij vis. vigorque emar-
cuit, ut nihil nisi vetusta protrudere
queant, ingenia hujus aetatis, ita ne
illa tam faecunda olim cogitationes, tantam
nostro aevo sterilitatem intulerint, quorsum
tot novi, ut rectâ quidam commentarij
tot dissertationes, tot diurnae, ac nocturnae,
lucubrationes, si nihil veteribus addere
nihil magis declarare spes subsit.

Conclusio sexta, potentia non est causa efficiens
unionis, sed causa effectiva est extrinseca, ac desub-
stantiali quidem unione res imprimis videtur ma-
nifestum, quia, si anima usque rationalis est.
fecerat unionem, neque propriâ virtute uni-
ret, absque agentis extrinseci concursu, sequ-
retur, neque generantem concurrere, sive
nec neque causam sive generationis substantia-
lis hominis. probatur ultima sequela quia neque ad
materiam neque formam, neque ad naturam unionem
producendam concurrit illam est causa generationis

Nota formam non esse causam efficientem unionis, sed effectivam.

substantialis hois. probr ultra singula, quae neqs ad maam, neqs ad foam uel unionem producendam concurrerat ergo neqs caa eet generans substantialis.

ARTICULUS 4TUS. DE effectibus causæ formalis

Nota duplicem caae formalis effectum, positivum, ac primarium, et negativum, seu sdarium

Duplex est effectus caae foalis, positivus, ac primarius, et negativus, sive sdarius. Dubium ergo est, qs positivus sit, quis negativus

Nota effectum positivum eē compositum.

Conclusio prima, effectus positivus, ac primarius est compositum, ita cōis. probatur prima pars, effectus positivus caae foalis eē compositum, q positivum aliqd eē a foa accipit, sed compositum positivum eē accipit a foa ergo. Mi. est manifesta, qa

Caa physica positiva distinguitur a negativa, ideo qa positiva influit aliqd ēē realem, sive intrinsecum sive extrinsecum

per hoc caa realis physica positiva distinguitur a negativa, qd positivam influat aliqd eē reale effectui, idqs distinctum a sua entitate, sicut caae extrinsecae, vel indistinctum ab entitate sua, ut in caūs intrinsecis, probatur etiam ex eo compositum accipit per infoaem sive unionem

impugnat formae entitatem, atque hoc est aliquid reale quod.

Conclusio ista praeter compositum, causa formalis nullum habet effectum positiuum si non haberet, tunc esset uel materia, uel unio uel substantia, nihil horum dici potest etiamsi non materia, quia forma non fluit in esse materiae haec non est in suo esse independens a forma, cum esse possit absque illa forma. Dices materia in nihilum abiret, nisi forma esset, ergo materia dependet quoad esse a forma. Respondeo esto antecedens. D. C. dependet tanquam a causa realiter in fluente N. tanquam a conditione sine qua non. C.

Nota praeter compositum, causam formalem, aliud sum haec et sum positiuum.

Obiectio.

Responsio.

Dices materiam non quidem quoad esse, sed in esse hoc est materiam informatam a forma dependere, sed quod materia in formata uel sumitur adaequate quoad omnia quae includit, quae pariter etiam pro unione ac forma et sic erit idem, quod compositum, neque realiter distinguetur ab ipso, uel sumitur materia in forma formaliter, et inadaequate, pro ipsa scilicet unione, uerum unio nec est in genere causae formalis etiamsi formae, cum haec unio non informat, nec in genere causae efficientis

Obiectio.

dependeat à forma, et licet dependeret sicut unio à forma, nihil ad rem praesentem faceret, cum quaeramus de actu formali, non de actu causae efficientis, tandem forma non est causa formalis subsistentiae, nam ex eo quod sit causa tantum efficiens, et quasi emanans, respectu subsistentiae sicut naturae Angelica, et aliae rationalis

Obiectio. **Dices**, illud est effectus causae formalis cui forma tribuit esse, sed forma tribuit materiae aliquod esse, non suam ipsamet entitatem, ergo materia est effectus causae formalis. R. concessa M.

Responsio. D. m. tribuit materiae seorsim extra compositum existenti N. in composito existenti, et actualitas componenti composit. sic C. sive dat esse compositi C. diversum ab esse componenti N.

Forma tribuit esse materiae, non composito C. seorsim, et sine composito N.

Conclusio tertia, effectus formalis negativus est expulsio, sive depositio praeexistentis formae. probatur quia effectus negativus causae formalis est, quod aliquid ens reale positivum non est, et tamen sequitur ad actualem informationem formae sed depositio, sive cessatio, formae praeexistentis non est ens reale, et sequitur ad formae actualem informationem ergo.

Nota effectum formalem negativum esse expulsionem, seu depositionem praeexistentis formae.

Conclusio quarta, effectus negativus non est

primarij effectus, ratio est, quia effectus primarius est quem causa intendit primario. at causa formalis non intendit primario corruptionem sive expulsionem formae. quod expulsio. patet minor. omnis causa primario tendit per suam causalitatem ad hoc ut sit illius effectus et quidem non tantum possibilis, sed actualiter extra nihilum existens. at causa formalis non potest tendere ad veram actualem existentiam cessationis formae, cum enim cessatio non sit vere ens, consequenter neque vere existere poterit. intendit itaque primario rei productionem naturae, secundario vero destructionem alterius. quia non quia si in natura sulphuris remanente, non posset suam formam ignis introducere, ita ut in suis functionibus et actionibus non impediretur non laboraret ignis ut expelleret formam sulphuris vel ligni. quia vero natura non fert duas formas totales in una materia esse, ita ignis consequenter ad destructionem formae ligni, ne ab hac impediretur.

Nota effectum negativum non esse primarium effectum.

Nota cessationem non esse necessarium, quia sequitur nec vere existere posse.

Nota naturam non ferre duas formas totales in uno subiecto.

Conclusio quintas, exclusio supposita gra... existentis non est simpliciter effectus necessarius causae

364. formalis, ita, ut vel necessario simpliciter eiusdem formae, quae introducitur, vel ab hac tantum causari queat. probatur prima pars, quia Deus posset in materia ligni u.g. conservare formam ligni atque insuper inducere etiam ignis in summo, esset ergo illa causa formalis sine expulsione formae praeexistentis. 2da pars etiam ostenditur, nam potest expelli forma praeexistens sine introductione novae formae, quod tum expulsio formae praeexistentis non esset à forma, hoc contingeret, si Deus annihilaret formam ligni, neque aliam ab agente produci permitteret.

Obiectio. **Dices**, atque cuiusque causae debet natura esse posterior sua causa, sed desitio formae non est posterior, sed prior, probatur. desitio formae praeexistentis praerequiritur per modum dispositionis ad novae formae introductionem, nisi n. materia spoliata sit forma praeexistente superinduci alia non potest.

Responsio. potest. Concesso ante. N. min. atque probatis ans, si n. praerequiritur expulsio formae ad introductionem novae vel tempore

uel nāa propṙ requireret, n̄ tempore, qa
alias nāa tempore aliquo spoliata aet
ā spēā substātē, n̄ nāa, qa spēæ desti-
tio, siue expulsio n̄ ē cāā, siue rāo
spēæ subsequentis, q̄d a. ēē nāa propṙ
alteru debebat cāā, uel rāo, cuius sit
alterum. nec potē ēē dispōsio ad
spēam subsequentem, qa q̄d n̄ existit, n̄
potē disponere, atq. deritio spēæ præ-
cedentis antea aduentum spēæ n̄ existit
tum qa existentiam qlam qualem, et ne-
gatiuam prius accipit ā sua cāā, ni-
mirum ā spēā, tum qa nāa alias care-
ret, uel instanti uel parte aliquā
temporis spēā substātē, hæc de cāūs
intrinsecis ad honorem patientis Chri
ac dolorosæ virginis dicta sunto.

QVAESTIO 6ta.
DE
causa efficiente

ARTICULUS IMUS.
quid sit causa efficiens.

Nota definitionem causae efficientis. efficiens est primum principium per se, a quo procedit actio l. motus, atque effectus.

Ruvig l. 2. trac. q. q. 1. ex varijs locis Arlis
in qbs de efficiente agit, hanc colligit
eiusdem definitionem, efficiens est primum prin
cipium per se, a quo procedit actio, l.
motus atque actus, dicitur primo principium loco
generis. secundo primum, non ordine intentionis
sicut n. finis est principium primum, sed
ordine executionis, nam sola ordine exe
cutionis principium primum est non potest muta
tionis sive actionis, cum sit terminus actionis
ipsa v. materia, licet praesupponatur ad effi
ciendi prius tempore causa efficiens actionem
incipiat, quam materia recipiat, sed naturaliter
mutatio simul fit ab utraque, tamen secundum rationem
prior est influxus causae efficientis, quam
materialis, unde secundum praecisas rationes suas,
les loquendo, passio est ab actione, et non e con
so, ideoque vera est, ac propria haec causalis
locutio, quia agens agit, ideo materia recipit
deinde ubi dicitur illud principium primum esse
actionis dicendum, quam sit materia, quod de

terminare debet materiam ad eandem actio-
nem atque effectum, sed efficiens debet de-
terminare. materia igitur est primum principi-
um pro materia ex se est indifferens, ut
sit huius vel illius compositi pars, sive causa
quod etiam indifferens erit, ut sit huius
vel illius mutatio, actionis vel compositum
producentis principium, quod determina-
re debet, non ab alio autem potest, quam ab
efficiente quod, denique nihil potest causa-
re, nisi efficiens prius principiat agere
quod non potest dici primum principium, unde
mutatio sive actio, potest tamen hoc causa ef-
ficiens saltem prius, ut patet in creatione
ubi materia non principiat creationem.
Dicitur tertio per se, ut excludantur causae
per accidens. Dicitur quarto a quo, ut
excludantur caetera causarum genera quae
finis non est a quo, sed propter quem, sive
cuius gratia est actio vel effectus, materialis causa
est id, in qua vel ex qua fit actio
et effectus, formalis ad quam tendit actio
et per quam effectus perficitur. Dicitur quinto
procedit, illius per verum realem influxum
sive causalitatem, hinc licet actio generativa

Fundamentalem causam est id in qua, vel ex qua, fit actio et effectus.

procedat, à priuaâ generatiua n̄ tñ caû liter, sic magis dicaꝰ aê caâ efficiens

Obiectio. **Dices** primò, dato hæc soli Deo grauiꝰ quæ solꝰ ille ê primum principium actionis, oẽs n. reliquæ caûæ ab ipso dependent at solꝰ ille indepandans ê.

Obiectio secunda. **Dices**, sctò, caûæ instrumentales sunt ueræ caûæ efficientes, at tñ n̄ sunt primum principium actionis, nam caûa principalis ê primum principium.

Obiectio tertia. **Dices**, tertiò, dato efficientis caûa n̄ differt à datione naûæ, ergò mala ê.

Responsio prima **Respond**: ad primum. n. s. probaꝰ C. Deus ê solum principium primum simpliciter, et independens, q̄ n̄ ꝑ̄ nullam hẽt priorem caûam C. est solum principium primum sctum quid N.

Responsio secunda. **Respond**: ad sctum C. caûas instrumentales, aê ueras caûas efficientes probaꝰ u. D. n̄ sunt primæ in genere caûæ principalis C. instrumentalis N.

Responsio tertia **Respond**: ad tertium N. n̄ differre, si quæras per quid: Rx per partes, à quo, quæ significant singularem caûæ

Nota defiẽm caûæ efficientis duplici ter differre à defiõne

efficientis influxu, hoc ê siue immanentem, siue transeuntem, siue uiolentẽ

seu realem actionem, aut mutationem, deinde differt, quod efficientis dependentia ab activo tamquam principio proveniat, nam vero provenit tum passivo, tum etiam formali plures differentias ipse reperias. a. 2. quotuplex sit causa efficiens, et quaenam causandi radicalis.

nam primo propter partem à quo deinde quia dependentia causae efficientis tamquam principio activo proveniat, nam vero tum passivo, tum formali.

ARTICULUS 2DUS quotuplex sit causa efficiens, et quaenam causandi radicalis

Concipienda causa efficiens dividi potest eo modo, quo causa in communi, in creatam scilicet et increatam, in universalem, et particularem, in causam per se, et per accidens, in totalem, et partialem, in principalem et instrumentalem, de qua divisione mox dicendum erit, in physicam et moralem, in univocam, et aequivocam, in eam, quae est actu, et eam quae est in potentia, in subordinatam per se, et per accidens, sic autem dividi posse patet, ex singulorum descriptionibus supra allatis, quo autem quaenam causa efficiens nomine acceptanda sit, patet ex

Nota, causam efficientem dividi eo modo, quo causa in communi.

dictis ac magis illustrabitur ex dicendis.

Nota vim radicalem cautivam esse ipsam entitatem substantiae vel accidentis.

Conclusio 2da, vis radicalis causativa efficientis, est ipsa entitas substantiae, vel accidentis, prout causaliter dependent a suis terminis ad eosque producendos sunt proportionatae, sive in genere causae principalis, sive instrumentalis. Probatur conclusio, quia per propriam entitatem, tam substantiae in suo genere, quam accidentia in suo fiunt potentiae eliciendi causalitatem actualem, consequenter dictae entitates proportionatae constituunt causam efficientem in actu primo, ergo illae entitates sunt vis radicalis, ut patet ex q. 3. a. 1. conclusione 3. quam vide.

Nota causalitatem causae efficientis esse distinctam entitatem ab entitate.

Conclusio tertia, causalitas causae efficientis, nec est ipsa entitas, vel essentia, nec virtus causandi, nec denique effectus, sed est distincta entitas ab entitate, ratio est, quia possunt a se mutuo separari. Secunda, causalitas est prior suo effectu, effectus vero posterior, tam essentia quam ratione causandi efficientis.

Nota causalitatem causae efficientis esse actionem.

Conclusio quarta, causalitas efficientis est actio, ita Suarez d. 18. s. 10. ratio est, quia illa est causalitas causae in concreto, quo posito in ... formalitas, et actu ipso ponitur effectus

et quo non posito non ponitur effectus actu, sed actuali posita, aut non posita ponitur in sublato aut non ponitur effectus causae efficientis, quae actio est causalitas causae efficientis. Secundo quae est ratio Suar: causalitas causae efficientis est efficientia, sive effectio, sed haec est actio. ergo etiam causalitas erit actio. probatur. causalitas causae est id, à quo res formaliter et actu denominatur causans, sed ab actione efficiens denominatur actu, et formaliter efficiens, ergo. probatur. sola posita actione, seu effectione sufficienter denominatur aliquid efficiens, vel agens, ita, ut impossibile sit, illud non agere, et sola sublata actione desinit esse efficiens formaliter, ergo in illa consistit causalitas efficientis. probatur. si quid praeterea necessarium esset id vel esset ad actionem praevium tanquam radix, vel subsequens vel comitans illam nihil horum potest dici. quia si quod est praevium tunc non pertinet ad actualem causam, sed ad vim causandi. habebit se potius per modum conditionis vel principii. quam causalitatis, in quo si

Nota causalem causae efficientiam, sive effectionem.

Causalitas causae est id, à quo res formaliter et actu denominatur causans

sistat, siue præcisione mentis, siue per separationem annihilationem, non idcirco erit actu efficiens, donec ponatur actio, quâ solâ positâ ponitur efficiens actu quia tunc ponitur infallibiliter effectus actu, quod autem non sit aliquid subsequens, probatur. quia quod subsequitur actionem est terminus illius. siue ipsa effectus vel aliquid effectus posterius, sed effectus non est causalitas causæ, cum hæc ab suum præcedere debeat, ergo quod sequitur actionem non est causalitas efficientis, denique non potest esse concomitans eo, quod, ut recte notat Suar. loco cit. illud neque declarari non potest, quod sit illud distinctum ab actione, et principijs eius. ac conditionibus prævijs ad illam. quod tamen sit necessarium ad actionem vel effectum producendum, nec denique potest probabilis ratio necessitatis reddi.

Obiectio prima. **Dices** primò causalitas causæ non est effectus causæ sed actio est effectus causæ efficientis, ergo non est causalitas. probatur antecedens. via ad terminum distinguitur a termino, sed causalitas est via, et effectus est terminus, ergo causalitas non est effectus. probatur minor. quod oritur ab efficiente, est effectus. actio oritur ab efficiente.

et à uirtute illius, quo est actus.

Dices 2do, causa efficiens non potest esse sine eo, quod est causalitas, atque potest esse sine actione, ut ignis qui produxit ignem manet uera causa efficiens, etiam transacta actione, qua produxit illum ignem. — Obiectio secunda.

Dices tertiò, causalitas est intra causam, sed actio non est intra. Probatur Minor. actus rei est intrinsecus, sed causalitas est actus causae, ergo intra causam. Probatur minor. quia calefactio manus, quae est actio, est in manu, non in igne, si igni hic non non calefit. — Obiectio tertia.

Respondetur ad primum, causalitas non est actus propriè dictus sed immediatus, mediante scilicet aliqua causatione distincta à se. Non est itaque actus impropriè dictus non non est factio caloris, dicitur effici ab igni, sed calor mediante affectione. — Responsio prima.

Respondetur ad 2dum D. causa efficiens in actu 2do, et actualiter influens non potest esse sine causalitate C. in actu primo seu fundamentaliter N. quod non possit esse absque sua causalitate actualiter existente, licet esse non possit sine causalitate possibili, ad modum potest esse sine actione causa efficiens in actu primo C. in actu 2do N. — Responsio secunda. Causa efficiens in actu 2do, et actualiter influens non potest esse sine causalitate C. in actu primo N.

Responsio tertia

Causalitas est intrinseca dicitur causis intrinsecis C. extrinsecis N.

Respond: ad tertium, causalitas est intrinseca dicitur causis intrinsecis C. extrinsecis N. cuius ratio est, quia causalitas causæ, vel efficiens negatur, l. est intrinseca dicitur in tria respiciens C. inhaerens, l. adhaerens ex natura rei N. dicitur deinde etiam probatur omnis actus in sensu, est intrinsecus rei, cuius est actus C. cuius est actus denominans N. sic visio, cognitio lapidis est actus denominans lapidem visum, cognitum, et tamen nec visio nec cognitio est in lapide. ad 3. an res creatæ verè aliquid efficiant.

ARTICULUS TERTIUS
an res creatæ verè aliquid efficiant, vel non.

Sensus quæstionis est, an res creatæ verè habeant virtutem efficiendi, veréque efficiant à prima causa, continentem tam substantiales, quam accidentales suas efficiendi.

Nota causas creatas et virtutem habere agendi, et à parte rei verè aliquid efficere.

Conclusio prima, causæ creatæ et virtutem habent agendi, et à parte rei, verè aliquid etiam efficiunt, est communis Theologorum ac philosophorum, ut Suar. d. 18. Metaph. s. 1. Ruvius l. 2. phys. trac. 2. q. 2. Conimbric. c. 7. q. 11. a. 2. Mur. Sfortia. et alij, et p.

Thom: suam gloriam paucorum stultam appellat. Suar: loco cit: temerariam, et erroneam, Con: perabsurdam, et philosophum dignam, probatur primo experientia quae clarissime docet à sole illuminari aerem ab igni calefieri, ab aqua madefieri res, neque dici potest, ad praesentiam solis à solo Deo produci lumen, ut quidam deliravit, et ad praesentiam ignis ignem produci à solo Deo. si n. hoc sufficeret, tunc sequitur si Deus praesente aliquo pulice Caelum, et terram et Angelos produxisset, tunc Caelum et terram, et Angelos omnes ab illo pulice fuisse productos, si item ad praesentiam unius muscae Deus exhauriret totum mare, musca unica illud exhausisse dicenda esset, quae quam insana sint quis non videt. Tertio sequitur omnes homines esse caecos, surdos, mutos, paralyticos, stolones, ac lardos, quia non possunt efficere visionem, auditionem, [illegible] sonum illectionem etc. ille vere surdus, caecus dicitur, sed si homines non possunt quicquam efficere, non etiam potuerunt efficere visionem

Probatur primo.

Probatur tertio

Obr. quarta. audiam, illectiem, etc. quo uent oes caeli Quarto si res creatae nihil efficiunt, sed illis tm tribuit effectus, ao, ut praesentibus illis Deus aliqd efficiat, tunc n erat rao, cur calefactio, uel accensio ignis potius quam aquae, aut niui tribuat. adeoqs qn in sacris litteris Gen. 19. dr urbem sodomam cum incolis oibus fuisse ab igne ac sulphure combustam, aeque dici potuisset a fontibus urbis fuisse accensam, cum aequeeadem aquarum, atqs ad ignis praesentiam Deus urbem deuastarit.

Obr. quinta. Quinto deerat, ut Con. aiunt, exuberantem diuini Numinis bonitatem, et creatis suis n quoad solum esse, sed etiam quoad uim operandi suam quasi effigiem imprimeret, tum etiam, ut qdam loquunt, id rerum creatarum dignitati maxime congruens, tum ut quae interitui obnoxia sunt adsumendas, et praeseruandas pro se agerent et quae occasum nesciunt caeteris profecerant, tum, ut oes partim agendo, partim patiendo quodam quasi uinculo

ligata sunt, atque ita unitatis ordinem ser-
uarant, ac [quasi] societatem. Sexto frus- *Pbr sexto.*
tra haberent tot diuersas [potentias], et organa
creatae. frustra item [dedisset] aliis calori igni,
frigus aquae etc. Septimo sacra scrip- *Pbr septimo*
tura multas actiones tribuit causis secundis
ut Gen. 1. germinet terra herbam
uirentem, et Marci 4. terra fructi-
ficat primum herbam, deinde spicam
etc. item Concil. Trid. sess. 6. Can. 4.
damnat dicentes liberum arbitrium mere
etiam nihil omnino agere, mereque passiue
se habere. Octauo sic argumentatur Suar. *Pbr octauo*
si causa secunda non efficit quicquam, sed Deus
solus ad praesentiam, tunc nos homines non facimus
uolitiones malas, sed Deus solus eas
nobis infundit ad praesentiam obiectorum
quod est blasphemum, et erroneum, non solum,
quia tunc non liberè peccaremus, sed etiam
quia tunc non à nobis, sed ab optimo Deo
peccaretur, denique sequitur à generante
creari animam, quod, ut docet Suar., est error in
fide,

Assertio sacrae scripturae, [secundis] causis actionem tribuente.

Contra nostram [sententiam] fuerunt [primo] illi, qui
asserunt creatas res nil operari, sed Deum ad praesentiam

 earum omnia efficere, tribui a igni uero actionem
Dei apparentem, at quia Deus porrigit quodammodo
non efficere talos effectus, nisi ad praesentiam talium rerum, aut talium. Secundò senserunt alii
à creaturis corporeis nil posse effici, posse tamen à spirituali, unde si res corporeae aliquid uidentur agere, dicebant illud omne effici à quadam uirtute spiritualis substantiae intimè in corporibus existentis. Tertiò docuerunt alii qui à rebus corporeis fieri quidem accidentia, non substantias, sed has aliquas à spiritualibus substantiis creatis produci.

Nota diuersas delirantium senas. quia corporibus nil posse effici, sed spirituali, unde si res corporeae aliquid uide solum à spirituali asserebant.

Nota obiectiones aliquot quibus argumenta sua defendunt.

Hi uero obiiciunt primò, si res creatae uere aliquid efficerent, tunc res multae productae non essent creatae quod esset absurdum, probatur sequela quia ut aliquid dicatur creatum, debet essentialiter pendere à Deo, at res à creatis productae non dependerent essentialiter à Deo, cum directe dependerent à rebus creatis.

Obiectio.

Secundò si creaturae aliquid operarent, tunc Deus non operaret modo perfectissimo. probatur sequela quia perfectior agendi modus esset si ille solus omnia operaret quam si cum creaturis agat.

Obiectio.

Tertiò Deus omnia operatur in omnibus, ut S. Paulus c. 12 ad Corinthios, ergo creaturae nihil operantur. Quartò

si Deus operaretur cum creat(ur)e, v(e)l operaretur totaliter
actum, v(e)l n(on), si totaliter, ergo creatura nihil agit. Obiectio.
si n(on) totaliter, tunc Deus imperfecte agit.
Quinto Deus et natura nihil faciunt frustra Obiectio.
sed virtus agendi in creatis, si daretur frustra
erit, quia si pari facilitate potest res aliqua
fieri sine, et cum aliquo, tum hoc alterum
erit frustra, atqui etiam quilibet pari faci-
litate, sine, et cum virtute agendi in
creatis à Deo fieri potest, ergo virtus vera
altera erit frustra.

Respondetur ad primum d(ico). multae res pro- Responsio prima.
ductae n(on) dicuntur creatae ideo, n(on) dicuntur inde
p(ro)p(rie) à subiecto productae, adeoque stricte su-
mendo nomen creatae c(oncedo). n(on) dicuntur creatae la-
te sumptae, hoc est quocunque modo à Deo
productae N(ego). deinde probatur ant(ecedens) c(oncedo). et
N(ego). m(inorem). licet n(on). à creatione dependeant.
n(on) desinunt tamen à(li)ter à Deo dependere. Responsio
Respondetur ad secundum N(ego). s(equelam). adque pro- secunda.
bationem, quia per se fit quando est se solo age-
re, quam cum altero, si cum altero fa-
ciat ex propria indigentia c(oncedo). si cum al-
tero faciat, ex sola bonitate, et liberalitate
sic N(ego). R(ationem). ideo n(on) ageret modo perfectissimo

380. tunc q̄n sic agit, actu, n̄ possit agere modo perfectissimo N. R. tertiò n̄ ageret perfectissimo modo habente se se m̄g. fectiē in ipsa poā Dei N. in cāalie l. trno C.

Responsio tertia. Respondet ad tertium d. an̄s, operat Deus oīa, ut caā pria, n̄ a. ut caā sctā. cuius proinde concursum n̄ excludit, similiter n̄ sumus sufficientes, ex nobis tanq̄ ex nobis, et idem S. Paulus docet sine concursu Dei, qd q̄ cogitare C. possumus aūt oīa in eo, q nos confortat eodemmodo nemo potest vel pilum capitis album aut nigrum facere se solo, et sine concursu divino ut in fra videbimus

Responsio quarta. Respondet ad q̄m, Deus producit oīa totalr, ut caā pria, q per se in̄dependens, quīs n̄ excludit operaēn caā sctae ac dependentis, sicut licet ignis totaliter ignem producat in genere caē efficientis, illa reliquarum caārum, ut m̄aalis, fōalis etc. concursus n̄ respuit.

Responsio quinta. Respondet ad quintum concessâ m. N. m. et probatâ m. alias etiam cibus. ac potus aūt frustra ad conservaēm vitae huaē, q sine

his Deus posset æquè facilè preservare hominem, ut apparet in beatis, cum etiam illud quod est in finem proportionatum, sibique comparabilem ordinatum non est frustra, talis autem est virtus operativa creaturarum. a. 4. de causa principali, et instrumentali.

Articulus 4tus de causa principali, et instrumentali

Notandum est priò, instrumentum esse quadruplex, naturale, supernaturale, artificiale, et morale, morale est, quod à suo principali agente moraliter, hoc est, iure, potestate, auctoritate, ratione, prudentis minis etc. ad agendum movetur et applicatur, sic famulus est instrumentum animatum sui Domini, legatus instrumentum principis etc. huic opponitur causa moralis principalis, quæ moraliter agit, iubendo, suadendo etc. nec moraliter ab alio applicatur ad agendum, sed sua sponte movetur, atque imperio agit ut pater familias in domo sua, Rex in regno suo, instrumentum artificiale est, quod ab artifice iuxta artis regulas assumptum adhibetur ad effectum artificiosum, ut penicillum

Nota instrumentum esse quadruplex. naturale, supernaturale, artificiale, et morale.

Nota instrumentum morale esse id, quod à suo principali agente moraliter ad agendum movetur et applicatur

Artificiale est quod ab artifice iuxta artis regulas assumptum

adhibet ad effectum arti ficiosum. — cilly, securis, serra, cāa u. principalis artificialis est ipse artifex ad cujus placi tum directiōn, ideam, ac motum opus aliquod efficit instrumentum sup naāle illudq.

Supernaāle ē, q^d à Deo principali assumit^r ad effectum supernaāles producen. — est illud q^d à Deo tanq^m principali cāa cāa assumitur ad effectus sup naāles producen dos, quartò denique instrumentum naāle est, q^d à naā institutum ē ad aliquem effectum naālem, ut ē virtus seu potentia

Naāle, q^d à naā in stitutum ē, ad aliquem effectum naālē. — activa naālis data agenti principali, ut per eam effectus naāles suae generis producere possit, tale instrumen tum ē calor respectu ignis ad producen dum ignem, humiditas, ac frigus, respectu aquae ad producendam aquam, huic cāe instrumentali respondet cāa prin cipalis, res nimirum illa cui certo modo subordinat^r instrumentalis.

Notandū 2dò, tam instrumenta

Nota cāam instrumentalem — lam, quam principalem cāam sumi tū latiꝰ, alias strictiꝰ, nam pro cāa instrumentalis laxè sumpta dici cam, q^ā ē dependens ab alio, ū. — instrumentalis laxè sumpta sunt oēs q^a ē sapecilla tecta Suar. d. 17. Mat. s. 2. n. dens ab alio ū. quae ē dependens ab alio, in quae

ceptione oēs caē sctæ dr instrumentales respu Dei, à quo oēs tam in ēando, quam operando dependent, atq hac acceptiē solus Deus ēēt caā principalis, cum solus hic sit ā qualibet caā independens. scdō dici potā caā instrumentalis ōis realis virtus, quæ alicui dat, ut per eam operet, et sic caā instrumentalis comprehendat tam suam substātiam, quam accidentales superadditas supposito, quantumvis illæ sufficiantur, et aliq perfectæ dant l. etiam nobiliores, quam aliq, imò etiam partes integrantes potissimum tn organicæ, ut manus, oculi etc. caā ac principalis instrumentali sic acceptæ respondens, ē ipsum suppositum operans, quatenus per se ipsum l. per suam substātiam, aut per suam suam vim habet operandi. Tertiò omissis aliis acceptionibus sumitur caā principalis et instrumentalis strictissimè et propriè, licet eodem modo n̄ explicatur ab auctoribus, unde sit.

Caā instrumentalis, latè sumpta, ē dependens ab alio, scdm quam acceptiōem oēs caē sctæ respu Dei dr instrumentales.

384. **Conclusio** p̄ria, caā principalis stricte sumendo ā rectā definit̄ ab aliqb⁹ apud Suar. d. 17. sec. 2. cum dicunt eē id, cui simpliciter tribuit̄ actꝰ, inde etiam recte definit̄ instrumentalis, illa, cui n̄ simplr tribuit̄ actꝰ. primò qa aīa rationalis ē caā principalis, saltem ut quo, lectionis, amoris, ambulaōis, et tn̄ ei n̄ tribuunt̄ simpliciter prædicti actꝰ, n̄n. aīa dicit̄ legere, amare, vel ambulare

Obiectio. sed homo. Dices caā principalis ul qd̄, tribui simplr actum, qd̄ satis ē. q̄ Deꝰ absq3 dubio Deꝰ ē principalis caā ut qd̄ ābulaōis, scriptionis, locutionis humanæ et tn̄ n̄ simplr Deo tribuit̄, scriptio, ambulaōo, ꝑ[?]mitꝰ. sc̄do actꝰ interdū tribuit̄ caā instrumentali ut cyatus theologicus, consecraō, absolutio etc. hoc qd̄ ē caā instrumentalis.

Conclio sc̄da, reijcienda ē sn̄a eorum, q dicunt caam principalem eē illam, q ꝑ se, et sine motione alterius vim h̄at ꝑ[?]andi, instrumentalem v. q n̄ agit, nisi mota ab alia. raō, qa qn̄ dr̄ caā instrumentalis eē

q agit, ut mota, l. sensus e, qd n agat instru-
mentum nisi motum, motu locali l. motu al-
terationis recepto in ipso instrumento, et a prin-
cipali impresso, praviaque ad eius actionem.
sed hoc C licet conveniat causae instrumenta-
li artificiali, quod nisi moveatur, n operatur,
ut calamus nisi a manu moveatur, n scri-
bit, et penicillus n pingit, 2 n convenit
oi causae instrumentali, quod signum est, ma-
le definiri causam instrumentalem esse
illam, quae n agat, nisi mota. p.m. qa
calor ignis receptus in panno quietus pro-
ducit ignem, quod n motus motu locali,
nec etiam intrinsece opus habet, ut reci-
piat in se propriam qualitatem ad produ-
cendum actum, quod n agit, ut motus mo-
tu alterationis. sedo si causa instrumentalis est
illa, quae necessario debet moveri, ac mutari
ut mutet deinde, moveatque subiectum per
productionem alicuius in subiecto, tum causae etiam
principales saepe essent instrumentales,
quod est falsum. p.s. qa multa ex prin-
cipalibus prius alterantur, ut alterant, ut
piper n calefacit stomachum nisi prius
madefiat, et vinum n calefacit nisi

 prig à stomacho calefactum.

Conclio tertia, n̄ placent illi, q sine li-
mitãe, l. ulteriore applicãe negant sim-
pliciter caam instrumentalem n̄ fluere
per propriam virtutem sufficientemac
proportionatam in effum, nam quid falsum
ē, qd instrumentum per alienam sim-
pliciter virtutem influat, cum per suam
entitatem agat. Scda, sufficiens eiq
virty ē n̄ suo genere, nam licet illa
et sine principalis caa adminiculo
atqz elevaẽ effum n̄ producat, n̄ seql
tn illam n̄ suo genere insufficiem
eẽ, alias nec principalis caa sufficiens
foret, cum neqz caa prinpalis ng. ignis sine
calore q ē caa instrumentalis sufficiat
ad producendum ignem, si n. sufficeret
l. sufficeret n̄ oi genere et ordine cae
efficientis, at hoc falsum ē, qa sicuti
la caa scda ēēt principalis, qa nulla
ē absolē sufficiens. ut paulò post appa-
rebit, imò nec Deus iuxta Suar- averet
ut caa prinpalis, qn̄ qcurrit cum caa scda
qa tunc n̄ operatr ut per se soly suffici-
ens. Tertiò n̄ potē dici inter caam

instrumentalem, et effectum illius nullam esse proportionem, quae ex eo, et in eo est effectus eius proportionatus aliquo modo suae causae, quo modo non aliter diceretur causa, et cum lapis diceretur esse parens suarum. et hic quis, quod inter eas sit proportio.

Conclusio quarta, non bene dicitur, esse illud esse stricte loquendo instrumentum quod nobis modo in agendo subordinatur alteri causae, ratio est, quia omnes creaturae subordinantur Deo, et Caelo sublunaria, et tamen nec omnes creaturae sunt stricte loquendo instrumentum Dei ratione, quia cuiusvis effectus, nec omnia sublunaria sunt instrumentum Caeli.

Conclusio quinta, in hac difficultate placet mihi explicatio Baumanni in thes. phys. ex quibus habetur, quod causa instrumentalis naturalis physicae de qua potissimum sermo hic sit, illa, cuiusvis causativa est accidens, ex sua tamen natura alteri tanquam causae finali exemplari ac principaliter efficienti commensuratur, itaque subordinatur, ut nisi illud, cui ita substituitur esset possibile, ex creataque natura suae talem propriam, seu virtutem, etiam ipsam esse implicaret, nec

Nota causam instrumentalem dici illam, cuius causativa est accidens, ex sua tamen natura alteri, tanquam causae, finali exemplari commensuratur.

388. pertigni actionem habent. Principalis vero causa dicitur illa, cui instrumentalis praedicto modo subordinatur, ac commensuratur, sive cui attinet tamquam explanatur l. formaliter, l. virtualiter continetur producitur, alij causam principalem dicunt, quae propria virtute, alij quae ut agat non indiget alterius causae instrumentalis.

Nota principalem dici illam, cui instrumentum praefatis dicto modo subordinatur, ac commensuratur.

Causa principalis aiunt, quae est virtute aliena, l. quae alterius opus habet ad effectum producendum utrique recte si illigantur iuxta nostram sectionem, cuius ratio est prima, ita sic facile expediuntur difficultates, quae huic obijci solent. Sed clarum discrimen inter causam principalem, et instrumentalem deprehenditur.

Causa principalis est, quae virtute propria, instrumentum vero talis vel principalis, vel participatione opus habet, ad effectum producendum.

Tertio, quia causa principalis recta est quamdiu valet inferiores recipiunt, suaeque in actione omnibus modis imitari, et exprimere conantur, vel ad cuius propagandam speciem, vel ad suae bonitatis ac perfectionis gloriam ostendendam, l. exaltandam sunt institutae causae aliae, et quae sic subordinatae quasi entitative instrumenta, etiam primam nominis etymologiam spectando appellantur.

Quaenam causa principalis in genere.

Appellare itaque causa principalis dici potest cui l. virtualiter l. formaliter effectus

a assimilandus est, instrumentalis vero cuius vis ac-
tiua per talem causam principalem instituta, Quae sit instru-
vel quae per illam tali virtute praedita pro- mentalis.
portionatusque est.

ARTICULUS 5TUS.

DE eleuatione causae instrumentalis

Conclusio prima, licet aliqui existiment eleuationem causae instrumentalis nihil esse aliud quam virtutis alicuius illationem, siue impressionem factam in instrumento, talisque virtutis additio in instrumento fieri putet, negandum tamen est id, in omnibus causis instrumentalibus verum accidere. probatur primo quia calor cum reliquis accidentibus respectu producendi ignis est secundum omnes causa instrumentalis, at tamen nulla noua virtus illi superadditur, ergo neque per additionem virtutis in ipso calore recipitur eleuatur. probatur antecedens, nam illa virtus superaddita, vel esset quod substantiale, vel nouus gradus caloris, vel diuersa aliqua qualitas, non substantiale quod esse patet, tum quia substantia

Nota eleuationem secundum aliquorum iudicium esse virtutis alicuius illationem.

et addit accidentibus, neque illius superuenit, sed accidentia substantiae superueniunt, cum etiam illa substantia superaddita, calori ut: caeterum l. ignis, l. aqua etc. et ignis, qui est absurdum dicere ... calorem ... ignem ... neque etiam dici potest ... calor nouus siue intensio, quia ille nouus calor cum sit etiam accidens, ac sine ... in proportionalis substantiae, indigeret alia eleuatione, et sic in infinitum. Tertio neque potest qualitas diuersa à calore ob praedictam rationem, nam etiam haec indigeret ueluti accidens alia uirtutis superadditione et haec iterum alia etc.

Nota causam instrumentalem in actu primo eleuari per coniunctionem, siue per unionem, quam habere debet cum agente principali.

Conclusio secunda, causa instrumentalis in actu primo eleuatur per coniunctionem siue unionem, quam habere debet cum agente principali, quae unio uaria est iuxta uaria causarum instrumentalium, nam primo in artificialibus ordinarie coniungitur localiter per contactum aliquem, et plerumque accedit motus localis per quem in actu secundo completur eleuatio, sic calamus manui coniungitur, deinde mouetur, et sic

actum instrumentalem, hoc est, scriptionem efficit. Dixi plerumque, nam sunt instrumenta artis, quae uidentur magis passiua, quam actiua, ut incus, scamnum, sella, mensa etc. quae non necesse mouentur localiter, ut inseruiant tunsioni, sessioni, comestioni etc. necesse tamen est aliud corpus ad illud moueri, quod aliquo modo sustentat sic ad mensam inferuntur cibi, ad sellam ambulat sessurus, incudi admouentur mallei. Secundo instrumenta moralia uniuntur principali agenti, per aliquam dependentiam eamque saepe fundatam l. in iure, conuentione, spontanea subiectione etc.

Qua ratione instrumenta moralia uniantur principali agenti.

plana. eleuantur ad agendum, per comissionem, imperium, nutum, consilium etc. ut cum Dominus seruo imperat, hoc, l. illud faciendum, et Rex legato suo dat comissionem negotia regni pertractandi. Tertio, quod ad instrumenta supernaturalia attinet, qualia dicuntur esse sacramenta a Theologis respectu gratiae diuinae, item humanitas Christi respectu miraculorum uideri possunt Theologi. ad quos ista spectant, ut

Quomodo eleuentur instrumenta supernaturalia.

312. Suar. 3. p. in S. Thomam d. 31. Vasquez ibidem, qui tamen Suario repugnat, negando vim physicam effectivam gratiae divinae in dictis sacramentis. Controversia est ingeniosa et acriter utrinque disputata, lectu digna.

Quomodo instrumenta naturalia coniungantur causae principali.

Quartò instrumenta naturalia, quae sunt propria huius loci, uniuntur, ac coniunguntur causae principali licet separata sint localiter à suo principali ex quadam naturae institutione per relationem essentialem ad illud quam vocant relationem substitutionis, sive subordinationis, eo, quod sua natura talia accidentia veluti instrumenta data sint substantiae, ut loco, ac nomine illius agant, et talem effectum producant, atque haec relatio, ut recte Fonseca ait, adhuc tamen fundamentaliter, et in actu primo, atque inchoativè emanat à causa instrumentatis naturalis, ultimatè vero et in actu secundo, completur emanatio per concursum Divinum, et intuitu huius relationis dat instrumentis naturalibus concursus à causa prima ad effectum ordinariè et quoad entitatem ipsam ipsius perfectiorem ac sublimiorem quam alias causa prima datura fuisset, dixi

ordinariè, qa si manus, oculi, aures etc. quoad substam, ut subordinant aiae raonali, nq. inter caas instrumentalas numerent, ut uulgo solent, erunt quoad autem per. fectiores actibus, motu nq. auditione, ui. sione etc. quoad uirtutem tñ proprias, faciendi erunt inferiores. Nonmultum abire à nobis udnr illi, qui dicunt ele. uari instrumentum, ad producendam sub. stãn, l. affum principalem accidens l. instrumentum agere, cum subordinaê ad agens principale, subordinari a. nihil aliud ẽẽ, quam deberi tali agenti ita qdm, ut si instrumentum psideraret, sitem se, et absqe ordine ad principalem caam n illigat ni eo virtus per omnia proportionata per quam pstituat caa in eo genere caandi, in quo dr instru. mentum. Dubium ẽ, in quo genere caae eleuat instrumentum.

Nota subor. dinari nihil ẽẽ aliud, q deberi tali agenti.

Conclio tertia, probabilis ẽ pna Mar. d. 4. q. 2. eleuari in genere caa finalis rao ẽ. qa caa prima ni gratiam agentis

Nota instru. mentum in genere caa finalis eleua. ri.

principalis sed tribuit instrumentis concursum ad actum nobiliorem se producendum, rae cuius concursus moveri dnr instrumenta non formalr, et intrinsecè, sed finaliter, qa gratia principalis agentis causant eundemeff. fum, quem virtus principalis causare desiderabat, qa ut dictum est causa instrumentalis tali vi, ac virtute est prædita effect causam principalem, ut eius vices in productione subeat. Sedo etiam dicitur causa instrumentalis elevari in generare causa exemplaris, rao patet ex dictis, qa causa instrumentalis, accidens v.g. in productione substantiæ omnibus modis concurrit l. formalr, si causa est univoca l. virtualiter, si est æquivoca principalis exprimere substantiam, itaque causa instrumentalis quodamodo adumbrat penicillus ad formandas, et quasi depingendas substantias ipsas, l. virtutem illarum quæ sunt eiusdam efficaciæ, ac mensuræ. Tertiò elevatur etiam à causa principali in genere causæ efficientis ex ipso qa substantia producit causam proximam ipsius causæ instrumentalis v.g. ignis producit calorem

Nota causam instrumentalem esse quodamodo adumbrare penicillum ad formandas et quasi depingendas substantias ipsas, l. virtutem illarum.

intra se, qui calor postea producit calorem alium in sibi, manu, ligno etc. atque ita hunc calorem format, et quasi instruit eo modo, quo causa principalis, et quantum exigit.

Dices primo, si per primam actionem, elevari instrumentum nihil est aliud quam moveri à causa principali, sed omne instrumentum movetur per aliquid intrinsecum ad actionem iuxta commune axioma philosophicum omne instrumentum agit ut motum, ergo omne instrumentum elevatur per aliquid intrinsecum ingressum à causa principali. Idque patet exemplo alicuius baculi qui, non nisi motus aquam movere potest nec rota lapidem molarem, in molendino rotando moveat, nisi prius ab aqua ipsa rota moveatur, ergo instrumentum quodlibet debet in se recipere motum ab agente principali, ut agat. Tertio per elevationem à causa principali, fit potens causa instrumentalis ad producendum effectum, quem alias non posset producere, ergo elevatur per virtutem ingressam quomodo alias potens redderetur, et esset nunc, quae

Obiectio. Elevari instrumentum nihil est aliud, quam moveri à causa principali.

Nota axioma philosophicum, omne instrumentum agere, ut motum.

Obiectio.

Obiectio.

ante non fuit.

396. Resp. ad primum elevari a movere d. lo-
caliter et efficienter N. efficienter l. fi-
naliter esto, sed omne instrumentum moveri
per aliquid intrinsecum d. si moveatur locali
motu, et efficienter C. si finaliter
N. ad axioma illud, omne instrumentum
agit, ut motum, Rx, ut motum finali-
ter l. alio modo C. motu locali, et ef-
ficienter proxime N.

Nota elevari de movari, localiter N. finaliter C.

Resp. secundo concedo a baculo rotasque
molari nihil nisi motis [illegible] vari dico
ac illa esse instrumenta artificialia respe-
ctu talis [illegible] motus.

Resp. ad tertium instrumentum fieri
potens per elevationem ita tamen, ut nihil
in se intrinsece ac formaliter recipiat denovo
extrinsece tamen denotat aliquid per modum
potionis [illegible] quod deinde per tactum po-
tens denominatur, id est non quod sic denotat
a concursu Dei, ex intuitu relationis illius
quam substitutionis appellari dixi con-
cessive, unde, quod supra monui instru-
mentum inchoative potens dicitur, sine su-
per addita ipsi entitate nova, com-
plative tamen, et in actu secundo, dicitur potens

Nota instrumentum inchoative dici illud, quod sine superaddita entitate nova est in actu.

per applicationem, et per cursum actualem eadem potentia, quae tamen per cursus formaliter non est necessario in instrumentis, licet ab eo possit, sit ipsi in eadem immanantibus.

ARTICULUS 6TUS quid substantiae, et quid accidentia agant

Dubitatur primo, an a substantia accidens possit produci. Secundo an possit ab accidente produci immediate substantia. Tertio an substantia possit immediate producere substantiam.

Conclusio prima, substantia potest producere accidentia sibi intrinseca, ita Suar. d. 18. Metaph. sec. 3. probatur primo inductione, nam intellectus voluntas etc. proxime manant a substantia animae; ex communi. Secundo si substantia non posset per se ipsam producere accidens, tunc necessario produceret medio aliquo accidente alio et hoc iterum alio, et sic in infinitum. Tertio probatur ex Suar. loco cit. et Mend. d. physica q. quia aqua se reducit ad pristinum frigus, atque tunc saepe praeter ipsam aquae substantiam aliud principium

Nota substantiam posse producere accidentia sibi intrinseca.

 producens assignari n̄ potē, ut supra demonstratum. Quartò proprias manant à substa, hæ a. sunt accia, ens ē coia, atq' etiam hoc modo magis illigit connexio mitas poam, et proprias.

Dubitas. qd sit emanatio uniq' ab altero.

Dubium ē, qd sit emanatio uniq abaltero, cuiq m̄ prima probaē, et parto: tum politiæ decursum saepe mentio fit, sicut etiam resultiæ. Rp. p̄rio

Respondet. ōē ueram efficiam, siue actiōn, quanq" n̄ sem per actio reputas per se distincta ā re. quæ remanat, aut resultat, neqs ut propria mutatio censeter.

ōē ueram cum suar. dispaē eti. ōē ueram efficiam, siua actiam, quanq" n̄ sang reputas actio per se distincta à re. quæ remanat, aut resultat, neqs ut propria mutatio censaas, rao ē q̄ria qa si n̄ ē efficia uera, tunc absolē n̄ erit efficia, sicut qd n̄ ē uerum aurum, absolē n̄ ē aurum, sed dolum auri, sē a. ē uera efficia, erit etiam uera actio, qa actio uera ē per quam uerè aliqd ponit in subo, atq per ueram efficiam ponit uerum ens in subo qlitas ug. l. accidens aliud. Sedò per resultias, seu dim anaēs uerē ponit accidens aliqt da nouo m̄ subogatel

Quid dicat uera actio.

ex dimanatione frigoris, ex aqua calida ex dimanatione proprietatum animae rationalis.

Resp: sto, resultantiam, sive emanationem esse actionem distinctam a productione rei, a qua dicitur aliquid resultare, ratio est, quia quae possunt separatim fieri et existere, nam et aqua calida ante annum ut producta potuit resultare frigus, ubi sine dubio prima productio aquae, et resultantia hodierni frigoris non fuerunt semper simul. Deinde posset Deus animam rationalem producere sine resultantia illarum, aut vellet, quibus iterum productio rei, hoc est animae, et resultantia illarum separarentur.

Nota ex responsione data resultantiam, sive actionem esse distinctam a productione rei, a qua dicitur aliquid resultare.

Obiectio.

Dices, si resultantia est vera actio, tunc dabitur ad relationem vera mutatio per se, sive actio, quod est contra Aristotelem. Resp. Suar. loco citato: dabitur motus per se in rigore loquendo negatur, laxe sumptus conceditur quia dimanatio talis est, ut nunquam possit per se, et separatim fieri, sed solum ut annexa priori actioni ac terminus illius, tunc illa non censetur propria et per se actio, aut mutatio, sed quasi complementum accidentale prioris actionis, ideoque ad huiusmodi accidentia non proprie dicitur non.

Responsio. Si resultantia est vera actio, tunc dabitur ad relationem veram per se. D. per se in rigore loquendo N. laxe sumptus C.

Nota, qd actio seu resultantia per se, et separatim fit, ut in reductione aquae ad pristinum frigus suum, tunc per se ea actio censetur.

esse per se actio, aut motus, et v. g. qd talis resultantia per se, et separatim fit, ut in reductione aquae ad pristinum suum frigus tunc censetur per se actio, et propria mutatio pendens per se ad talem accidentalem terminum, quae distinctio non est tam in re, quam in denotatione sumpta ex separatione l. ex comitia actionum.

Resp: tertio, veram resultantiam esse quid distinctum, et formae resultante, et ab illa re, a qua dicitur aliquid resultare, et denique ab ipsa formae alicuius actuali informatione. ratio est, quia potest esse informatio actualis item forma, et res aliqua, sine resultantia, siquidem nimirum Deus solus generaret liquiditatem sine adiumento alterius causae efficientis in aere, ut hunc informaret, sic non esset informatio actualis, item forma, hoc est liquiditas, quae alias emanare solet ex aere, item aer ipse sine emanatione aut resultantia quod, haec separata esset, tamen ab aere quam

Nota substantia non immediate accidentia producere in subiecto a se distincto.

formae, quam ipsa informatione.

Conclusio sexta, substantia non producit immediate accidentia in subiecto a se distincto, sed producuntur haec ab accidentibus substantiae. sic forma sub.

stialis ignis n̄ producit calorem, ut in lapide, 401.
aut ligno, per seipsam immediatè, sed hic
calor producitur à calore igni intrīo, ratio ē.
quia accidens, et in proposito exemplo calor
sufficiens ē, atque proportionatus, et parva
ad producendum calorem. Sto saepe ni-
ne forma substantiali accidens aliquid, ut calor
in aqua calida, ferro, lapide, produ-
cit calorem in manu, quae etiam potē
producere, et actu ipso producit ignis ē
giunctus cum igni, cum videatur ēā ea-
dem ratio, sive adsit, sive absit forma ig-
nis aliaque substantialis.

Conclio tertia, accidentia saltem dispositiva concurrunt, ad productionem substantiae, ratio ē, quia accidentia producunt dispositiones requisitas ad introducendam formam substantialem, sic calor et siccitas etc. ignis producunt calorem, et siccitatem in ligno tanquam dispositiones requisitas ad formam ignis subintroducendam, atque hoc ē dispositiva ad substantiam producendam concurrere, neque ē in hoc difficultas.

Nota ac-
cidentia disposi-
tiva saltē
concurrere ad
productionem
substantiae.

Conclio quarta accia n̄ producunt,

Nota accia substiam, tanqᵘ caæ principales, raō ē, q̄ ẽt n̄ producere in virtute aliena, tm̄ producit substiam n̄ substiam, tāq. producit tanqᵘ caa principalis, q̄ caæ prin. accia produ- cipales, eō cunt in virtute aliena c qd iuxta erat qd in virte quæ supra diximus n̄ illi ẽs, qsi virtus illa alienā prin. quā operant, n̄ sit accidens, cum ue- ducant. nissimum accidens sit, sed sonus ē illam

Caā univoca virtutem ēē ex sua essia subordinatam, in specie con- ab com ensuratum n̄ accidenti, sed sub- venit cum suo stiæ tanqᵘ caæ finali, exēplari et effici- effectu.

anti principali. Sdō si accidens produ-

Caā æquocæ cere possat princlr substiam, tum debe- principales ret ēē nal caā univoca l. æquoca sunt nobiliores suo effectu, cō n̄ univoca, qa hæc in specie conuenit tinentes emi- cum suo effu, sed accidens in spēe nenter suos n̄ conuenit cum substia, n̄ etiam ēēt effectus. æquoca, qa caæ æquocæ principales sunt effu suo nobiliores, continentes emi- nenter suos effus, ut Deus oēs creaturas, atq accia n̄ sunt nobiliora substia.

Nota accia possa produ- care substiam ut caæ instru- mentales. **Conclio** quinta, accia possunt produ- care substiam, ut caæ instrumentales ita Suar. d. 18. Mat. Ruu: Con. Murt: l.

e. de causis, Mend. et plurimi alij, quamvis
Mend. et Suar. quoad formas substantiales a no-
bis dissentiant, ut postea videbimus, probatur con-
clusio, si per accidentia possunt produci gemmae
aurum, argentum etc. tunc possunt producere
substantiam, atqui de facto, et ex communi philosophorum
sphaerae caelestes, sol, astra per sua accidentia
hoc est influxus lumen etc. producunt
gemmas, uniones etc. Maior est evidens. probatur
minor quia per se, suamque substantiam caeli
et astra non possunt immediate producere
aurum, ut nam causa aliquid agat in aliquo
requirit contactum, sive praesentiam, sol autem
et stellae non sunt praesentes metallis ex-
istantibus in profundo terrae, neque unio-
nibus in abysso maris, ergo per accidentia pro-
ducunt. Secundo multae fiunt generationes
substantiales absente substantia, quae tamen genera-
rales actualiter dependentes, non possunt
ad similem alterum tanquam causae proximae
quam accidentibus, quae in virtute
substantiae producant substantiam. Tertio est
instrumentum concurrit ad effectum causae
principalis, consequenter est causa ipsius effectus, sed

Sol, astra. per sua accidentia, hoc est influentias producunt gemmas, uniones etc.

accĩa sunt instrumẽ, q͞ꝰ cõcurrunt ad actũ cãæ p͞ncipalis, hoc ẽ substãe, cuius effect ẽ substãa. Quartò imperfectio illis, hoc ẽ accĩbꝰ, ñ obstat, quin substãm faciant: quam rãem vid͞r negare adversarij q͞ꝰ volunt substãm producere, p͞br aũs ã simili, si cãa imperfectior ñ possat actũ perfectiorem aliquo modo producere, tum neq͞ mãa p͞rĩa, imò, neq͞ ipsa fõa substãlis poẽt cãare compositum, nam mãa ẽ imperfectior et ipsa etiam fõa composito, consequens ẽ falsum, q͞ꝰ et aũs.

Nota substãlias creatãs ñ efficere immediatè substãm.

Conclusio sexta, substãa create efficiunt immediatè substãm, p͞br p͞rimò, si immediatè producerent, deberent intimæ p͞iunctæ, ac præsentes passo, atq͞ frequentissimẽ ñ sunt, imò nunq͞ oĩo p͞iunctæ sunt nãalis rebꝰ quas substãliter mutant, q͞ꝰ frequentissime, imò nunq͞ immediatè producere possent substãm, certè in generatiẽ aĩalium, nunq͞ præsentes sũt fœtui p͞stat, cum relinquat tñ vis seminalis, mas a. sive generans sæpe multis

milliaribus usque in Hispania, Gallia, aut India sit, imò saepe non amplius sit, ut contingit, quando parente mortuo foetus primum in utero materno primum animatur. Respondent aliqui, licet substantiae absint, quoad se, suamque entitatem, esse tamen praesentia, quoad virtutem suam, in subiecto relictam, sic Solem, astra, aiunt esse praesentia, auro, argento que in subterraneis specubus latentibus, non quoad entitatem suam sed ratione lucis, aliisque influentiarum suarum quas per tria elementa demittunt, sed contra, haec responsio contradicit SS. PP. qui unanimiter ex immediata operatione Dei, quam circa res creatas exercet perenniter colligunt intimam praesentiam, perpetuamque ac nunquam interruptam Dei in suis creaturis, sic ad immediatam operationem substantiae non requiritur nisi praesentia tantum virtutis à substantia producta, tunc poterit virtus aliqua praesens esse creaturis à Deo emissa, ipsa vero longissimè absente, ut stellae fixae multis millionibus milliariorum ab auro in piscaribus terrae latitante. Tertiò in tantum pote

agere cāa efficiens in qm̄ ē passo præsens, qd si tm̄ sit præsens, poterit etiam per accīa tm̄ agere. Quartò si fōæ substāles immediatè producunt substiam, n̄ erit necesse, ut etiam accīa eam producant, nam fōæ l. producant totam l. n̄, posterius diciñ potē, qa cum sint proportionatum agens toti effēi, & n̄ excedit vires illarū n̄ est rāo, cur n̄ totum producant, si u. totum producunt, qd faciant accīa mxē cum eīg illis n̄ sit ita proportionatg.

Contra dicta duæ sunt snæ, prima quæ Scoto in 4. d. 14. q. 3. Valesio Ochamo, Durando, alijsqz tribuit, negant simplr ab accibg effectivè posse produci substiam, sive virtute propriā, sive ut instrumenta, sed meam tm̄ ab illis disponi, ut substia generantis immediatè efficiat fōam substālem. Altera sna ē, Suar. d. 18. s. 2. Mend. hīc, et aliorum, qui dicunt accīa proximè, et per se attingere eductiōem fōæ substālis, ita tm̄, ut substālis fōa generantis habeat suam

Nota varias snas contra dicta nram qbg simplr negat ab accibg effectivè posse produci substiam.

quoque propriam, et principalem efficientiam eius.
ex eiusdem formae eductionem, immediate
per seipsam simul influendo cum acci-
dentali, et instrumentali principio mo-
do iuncta in re illi sit, et sufficienter
approximata.

Obijcit 1° una quaeque res in tantum — Obiectio sententiae primae.
operatur, in quantum est actu, siue quantum con-
tinet in virtute sua activa; sed ac-
cidens nullum continet actum substantia-
lem in virtute sua ergo non potest effi-
cere substantiam. Secundo si accidens potest — Obiectio.
producere se solo sibi simile, vg.
calor calorem, tunc poterit etiam
substantia producere sibi similem sub-
stantiam, sed potest accidens se solo, ergo
etiam substantia, ergo si potest sola, frus-
tra erunt accidentia. Tertio imperfectius — Obiectio.
non potest attingere productionem perfec-
tioris, sed accidens est imperfectius
substantia, ergo non producet substantiam.
Quarto, si accidens posset substantiam pro- — Obiectio.
ducere, id per suam actionem posset vg.
calor per suam, hoc est calefactionem

408

qd dici n̄ potest, namq istam calorem producit, 2do

Obiectio. si accidens producere potest substantiam l. hoc faceret tanq̄ virtus, siue instrumentum substantiae, l. ut causa principalis posterius est q̄ ponitur quartam prius falsum est, quia si produceret substantiam tanq̄ virtus ipsius deberet esse virtus hoc iterum dici n̄ potest quia n. esset virtus substantiae hoc esset l. de essentia accidentis (quod est esse virtutem eius) l. n̄ est de essentia illius, n̄ primum, quia tunc quidquid faceret accidens, faceret ut virtus siue instrumentum substantiae, itaque calor calefaceret ut instrumentum substantiae, quod est absurdum, calor n. respectu caloris est causa principalis, nec etiam secundum dici potest, quia haec virtus nihil aliud est, quam ipsa entitas accidentis, quod magis de essentia rei est, quam illius entitas. Sancto obiicit Mand. d. 9. s. 3. si solum accidens produceret immediate substantiam, et

Obiectio. n̄ simul ipsa substantia, tunc saepe generaret,

varat nullam dari caam principalem creatam
substiam, sed accidens propriâ suâ solâq.
virtute, q̃ ēē in oi genere caā efficien-
tis sta, adeoq. tum principium substiæ
quo in physica nihil dicatur absurdius. q.
s. ferrum ex. candens producat ignem
ut calor putrescentis limi producat
ex putrefacta m̃ã viventia muras, ver-
mes etc. tunc ferrum n̄ ē caa prin-
cipalis ignis, qa ferrum ex nãã sua
n̄ continet ignem, imò sic totum agendi
virtutem tribuis, ut familiariter loqr.
mendi. accidenti, qa ferrum n̄ potẽ
concurrere per se ad ignem, et in
generalẽ nimium potẽ, qa ferrum,
aut fimus n̄ sunt caæ principales ai-
nium, cum nullum ex his ferrum, aut
fimo assimiletur. neq. etiam ignis, q.
calorem in ferro produxit ēē potest
cad principalis, ponit n. ēē extinctus,
qd autem n̄ ē, n̄ potẽ agere efficienter. Responsio,

Respon: ad primum concessâ m. d. m. accens n̄ accidens n̄
continet in sua virtute substiam, principals C. continet in sua
virtute substiam

principali instrumentaliter N.
ter C. instrumentaliter N.

Respond: ad 2dum n. s. raō disparitatis ē limitata substīæ perfectio, ob quam n̄ potest nisi mediante alio tanqᵘ suâ virtute ope ra, accidens a. cum sit virtꝫ substīæ n̄ debet operari mediante aliâ virtute, nedeꝗ processꝫ in in finitum, eandem ob raōm licet substīa sit im̄ediatè passiua ad agens extrium, n̄ ē proptereà im̄ediatè etiam actiua, illud a. dicit, aliquam im perfectiōem, seu defectum, hoc a. perfec tiam, unde mirum n̄ ē, si substīa sit im̄ mediatè passiua, n̄ a. im̄ediatè acti ua, seu productiua subsistīæ.

Responsio tertia. **Respon**: ad tertium d. m. n̄ potē pro ducere, ut caā pringalis C. ut instrumen talis N. et ꝯ cessâ m. d. eodem modo pspiciam.

Responsio quarta. **Respon**: ad quartum d. per quamvis N. per aliquam, id ē ignitiam C.

Responsio quinta. **Respon**: ad quintum, produci ab acciden te, tanqᵉ â virtute sivè instrumēto, et ēē virtutem substīæ, praeterea eē de essentia cidentis, n̄ tn̄ cuiꝗꝫ, sed illiꝫ solum, qd ē principium actiuum, n̄ quomodocunꝗ ꝯsideratum, aut respū cuiꝗcunꝗ actꝫ, sed respū actꝫ instrumēto dissimilis, nam respu

similis ug. calor, respu caloris à se producti 4 ii.
n ē instrumentum, sed caā prinçalis, neqe
preterea sequi, si āēt de essā accidens
his (caā virtutem) fore et qdqd faceret
tanqu virty subsāe, n n. valet preqia
Deus ē essials voltas, ḡo qdqd operatr.
operatr et voltas, qa, ut voltas ē, Deus
n intelligit, sed amat, odit, gaudet etc.
sic etiam ex sna phli aīa hois est
aīalis raōnalis, n tn qdqd agit, agit.
ut raōnalis ē, n n. ut raōnalis ē, videt
sentit, nutrit etc. sed ut sensitiva, autve
getativa talia operatr. raō predictae so-
lutionis ē, qa calorem dē caām prin-
palem, et ēē virtutem subsāe suntdeo
g cepty inadequati in eadem re percepti-
biles in ordine ad diversas operaēs
et sic raē unius eadem entitas potē
dici caā prinçalis, raē alterius in-
strumentalis.
Respon: ad sextum R. S. ad pro- Responsio sexta
baem aiy dico prō caām prinçalem ig-
nis in exemplo ibi allato ēē ignem, sive
exhalaēs igneas in poris ferri inexis-
tentem. ssō dico muris aut vermis, qū

nascuntur ex limo, aut fimo, causam principalem fore vermem, aut muram, cui accidentia producentia formas substantiales vermis, aut muris subordinantur veluti instrumenta, auctores secundae sententiae, obijciunt primo generaliter

Obiectiones auctorum sententiae secundae. prima obiectio.

quaelibet res est propter operationem, ergo etiam formae substantiales, ergo possunt etiam per se operari.

Obiectio. Secundo immediate agere est maior perfectio, quam agere mediate, non est igitur tribuenda actio immediata accidentibus, et neganda substantijs.

Obiectio. Tertio vel negatur formae substantiali actio immediata ob perfectionem formae substantialis vel ob imperfectionem, non prius, alias negaretur Deus posset agere immediate non posterius, quia sic accidens multo minus agere posset immediate. Quarto si formae substantiales non agunt immediate tunc hae formae,

Obiectio; quae sunt causae principales non erunt per se physice activae, sed moraliter tantum agerent, sicut imperator noster Rom: bellum gerit hoc tempore cum Rege Sueciae Tyranno, in Pomerania per suos Duces ac milites.

R. ad primum esto ens C. etiam operam 13.
n n. negamus omnem operationem suam, sed in Responsio.
mediatam solum ad extra. R. ad secundum. Responsio.
d. est maior perfectio immediate agerem.
instrumentalis, quam principalis mediate N. ens
immediate agere principalis est maior per-
fectio, quam mediate agere principalis.
C. ens, accidenti u. respectu substantiae tribuitur Nota que-
actio tamen immediata in instrumentalis, non prin- re immedia-
palis, item agere immediate instrumentalis esse maiorem
est maior perfectio, quam agere media- perfectionem
te instrumentalis, quam mediate principalis N. quam agere
R. aut aliqui ad tertium negari etiam mediate
mediatam principalem ad extra ob perfec- principaliter.
tionem talis actionis. R. ad secundo negari
substantiae ob imperfectionem substantiae actionem.
quod sic, namque accidentia possent immediate ope-
re. Dicas accidentia sunt imperfectiora sub- Objectio.
stantiis ergo si negatur ob imperfectionem accidentia im-
substantiis actio immediata neganda erit perfectiora
etiam accidentibus. R. d. accidentia sunt im- esse suis sub-
perfectiora, quoad gradum entis C. quo- stantiis.
ad efficacitatem N. R. ad quartum Responsio.
quoad modum
entis C. quo-
ad efficacitatem
tam N.

414. N. S. licet n. forma substantialis immediate non agat, falsum tamen est substantiam non agere, quae agit per suum instrumentum. disparitas est ratio imperatoris in bello, et formae substantialis, quia miles ab imperatore non accipit physicam pugnandi vires naturales sicut accidens accipit vires agendi a forma substantiali, cuius intuitu Deus etiam concursum praebet peculiarem. neque etiam miles imperatori est a natura datus, ac subordinatus tanquam instrumentum in hunc finem, sicut instrumenta naturalia sunt data substantiis, ut loco illarum, et qui iuxta earum praescripta necessitatem atque naturam, nutumque agant. Ex dictis colligi potest, cur natura accidentibus, et non substantiis vim dederit immediate producendi substantiam, quia corpora naturalia debent ibi multa producere, ut citatus auctor ait, ubi per molem suam non tam expedite sicut illi possunt, aut per limitationem non ubique sicut Deus esse possunt praesentia per suam substantiam, ut patet in generatione animalium, aut concursu Caeli ad generationem rerum

mundi inferioris, hunc igit finem ut assequerent naa, dedit ipsis instrumta separata hoc ē accīa talia, quae pariunde efficacia, atq si realr cum ipsa corporum naalium substia identificarent, et sic praedita erant, ut etiam violnr in aliquo subo existere, et loco, ac noie ipsorum, mat corporum producere substiam pōint

ARTICULUS 3tius
a quibus accidentibus producatur sub= stantia

Conclusio, accīa, quae sunt in passo, sunt caā proxima efficiens substialis fōae ea v. q sunt in agente, sunt caā remota pbr prima pars, tum qa accīa quae sunt in agente sae parām periarunt, qū fōa substialis producit, igō accibg in agente ñ potē adscribi productio, igō accibg in passo. Sdō, tum qa accīa in materia passo, hent eandem vim, quam quae sunt in agente. Igō si possunt ea, quae sunt in agente, poterunt etiam illa, quae

Accidentia q sunt in pas, so sunt caā proxima efficiens sub, stialis fōa ea v., q sunt in agente, sunt caā remota.

416. sunt in patiente producere substiam, et
cum praeterea ita sint propinquis ap-
plicata, magisq unita passo, potius com-
petit productio formae substialis accibus
in subo, quam in agente, quamvis
n. agens saepenumero ita arcte sit
unitum passo, ut n. possit magis, adeoq
etiam ipsius accia videantur quantum
è ex se possint substiam generare ni-
hilominus in tali casu putat Albertus
à Deo, tanq auctore naturae determi-
nari à qbus fieri debeat actio, cum
n. sit quaeniantis, ut ea, q in passo
sunt, determinent ad producendam
formam substialem, sic etiam fieri pro-
babile indicat, nec mirum esse ad Deum
um pertinere quod deficit naturae quam-
vis in dicto casu non inveniens ex-
istimem dicere tam ea, quae in
agente, quam quae in patiente sunt
ad generationem concurrere actione com.
Tertio, si Deus solus produceret calorem

sufficiens intensum in aliquo subo, tunc talis calor producere posset substiam sine adminiculo caloris alterius hæressen. tis uid. in agente qu'qdm talis in propo- sito casu n̄ daret. 119.

Probat secta pars pclionis, qa illud potē dici caā remota, qd n̄ caā mediata. sed accia in agente ug. calor in igni sunt caā mediata, qa producunt eaām imadiatam actionam substiæ, accia ni- mirum in subo, in quo ignis producit ad hoc n. data sunt qualitates actiuæ elementis, ut possint mediantibus illis producere disposias ad introducendam foam similem cum subo. Probatio partis secdæ pclionis.

Dices primo, accidens nullo modo po- tā producere substiam. pbo nego accidens in passo, qbt ans. ut aliqd possit producere debet illud l. uirtute, l. foalr ptinere sed accidens n̄ ptinet foalr substiam. alias eēt substia, n̄ etiam uirtute, alias accidens eēt caā æquiuoca substiæ. Obiectio.

Dices secdo, accia n̄ agunt in subo Obiectio.

in quo sunt, nam calor v.g. non producit quod quae
in lapide, in quo est, quod neque poterit produ-
cere formam substantialem in subiecto, in quo est.

Obiectio. **Dices** tertio, id, quod non existit, non po-
test esse causa efficiens instrumentalis
alicuius effectus, sed accidentia in passo sae-
pe non existunt, quando forma substantialis pro-
ducitur, ergo non possunt esse causa effici-
ens substantialis formae, probatur minor. quando forma pro-
ducitur, desinunt accidentia disponentia, quod quando
forma producitur, accidentia non sunt, probatur antecedens,
quando desinit compositum, desinunt etiam
sed quoque accidentia, quae sunt in composi-
to, sed quando producit nova forma substantialis
tunc desinit praecedens compositum
lignum v.g. adveniente forma ignis, ergo
etiam accidentia ligni.

Responsio accidens non continet virtute completa C. incompleta N. **Respondetur** ad primum, negando primum antecedens
et consequentiam primam, distinguo secundum antecedens, debet
continere virtute completa, et simpliciter propor-
tionata N. incompleta et secundum quid pro-
portionata C. sed accidens non continet vir-
tute completa, et simpliciter proportionata C.

incompleta et sctum qd proportionata ac sufficia per se, aliqi indiganta alaudae M.

Accidentia n agunt actione uniuocâ C. aequiuocâ M.

Respon: ad sctm, d. accia n agunt actione uniuocâ C. aequiuocâ M. pro. ducunt n. affum diuersae speci â sa, sic coiter dicunt per speam illigibilem impressam in illectu produci illectiem, n a. aliam speam.

Respon: ad tertium, esto M. n. m. et probaem m. ac dico desinente composito desinare accium disponium subm dandiais, n inhaesionis, haec a. probaio supponit falsum fundm, nampa accia subiectari in toto composito, falsumn. q prio accia spualia ug. illectum, ac uoltam subiectari in maa, ergo neqsm toto composito, neqs etiam oia accia subiectans in foa, qa maalia saltem siua corporea, n sunt in aia raonali nisi dicere ualis in aia ea durum, l. frigg aut sicciam. Sto si accia subiectarenc in toto composito, tunc g" Arlam l. de genati n manarent eadem accia in genito, et corrupto, pbi s. qa corrupto

Responsio.

420. subo pereunt ipsa quoqꝫ accĩa, sed composi
tum, qđ ẽ subm accium iuxta adversa
rios corrumpit in generat̃, qñ etiam ac
cĩa ipsis corrumpent. Rx es. manere
eadem specie accĩa ẽ numero, contra
experiã docet quaedam accĩa eadem nu
mero manere corrupto composito, ut si
homo, l. aĩal aliud moriat̃, retinent
easdem vulnerum cicatrices, quas ha
bebant ante, et si curvum nasum ha
buit, aut pedem, aut dentem longi
orem, nec dirigit nasus, aut pedes,
nec ptrahit dens, à quon. agente
et in quem finem aĩnt aliae cica
trices productae, l. alia longitũdo in
dente, l. alia in naso similis aut
in pede curvitas, deinde cum alicui
amputat̃ caput, ñ eo ipso momento
perit oĩs calor, aut color corporis, sed
utriqꝫ sensim expirant, et tñ forma tota
lis substãlis in aĩalibus saltem perfecti
oribus abijt. Factaqꝫ ẽ corruptio substãlis

compositi l. humani, l. bruti. Dicas, ca- Dicas calo-
loram de nouo produci, à forma de nouo rem de nouo
geniti. q'd est probandum, quia iuxta multorum produci à forma
sententiam in corruptione uiuentis non generatur de nouo geniti.
noua forma substantialis, quam illi appel-
lant cadauericam. Secundo si daretur noua
substantialis forma, de qua suo loco, tunc sal-
tem cicatrices neque etiam calor, aut color
ab illa producerentur, quia à forma geniti
non qualibet oriuntur accidentia, sed quae illi sunt
connaturalia, ac debita, quale accidens nec
cicatrix, nec calor tantus est respectu ca-
dauaris, cum innumera cadauera care-
ant tam cicatricibus, quam calore intenso
qualis reperitur in corpore, cui recens
praecisum caput est.
Dubium est, an instrumentum necessario habeat Dubitatur.
primam aliquam actionem propriam
ante illam, quam operatur ut instrumentum. Resp. Respondetur.
non esse de ratione instrumenti, quia saepe ante produ-
ducendi non praerequirit actionem, l. dispo-
sitionem praeuiam, ut patet in calore; qui
est in passo, hic non ut producat formam

ignis, n̄ debeat operac̄m graviam exerce-
re, si n̄ deberet aliquam exercere ma-
xē ēēt productio caloris, qd dici non
potē, qa sic ēānt duo calores diver-
si numero in eodem subo. Sēo frus-
tra produceret, qn̄ n. magis per hunc
disponeret subm ad recipiendā fōā ignis.

Obiectio. **Dices** priō, multa instrumā hent gra-
viam actiōm, qd idem dicendum ē, de
quovis alio, cum sit par rao, ans pa-
tet ex calore igni intrio, item ex instru-
mis artificialibg. serrā, malleo etc. Sēo

Obiectio. si instrum n̄ hēt necriō graviam ope-
raān per quam veluti accomodetur
principalis caā actum. tunc n̄ erit rao
cur hoc potius, quā illud instrum. ācā
a principali adhibeatr producendo actui.

Responsio. **Respon**: ad priūm. esto ans N. c. ān.
ex parlari instant pctio urbis, alias se-
queretur omnes hoies claudicare, qa ali-
qui claudicant, rao negatae cōsequentiae
ē, partim disparitas formarum introducan-
darum, quarum aliquae requirunt dispositionem

graeuiam, atq. saepe etiam operationem prae-
uiam, aliae a. ut uidimus, non requirunt
partim ipsius instrumenti necessitas ut in ar-
tificialibus, quae mediante impulsu recepto
in se actum suum operantur.

Respon: ad 3tm N. 5. cur a. hoc potius quam alterum assumat a causa principali ad actum producendum, causa est cuiusque instrumenti natura, quae sit aptum instrumentum ad hunc potius quam alium actum. a. 8. an accidentia respectu cuiusuis actus sint causae instrumentales, et an separata a subiecto sint producere actum. Responsio.

ARTICULUS 8TI

an accidentia respectu cuiusuis effectus sint causae instrumentales, et an separata a subiecto possint producere effectum

424. **Conclusio** prima, accidentia respectu

Accidens alterius accidentis secum in esse quaerientis, est

respectu alterius accid. potest esse causa principalis, causa principalis, ratio est, quia causae principali assimilatur effectus

sed dictis accidentibus assimilatur alterius caloris ut

calor. Secundo, quia accidens per suam propriam vir-

speciei secum tutem est sufficiens proportionatum per effectum

generat. Dices. accidentarium. Dices, accidens subordinatur sub-

stantiae, et non virtus substantiae, et est entis ens.

ergo non potest esse causa principalis, cum debere

Respondetur. esse subordinatum Deo. Respondeo. praecedente

accidens. Non conceditur, quia sic nullum ens creatum esset

licet sit sub causa principalis, cum omne creatum subordinatur

ordinatum Deo, adeoque in operando et agendo est.

substantiae, non. Ad utrumque respondendum est ad alteram partem

hiloris esse proportionis est, notandum est id, quod quae

causam prin- nisi an accidens separatum possit agere,

cipalem, aliás non naturaliter, possint, an separatum a subiecto

lumen esse generari, naturaliter, ut calor in actu, secundo separ-

atum esset separatum ab omni simpliciter substantia, ut accidens

principalis. in mysterio Eucharistiae quantitati in-

haerens, tertio extra omnem subiectum existens

possit aliquid producere ad quod respondetur

quibus conclusionibus.

Conclusio secunda, accidens in subiecto etiam

illo, cuius virtus naturalis non est, ut calor in aqua

imò, etiam separatum ab omni substantia potest agere tam instrumentaliter, quam principaliter per propria parte, quia calor excellens in ligno potest producere alium calorem in manu. non ut causa instrumentalis, ut patet ex dictis sed ut principalis, item si sit valde intens. sic potest producere ignem, non autem ut causa principalis, sed ut instrumentalis, praeterea accidentia panis, ac vini in venerabili sacramento de facto producunt frigus, aut calorem, et tamen sunt, a substantia separata licet inhaereant quantitati, denique per partes universim, atque insuper quod accidens quoque separatum ab omni subiecto possit agere, sive instrumentaliter, sive principaliter modo dico: Deus in hoc ultimo casu per suum concursum suppleat defectum causae materialis quia accidentia separata suam entitatem non perdunt ex hypothesi quod neque virtutem efficiendi. simile sibi accidens tum quia accidens separatum a subiecto licet non possit producere substantiam virtute propria, potest tamen Deo ita determinante utique virtute substantiae, et cum subordinatione ad il.

Accidens separatum etiam ab omni substantia potest agere tam instrumentaliter quam principaliter.

Nota accidentia in venerabili sacramento panis, ac vini de facto producere frigus, aut calorem, et tamen non esse a substantia separata.

 lam, adeoq; instrumentaliter.

Difficultas tn̄ ē si accidens producens substāntiam, ita separatum sit, ut n̄ appareat substāntia aliqua, cui tanq̄ principali eff. ps substantialis tribuat, in cuius nam virtute substāntiae accidens actium instrumentaliter producat, sic quam potē, qū unio aliq; in profundo maris, l. carbunculq; in sinu terrae, l. rana ex putri mā, aut si flos in viridario producit, q̄ sbstā sit caūa principalis in cuius virtute accidens instrumentalr concurrat. Rdeo ipsis ferè verbis eruditi Baumanni de caūa attici ante conclusionem sequente.

Conclūsio tertia, in illius virtute accidens producit substāntiam, cui assimilat tanq̄ prototypo actūm, licet id n̄ posuerit accidens activum, accidens activum substāntiae raō habet ex ipsa dpdtiā caūa principalis et instrumentalis. Sed accidens n̄ potē producere actum, in virtute alicuius substāntiae quae substāntia ē inepta, ut producat talē actūm, sed substāntia cui actus n̄ assimilat

est inepta, ut producat effectum, quod in eius virtute
producere non potest, sed ubi accidens, quia ac-
cidens producit effectum substantialem in vir-
tute causae principalis, atque substantia ad pro-
ducendum inepta causa esse non potest, ut
ex terminis patet. quod neque accidens in
virtute ipsius potest producere, quia etiam
non ad id producendum est inepta substantia
aliqua, quod in se neque virtute, neque
formaliter continet aliqua substantia sed effectum
in quo non assimilatur alicui substantiae in
tota substantia illum non continet, quod in terminis
inepta ad eum producendum quia etiam si
effectum contineret virtute. 2. formaliter etiam
secundum eam rationem secundum quam non assimilatur
tunc effectui secundum illam ipsam rationem virtu-
te aut formaliter assimilaretur. et simul non as-
similaretur, hoc ex hypothesi quod im-
plicat, quare accidens producat effectum
secundum in virtute eius substantiae ac consequenter
illa substantia erit causa principalis, unde
dicens assimilatur, quippe omnia principalia agen-
tia saltem secundum quandam ideam radicalem

428. ab ipsorum essentia indistinctam agunt hoc ipso, eo quod non aliud dicere quis ex se trahere, et in hoc usum producere possit, quam in ipsorum essentia ac potentia contineat, atque adeo productiones omnes necessario tendunt in similitudinem naturae adaequatae, aut inadaequatae univocam, aut analogicam agentis principalis, cœlum itaque cum per accidentia est

Cœlum cum se diffusa generatum liter aurum producit causa per sua accidentia est in se principalis, nam essentia diffusa generatum licet non formaliter, eminenter tamen continet nam liter aurum producit causa principalis est.

diffusa generatum liter aurum producit causa principalis est, nam essentiam auri in essentia licet non formaliter, eminenter tamen continet in Cœlo, eamque maris, terraeque metalla, ac mineralia, nihil aliud sunt quam virtualia quaedam naturae cœlestis imitamenta, at quando florem, aut musculum idem cœlum accidentibus suis proseminat saltem ratione illarum formalitatum substantialium, quae vivanti, ut viventi conveniunt non est agens principale, cum illud hoc est cœlum, sit extra gradum viventium, eumque in se non contineat, quatenus tamen est floris aut musculi subiectis possunt eadem accidentia effici, qualia a Cœlo

quoq; attingi possunt sub ea spatie vel per-
fectiõ. Cælum copunðem cāam principalem
ēē n̄ ē, cur negamq, quā tn̄ ut dixi Cælum ē tn̄
ipsi primi uiuit, illud. id ē. Cælum instrumentū
ē tm̄ instrum naæ, huiq, aut illiq ui. illiq uiuantis.
uantis, hoc ē. ranæ, floris etc.

Dices, indignum ē. Cælum dici ra- | Dices, indignum ēē Cælum dici
nunculæ alicuiq instrum. R̸ʒ. dici | ranunculæ alicuiq in-
solius ranæ instrum, esto, huiq et innu- | strumentum.
merabilium aliarum specierum R̸ʒ. Cæ- | R̸ʒ. solius ranæ instrū
lum n. infinitis prope florum arbo- | ē. respectu ali-
rum, aiālumq; speciebz, subordinaþ | arum specierum etc.
ac singulorum perpetuitati ministrat.

Adeoq; se multiplicas cælorum creti-
næ quæ sunt citati auctoris elegan-
tia verba ⊃ habet ad terram cum in-
colis suis fouendam, sicut multipli-
ces oculi tunicæ ad pupillam, quare
etsi ridiculum fortassè fuerit, si
tanta Cælorum volumia, uni tn̄ ranæ
figurandæ pirarent, tn̄ tot aiān-
tium uiuaria, tot florum viridaria.
tot arborum plantaria tot modis supra

naam elevata, si Caelum instrum habeant nemini mirum videbitur. hinc ad proposi-

Sapientum quo-
rundam Hebraeorum dictum: Deo nimirum tanquam figulo Caelos esse pro rota, et sublunaria omnia pro argilla.

tum hoc sapiunt Hebraei quidam, apud Guilielmum Paris. dixerunt Deo tanquam figulo, Caelos esse pro rota, et sublunaria pro argilla.

Conclusio quarta. rerum animatarum ut murium, vermium, ranarum, aliarumque

Rerum animatarum, ut murium causa principalis est ipsum mg. causa naturam secundum specificam naturam.

quae ex putri materia, aliisque sine genera- ri solent, et quarum dispositiones a propria causa non ponuntur, causa principalis est ipse musculus, vermis, aut rana, secundum speci- ficam naturam. haec conclusio aliqua ex par- te prius ex praecedente colligitur. deinde

Nota eam esse causam principalem, cuius effectum intendit assimilare virtus instrumentaria.

probatur, ea causa principalis, cui virtus instrumentaria intendit assimilare ef- fectum, sed virtus, sive accidens cupit assimilare, sive intendit similitudinem atque immortalitatem per se primo naturae spe- cificae, ranae, vermis etc. quod vermis, rana est secundum naturam specificam causa prin- cipalis. Tertio si natura specifica praedic- torum animalium non esset causa principalis, in

cuius uirtute accidens producerat, uermem, l. muram etc. tunc l. erat Deus, l. Caelum l. aliquod animal singulare, quatenus singulare, nihil horum dici potest, non primum, quia uidetur sanè absurdum, toties el[?] in generationibus innumeris animalium imperfectorum, atque insectorum, Deum potius erat quod uicariam causam creaturam quam defectum debeat per patris supplere. Sed est etiam parum philicum ad primam causam recurrere in actibus naturalibus, si commodè ad causas stas, ut in proposito reterri poterit. Tertiò praedicti atque habent causas creatas instrumentales, quod etiam principales.

Pro 2da parte, si Caelum erat causa principalis praedictorum uiuium, tunc non erat imperfectius ipsis, cum omnis causa principalis physica debeat esse uel aequè perfecta l. etiam perfectior suo effectu, sin non debet esse perfectior l. aequè perfecta tunc etiam causa instrumentalis poterit esse causa principalis respectu eius dem effectus, sed Caelum est perfectior imperfectis uiuentibus ut talibus, quod probatur priusquam

Nota omnem causam principalem physicam debere esse l. aequè perfectam, l. etiam suo effectu perfectior.

auctorit. S. Aug. lib. de vera relig. c. 29. Sdo
qa m qm aliqd hat perfectiores operaces in
tm ē quoad etiam perfectiq esse ni uia
ut talia habent perfectiores operationes
m aialis q separ etiam Caelo, qd aliqui
absurde existimarunt uiuere. pr. Mgr
operaes perfectio pfoat perfectioni poe

Aialia Caelo huiq perfectioni essia, q. etiam m. quo. perfectiora, qa hæc cognoscunt appetunt, etc. Sdo habent uitales actiones quarum nullacuiq competit Celo singularium.

ad aialia qa hæc cognoscunt appetunt.
ypsdo oia aiata habent uitales actiones
quarum nulla competit Caelo.

Probat tertia pars, qd nrm rana, l mus
aliqs n sit caā principalis sdum
singularium, qa alias debet assimi-
lari rana producenda, adeoqz quaniratum
ranā altera, quoad singularem pdaynt
producenda eēt eadem numero sicut eea.
dem spēē, cum rana, siue cum caā principali
qd esset ut caā ipsiq eēnt eadem nume.
ro qd fieri non potest.

Nata Caelū ab aliqbg n male dici caām applicatiuam as- trum sublunarium.

Notandum ē hīc caelum n male ab
aliqbg appellari caām applicatiuam astrum
sublunarium, atqz etiam eorum, qui expr.
naā producunt, sicut de plagae sanuel.

433.

naris caa ille, qui applicat ignem ad pulve rem tormentarium loco cum glande ingestu, nium, atque alia haec u. applicat caa n eodem samque modo, eorum, quae ex putri mãa pro stringit, nam prio fit dum agens applicat ducunt caam principalem, ut cum in candiarig ig. nam horreo admovet. Sdo dum virtutem alterius applicat, qd Daemon n unqm so.. lat, at hortulanus, qn floris alicuius l. herba semen terrae committit. Tertio cum virtutem alterius producit, ut cum Sol, Caelumque in putri ponit accidentia necria ad ranam, l. in se aliud aliud generandum. Quarto cum virtutis ali. cuius subm ci, ut caloris aqua. Quinto etiam dici potest caa applicativa qn qs maam admovet in qua producen. dg ci effs, sic simis illa dici potest caa applicativa, qn admovit pedem salis igni, ut nuces ruda separat.

Dices, calor positus ab igni aliquo, uel Dices. producit alium ignem, ut instrum ignis producit alium ignem, ut instrum ignis in coi. l. in indiuiduo, n prium, quia alias igne aliqs cat caa suis psis, et pdm principalis

nam sub igni in coi comprehendit oes ignis in specie, ergo etiam ignis producendi, nisi enim

Responsio. ut probatum supra à Rx. produci à calore igneo, et instrum. ignis in coi accepti, et prout connotantis calorem, ac siccitatem, quatenus sunt instrumenta ipsius, quo connotato cum ignis producendi careat, sic etiam sui ipsius non erit, licet calorem, siccitatemque connotet, veluti dispositiones suas.

ARTICULUS NONUS

An idem effectus numero possit à pluribus cau- sis totalibus eius- dem ordinis si- mul produci

Nota ad eundem effectum producendum concurrere posse plures causas totales diversi generis.

Conclusio prima, nullum est dubium ad eundem effectum producendum concurrere posse plures causas totales diversi generis ut: causam materialem, formalem, finalem, et efficientem. id quod patet ex dictis supra, et apparet in ipso composito humano, idem enim homo dependet ab efficiente, Deo, et homine, ab anima rationali, et materia, tum etiam, quia nulla

ex dictis causis alteri repugnat, namque causaliam alterius impedit, cum ad sciendum eam ordinentur.

Conclusio secunda, certum est plures causas eiusdem ordinis partiales ad eundem numero effectum concurrere posse, sicut enim multi equi plaustrum unum trahere possunt, ad quod singuli non sufficerent, licet sufficiant singuli ad tractionem eiusdem spacij levioris que oneris.

Nota plures causas eiusdem ordinis partiales ad eundem numero effectum concurrere posse

Conclusio tertia, nec duae causae formales nec duae materiales totales possunt naturaliter ad eundem effectum concurrere, quia duae formae eiusdem generis non possunt ad eandem materiam numero ligni eodem tempore informandam pervenire, licet possint successive, nec duae etiam materiae possunt concurrere ad eandem formam substantialem vel accidentalem sustentandam, possunt tamen supra naturaliter, quod patet ex supra dictis, ratio primae partis est, quia si duae formae totales naturaliter possent concurrere ad unam materiam, tunc naturaliter duae formae totales possent informare simul eandem materiam, et materia si.

Nota nec duas causas formales, nec duas materiales totales posse naturaliter ad eundem numero effectum concurrere.

mul participare naturaliter duas formas totales e-
quo prius una materia posset simul sustenta-
re naturaliter unam formam, tunc una forma naturaliter
potest esse in duabus materiis divisis, quia repugnat
etiam una numero materia, naturaliter possit
esse simul sub diversis formis totalibus
cum non videatur esse maior ratio concedendi
dicendi, quod forma una possit non informare simul
naturaliter duas materias, atque una materia susten-
tare simul duas formas totales, quo-
rum utrumque falsum esse supra osten-
dimus, quod a. supernaturaliter hoc fieri possit
ibidem diximus, cum neque ex parte materiae
implicat, ut simul a duabus formis totalibus
informetur, neque repugnat, ut una forma a dua-
bus materiis dependeat, ac sustentetur.

Plures causas totales non subordinatas naturaliter eundem posse effectum producere non posse ratio est, quia esset quid superfluum

Conclusio quarta, plures causae totales
efficientes eiusdem ordinis non subordinatae
naturaliter non possunt simul effectum eundem pro-
ducere vel conservare, in hac politica con-
veniunt fere omnes philosophi, ut videre est apud
Suar. d. 26. sec. 4. assert. 2. Mand.
d. 8. sec. 10. Murt. et alios, ratio est quia
natura horret, ac repugnat non inclinatur aut

facit id, quod est superfluum, sed effectum
eundem pendere in duabus causis totalibus
cum sufficienti, potest ab una esse superfluum
multiplicari causarum eo tandem, ut effectus ex-
istare possit, si non per unam alteramve
causam potest existere, igitur ex pluribus.
Secundo nulla causa potest producere effectum
ad quem non est determinata, sed una
causa totalis non est determinata ad effectum
alterius causae totalis, quaelibet enim
causa habet certam seriem effectuum pro-
ducendorum, ut postea videbimus, ergo
una causa totalis non potest concurrere to-
taliter ad effectum alterius causae totalis.
Quaeres, quid ergo fiat, si duae causae to- Quaeres.
tales eodem simul tempore, loco aliisque
interuallo eidem parti subiecti aequaliter dis-
positae admoveantur, verbi gratia duo pluresque
ignes hanc horam eidem pulveri tor-
mentario faciant ne aliquid an nihil, hoc
secundum dici non potest, quia positis omnibus ad agen-
dum requisitis, vel in proposito casu ponunt

438. causa necessaria, quae ubi ignis agit, si dicas fore, ut agant, quod vel eundem numero effectum, id est formam eandem ignis introducant, vel diversos numero effectus, seu formas efficiant, hoc secundum iterum dici non potest, quia alterutra forma esset frustra. deinde naturaliter duae formae totales in eandem materiam introduci non possunt, quod neque effici, neque etiam eundem numero effectum producant, alias quod negatum est, duae formae totales ad eundem numero effectum possunt concurrere, neque etiam, nisi gratis et parum philosophice dicas alteram ex his suum effectum producturam, alteram quieturam, sic Deo determinante Deo. Et a praedictis causis, sive ignibus producendum ignem, quam tamen neuter singulatim acceptus producere potuisset, non quidem quod virtus eius insufficiens sit, si effectus secundum se, at quoad speciem consideraretur, sed quia determinata est, ut partialis tantum et una cum altera non secus, la producat effectum in individuo, sicut pro-

ducit illos, ad quos simpliciter veluti proprios ignis ordinatq dl. itaque ab utrisque simul sumptis tanquam à causa totali à singulis v. tanquam partialibus prodiuit ignis, quod ais. erunt causæ determinatæ ad talem effectum Rx. d. tanquam causæ totales non partiales, et inadæquata principia, siue comprincipia C.

Conclusio quinta, per absolutam Dei potentiam potest idem numero effectus à pluribus simul causis totalibus efficientibus non subordinatis produci aut conservari. ita Suarez loco citato Mand. Mur. Alexand. de Ang. Valentia tomo 4. d. 1. q. 3. punctus. quo loco tamen recte aduertit quod licet unus numero effectus possit totaliter à duabus causis pendere, sensum non esse, ita unum dependere ab uno, ut non dependeat simul ab altero, esset n. tunc implicatio contradictionis in adiecto, sed ita, ut consistat, secundum se totum, ex vi unius, et ex vi etiam ac causalitate alterius, ratione perfectionis et cols. quæ non implicat contradictionem, ut apparebit ex solutione argum. 4tis adversarij eo.

Per absolutam Dei potentiam potest idem numero effectus à pluribus simul causis totalibus efficientibus non subordinatis produci, aut conservari.

nantur, sed frustra ostendere implican-
tiam.

Obiectio. Dices primò n. dari duae l. plures caae to-
tales respectu eiusdem effectus quae n. possunt con-
currere ad eundem effectum numero, probatur

Nota caam totalem esse illam, quae seorsim accepta habet sufficientem virtutem totaliter effectum producendi.

caa totalis est, quae seorsim accepta habet
sufficientem virtutem totaliter effectum pro-
ducendi, sed duae caae seorsim acceptae
habent virtutem eundem effectum producendi,
ergo n. potest producere effectum caa altera
vis, et quasi seriam effectum illius mune-
derat.

Responsio. Non dari duas caas totales respectu eiusdem naalis c. supernaalis n.

Resp. d. n. dari duae caae totales
respectu eiusdem naalis c. supernaalis n. de-
inde licet ignis et ug. n. possit producere
ignem c. qui potest produci ab alio ig-
ne et ug. id tamen n. fit ex defectu virtutis
sed determinationis, quare si Deus determi-
naret ignem et ad producendum ignem
c. tunc posset etiam illum seorsim
acceptus producere.

Obiectio. Dices secundò si aliquis effectus produceretur à
duabus caais totalibus etiam dein quae adinvicem tunc
ille effectus à nulla caa penderet per se praecisè
effectus, et n. esset effectus dependens, ut à de-

pendens quod implicat. pr. s. qa si actus pro-
ducitur totus vg. ab A. tunc dependebit
totus ab A. quod non a B. et rursus qa totus
producitur a B. etiam totus dependebit
a B. quod non ab A. quod contra primam psa,
qiam non pendebit a B. et iuxta secundam
non pendebit ab A. quod a nulla causa pende-
bit. Sed Rx. primo retorquendo argumentum Responsio.
actus pendat totus ab A. et totus a B.
quod ab utrisque pendebit totus quod falsum
a nulla dependere totum. Rx. secundo N.S. Responsio secunda.
probatur, ans C. et N.C. nam ex valent,
supra diximus, quod actus possit totaliter pende-
re ab una causa sensum non esse, qui ita pen-
deat ab una, ut non etiam ab altera pendeat.

Nota, quod actus totaliter pendere ab una causa sensum non esse qui ita pendeat ab una, ut non possit etiam pendere ab altera.

Dices tertio, si duae causalitates essent etiam
essent causalitas quod implicat, essent ex hyp.
postulasi non essent, qa causalitas est exigentia
actus quam petit, ut mendi loquitur a causa
produci, sed neutra causalitas esset exigentia
actus, quod neutra esset causalitas Rx N.S.
primam, et neuo etiam causaliter esse exigentiam
et quasi postulationem actus formalis, sed terminativa.

 ac fundam causalitatis, hoc e, causalitas e potius

Causalitas e id, q[uo]d eff[ectu]s exigit tanq[uam] medium inplendi suam indigentiam. — id. q[uo]d eff[ectu]s exigit tanq[uam] medium implendi

suam indigentiam, e[r]g[o] ratio dicta causalitas n[on] exi-

gunt ab eff[ect]u, qui nisi necessarium n[on] petit, atq[ue]

neutra causalitas e necessaria, n[on] prima, quia

sufficiens dependerat eff[ectu]s a s[ecund]a, n[on] s[ecund]a,

quia s[ecund]a, q[uae] sufficiens dependerat a p[ri]ma

R. N. ans. d. m. neutra e necessaria in sen-

su composito C. in diviso N. habeat itaq[ue]

eff[ectu]s necessitatem utriusq[ue] causalitatis divisive

id e huius vel alterius, n[on] a. utriusq[ue] simul

factaq[ue] suppositione, q[uo]d habeat unam causa-

litatem totalem, id e dependentiam adaptam

sive p[ro]cursum causae necessarium ad effectum ex

sua natura, et ex sua natura p[ro]notantem causam

alterius p[ro]cursus, n[on] indiget alia, dare tamen

potest ei dare deus id, quod n[on] agat, sicut

corpus indiget ubicatione una, qua posita

n[on] indiget alia, illam tamen potest dare deus

ut fiaret, qui idem corpus ponerat in di-

versis locis.

Objectio. **Dices** quarto sequitur easdem causas esse to-

tales, et n[on] totales, e[ru]nt ex hypothesi n[on]

a. causa, quia natura, se sola produceret totum effectum. Resp. N. S. ac C. quod natura se sola produceret effectum totum, hoc non requiritur. Responsio.

ut aliqua causa totaliter effectum dicatur producere, sed totaliter producere dicitur causa effectum, Quando causa dicatur totaliter effectum producere.

quia tantam vim, tantumque conatum adhibeat, quantus sufficit ad effectum in ea parte, et re ac verum esse constituendum.

Dices quinto ex Suar. d. cit. sec. 4. Obiectio.

sequeretur eundem effectum pendere ut non pendere ab aliqua causa, quod implicat, p. s. quoad primam partem, quia omnis effectus dependet a sua causa. Secunda pars etiam est manifesta, quia effectus non pendet ab eo, sine quo potest esse effectus, sed effectus potest esse sine prima, cum sufficiens sit altera et potest esse sine secunda, cum subijciat prima, quare requiritur sine utrisque ergo non penderet ne cessatio ab illis causis totalibus.

Dices sexto si aliqua causa simul cum altera potest totaliter effectum producere, tunc posset etiam in posteriori tempore effectum iam existentem, atque ab alia causa productum

444. Nota producere esse rei alicui, quam nondum habebat existentiam dare.
producere, quod est falsum, quia producere est rei alicui, quam nondum habet, existentiam dare, sed res existens iam habet existentiam, quae nulla illi poterit dare.

Obiectio.
Dices septimo: si unaquaeque totum effectum, ac totaliter produceret, necessario una ex illis actum ageret, quod est impossibile.

Responsio.
Respond: ad quintum N. S. et dico esse dependere ad probandam R. independentem effectum esse posse sine altera causa, alias N. e. illam quae non pendet ab illa, sine qua existere potest; ad hoc n. ut quid ab aliquo dependeat, satis est, quod esse suum accipiat ab ipso.

Responsio.
Respond: ad sextum D. posse effectum iam productum producere, id est efficere, C. producere id est alicui existentiam nondum habenti prius dare N. ubi bene advertendum est producere saepe stricte accipi, ut prout

Illa res aliquid parte aliqua quandam negationem prioris producentis, cuius existentiam iam habita
illa res alterat partem aliquam quandam negationem prioris existentiae. quo sensu id tantum dicitur productum, quod nullam habuit existentiam. Saepe sumitur
passim. pro efficere, quo sensu etiam illa res

di produci, cuius existentia iam habita conservat.

Respond: ad septimum, R. S. ga neu. — Responsio

tra ex illis produceret iam factum posito quod
eodem tempore concurrant quod est actum age-
re, deinde id est impossibile actum agere, id
est de novo producere id quod de facto ex-
istit, c. quod factum est conservare R. a.
10. an iactus ab una causa particulari pro-
ductus potuisset ab alia produci, l. mi-
nimum conservari.

ARTICULUS 10MUS

an effectus ab una cau-
sa particulari pro-
ductus potuisset ab
alia produci, vel mi-
nimum conservari

Conclusio prima, idem numero effectus ignis, qui hodie ab aliquo igni est productus, non potuisset nasci ab alio numero igni, vel l. ante annum produci, nec Rex Hispaniae à Rege Galliae generari, sed hic numero homo ab hoc singulari homine, seu

Idem numero effectus ignis, qui hodie ab aliquo igne est productus, non potuisset nasci ab alio numero igni, vel l. ante annum produci.

 parente produci debet, ac potest, et ex ab alio et hoc opera, q[uo]d causa sit per proprias rationes dirigantes intra determinata ad hunc ordinem effectum, ratio est prior, quia hoc requirit maxime ordo, quam tantopere natura in omnibus rebus curat tamque sollicite a primis quasi orbis in cunabulis hactenus observare conata est, et adhuc hodie videre est in eiusdem ubique oeconomia mixtus, inquam, ordo rerum, requirit, ut statu et certa quaedam effectuum series, quae ab hac causa pareat, et non ab alia, sin quilibet effectus in singulari a qualibet causa fieri posset, quanta foret rerum confusio, ac perturbatio, sicut si in eadem Republica quilibet civis, et in senatu aut Familia quilibet senator, Filius, aut filia quolibet ageret, quam ferret, nullus alteri cederet, sed temere occuparet alter alterius officium, carnificis consul, et carnifex Consulis, quanta turbae, inquam, forent in tali civitate. Ideo agens valde perplexum in agendo, et sicut ostensum est iam, inordinatum diceret, q[uo]d est contra Aristotelem 8. physicorum tex. 15. ubi ait, in his, quae natura, et secundum naturam sunt nihil est inordinatum,

eò q̄d na'a ordinis oium sit ca'a. Tertiò sicut
res se se h̄nt quoad eā, sic se h̄nt etiam
quoad operari proportionaliter, sed res quo
ad eē, determinaŧ ab intrincis princ̄pijs
indiuiduantibus, ergo etiam ut hunc et n̄ ali
um numero effectum producat, debet ab intri
cis princ̄pijs indiuiduantibus definiri. Quartò
necessarium ē, ut hic ignis u.g. habeat cer
tam aliquam seriem effectuum, q ob adæquato
p̄otē suæ, et n̄ totam latitudinem specificā
ignium. ergo cum na'a et Deus in necessarijs n̄
destituant res, seriem certam ac deter
minatam attribuit. probr ans, si hic numero
ignis pro obo adæquato p̄otē suæ h̄ret totam
latitudinem specificam ignium, tum hic ig
nis p̄oat quamuis ignem sine alio concur
su, aut eleuāe Dei extraordinaria sub
latitudine specifica contentum producere, q̄d
dici n̄ p̄otē, qa aliās seipsum quoqz ef
ficere, et quamuis iam olim destructū
reproducere p̄oet, cum tam ipsi, q'ipsē
sub latitudine speci contineant. 5ò si idem effectus à
diuersis numero ca'is p̄oet produci, tunc
q' Arlem 8. Met. tex. 8. non necessariò

Nota assert. Arlis, ubi ait, quæ naā et s'dm naām sunt nihil eē inordinatum, eò, q̄d na'a ordinis omnium sit ca'a.

esse potest diuersi, si mala, et efficiens erunt
diuersa. Sexto, ista determinatio clarè ap-
paret in speciebus uisibilibus, quae necessario
à determinatis obiectis producuntur, ita, ab
alijs ut produci nequeant, nam si una
species uisibilis, siue albedo parietis albi
usque in India existentis, aut Iudaea posset
à quolibet albo pariete, consequenter etiam ab
huius auditorij muro produci, tunc etiam
fieri posset, ut respiciendo hunc parietem
aut mœnia urbis Friburg. uiderem
mœnia, aut parietes Hierosolymita-
nos, quia cuius speciem in oculis habeo, il-
lud uideo, adeoque si quis putaret à se
uideri Friburgum, fieri posset, ut uide-
ret Calecutum, itaque splendidè deci-
peretur à speciebus. quod dici non potest. quia
color tam huius, quam alterius albi est ab
intrinseco definitus, et ab auctore naturae sic
institutus, non ad decipiendum oculum sed
ad ducendum illum, ut Baumannus in sui,
et non alterius, licet in specie simillimi, cog-
nitionem, quae definitio, seu determinatio non ab essentia

coloris, quae in utroque pariete eadem est, sed ab haecceitate coloris proveniat.

Conclusio secunda: actus idem numero ab uno agente productus potest ab alio conservari, et quidem quod hoc possit supernaturaliter certum est, quia supernaturaliter possunt eundem actum diversae causae producere ex ipso, quia nulla dari potest implicantia, tum etiam, quia quem potest Deus se solo actum producere, id potest etiam cum causa secunda, atque Deus potest actum eundem numero hodie producere quem heri creata produxit, ergo eundem potest etiam cum alia causa producere, ergo potest etiam supernaturaliter per aliam causam, quam per illam, qua productus fuit actus conservari. Probatur etiam quod idem fieri possit naturaliter, si enim non potest actus ab uno productus ab alio conservari, sequitur toties novum actum produci, et priorem destrui, licet ejusdem omnino speciei et efficacitatis sit, cujus est subjectum, quoties causa prior producens mutatur, et alia de novo conservans substituitur atque hoc est incredibile. primo quia non crederet

Nota actum eundem numero ab uno agente productum, ab alio posse conservari.

calorem à prima parte flammæ productum
in manu continentissimè mutari, aliumque
et alium produci de novo, priorem que
destrui, quod tamen necessariò sequitur, ita ut non sit
aliquis, et aliquis, sed manet ille, qui primò
a prima parte flammæ productus fuit tunc
hic conservabitur à sequentibus partibus flam-
mæ, quæ utique sunt distinctæ à primis,
cum primæ existentibus adhuc istis iam
perierint, sed, inquis, calorem à primis
partibus ignis deperditis productum in
manu non conservari à sequentibus, sed à so-
lo Deo, contra est, tum quia omnis philosophorum
schola adversatur, tum quia ad præsentiam par-
tium subsequentium ignis talis calor ma-
net, et remotis his, vel extinctis destru-
itur, quod signum est ab his conservari, nisi
velis etiam negare ab his calorem ali-
quem produci posse, tum denique si non
conservaretur à partibus ignis, adhuc res-
tantibus, neque ut suppono potest conservari
à perditis, tunc necessariò conservaretur à solo
Deo, si hoc, quod idem est, sive calor

de novo productus ab alio esset, et ab alio con-
servaretur, quia causa producens esset Deus una
cum creatura, conservans v. solus Deus. atque Deus
et creatura sine dubio non sunt idem simpliciter
quod solus Deus, sicut materia. forma, et unio non
sunt idem, quod sola unio, secundo est etiam
vanum tot corruptiones admittere, tot de novo
productiones, tum quia nulla apparet ne-
cessitas multiplicandi tot corruptiones,
totque productiones praesertim cum nulla
appareat causa corrumpens, sibi iam eti-
am prima illa regula, quam dicebas fore,
prius, ut toties novus actus producatur: hoc
est, forma aut compositum aliquod, quoties con-
servans non esset idem. quod producens:
quia si maneret idem actus, aut com-
positum, quod idem ab alio productum
posset ab alio conservari etc. et secundo toties
novus actus producatur in manu v.g. quando
aliquis calor in manu etiam destructo igne
qui primo produxit, sed hic non potest causa
iuxta adversarios, ille qui ante iam pro-
ductus fuit, quod de novo produci debuit

452. alijs haec gclio in eorum sntia, qui dicunt necrio habitum in oem actum influere in quem influit pota, euidens e, qa sic habitus poet gseruare actum a solo illectu productum, illum scilct per quem ipse habitus prio fuit productus, qa habitus necrio influit in oem actum in quem pota, sed pota influit etiam in actum illum, quo habitus prio productus e potentijs actum hunc gseruare, ergo etiam habitus poterit in actum, dummodo gtinuetur a pota influere, non prio producendo, ergo gseruando, ita Coninck de act. moral. d. 6. dub. 8.

Obiectio. **Dices** primo, contra primam gclionem sicut se habet effectus in specie ad caam sic se het effectus in indiuiduo, ad caam in indiuiduo, sed effectus in spee pote a diuersa cau in specie produci, ug. calor a Sole, et qdm eiusdem speciei, cuius e calor productus ab igni, ergo potuisset etiam idem numero effectus ug. eadem numero uua, quae e hic Friburgi a uite tua producta, a uite in Alsa,

tia produci, si dicas R. N. eo, q^d plurare quirant ad unicum numericam actus, q^a ad specificam, ideoque posse causas specie diversas ad actum eundem specie concurrere, non a. diversas numero causas ad eundem numero actum, q^d est, quia etiam adversarij concedunt plus requiri, et concurrere ad singularem, quam specificum actum, nam ad actum specificum non requirunt unicam specificam, at multo minus numericam, quam utramque tamen requirunt ad eundem actum numero producendum.

Dices scd^o, sequeretur Deum non potuisse creare ullum hominem eorum, qui nunc sunt, si non potuisset, tunc idem numero actus potuisset a diversis causis prodire. Obiectio.

Dices tertio, sequeretur alium numero pullum gallinaceum proditurum fuisse ex ovo, si nigrae, quam si albae gallinae fuisset suppositum; q^d est ridiculum. Obiectio.

Dices quarto, sicut se habet causa conservans, ita habet se producens ad actum Obiectio.

454. sed diversa causa conservans potest eundem effectum ab alia productum conservare, quod etiam diversa causa producens poterit effectum ab alio producere, si prior non produxisset.

Obiectio.

Dices quinto, si hic numero calor ab hoc numero calore productus, non potest ab alio produci, ratio est, quia essentialiter dependeret ab hoc singulari calore, atque istud dici non potest, quia alias nec per divinam potentiam ab alio potuisset produci.

Dices sexto, quidquid convenit rationi specificae, illud omne convenit etiam individuis omnibus contentis sub illa specie, sed calori vero convenit secundum rationem specificam esse productivum omnis caloris, et non huius vel illius tantum, seu talis effectum, quod etiam conveniet omni calori in individuo, quod quemcumque effectum potest unus numero calor, eundem poterit etiam alius quilibet producere.

Responsio.

Respondetur ad primum, sicut se habet actus in specie ad causam in specie, ita se habet actus in individuo ad causam in individuo, scilicet proportione aequalitatis vel inaequalitatis.

tis C. sicut n. caa in spacie extendit ad oes
actus sua coitatis, n a. ad seipsum, itacti
am caa singularis se sen extendit ad se
ipsum, et sicut illa ad oes in suppositis tn
accomodâ, ita singularis ad plures, n tn ad
tot, quot illa. Sdo, sicut se habet actus
spacifice ad caam specificam uniuocam
ita se habet actus in indiuiduo ad caam
uniuocam in indiuiduo proportionate, et
sdm qd C. absle et simplr ex parte caa
M. nam sicut caa uniuoca n potest alte-
rius speciei actum, quam ipsa sit, produ-
cere, ita neqe indiuiduum uniuocum
potest alterius ratis, q ipsum sit actum
efficere. differunt tn in hoc, qd caa
in spacie oes, singularis u. caa certam
tn qsi lineam actuum attingere potest.
Tertio sicut se habet actus caa speci-
fice ad caam specificam, ita se habet
bet in indiuiduo actus specificè acceptus
ad caam in indiuiduo specificè acceptam
C. indiuidualiter acceptam M. neqe prae.

Nota caam uniuocam n posse alterius speciei actum producere, q ipsa sit

Nota caam in speciei et caam in singulari in hoc distingui, quia illa oes, haec u. cer. tam tn qsi lineam ad actum attingere potest.

 terea q̄ eadem rōe procedendi effectum speci„
ficum produci posse, et ab eisdem, et à di„
uersæ speciei cāā, et negandi effectū ab indiuiduo
eiusdem speciei, nam cāā alterius speciei
uo. Sol respectu ignis continet eminenter
q̄d de indiuiduo eiusd speciei dici n̄ possunt,
cum sint eiusdem perfectionis.

Responsio. **Respon**: ad secundum N. S. quia ǵelio tm̄
procedit de cāis creatis, n̄ de Deo q
cum sit et cāā uilis, et in agendo pru„
dentissimus, ita, et necessario, et sine ratū
confusione aget, secus q̄ in creatis.

Responsio. **Respon**: ad tertium N. S. quia est
tina aliena, quæ cuum n̄ excludit ubi
eē cāā præcise applicans uirtutem ali„
enam, quæ in eo continet, n̄ à princi„
palitar, aut instrumentr, nisi remote tm̄
influens, de quali cāā hic sermone
nam sicut si Joan: admonendo ignem
puluari nitrato ignem produceret, n̄ ne„
go eundem numero ignem produci potuis„
se ab alio, si eodem tempore, loco, et
subito eadem admonuisset.

Respond: ad quartum, negando pa- ritatem, q̃a plura requirunt ad productionem, q̃m conservationem rei, hinc videmus in corpo- re pravissimo saepe conservari animam in quali non ubi nunquam potio introductura fuis- set: quam, qui non credat animandum corpus in utero materno, si pulmonibus erosis et simpliciter putridis, si cerebro diffluente, imò evanescente vacuum pra- nium relinquat, ut in nobili quodam et perengregio viro exemplum sanè mi- serabile non ante multos annos Bavaria praebuit, cuius cranium à medicis prudentes id, quod experti sunt postea con- iectantibus apertum, et inane prorsus in- ventum est, si praeterea sanguis corrup- tus, si caro ut in morbo gallico compu- trescat, vel ut in tabe, aut phtysi con- tabescat, quis, inquam, in tali corpore putat unionem animae ad corpus producendam esse dicat, et tamen saepe unita retinetur, ac con-

Responsio.
Plura requi- runt ad con- servationem quam productio- nem rei.

Nota fac- tum aliquod notatu dig- num.

458. seruatur, anima, quod plus ad productionem, quam conseruationem requirit, praeterquam quod ordini naturae, causarumque eius parum, aut nihil admodum officere videatur, licet conseruatio etiam à multis causis existere possit, secus se se res habet in prima productione.

Responsio. **Respond**: ad quintum N. etiam hunc numero dependere essentialiter ab hac numero causa, et sic, quod hic etiam ab hac causa sola singulari producatur, ratio non est, quod essentialiter ab hac dependeat, sed quia quaelibet ad certam seriem est determinata.

Dicas. Dicas hic numero etiam dependet per se ab hac numero causa.

Respondetur. quod essentialiter. N. concesso ante, N. C. non n. ut Suar. d. 26. sec. 5. ait, aequivalentes sunt duo illi termini dependere per se, i. dependere essentialiter, sed plus est dependere essentialiter, quam per se, ut n. etiam per se dependeat à causa, satis est, quod verè, ac propriè ab illa esse suum recipiat, at non dependere essentialiter,

Plus est dependere es. [illegible] essentialiter quam per se. [illegible]

sit, quod effectus ex intrinseca natura, et essentia postulat influxum talis causae, ita ut sine illo simpliciter esse non possit aut concipi. Instas. Instas.
tas, si non existeret agendo singularis effectus ab hac singulari causa, tunc potuisset ab alia fieri, quod esset causa per accidens, quae illum produxisset quod non per se. Respondeo con- Respondet
cesso ante. d. c. non esset simpliciter necessaria et unica causa talis effectus c. esset per accidens. id est non vere realiter influens ac tribuens effectui esse N. C.

Respond. ad sextum, si M. sumat Responsio.
universim sine ulla restrictione, negandam, quia aperte falsa, si non quidquid convenit speciei conveniret individuo, tunc sicut species immediate ponitur sub genere ac dividitur in plura individua et species ita quoque individuum deberet immediate poni sub genere ac dividi in individua plura sub se, quae procul dubio falsa sunt. Respondeo quod d. quidquid convenit rei, sive naturae specificae, convenit cuilibet sub illa reduplicativa.

460. nâ accepto, contento in diuiduo, seu formali, hoc ē, secundum rationem indiuidualem N. specificatiuè, seu materiali, hoc ē, secundum rationem grad uniusquisque specificum in indiuiduo contentum C. deinde concessâ m. d. C. quod productiuum esse omnis caloris quaeniat cuilibet calori in indiuiduo reduplicatiuè accepto N. specificatiuè C. quod non est quod nos, C. n. libenter quamlibet indiuiduam causam aptam esse secundum rationem specificam ad quamlibet actum indiuiduum specificatiuè acceptum producendum.

ARTICULUS IIDUS

an effectum corruptum naturaliter possit agens creatum reproducere

An effectus semel destructus possit naturaliter reproduci.

Conclusio prima, effectus semel destructus naturaliter loquendo nec potest reproduci ab agente quod est diuersum ab eo, â quo primò fuit

productum, neque ab eodem, à quo accepit pri-
mò suum esse, ut Rex Salomon, qui est à
Davide genitus neque potest reproduci à Da-
vide primo suo parente, licet ad vitam
revocaretur David, neque ab alio ut Re-
ge Indico, aut Sinensi, posterior pars
est manifesta ex supra dictis ubi ostensum.
Similiter causae in individuo sicut sunt
per conditiones individuantes determi-
natae ad hoc vel illud certum esse, ita quoque
per easdem individuationes restringi ad
certum ordinem effectuum producendorum
(licet quoad rationem specificam ad quam-
libet effectus suae rationis sint indifferen-
tes, et distinctum quidem à serie effectuum
alterius causae, ita, ut in aliena effi-
cere nihil queat, quod vero idem agens
effectum à se semel productum, si destruatur
reproducere nequeat rationem dari non posse
putat Alexander de Angelis, cuius haec verba
sunt, quare melius ingenue fateri nos
huius rei à nobis reddi rationem, sed ita

462. experia docet, qd nullg n mortalium ex-
perit, alij qd dicunt hanc eã earum
naam, et esstum hm semel producant qd
ex usitata earum agendi psuadine col-
ligunt, sicut rerum aliarum quarum-
cunq in gstanti perpetuaqi nae ogar-
dinaam indagantes definiunt phy-
sici, alij negant non semel corruptu
ideo reproduci poe, qd eadem nume-
ro actio redira n queat, sed nunqd
haec e petitio principij, praetereaqd
e opg eadem numero actione produc-
tiua, adhoc, ut idem numero ettg re-
deat, alias neq Deg posset eundem
numero hoiem ad extremu iudicij di-
em resuscitare Suar. d. 5. sec 3. di-
cit agentia nalia, qius ex se habeant
uirtutem psi generalem, et indiffe-
rentem ad plura indiuidua oijdesgai
postulare tn ex sese certum modum et
ordinem in usu, et exercitio talis uir-
tutis, ita, ut nãa sua determinata sit

ad agendum, hic et nunc in tali subiecto
le individuum, et post illud aliud, et
post hoc alterum, et sic de reliquis.
Nam ipsamet naa, inquit, suar. loco cit.
postulare vdr hanc determinaen ctor.
dinem, ne in se innolueat quandam
perplexionem, atque fusionem, hinc qd
prouenit, ut nunqu in agendo ad eun.
dem actum caa redeat, sed semper
nouum producat, haec explicatio direc.
te illigatur. ita problis, nra ratio e ista
sicut caa e determinata naalr, ita
potest agere, agitque et n aliter,
sed e determinata naalr, ut iam hunc,
iam illum, inde alium, aliumque
semper et nunqu eundem actum pro.
ducat, qd naalr nunqu eundem, sed
semper alium poterit actum producere.
p. m. si n eet determinata semper ad
alium, et alium, tunc l. eet indifferens
ad eundem, quem ante semel produxit

+ 64. et ad alium, l. ēēt determinata ad eundem, et ad alium, indifferens n̄ ē, alias perple xa ex se, ac ꝯfusa, ēēt ad agendū, n̄ determinata ad eundem dici potest alias eundem numero effectum unà cum alio aliqū produxisset. Sdō id dr̄ naālr produci, qd sibi iuxta rei naālis exigiam, sed duplex rei eiusdem pro ductio ē qū rei naālis exigiam saltē corruptibilis, qd duplex rei productio ꝯsequr eiusdem atq̄ reproductio n̄ ā naālis productio. M. ubi clara, qm du plex eiusdem rei existia, et qū rei cor ruptibilis exigiam, qd etiam duplex eiusdem rei productio, ē qū rei corrupti bilis exigiam, ꝓbr ans, qd ē praeter aut supra totum ēā rei, id ē etiam ꝯtra exigiam rei, quotiescunq; enim erudite auctor citatq notavit supra res habuit totum ēā illud, qd naā rea tò potest, aliud n̄ appetit, et ni illud qd

Nota id dici naturali ter produci, qd sibi iux ta rei naālis exigentiam.

naa sua hre potest, iuxta naa suae cor. 465.
ruptionis scilic. obnoxiae semel amittat
n postulat id ipsum recipere, habuit n.
totum illud esse, quod naa sua entis corrup.
tibili debitum fuit, hoc e, semel extitit,
ac proinde ut idem loquitur in hac per.
petua rerum alternis perimentiumque
renascentiumque vicissitudine, seu theatro se.
mel comparuisse satis habeat. sed
duplex existentia e ultra totum esse rei
tn n. unam qualibet existentiam appe.
tit sicut res una e, quod duplex ex.
istentia e quoddammodo exigentiam rei, probato ante
supra etiam consequenter prius; quando finis e
quoddammodo exigentiam alicuius rei, tunc etiam
media sunt quoddammodo exigentiam rei, sicut ego
et aliquis ergo vellet sanitatem, neque
idem vellet etiam sine dubio medicinam
quae e amarulentum medium sanitatis
recuperandae. sed in proposito finis
hoc e duplex existentia eiusdem rei, e contra

466. existentiam illius ex, quod etiam me dicum hoc

quod est reproductio, non est naturalis.

Cura rerum perpetua sibi successio

Nota pulchram Baumanni eruditionem, quâ explicat, cur nunquam omnium eorum semel corrupta nunquam amplius naturaliter reproducantur.

et nunquam earundem reditus, eleganter ut solet Bau. mannus, partim ex proprio ingenio partim ex S. Aug. eruditissimis confessionibus declarat, quod alias ordo et venustas mundi periret, ut in. dequit inquit, rerum series, quam Deus suo de. signavit absolutam, quasdam ita interire ne. cesse est, ut semper non oriantur, nam sicut vocalis oratio teste S. Aug: nunquam peragetur nisi aliis fluentibus dictio alia semper succede. ret, ita partes rerum huius mundi, quae omnes non nisi decedendo, ac succedendo con. summant ursum, cuius partes sunt nunquam mul. tiplicam naturae fecunditatem ostenderant, et divinam quandam panegyrim alternorum occasu, et exortu, cau . . . an. thidodis contexerant, nisi ita corrumperent, ut non reviviscerent, res igitur corruptibilis, quâ talis non nisi unicam existentiam deposcit aliosque si alteram, tertiam, et alias ali. asque infinitum potius more caeterorum incor. ruptibilium, unam, eamque perpetuam posceret

laret, nec haberet uim sibi sile generandi cum in seipsa semper existeret, nec indigeret esse, in quo superstes esset, atque adeo sicut substantiae, quae à Deo incorruptibiles sunt creatae ex natura suae conditione postulant à Deo perpetuitatem in conservatione adeo, ut si eas destrueret, quod illarum naturae ageret, ita quod exigentiam rei corruptibilis faceret Deus, si ad illam, ubi corrupta est, reproducendam, eandem creaturam determinasset.

Hices primò, quodcunque est idem agens et eadem materia, tunc idem producit esse, teste Aristotele 2. Met: tex. 11, sed postquam corruptus est effectus aliquis manet adhuc idem agens, et eadem materia, haec non est incorruptibilis, quod eidem potentiae naturalis reddere esse. Secundò idem agens potest conservare effectum integram horam, quod poterit conservare in primo quadrante et ultimo et non in medio, et sic necessario deberet eundem effectum reproducere. Respondeo dicendum est idem. Responsio. effectus specie esse, numero non. Secundò Aristoteles idem agens, et eadem materia pro loco citato docet non esse eundem effectum, si non sit tantum eundem

Obiectio.

Obiectio.

eandem agens, eademq; materia, non autem dicendum si idem
maneat agens, et materia, posse eundem
effectum produci.

Respond. ad scdm concesso ante. . . . quia facilius est rem existentem in producenda
trahere, quam ex nihilo protrahere ad esse, deinde agens est determinatum ad effectum semel tantum producendum. a. 12. de causa prima.

ARTICULUS 12 Mg.
DE
causa prima

Dubium est primo, an sit causa prima. Scdo quid sit. Tertio quot modis causa prima operetur ad extra.

Conclusio prima, dari causam primam ratio est, quia Deus est causa prima, sed Deus existit, ergo causa prima existit. Maior est extra quaestionem, et communis, licet reperti sint, qui infelicissime negarent, et adhuc forte sint non pauci, qui non verbo, factis tamen Deum esse negent, firmissimis nihilominus rationibus a Theologis, ubi in primam partem S. Thom. est de fide uti colligitur ex c. 3. Exodi. ubi Deus ipse a sei

Marginalia:
168, effectum producere.
specie et numero.
Responsio.
Nota dari causam primam, nimirum Deum.
Deum existere probatur contra illos, qui infelicissime Deum negarunt.
Exodi c. 3.

se ēē asseuerat, ut ab existendo noīari, ac cognosci uelit, inquiens, ego sum, qui sū. et psalm 52. ubi pronuntiatur insipiens, qui Deum ñ ēē dicit, et certè uix ē, ut notat Valent. aliqua scripturæ tr, hij pagina, quæ ñ testatur Deum ex istere, rāo u. insignis Valent. in priam partem tomi 1. d. 1. q. 2. punc. 4. sic ab eo uerè proposita, ē in rerum nāa aliqd ens necrium simplr, qd fuit semper, neqz ñ habet caām ullam suæ necessitatis, sed tale ens necrium oēs dicunt ēē Deū, qd ē in rerum nāa Deq, probatr prima pars maioris, si nullum ens ēētnecrium, tunc nulla dari poēnt ptingia in rerum nāa, psequēr ēēnt impoībilia oīa entia ptingtia c. hoc ē entia quæ possunt existere, et non existere, ut probant infiniti mortalium interitq et ortus quotidianiq, ergo datur quoqz ens simpliciter necessarium, probatur Sequela Maioris, si omnia entia ēēnt

ubi porrò psal. 52.

continguentia, tunc nulla possent dari entia
contingentia, atqui si nullum esset ens ne-
cessarium, tunc omnia essent contingentia,
ergo si nullum ens esset necessarium, nulla
dari possent contingentia. p. s. m. si
aliquando nullum simpliciter ens fuisset,
tunc nulla entia contingentia dari potuissent,
sed si omnia entia contingentia essent, aliquando nullum
simpliciter ens fuisset, ergo si omnia entia con-
tingentia essent, tunc nulla entia contingentia dari
sive produci potuissent. m. ubi extremus
nota, si n. nullum ens productivum, si-
ve causa fuisset aliquando, nullum ens produci
potuisset, ergo nec entia contingentia, a quo n.
producerentur, an a se ipsis, at nil a causa
sui ipsius efficiens, neque etiam ab alio po-
tuissent produci, cum nullum aliud fuisset
ergo simpliciter produci non potuissent contingentia, quod
implicat, probatur etiam m. quod scilicet aliquando nullum
ens fuisset, si omnia contingentia fuissent: quia omne
ens contingens aliquando fuit nihil, ergo
si nullum esset necessarium, sed omnia
contingentia, aliquando nil omnino fuisset, at consequens

Nota omne ens contingens aliquando fuit ens nihil.

nam modo aliquid esset, vel esse posset, cum, uti 491
dictum est, nam a seipso esse potuerit, nam
ab alio, si aliquando nihil omnino fuit.
Dicas, licet omnia entia contingentia essent, non sequitur *Obiectio*
qui praeterea de ens aliquando nil fuisse.
cum quod non repugnat entia contingentia fuisse
ab aeterno, adeoque semper extitisse, quia si
entia contingentia fuissent ab aeterno, vel illa
a seipsis fuissent, vel ab alio, non ab alio
si ab alio tunc vel esset processus in infi-
nitum, quod est impossibile, vel certe standum
esset in aliquo primo a quo omnia illa tan-
dem provenirent, quod quia esset ex seipso, et
non ab aliquo alio, at si est ex se ipso, ergo
esset ens necessarium, ergo daretur ens necessarium
quod probare voluimus, quod autem non sit ens con-
tingens probatur, id est, quod non potest esse, posito quod
aliquando non sit, minime est ens contingens, sed
ens necessarium, atque illud quod ex seipso est
non potest esse, posito, quod non fuerit aliquando, ergo
quod est ex seipso, non est ens contingens, sed
necessarium. probatur minor. ens contingens dicitur id,

Nota ens contingens dici id, qd si habeat esse, potest esse et non esse.

492. qd potest esse, et non esse, ab eo qui si non sit, aliquando potest ab esse per causam aliquam produci et si habeat esse, potest illud amittere, sed praedictum ens non potest ab esse produci, si aliquando non fuisset, qd ens contingens non esset si non produci posset ab esse, produceretur vel a seipso, vel ab alio, non a seipso, quia ipsum non existeret, qd neque efficere potest non etiam ab alio aliquo, non enim habet aliud principium, ponatur omnium primum non habens aliud principium a quo possit effici, quare ab ultimo ad primum, si omnia contingentia essent, et nullum necessarium, consequens esset, ut aliquando nil fuerit et nil esse potuerit, consequenter omnia impossibilia fuerint, qd etiam entia possibilia, fuissent impossibilia quod implicat, qd etiam implicat omnia entia esse contingentia, ergo simpliciter debet ens necessarium concedi, qd Deus.

Nota causam primam tribus modis operari ad extra, creando, conservando, operando. hic [?]

Conclusio secunda, causa prima tribus modis operatur ad extra, creando, conservando, operando, de primo inferius, de reliquis duobus modis disputabitur. at in hac actione quaeritur

omnia causae dependeant tam in essendo, quam in
operando, siue in causando ab actuali concursu
causae primae, est R. assertiuè, probatur prolog. omne
ens quod non est Deus pendet ab actuali concursu
Dei, tam in essendo, quam in operando, sed causae
secundae sunt vera distincta à Deo entia,
tam in essendo, quam operando ac causando
hoc est, tam virtus operandi, quam ipsa ope-
ratio earum, ergo pendent ab actuali con-
cursu causae primae, tam in essendo, quam operan-
do, conseruatio non est continuata rei productio
vel rei in esse continuatio. probatur M. omne ens
pendet à conseruatione Dei, ergo ab actuali
concursu Dei, ens teste Suar. d. 21. sect. 1.
sub his terminis est certissima, et de fide
traditurque ab Ecclesiae sanctis patribus, ac po-
tissimum à S. Aug. l. 4. de Genes. ad litt.
c. 12. et l. 5. c. 20. ubi, inquit, si cre-
damus, vel si possumus etiam intelligamus usque
nunc operari Deum, ut si conditis ab eo rebus
operatio eius subtrahatur, intereant, et vero

Omnes causae tam in essendo quam operando, siue in causando ab actuali concursu Dei dependent.

Conseruatio est continuata rei productio.

494. etiam recit., ita inqt creatoris pôa, et oipotentis:
atqs oiteneantis uirty caa subsistendi ē oi
creaē, quæ uirty ab ais, quæ creata sunt
regendis, si aliqñ cessarat, simul et illorū
cessarat speĉs, ōisqs nau peiderat, neqs
n. sicut structuram ædium, cum fabricaue
rit, qs abscedit atqs illo cessante, atqs
abscedente stat opq, ita l. m. ni ictu oculi
mundy stare poterit, si Dey ai regimen
sui subtraxerit, idem desumit ex mul-
tis locis SS. PP. et ex ipsa sacra script:
ut ex act. 17. in ipsō uiuimy, mouemur,
et sumy, et ad Rom: 11 n. 36. quoniā
ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt
oia. Pbr etiam rōe, qa qualibet res
creata potē. à Deo pro libitu destrui, ita,
et nulla anglis totiy uire superesit, ēs oēs
res pendeat à Deo positiuè hoc per in-
fluxum actualem ptinuum à Deo sōm
ēē, qd ē pseruari, qns ubi ex terminis notū
et pcessum ab oiby, tum qa hoc spectat
ad oipoam Dei, eiq qz perfectum, absolu-

tum in creatas res dominium, ut possit res, si velit annihilare, pbr etiam quia si ń de-pendarent à Deo per positivum influxū creaē in suo eē, tunc Deus ń posset, fa-cerat, ut præter ipsum nil eēt, adeóqȝ non posset res oēs suo eē priuare, quia qne ń ut plenq; ac directȝ Dńs de illis pro arbitrio disponere, quomodo n. privaret illas suā existiā, an per actionem p'riam rebȝ, atq; multæ res ń hant p'riū ut substā Angelorum, māa prima, sed implicat anihilari oēs res creatas per actionem p'riam, sic n. ex hypothesi oēs res eēnt anihilatæ, et ń eēnt, quia una adhuc superesset minimum, nempe illa res quæ per actiōem oīa destruentem fuisset producta, et hoc necrió, quia oīs actio realis tendit ad aliquem trīum, eumqȝ in-fallibiliter producit.

Multæ res ń habent contrarium, ut substantia Angelorum, materia prima.

Obiectio

Dices pmò, domus ab architecto semel constructa ń eget habet semper ab illo sus-tentari, ergo neqȝ res à Deo productæ egent hant

496. perpetuò sustentare, et videtur pertinere ad
potentiam Dei, ut possit tales effectus producere
qui postquam facti sunt in suo esse permaneant, et

Obiectio. etiamsi agentis operatio cessat. Secundò superflua est
illa conservatio rerum, nam per illam nihil communica-
tur rei, nisi idem esse, quod ante habuit.

Obiectio. Tertiò, magis esset pro gloria Dei, eiusque
potentia, si res à Deo semel productae pos-
sent subsistere per se, quam si sint tam in-
firmae, ut egeant perpetua Dei susten-
tatione, ne in nihilum recidant.

Responsio. **Respond.** ad primum concesso ante-
cedenti N. C. quia dispar est ratio, res non omnes pendent
essentialiter à Deo, non autem à creatis. Respondeo ad

Responsio. secundum N. ant., ac licet idem esse rei
quod ante habuit communicetur per conservationem haec
tamen non est superflua, nam conservatione nisi es-
set res continuò omne suum esse amitterent
nisi non à Deo omnibus tam corruptibilibus
quam incorruptibilibus semper idem esse, quod
ante habuerant daretur statim illud omne

Responsio. esse perirent. Respondeo ad tertium dico si talis

rerum existentia esset possibilis c. alias &c.

Conclusio tertia Deus sicut causa prima concurrit ad effectum, non solum immediatione virtutis, sed etiam immediatione suppositi hoc est, Deus per se ipsum concurrit, et non per virtutem tantum aliquam a se quasi emissam sicut Sol per radios suos a se productos metalla in sinu terrae producit. Ratio est, quia Deus durare conservat per se ipsum tam virtutes operandi in causis creatis, quam ipsas earum operationes, et hoc est concurrere ad effectus, tam virtutis, quam suppositi immediatione. Secundo si concurreret immediatione tantum virtutis, tum haec virtus vel esset creata, vel increata, si creata, ergo tam immediatione virtutis, quam suppositi concurrent ad omnes effectus Deus p. C. immediatione virtutis, ac suppositi ad effectus concurrit a quo immediate ac per se dependet, tam ipsa virtus immediate producens effectus, quam virtutis talis operatio, atque supradicta virtus

Deus tanquam causa prima concurrit ad effectus tam immediatione virtutis, quam suppositi, &c. Ratio est, quia conservat per se ipsum tam virtutes operandi in causis creatis, quam ipsas earum operationes.

498. creatae eiusq; productiua actio dependeret immediatè dependeret à Deo, ut ex superiore gelione constat, ergo si n. dicas esse increatam uirtutem per quam dicas agere eam gratiam, iterum sequitur, quod Deus agent immediate suppositi, quod n. agit per uirtutem supposito intrinsecam, atque identificatam, ille utique agit immediate suppositi, atqui si Deus ageret per uirtutem increatam, ageret per uirtutem supposito diuino intrinsecam eique identificatam (cum in natura Dei omnia identificentur) ergo agit immediate uirtutis et suppositi. Tertio in rebus creatis illa dicuntur agere immediate uirtutis tantum, at non suppositi, quae per uirtutem à se distinctam contingunt passum, l. effectum non tamen per suppositum suum, sed Deus etiam per suum suppositum, tam passum, quod est actionem, ipsumque effectum contingit immediate, tam locali, cum sit immensus et ubique praesens, quam immediate suppositi in agendo

Quaenam dicantur agere immediatione uirtutis tantum.

cum actio n̄ procedat im̄ediatè tm̄ à virte diffusa à Deo, ut superiore rãe ordinandimq, sed etiam ab increata, ipsiq3 Deo inexistente.

Contra hanc s.c. adferunt obiectiones aliquot, quarum prima est.

Contra conclusionem solitæ istæ sunt obiectiones. prima cau̅alitates caũ materialis et formalis n̄ sunt im̄ediatè à Deo. cum Deus n̄ possit caũa alicuius intrinsecæ cau̅alitatem exercere, q̄ᵒ n̄ oĩs etiā nec res oĩs im̄ediatè possẽ à Deo dependere.

Obiectio. 2da ad maiorem Dei gloriam ẽet si diceret à Deo caũis 2dis data talis virtus ut per eam se solis agere possint. Tertia, sequeret Deum, et caũs oẽs ẽẽ tm̄ caũs partiales.

Obiectio. Tertio caũs 2das oẽs fore tm̄ instrum̄tes, quia ad effectum producendum insufficientes.

Obiectio. Quintò, si Deus concurreret ad oẽs operaẽs, tunc necessariò concurreret etiam ad liberas, q̄ᵈ dici n̄ p̄t. tum quia sic tolleret libertas arbitrij nr̄i, n̄ n. ẽet in potestate nr̄a agere qñ placeret, sed tunc qñ Deus concurreret, tum quia sic Deus etiam concurreret ad peccatum, consequenter etiam ẽet auctor peccati, q̄ᵈ peccaret. Damn.

ageret, quod peccator, item ubi actus et effectus
sunt inseparabiles, ibi quisquis est causa actus
est etiam causa effectus, sed in actu blas-
phemiae, ubi actus et effectus sunt in-
separabiles, blasphemia non est intrinsece
mala, quod si Deus est causa actus erit
etiam et ipsius effectus, hoc est peccati.

Obiectio. Sexto denique nulla actio quatenus ens
est a creatura est immediate a Deo, sed
omnis actio, quatenus a creatura ens est
ens, ergo ens quoddam non est immediate
a Deo.

Responsio. **Resp:** ad primum d. non sunt imme-
diate a Deo in genere causae efficientis
N. in genere causae formalis, aut materialis
C. ratio prioris, quia omnis entitas realis
dependet a conservatione actuali Dei, quae est
actio Dei, ratio posterioris est quia causalitatem
exercere in genere causae materialis, aut
formalis involvit imperfectionem, quae ca
sit in Deum, nam deberet aliquid potentiae
Deus in se recipere.

Causalitates causae materialis et formalis non sunt immediate a Deo in genere causae efficientis N. in genere causae materialis, aut formalis C.

Responsio. **Respon:** ad secundum, d. si possibile sit C.

sin N. impossibile e. patet ex dictis &c.

Respond ad tertium N S. quia utrumque Responsio.
agens totaliter producit quod libet in suo
ordine, in quo etiam sufficientem virtutem
ac proportionatam habent, eamque applicant
sufficienter.

Respon: ad quartum. N S. quia multis Responsio.
causis sdis actis h. virtualis, l. etiam
formalis assimilantur.

Respon: ad quintum Concessâ S. Responsio.
negatur tolli libertatem, neque etiam
n. fore in potestate nrã agere quãcunque
placeret, eamque n. e. paratus Deus
concurrere cum causa 2da, eamque adiu-
vare, si hic negare vellet Deus su-
um concursum, concedo libentissime nos
tunc agere n. valituros, imò nec esi,
non loquere. ad probacn. quia unà cum
naribus, ac saylis ysugntibus ad theol. Deus concurrerit
exactantam breviter S. concurreret immediatè ad pec-
immediatè Deus ad peccatum materialiter sumptum c. formaliter.
tum c. formalis, ac moralis N. cum C. catum materialiter sumptum ac moraliter
N.

 sic idem agerat Deus, quod peccatorem materialiter, et entitative c. phisice ac moraliter.

Nota duo in actuali quo peccati inueniri, primo malitia peccati, secundo malitiam quandam moralem, sine defectum rectitudinis moralis, qui defectus non est ens reale physicum, sed priuatiuum.

R. duo n. iuxta Theol: morales in actu aliquo peccati inueniuntur, primo ipsa entitas physica talis actus, quod dicitur malitia peccati, et haec entitas Metaphysice bona est, ad eamque Deus tanquam causa concurrit, ac posita lege Dei promissiue et salutis pacto liberè, ac liberalissimè à Deo facto tenetur etiam concurrere, alterum, quod in actu pecca. inuenitur, est malitia quaedam moralis, siue defectus rectitudinis moralis quae huic actioni deberat inesse, et hic defectus, non est ens quoddam physicum reale, sed priuatiuum potius, proindeque non habet sui causam progriem efficientem, sed deficiens atque ad hunc defectum, quod priuatio est debitae rectitudinis debitae Deus non concurrit, sed sola creatura rationalis, eaque non qualibet, sed quae

habet usum rationis non impeditum, unde potest sepe contingere, ut tota entitas peccati materialiter existat, et tamen ipsum peccatum formaliter loquendo non existat, ut fit in amentibus, insanis, maniacis, invincibiliter ignorantibus, dormientibus, plura vide apud Theologos ante probationem illius, quam dicit quod est causa actus ante transeat. sed Nota malitia non actus peccaminosi potest separari ab actu ut occisio hostis procedens a milite auctorato, cum nutu ducis in pugna non est peccatum, eadem ab alio iussu non habente, est per se peccatum mortale. Resp. secundo Nota iterum malitiam ab actu inseparabilem esse, quatenus non hic a Deo procedit, caret malitia, seu privatione bonitatis debitae, ratio est, quia privatio rectitudinis debitae, sicut et formae cuiusque solum attribuitur illi causae, per quam stat ne ponatur forma, sic privatio combustionis in fornace Babi

Saepe potest contingere, ut tota entitas peccati materialiter existat, et tamen ipsum peccatum formaliter loquendo non existat, ut fit in amentibus.

 lonica n̄ poterat attribui igni, ut pote fa-
cienti ex se se officium suum, sed Deo
nolenti praestare pcursum, quo cum solus
homo sit causa voluntate sua perversa, ne pona-
debita rectitudo, in actu Dei a. cupiat, et
ad hanc incidat, ad eamque rectitudinem ex-
plendam liberum arbitrium dederit n̄ a.
ad peccandum, sic n̄ poterit Deo attribui
peccatum, sed soli creaturae liberae abutenti
libero suo arbitrio, sed potest, inquis, Deus
negare pcursum ad hanc actionem quae si
ne fieret peccatum. Rx. d. potest absolute,
ut causa tamen univers. n̄ potest, sic n. lege naturali
pcursum debitum praestare debet, sed
hac de re consule tract. de actibus hu-
manis.

Responsio. **Respon**: ad sextum d. nulla actio qua-
lisque a creatura procedit, quae a Deo sitne
et rationem implicitam N. M. explicitam C. acper-
missam m. D. C. aliquid autem n̄ erit a Deo, se-
cundum rationem implicitam, et materialiter N. sitne
explicitam C.

An concursus causae prima, cum causa 2da sit eadem numero actio. **Conclio** quarta pcursus causae primae cum causa
2da est eadem numero actio, ut. eadem virga.

factio, quæ procedit à frigore nivis, eadem ipsa immediatè procedit etiam à Deo, adeoq concurrunt eâdem indivisibili actione, creata, et Deus ad eundem effectum numero, ut est cois, ut videre est apud Suar:

Probatur primo, si concursus, sive actio Dei, et creaturæ, quibus idem effectus producitur, essent diversæ actiones, tunc actio creaturæ esset vel à sola creata, vel etiam à creatore ac Deo, prius est falsum, et quod dicta posterius si dicas, sequitur Deum, et hominem eâdem numero actione ad eundem effectum concurrere, ac consequenter frustra esset altera actio à solo Deo dependens. in quem enim finem esset, an ut per illum actio creatæ conservetur, itaque in suo esse permaneat, atque hoc necessarium non est primo, quia actio solius Dei sufficienter dependet à Deo immediatè, et non per aliam actionem, ne detur processus in infinitum, cur non posset Deus suam immediatè conservare, et non etiam hanc, quam

Nota Deum et creatam ad eundem numero effectum indivisibili actione concurrere.

Dicimus Deo, et causae secundae esse coiem, cum utraque sit
entitas de novo producta. Secundo non datur
actio ad actionem, quia haec actio solius Dei
ad actionem causae secundae, ut ubi processus
in infinitum. Tertio, actio, quae dicitur esse
solius Dei, vel est eiusdem rationis, vel diversae
si eiusdem, quod oppositum est istae, si diversae
cur non habet alterum etiam diversae speciei

Obiectio. **Dices**, actio creata pendet a concursu
Dei, qui est natura prior, quam actio creata
sed idem a seipso nec pendere, nec
prius esse potest, ergo actio creata non est ea-

Obiectio. dem cum concursu divino. Secundo depen-
dentia actus a Deo, est actui essentialis,
sed dependentia actus a causa secunda non est
actui essentialis, ergo sunt dependentiae diver-
sae, actus a Deo, et causa secunda. Tertio

Obiectio. si est eadem actio Dei, et creaturae tunc
Deus etiam denominabitur ab illa, adeoque di-
catur Deus ab ambulatione ambulare proprie
ab aliis actionibus illi cum causa creata

coibus comedere, crescere, ac pinguescere, quod est absurdum.

Respon: ad primum ex Lessio recte dicemus cum dictione actio creata pendet a concursu Dei interno, sive immanente C. externo N. concursus n. Dei dupliciter accipi potest, alter est immanens, et quasi in actu primo. est ipsa ipse voluntas divina parata cum hac vel illa concurrere, ab hac nostra causa secunda, ut Mend. ait. d. 10. sec. 3. dicitur proxime potens, ut cum homo non potest movere trabem, si solus non potest, et illi accedat socius, iam cum illo potest, licet nihil ei interim socius addat potens n. est ille, cui praeparata sunt omnia necessaria ad agendum, sive extrinseca, sive intrinseca, et hac quidem Dei nostra uti possumus, pro ut libuerit non aliter, ac si ut citatus auctor loquitur habitus esset noster, aut species impressa. alter, et propria dictus concursus est actio Dei transiens, quae res extra Deum sit, et tamen a Deo dependat cum ergo dicimus actionem causae secundae non esse dis

Responsio Lessii. actio creaturae dependet a concursu Dei interno, sive immanente C. externo N.

Quis dicatur concursus immanens.

Quaesit actio Dei transiens

tinctam à pcursu, sive actione Dei, n. to-
tamen de actione immanente, sive volitione
Dei, hæc n. sine dubio distinct. et quidem
tm ab actione creaē, qm increatum à
creato, et infinitum à finito, sed de
actione transeunte, quæ neq; priorē, neq;
ab illa propriē actio creatæ dependet,
potest tm prior dignitate dici, ut sensus sit eā
nobiliore modo à Deo procedere, quā
creaē, eo qd Deus agat independenter à nulla
creatā.

Responsio. **Respond:** ad sctm d. dependentia à Deo
solo determinatē et essentialiter n. indetermina-
tē, hoc est dependentia l. à solo Deo, l. à
Deo simul et à causa sda et essentialiter,
conc. sed dependentia etiā à causa sdā
et essentialiter determinatē accepta c. indeter-
minatē n.

Responsio. **Respondet** ad tertium Vasq: 1. p. d. 96.
n. 4. in actionibus immanentibus solum deno-
minari illud sbm, in quo intrinsecē recipiuntur
illæ, in actionibus v. transeuntibus dicipsi
Deum etiam agens. n. tm eadem denominat.

quā creāā, hinc licet ꝯcurrat ad generatē
Pauli, n̄ tn̄ dr̄ propriè pater Pauli; q̄a
hoc n. requirit ut alt̄r producat ad similitudinē
naē caē efficientis, hinc licet à Sole,
et hoīe dicatr generari homo, tn̄ Sol
n̄ ē pater hoīs, q̄a n̄ ē similis sdm
naām.

Conclusio quinta. ꝯcursus caē primæ externus cum caūs 2dis, n̄ ē quædam vis creāis, aut principium, sive q̄litas impressa, ac superaddita actionē 2æ cedens, sed identificatr cum actiē caē 2dæ. Probr q̄ illo posito ꝯcursu Dei n̄ potē impediri actio caē 2dæ. atq positā vi q̄libet, quæ se habet, l. ut principium, l. ut q̄litas præreq̄sita ad actionē caē 2dæ, potē impediri actio caē 2dæ ergo nulla vis præreq̄sita ad actionē ē ꝯcursus Dei. Ma. vidr ex t̄rnis nota, si n. posito ꝯcursu Dei n̄ sequatr infallibilr actio caē 2dæ, neq facto ipso ex

An concursus caē primæ externus identificetur cum actiē caē 2dæ.

490. Quis dicatur concursus Dei.

isteret, tum concursus Dei esset talis, et non
esset, ex hypothesi non est quia concursus Dei
est, qui cum actione causae secundae simul quasi currit
ac coniungit, at nisi actio creata simulae-
set, non posset utique ipsi coniungi, ergo etiam
concursus non esset p. m. posito quocunque realiter
distincto ab actione causae secundae, posset impe-
diri actio causae secundae, sed posito ei tanquam
principio, aut conditione praerequisita in causa
secunda ad actionem ipsius causae secundae ponitur
distinctum aliquid realiter ab ipsa actione causae
secundae, ergo posito tali vi etc. potest impe-
diri actio, si dicas non esse realiter distinctum
quod ab actione causae secundae, ergo erit unum
realiter. quod nos contendimus, ergo neque aliquid
praevium ad actionem. Secundo ex sententia adver-
sariorum asserente concursum causae primae
esse vim impressam causae secundae, atque quod prae-
cedentem actionem ac determinantem
non datur in causis liberis, ergo falsum est concur-
sum Dei esse vim impressam, at quia nisi.

lis Dari n̄ poté, problē etiam ē, neq[ue] in 491.
caalis naturis, Dari, n̄ a. Dari in caais li-
beris raō ē. qa sanē ubi tollere liber-
tatem arbitrij arī, q[uo]d hæretici asserunt
ac Cathlīs obganniunt, nam ut ex Loc-
cis colligit[ur] lib. de gratia hæc ui, l.
sicut adversarij appellant præ deter-
minaā. Docent pmō eā præuenire uoltam
crām. Sdō, ut eam habeamy l. n̄ habe-
amy, ē pendere à nrā potestate. Ter-
tiō. si ingressa nobis ē, tunc nos habe-
re operari, nec poē n̄ operari. Quartū
eodem, quo prædeterminaō ponit[ur] momen-
to etiam poni assensum uoltis. Quintō
eam priorem ēē naam in uolte qm̄ ipsa
psentiat eo ipso, q[uo]d per hanc ad assen-
sum determinet[ur] uoltas. Sextō requiri præ
dictam prædetrnaēm ~~pp~~ eam, q inter
caam priam et sdam ē subordinaēm
ideo tam ad naales, siue natrios, q[uam] li-
beros. tam bonos, q[uam] malos actꝫ, 7 bꝫ pro-

192. Nota poām liberam positis oibq ad agendum necessarijs agere posse, et actionem omittere.

sitis, si argum. pōa libera ē, q positis oibq ad agendu necrijs potē agere, vel actiem omittere sed posito tali gcursu Dei, sine prædeterminatione nollūs n̄ potē n̄ agere, ut ex tertia parte doctrinæ adversariorum patet, ergo voltūs nrā n̄ ēēt libera. ergo tolleretur p sententiā adversariorum, libertas arbitrij nrī.

An concursus Dei sit idem cum causis 2dis, an diversus.

Conclusio sexta. gcursus Dei cum causis 2dis ē diversus pro diversa specifica aut numerica actionum in causis 2dis ratio evidens ē. qa actiones in causis 2dis sunt diversæ specie et numero, sed gcursus Dei ē idem cum actionibq causarum 2darum, ergo si actiones causarū 2darū sunt diversæ, et prout sunt diversæ, ita etiam erit gcursus Dei distinctus.

An concursus Dei producat totum et totum.

Conclusio septima. gcursus Dei n̄ producit ens in coi tm absque singularia, sed utrumque simul, adeoque totum, et totum producit ratio ē, qa quod causa 2da idem etiam producit causa prima, sed causa 2da producit

totam entitem, omnia praedicata tam supera quam inferiora essentialia ergo etiam. Probatur Minor quia causa prima et secunda habent eandem actionem productivam, ergo etiam in qua entitas in communi et in singulari non dantur a parte rei a se mutuo divisae, et causa secunda producit entitatem in singulari, ergo etiam producit simul entitatem in communi consequentem totum effectum.

Quaeres, quae sit ratio cur Dei concursus nunc sit huius nunc alterius speciei, nunc productivus graminis v.g. nunc spinae aliusve lapidis. Respondeo. Determinare Deum, quod ingredi paratus a dare cuiuslibet speciei concursum a causa secunda exigente hic, et nunc talem et non aliam actionem adiuvantem determinatus ergo Deus obiective a causis secundis attendens semper accommodans earum dispositionibus varijs ad essentialia suos producendos

Quaeres, quaenam sit ratio, cur Dei concursus nunc sit huius, nunc alterius speciei

Responsio.

Quaeres ultimo, quae quaestiones requirantur

134. ut agens agat. R. 1. 2. assignari solet [illegible]

Quaeres quaenam conditiones requirantur ut agens agat. Respondet.

ut passum sit debite applicatum agenti et intra sphaeram activitatis ipsius. Secundo ut sit agenti aliquam ratione dissimile passum, unde nihil agat simile in simile

Nota nihil agere simile in simile.

v.g. calidum ut quinque in calidum ut 5. Tertio ut agens sit a passo distinctum realiter. Quarto ut causae universales, quales sunt dij et Caelum una concurrant, utrum tamen concursus Caeli ita ad actiones rerum sublunarium necessarius sit, ut absque eo nil agere possit, alibi dicendum est, sicut de rationalis quistribus in libris de generatione.

QVAESTIO 9ma.
DE
causa finali, ideali, causisque per accidens

ARTICULUS IIIm

DE

varietate finis

Pro meliore cognitione finis notandum est primo finem pro ut hic de eo agitur non sumi pro quocunque extremo seu termino quantitatis alicuius temporis, durationis, aut motus localis, quomodo mors dicitur vitae, vespera diei, Decembris finis anni etc. sed pro certo genere causae, quod per suam bonitatem invitat ad agendum, atque ab Aristotele 2. physic: dicitur id, cuius gratia aliquid fit, hoc est, à quo movetur cuius gratia agens mutat. — Nota finis definitionem esse, cuius gratia aliquid fit.

Notandum secundo, finem ut causa est varie dividi, nam primo finis alius est producendus, quem scilicet quis cupit actione sua efficere, ut aeger ambulatione sanitatem, alius est obtinendus tantum, qui scilicet neque intendit, ut efficiendus, sed solum, ut ac[quirendus] ab eo, qui illum appetit. ita belli dux — Nota finem, ut est causa, varie dividi. Alius finis est producendus actione propria. Alius finis obtinendus.

intendit occupare urbem, n. a. aedificare. Sdò

Sdò finis alius ē finis cuius, alius ē cuius, id, alius finis cui.

alius ē finis cuius, alius finis cui, hic est
alius ē cuius, id, cui bonum aliquod, ut honorem, dig
nitatem, opes, sanitatem etc. optamus, sic qui
quaerit recte alteri, aut incolumitatem
corpori, alius ipsius, l. corpus ē finis, cui;
sic parentes pro. fine cui opes accumu
lant, sunt filij, finis cuius sunt bona
l. nobis quae ipsis, l. alijs exoptare, aut
comparare cupimus, sic opes avaris, scien
studiosis sunt finis cuius, opes n. avari
sibi appetunt, et sibi scien studiosi.
Porrò finis cuius quatenus à fine cui
distinctus ē, duas veluti partes habet
altera dr finis qui, et ē res illa cuius
possessionem alicui alteri, l. nobis desidera
ramus, altera dr finis quo, et ē ipse
usus, sive possessio rei desideratae,
sic finis, qui, in beatis ē Deus. finis
quo ē eius possessio, sive visio. Tertiò
finis alius ē motivus, alius impulsivus, mo
tivus ē, qui simpliciter moveat, trahitque ad

Nota finem, qui in beatis ē, ēe Deum.

Tertio finis alius ē motivus alius impulsivus.

avendum, impulsivus est, qui non simpliciter movet necessario est, quoad substantiam faciendi operis sufficiens causa, sed tamen quoad modum ac circumstantiam, ut nempe opus fiat calorius accuratius promptius etc. Sic studiosi nostris [illegible] dam universitatibus ordinarie solent accedere dispositiones quaslibet facultatum, si tamen audierint futuras uesparias doctoratus Theol: in quibus solet praeberi haustus; item donari chirothecae etc. promptius, maturius, ac currunt, licet multo honestiores ob haustum tamen accessuri sint ad [illegible] Quarto aliis est operatio, aliis res operata. Sic sanitas est respectu meditationis, vel ambulationis,

Quarto alius operatio, alius res operata.

Quinto alius est operationis, sive operis, alius operantis, illa est ad quam operatio per se ex sua natura tendit, operantis est, quem operans intendit; sic eleemosynae dandi nisi quam illa ex natura sua spectat, est sublevatio paupertatis alienae, eadem eleemosyna si a dante fiat ob vanam

Quinto alius operationis, alius operantis;

gloriam, erit uanagloria agentis. Sexto finis aliquis est ultimus simpliciter, ut Deus, aliquis in certo genere, ut speculatio obiectum est finis ultimus scientiae, finis medius, siue non ultimus est, qui ordinatur ad ulteriorem. Septimo denique aliquis est uniuersalis, siue totius uniuersi, aliquis particularis, sic aquae amore finis particularis, qui est locus inferior aëre descendit, in gratiam tamen finis uniuersi ascendit.

Sexto finis aliquis est ulti. in certo genere.

Septimo aliquis est uniuersalis, aliquis particularis.

ARTICULUS 2dus DE uirtute causandi, ac causalitate finis

Conclusio prima. uirtus causandi causae finalis est ipsa rei, seu uera, seu ficta bonitas apta ad alliciendum agens ad agendum, ita Suarez. d. 23. sec: 5. et ex communi sensu. Ratio est, quia illud est uis causandi finis, per quod mouet, allicit, ac trahit in sui amorem, sed per solam bonitatem mouet etc. ergo, itemque, id est uirtus causae finalis etc.

Nota uirtutem causandi causae finalis esse ipsam rei, seu ueram, seu fictam bonitatem aptam ad agens aliciendum.

quam appetit, sed solam boniam, eamque seu veram seu apparentem appetit, sicut n. causa efficientis virtus causandi est id, propter quod efficit suum effectum, ita virtus causandi finis est id, propter quod ad agendum moveat, quod est bonitas, dixi bonitas vera seu ficta quia saepe contingit, ut appetamus aliquid, quod a parte rei, sit vere malum, nobisque noxium, appareat tamen nobis tanquam bonum, tegatur que specie seu pallio bonitatis, quam et nullo modo malitiam, quatenus talem amamus, hoc n. est impossibile, sicut impossibile est, ut intellectus assentiat falso, ut tali cognito, ita neque voluntas malo, quatenus malo assentit.

Conclusio sexta, causalitas finis est in creatis motio metaphorica, hoc est appetitio efficax naturalis, vel elicita, propter boniam finis ita Suarez d. 23. sec. 4. Ruiz. l. 2. tract. 5. q. 3. n. 30. et apud hos plurimi, ratio est, causalitas finis debet esse aliquid reale actuale novum, distinctumque tum ab appetitu, quam ab ipso fine, sed hoc non potest

Causalitas finis est in creatis motio metaphorica, hoc est appetitio efficax naturalis vel elicita propter boniam finis.

500. ēē aliud, nisi actualis m̄tio, amor, siue actio ipsa
p̄ōæ appetitiuæ, q̄ actio, seu motio p̄otiæ
motiuæ ē cāālitas finis, p̄br ans partātm
p̄riò. q̄d habeat ēē reale actuale, q̄a
finis actu caāns ē caā realis actualis
at sapa actu caāns ē tm̄ ens reale m̄
p̄ōā, p̄sapp̄r in ea. n̄ ē ens actuale, q̄
per suam caāliam realem, q̄ hæc haba
bit ens ēē reale actuale. 2dò habet
ēē distinctum, q̄ tam à fine, q̄ ab
appetitiua p̄ōā, q̄a p̄otē utraq̄ actuæ
istare sine caālīe actuali finis. p̄br alti
am m. si n̄ ēēt ipsa actio ipsiq appe
titq, ut. voltis, tunc l. ēēt præcedens
l. comitans, l. subseqns actionem, sicque
cadens, tunc ēēt l. excitatio, seu inui
tatio voluntatis l. appetitq facta à fine
repræsentato, l. impressum aliqd ipsi ap
petitui, neutrum dici p̄otē, n̄ primum, q̄
alias posset dari actu caā sine caāto, seu
affē. q̄d ē impōibile. p̄br sequla, p̄oēt
esse caālitas finis sine affē, q̄ caā sine

Nota finem actu caāntem, ēē tm̄ ens reale, actuale.

actu sine affectu. Pbr ans invitao illa ee
pote sine actu, n qo neccrio habeat gnexu
sibi actum, sed invitao e caalitas, ergo.
Pbt m. invitatio finis saltem in cognos
cantibg, aliud n e sctm ad uersarios,
quam praesentatio, et qri oblatio bonitatis
finalis facta appetitui, seu uoluntati;
atq illa pote ee, ita, ut interim nihil
a uolunta fiat, sed oem actum suum
suspendat. Non pote sctm etiam dici,
qd mm caalitas finis sit qdam praecedns
actiem appetitio impressa in appetitui.
l. n. impressum eet qd appetitui a se
ipso, l. a fine, n ab appetitu, qa per
actiem neccrio sibi imposuissat, qd eet
posterig actione appetitg, tanq effectg
caalie sua, qd n eet qd praecedens
ipsam actiem appetitg, n etiam a fine
imprimi pote, qa finis n e caa efficiens
qd neqs imprimens, deinde finis, saepe n
existit, neqs in se, neqs per uirtem aliquã

 suam, qñ impressio huiusmi fieri oporteret
qd tñ ad caam operantem requirit, neqz
etiam eē comitans actiem appetitq, aut si
noviaz, ut ex iam dictis impugnabiz, ñ de
nisi subseqns actiem appetitq, qa actio
appetitq pendet à fine caante actu
ḡo ñ potē eē prior caae finis, sed
l. simul cum ipsa, l. post ipsam, ḡo
caalitas ñ potē sequi ipsam. ꝑbr stō
gelio, caalitas finis ē id, quo posito
finis caat, trahitqz actu ipso ad actiem
agens, quoue ñ posito ñ caat, sed po.
sitā intentione, siue amore efficaci caat
finis, trahitqz actu ipso ad actiem, et non
posito ñ trahit, sicut n. efficiens dr
agere qñ actu ab illo procedit actio, ita
finis finalizare, qñ obiuē mouet agens
ad agendum, et in illo excitat amorem
ac desiderium, ut actualr tendat in finē
Testiō ꝑbr auctoriē Arlis 1. de gener.
tex. 55. ubi ait caam effiuam eē princi.
pium motq, finem u. ñ eē effiuam caa.

Nota caalitem finis eē id, quo posito finis caat, trahitqz actu ipso ad actiem agens, quouē ñ posito, ñ caat

nisi per metaphoram, qb cum Artes sine translate tm̃ dicat ẽẽ principium motq tunc etiam illiq principatio, sive causalitas erit translate mutao, dr qb mutat met. aphori ca, sive motio, tum qa n̄ effectivé à fine procedit, tum etiam, qa sibi similitudinam aliquam gerit cum motié. seu tractiá locali, cui potissimum noan ũdr tanq̃ mxé sensibili impositum ẽẽ, qd n. moveq à fine, sequtur quodamodo finam, sicut tractq ab hoia, trahenté sequitur hoiam, sic properantem studiosũ ad lectionam amena dias sociorum con. fabulao, compotatio cau feram venator sidit, ac retrahit quasi invitum, pri. ferando molestiam laboris mi dasinibus, dis dictatis.

Quare finis dicaq motio metaphorica.

Conclio tertia, finis caũt sdm ẽẽ rea. le et n̄ sdm ẽẽ intentionale formaliter hoc ẽ, ratio finis est quam agens agit, ac vo luntas, seu appetitq moveq, n̄ à apprehensio

Nota finem caũre sdm ẽẽ reale, et n̄ sdm ẽẽ intentionale formaliter.

seu cognitio finis, sed ipsa bonitas realis
l. actualis, l. possibilis, l. quae apprehen-
dit quasi actu existeret, aut ad verè
existendum possibilis esset, ratio est in his,
quae vitâ, et proinde cognitione carent
manifesta, horum n. motiones causantur
fine, eiusque ratione motiva, non tamen per cog-
nitionem finis, cum nulla in illis sit cognitio,
ergo cognitio in his non potest esse ratio causandi
finalis, sed ubi etiam de viventibus

Nota rationem motivam esse: ratio motiva finis iuxta Aristotelem est id, cuius
gratia agens semper movetur, si moveatur
ad operandum, quoque obtento appetitus
satiatur, et quiescit, sed agens non operatur
cognitionis, apprehensionisque gratiâ, neque
ista satiatur, neque quiescit, sed agit propter bo-
nitatem, eamque aut veram aut apparentem
ergo bonitas est ratio causativa finis, atque non
ipsa cognitio. M. patet ex definitione finis
m. per se est manifesta, nam aegrotus
non sumit medicamenta cognitionis tamen gratia

[Margin note:] Nota rationem motivam seu rationem finis esse, cuius gratia agens semper movetur, si moveatur ad operandum, quoque obtento appetitus satiatur, et quiescit.

siue ut apprehendat, quod sit sanitas, neque sos. satiat eius cognitio, sed quod apprehensa bonitate sanitatis haurit amarulentam potionem.

Dices primo, finis operis non habet esse reale, quia opus est impossibile, vel negatio vel ens rationis, quod non potest causare secundum esse reale, secundo si finis causaret semper secundum esse reale, tunc deberet prius habere esse, alia quam actus illius, omnis enim causa prior esse debet ratione sui esse, at finis operis non habet prius esse reale, cum finis in executione sit ultimum. Tertio, secundum illud esse causat finis, quod habet tunc quando actu causat, sed tunc quando actu causat praeter esse intentionale nullum habet aliud. *Obiectio* *Obiectio* *Obiectio.*

Respond: ad primum, opus est impossibile, vel negatio, vel ens rationis a parte rei C. apparenter N. dico apparenter quia sicut Angelus nequam lucifer voluisse dicat. *Responsio. Finis operis impossibilis a parte C. apparenter N.*

ēē similis Deo, quagni ēē Deus, qd ē im-
poßibile, itam licet quidam hoies mortē
sibi optant, eamqꝫ sibi, l. alijs, vene-
no, aut ferro inferant, id tn̄ faciunt
sub rōē boni, ac poßibilis, licet ā parte
rei, neqꝫ poßibilia neqꝫ bona sint, ap-
prehenduntur tn̄ ut bona, ut unde bona

Quae dicant apparentia.

apparentia dicuntur, bonitas n. apparens
dr̄, eo qd illi, qd appetere dicimur, pu-
tatur inēē aliqua bonitas, atqꝫ appare-
t, tametsi ā parte rei bonitas talis n̄
insit. Interim verissima bonitas, ē, et
talis qdm, qualis in rebus ipsis reperitur,
applicatur tn̄ his. ā cognitionē, qbus n̄ con-
venit, atqꝫ ita n̄ negāo, sed afficta
negātē bonitas movet voluntatem.

Responsio.

Respondet ad 2dm, haberet hrē
ēē reale in pōā l. certē sic apprehen-
di c. actuale A.

Respond: ad tertium, concessa M. dist. m. 509. *Responsio.*
saepe non habet esse reale actuale C. non habet
esse reale possibile, l. tale apparens N.

Dubium est, an indifferentia possint esse causa *Dubitatur.*
finalis, ac proinde voluntatem movere. R. *Respondet.*
indifferens a. dicitur, quod secundum se nec bonum,
nec malum est, at Respondet Ruu: huiusmodi
non potest finalizare, sive appetitum movere,
l. inclinare ad sui amorem, quia
appetitus sequitur naturam, ergo non inclinat
aut movetur, nisi in illud, quod est conveniens
eidem naturae, sed id, quod est indif-
ferens, neque est conveniens, neque
disconveniens, ergo nec in indifferens
non inclinat appetitus.

Nota indifferens dici id, quod secundum se, nec bonum nec malum est.

ARTICULUS 3TIUS
DE
effectibus causae finalis, et his, quae agunt propter finem.

508. Nota actus finis dupliciter considerari, late, et stricte. actus stricte accepti dicuntur illi qui amore finis producuntur, late qui media bonitate finis, et attrahente fiunt.

Notandum est, actus finis dupliciter considerari posse, stricte, et late, actus stricte accepti sunt, ac dicuntur illi, qui mediante causalitate, sive amore finis producuntur, late sumpti possunt vocari illi actus, qui media bonitate finis, et attrahente fiunt.

Conclusio prima, omnes actus humani, tam eliciti, quam imperati sunt actus finis, altero modo, id est vel stricte tales, vel late accepti. Dicuntur eliciti probatur, quia omnis id est actus finis, qui ab agente finis gratia producitur, et accipit eum, sed actus eliciti sunt tales, hi non omnes vel versantur expresse circa finem, ut amor, et absoluta complacentia boni, intentio, fruitio, gaudium, delectatio, de possessione illius praeterita praesenti, aut futura, vel expresse circa media, ut complacentia mediorum, quae proponuntur utilia fini consequendo, electio unius ex illis, usus, denique sive actus, quo [illegible] potentiae executivae illico applicantur, quae famulantes ad exequenda praescripta media. Ideo omnis actio

q. e. ess aliquem finem, sed esse finis, sed ois operaes huae tam elicitae, q. imperatae sunt actiones esse finem, sive ad finem relatae, hoc e, l. ex amore, l. invitae at affectione profectae bonitatis ipsius.

Conclusio secunda: ois actio cuiusque creaturae poté dici esse finis, quaequae tam huae q. Angelicae, tam brutorum, q. inanimatorum, ratio e manifesta, quia ois actio q. fit ex amore, sive appetitu naali l. elicito, l. impellente bonie, perfecte, bonaeque rei alicuius e esse finis, sed ois simplr actio creaae fit l. ex amore naali bonitatis, ac perfectionis, hoc e ex inclinaae in rem aliquam sibi convenientem, l. ex amore elicito, l. certe ex bonie rei invitante orta, suamque existentiam accipit, ergo sunt esse cae finales in genere ergo operari propter finem non e tm operare propter finem prius amatum sed a propria l. apparente bonie finis no

Nota oem actionem cuiuscunque creaae posse dici etiam finis.

Sro. neri, allici, et ab ea motum, et allectum operari, ita ergo.

Collectio. Colliges primò, non solùm potentiam appetitivam strictè sumptam agere propter finem sed quamvis aliam potentiam, cum quaelibet potentia agat ex inclinatione et amore quodam naturali perfectionis inventae in obiecto, sibi ipsi convenientis.

Collectio. Colliges secundò, non solùm entia intelligentia ut Angelos homines, sed etiam bruta, imò ipsas quoque ipsas res inanimatas, ut elementa, lapides, ferrum etc. propter finem agere, ipsa agere propter finem ut dicatur aliquid satis est hoc actionem in gratiam finis exercitam, tales autem actiones habent perfectiones, et non viventia, nolo interim dicere, res inanimatas, et bruta tam perfectè agere propter finem, sicut agentia libera, haec non quia liberum se movent ad finem, cognoscuntque proportionem sive convenientiam mediorum cum fine aequirando dicuntur prop

Non solum entia intelligentia, ut Angelos, homines, sed etiam bruta, imò ipsas quoque res inanimatas, ut elementa lapides etiam propter finem agere.

riissimè agere ppr finē, q[uod] agentia naturalia 311
q[uae] sunt bruta, cæteræq[ue] res expertes rationis
dicunt[ur] perfectè ita agere propter finē
sed potiq[ue] agi et moveri ad fines suos à
Deo. q[uod] n[on] ita ē intelligendum, ut benè
explicat Mur. qui per dependentiam extrinsecam
tm̄ à directione Dei, quâ in fines suos
ordinant[ur], agere ppr finem dicerent[ur], nam
ferè ab intrinseco ordinant[ur] ad certos deter-
minatosq[ue] fines suos, sed dicunt[ur] dirigi
à Deo in fines, q[ui]a neam ab ipso acce-
perunt, quâ in certos necessariò fines tra-
hunt[ur], sicut sagitta per impulsum re-
ceptum à iaculante dr̄ dirigi in metam
tanq[uam] in finem suum, ad quam celer-
rimè hac necessariò nullo modo liberè fert[ur].

Quæres, an causa finalis, sit vera causa realis physica. R[espondeo] affirmatiuè. ratio Quæres, an causa finalis sit vera causa realis physica. R[espondeo] affirmatiuè.
est primò, q[uia] Arist. 2. phys. c. 3. item 2.
Met. c. 3. et alibi passim numerat in

§ 12.

ter caās physicas finalē. Sctō finis ē caā entis naālis physici, qd caā realis, qbr ans, nam nec naāle nec liberum agens quicqʒ ageret, nisi determinaret à fine, unde etiam à phlis dī caā caārum. Tertio caā realis physica ē, q caālitem naē physicam habet, talis ē finis, ut ex supra dictis cōstat.

Nota caām à phlis dici caām caārū

Conclusio tertia, Deus agit etiam ppr finem, adeoqʒ oīs operaēs ad extra sunt cū finis, quoad actiōes tn̄ imanentes, qbus seipsum amat, ac cognoscit tanqʒ infinitum bonum n̄ agit propriē ppr finem, raō posterioris ē, qa actiones immanentes in Deo n̄ sunt distinctae realr ab eo, hoc ē substātia divinae bonitat, per quas amat, cognoscit ergo n̄ ponit caā et finis, cum ... debeant realr distingui à caātis, illisqʒ naā posteriores ... partis raō ē, tum ex libro proverbiorū 16.

An Deus etiam agat ppr finem, et quomodo

uniuersa est semetipsum operatus est, tum quia modus cadendi finalis non inuoluit ullam imperfectionem tum denique, quia actiones extra Deum sunt distinctae a Deo infinitae bono, ergo possunt fieri est bonitatem diuinam. a. 4. de idaea, siue causa exemplari 213.

ARTICULUS 4TUS
DE
idea, siue causa exemplari

Notandum est, ideam in communi definiri ex S. Aug. S. Thoma et alijs, sic idea est forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem. Dico primo forma loco generis, sed cum forma iuxta Con. l. 2. c. 7. q. 3. sit triplex, prima nempe est forma ex qua, id est, ex qua res constat, ut ex anima rationali et corpore fit homo. Secundo est forma a qua, et est illa a qua tanquam a causa efficiente aliquid oritur, ut ex anima operationes. Tertio ad quam.

Notandum, formam ideae. idea est forma quam aliquid imitatur, ex intentione agentis determinantis sibi finem.

Nota trinariam formae acceptionem, alia est ex qua, alia a qua, tertia ad quam.

§ 14. quam, id est ad cuius similitudinem aliquid fit. Cum igitur idea triplex sit, dubitari potuisset quid sit idea, ideoque adiungitur,

Nota a forma excludi ideam a qua, ideam in qua, et ideam per quam.

quam aliquid imitatur, et sic excluduntur idea in prima et secunda acceptione. Porro debet ex intentione agentis, unde si fortuito una res fiat alteri similis, et absque intentione agentis, res illa altera non est exemplar, pictor cupiens exprimere coloribus militarem, ac generosum ducis equum, pingit animal referens per omnia molitoris alicuius iniquae mentis asellum, quod minime tamen intenderat, hic asinus non est idea proprie loquendo talis picturae. Dicitur tertio determinantis sibi finem hoc est, libere operantis, unde excluduntur tam inanimata, quam bruta.

Nota ideam esse duplicem internam et externam, illa est sensibile aliquod obiectum, haec conceptus formalis alicuius obiecti repraesentativus.

Notandum 2do, ideam esse duplicem externam, vel internam, illa est sensibile aliquod obiectum, atque imitationi propositum, ut statua Herculis, quae depingenda artifici proponitur, interna est conceptus, sive imago formalis obiecti alicuius repraesentativa. quibus notatis.

Dubitatur primò, interna, an externa idea habeat rationem causæ exemplaris. Secundo ad quod genus causæ revocatur, causæ idealis.

Conclusio prima, idea externa, sive ut alii vocant conceptus obiectivus, est exemplaris causa, ita Conimb. hic. Vasq. 1. p. d. 92. n. 9. et plurium aliorum apud istos ratio est, quia idea est id, quod artifex intuendo imitatur, et cui effectum assimilat, sed neque intendit, neque intendit imitari conceptum suum formalem, sed per conceptum formalem intuetur rem ipsam, hoc est, rem conceptu repraesentatam. p. m. quia illud intendit imitari artifex, quod cognoscit, nihil enim intenditur, nisi cognitum. sed non cognoscit suammet cognitionem, alias per experientiam semper perfecte operaretur, sed per cognitionem eamque directam cognoscit rem significatam. quae res est non conceptus formalis est idea. Secundo artifex non vult exprimere suum conceptum formalem sed obiectum, eius

Nota ideam externam, sive ut alii vocant conceptum obiectivum esse causam exemplarem.

Nota nihil intendi, nisi cognitum.

qd aliqñ audiuit, uidit etc. sila faceret inde terras peregrinas, ac regna architectis, sunt. Tertio idea debet esse cognita, seu captus formalis non est cognitus, sed ipsa cognitio

Obiectio. **Dices** primò, idea interna sufficit ad opus dirigendum, non ergo externa quia

Obiectio. interna, non externa est causa exemplaris. Secundo si res formaliter per captum repraesentata est id

Obiectio. ea, tunc idea erit causa sui ipsius quia

ea non deo sunt per captus formales. Tertio etiam in creatis. Quarto ideae iuxta

Obiectio. lam 2. Met. tex. 26. sunt formae in anima et homo sine materia, sed externae ideae non sunt formae in anima, nec sunt sine materia.

Obiectio. Quinto idea debet esse expressiua, siue declaratiua rei faciendae, ideae exterrae tales non sunt.

Responsio. **Respondet** ad primum recte forsan non autem, non non. Dari solet idea interna sine externa, sicut nec signum formale absque

Nota ideam internam non dari posse sine externam. signi ficato, neque sine re illa etiam illustri: non igitur illa sufficit sine externa, nam idea

interna non est exemplar ipsius operis construendi
in se, sed in suo exemplari, alterius scilicet
operis conceptus est, ad cuius imitationem Deus
de facto opus construendum, quod opus sumitur,
alio conceptu formali concepit in individuo
cum suis circumstantiis.

Respondet ad secundum negando et quod — Responsio.
idea externa non est ipsum opus construen-
dum, sed aliud, quod aliquando artifex
aut simul aut per partes sensu perce-
pit et in praesenti aedificatione sculptu-
ra, aut pictura imitari vult, sic ad modum columna
Romae, Templi aedicula sacra Beatae Virginis Lau-
aut porta alicuius parisiis visa archi-
tectus in Germania visitat columnam
sacellum, aut portam, etc.

Respond: ad tertium Negans, ex — Responsio.
problematibus Con... Caietani, Ferra-
riensis, et aliorum quos hic suppono, ac
Theologis qui eam ex instituto tractant, relinquo
dico quod iuxta hos auctores ideas in Deo non esse

514. conceptus formales, sed obiectivum, n. quidem ipsa creata, aut creanda entia, sed ipsa Dei substantiam, quatenus ea imitabilis est à

Quâ rãe ideæ divinæ cum creatis conveniant, et quâ rãe differant.

Deo in productione rerum, conveniuntque partim ideæ divinæ, et creatæ inter se, et partim differunt, primum quidem, quia sicut in creatis sunt conceptus obiectivi, sive res ipsæ, sive alijs conceptæ repræsentatæ atque imitabiles ab alijs, ita et divinæ sunt conceptus obiectivi dicto modo differunt inter se, quia ideæ creatæ sunt ipsæ creatæ, item divinæ,

Responsio.

Respondeo ad quæstionem ideæ sunt formaliter actu subiective n. obiective c. sicut etiam à idea Domini sive mente, seu sive mente in se n. cognoscendo c.

Nota ideam Domini esse sive mente in se n. cognoscendo c.

An idea revocari possit ad causam formalem.

Conclusio secunda, idea revocatur ab aliquibus recte ad causam formalem, ab alijs ad efficientem ab alijs ad utramque simul, id quod mihi quoque placet. Sibi primo revocari potest ad causam formalem tum quia in ipsa aliquis defectio divi formæ, tum quia magnam cum forma similitudinem habet, sicut ... forma

intriã maam Joánb, at toti quiddiám, ac spaám s 19.
tribuunt, ita idea passiua sui imitaa, seu
imitabilis obiua, dat rebg arte factis, qui
extriã suam, quam efficiens dat imitaua
actiua, et sicut fa determinat maam ad
hoc aut illud compositum, sic idea arti-
ficem, et opg eig determinat obiuè in suo
genere. Ubi sta pars, reuocari etiam Anidea reuoca, n possit ad caam efficientem.
posse ad caam efficien, qa confert artifici
cognitiem sui, ad quam effiuè aliquomó
oba per suas spaés concurrunt, et cognitio
ẽ necessaria illi, ut possit effectm similem pro-
ducere, cumqz dirigit in agendo saltem
ut quo. a. sc. de caãs per accidens.

ARTICULUS 5TIgu
DE
causis per accidens

Quæritur in hoc arto prió qd sit Quæritur.
caa per accidens. scdò, qt sint illig effg,
qd sint, et quomó inter se differant.
Respondeo prió caam per accidens Respondeo.

520. Nota caām eē duplicē, una ex pte cāæ, hæc ex parte effg.

per accidens caā per accidens ex parte caæ ē, de qua sup

eē duplicem,
unam ex par pra, oīs illa res, cui ob coniunctiōn eig

te caæ, alterum caā per attribuif effg, caā per acci

ram ex parte dens ex parte effg ē oīs illa, cuig ef

effectus.

fui per se intento alig quidam præter

intentiōm, et accidentaliter tm̄ effg con

iungif. Dicif priō oīs, hoc ē propter

finem operans, cumqз l. cognitū formalr

hoc ē cognoscendo quaniam mediorū

cum fine, et quaniam finis cum medijs

l. operans pp finem cognitum maalr

id ē, rem solam sine ordine unig ad

alterum, l. operans pp finem nullo mō

cognitum, qd ad finem tendit ex naali

inclinaāe, quam hbt ā conditore naæ com

plectif itaqз caā per accidens tam libe

ras caās, quales sunt hoīes, quam na

āles, easqз cognoscentes, ut bruta, et

nihil cognoscentes, ut inaīata. Dicif 2ō

præter intentiōm, nam si qs per actiōm

suam, quam alig verō talis effg comitaf

intenderet effectum producere stricte loquendo, nec talis effectus esset per accidens, neque illa causa per accidens, ut si quis per effossionem terræ quæreret thesaurum, et inveniret, inventio huiusmodi non esset effectus stricte loquendo per accidens, neque fossio causa per accidens repert[i] thesauri.

Respondeo secundò causa per accidens ex parte effectus, dividitur in casum strictè acceptum, et in fortunam, dico casum strictè, nam casus latè acceptus est idem quod causa per accidens ex parte effectus comprehenditque fortunam. casus igitur strictè acceptus est causa, non nunc loquimur de casu quod inopinatum effectum vulgò significat per accidens eorum, quæ rarò eveniunt, in his, quæ agunt propter finem, sine electione, ex quibus verbis intelligitur solas res ratione carentes causas esse casuales, hæ namque solæ sine electione agunt, sic lapis è tecto cadens, frangit prætereuntis cervices et

Respondetur.

Nota causam per accidens ex parte effectus dividi in casum.

Nota solas res ratione carentes esse casuales causas.

522. occidit, at equus ab hoste captus currit
ad fluvium sitis extinguendae causa incidit que
in dominum suum, ac liberat, sunt casus si-
ne causae casuales, lapsus respectu necis huius
quod per accidens giungitur, cum effectus eius
per se a lapide intento, quae loci in-
ferior, equus non respectu suae liberationis
quam non intendit, sed expletionem
potius sitis, cui tanquam effectui per se in-
tento accidit liberatio.

Fortuna est causa per accidens eorum, quae
raro accidunt in his, quae propter finem sibi
cognitum, adeoque ex consilio, atque elec-
tione agunt. Dicitur ex electione, quia hac
ex electione distinguitur fortuna a casu.
Ex dictis colliges primo, dari quosdam effectus
casuales, quosdam fortuitos, illi sunt, qui
a casu, isti a fortuna proficiscuntur. Inso-
lis intellectualibus inveniendi, quae si a for-
tuna bona oriuntur, fortunati, si non a ma-
la infelices, atque infortunati dicuntur.
Colliges secundo, respectu Dei nullum dari

Nota fortu-
nam, solum
ex electione
ne distingui
a casu.

Nota duplicem
effectum casualem, alium
casualem a
casu, alium
fortuitum, qui
a fortuna venit.

effectum casualem, qua esset casuales, ac fortui- 523.
ti sunt, quae tamen ratione fiunt, ac praeter in-
tentionem causae, atque nullus esset, ut à Deo
procedit, tamen ratione sit, hoc est sine pro-
uidentia. Deus n. omnia futura praeuidet
teste Apostolo ad Hebr. omnia nuda, ut
aperta sunt oculis eius, nihilque accidit
praeter ipsius opinionem, aut intentionem
uolentis, si bona sint, l. si mala per-
mittentis, quod nullus esset, ut à Deo pro-
cedens est aut fortuitus, aut casualis,
ac probatur etiam ex Aristotele 2. mag: mora-
lium asserente, ubi multum intellectus, ibique pa-
rum fortunae est, quod ubi infinitus intellectus,
ibi nulla fortuna, in Deo nempe neque esset for-
tuitus, et quidem neque illa ipsa esset, quae
ut procedit à causa scita fortuitus est, aut
casualis, tamen ut à Deo pendet casualis
non est, sicut quod exemplum à Theol. dari
solet, si quidam Dominus mittat per diversas
uias duos famulos, nescientes intentionem Domini.

Nota esse casuales, et fortuitos, ratione illos, quae tamen ratione fiunt, ac praeter causae intentionem.

Nullum dari effectum casualem respectu Dei, tamen an sacris litt. tamen Aristotele prob.

524. uolentis, ut ambo in eodem loco aliqua invenient, invenit talis respectu famulorum, est atque per accidens, et a fortuna profectus, quia praeter utriusque intentionem, ac scientiam euenit, respectu tamen Domini non est fortuitus, quia ex intentione ac uoluntate eius accidit.

Colliges. **Colliges** tertio, inanimata non dici proprie fortunata, posse tamen improprie, si non id illis eueniat, itaque usurpant, sicut ipsa si rationem aliquam habuissent, electura fuisse censent, sic infortunatos lapides, ex quibus pauimentum sternitur. fortunatos uero ex quibus Imperatorum, aut Sanctorum imagines fiunt, atque honorantur, quos iam dixerit.

Colliges. **Colliges** quarto, effectum casualem ac fortuitum semper praesupponere aliquem effectum per se intentum, ex quo Aristoteles recte hic contra ueteres argumentum probauit, uniuersum hoc non a casu esse profectum, alias ante mundum, aut praeter uniuersum istud debuisset aliquis effectus fuisse profectus.

ARTICULUS 6tus. DE monstro, et fato

Quaeritur primò quid sit monstrum. Secundò quotuplex. Tertiò quae illius causae. Quartò fatum.

Respondetur primò, si primam nominis etymologiam spectas, monstrum dici id, quod ob variam mirabilitatem suam, quasi omnium digitis monstretur, ac saepe futuri alicuius euentus prognosticum sit, eumque portendat. Definitio autem colitur ex Arist. 4. de generat. anim. et hoc libro tex. 88. monstrum est effectus naturalis a recta et solita secundum speciem dispositione enormiter degenerans. Dicitur primò effectus naturalis, ut excludantur arte facta, haec enim cum a regulis artis deflectunt, analogicè tantum non proprie dicuntur monstra, tales fiunt ab aliquibus imaginarij diuini infantes, in quibus caput

Nota nominis monstri etymologiam.

Notanda definitio monstri. Monstrum est effectus naturalis a recta, et solita secundum speciem dispositione enormiter degenerans.

526. adæquat reliquum corpus, l. etiam supe-
rat. Dicit 2do à recta sitm speciem
dispositione degenerans, id est deficiens à
perfectione in membrorum proportione, collocatione,
transpositione, numero, magnitudine, parvita-
te, qualitate, figura, sexu etc. quae
sitm suetas leges, quas in operibus su-
is natura observat, habiturus erat etiam
ex vi sua generationis. Dicit tertio,
solida, id est ordinario cursu naturae, ut
intelligatur ad monstrosum esse requiri raritatem
si n. inquit Ruu:, in aliqua parte orbis
ob insignem terrae felicitatem gigantes
l. ob soli sterilitatem nani ordinarie ge-
nerarentur, neque hi, neque illi dicendi essent
simpliciter monstra, sed solum sdm quod cum ta-
les n. fiant omnino praeter naturae leges, cum
solum respectu maioris partis, et cursus cuius
naturae exorbitent, n. a. omnino simpliciter respectu
totius naturae, et cuiuslibet partis eius. Dicit
quarto anormiter. si n. parum etiam deflec-
tat à consueto cursu naturae, ut si quis l. nasum
l. os, aut caput solido paulo maius habet, n.

Respondet. 1mo, cum parrerio l. 9. cap. Rassonio. Nota y monstrorum genera à parrerionu.
quo recensat q genera monstrorū, q tn̄ per
pauciora reuocari posunt, nam primo quædā
à suis parentibus differunt specie, sic teste merari-
tante plinio, mulier elephantē genuit,
agnum alia, quædam apud Heluet. leonē, alia
canē, papiæ felem, August. vindel: an-
no 1531. quædam uno eodemqs partu ani-
ma e primo caput humanū, membranis uelut
sacco inuolutū, mox serpentē bipedem,
tertio porcū integrū, huc referri posunt
fauni, satyri, etc. de qbus mira cernes
apud S. Hieron:. 2do quædam habent
eandem quidem speciem cū parentibus
quoad membra tn̄, membrorumqs figura
situm, numerum, magnitudinem enormē
differunt, ut illi, q nascunt, l. pede
caprino, l. bicipites, l. unimani, l. scio-
pedes, Arimaspi, q oculum unicum in
fronte gerunt, item Gigantes, cuiq modi
cadauer ad Erycam montē anno 1342.

inuentum scribit, Delrio l. 2. disq. mag. q. 15. in antro portentosæ magnitudinis cuius anterior granarij pars aliqt Sicul. modiorum capax erat, et anno 1516 in Mazareno agro cæmentarios effodisse cadauer hóis cubitorum staturæ circiter 20. caput hbns dolij instar, alius alibi repertum cubitorum 22. alius si rectè memini cubitorum 30.

Responsio.

Respond: tertiò, monstrorū caús, et occasiões uarias adferri, prima maá ē l. copiá, l. inopiá, seu defectꝰ, l. ꝯfusió permixtioq̄ꝫ

Primò monstri caū ē maá l. copia, l. inopia, l. ꝯfusio permixtioq̄ꝫ.

sic ex maæ abundá gigantes, sic digiti in una manu 6. 8. 10. prodeunt, expenuriá ui monoculi unipedes, et coactæ breuitatis homunculi, seu pygmæi, l. cubitales dixi ex redundiá maæ fieri gigantes, dum in matrice n̄ diuidat maá seminis germitaria etiā membranas, si n. per fectè per has diuidat, oriunt gemelli, l. plures fœtꝰ si a. partim diuidat, partim ꝯtinuat, hoc ē, si membrana interiecta non nihil

rumpat, tunc ex parte foetus duo coalescunt,
ex parte dividunt, hinc visi nonnunquam homines
gemini, qui secundum partes inferiores umbilico
tenus coaluerunt, quoad superiora vero omnia
duplicia habuerunt, ut duo capita, quatuor
brachia etc. Item monstra fiunt ob ru-
ditatem hebetudinem virtutis seminalis, quae
fingendo foetui, ejusque partibus exacte
formandis saepe non sufficit, itaque illas non-
nunquam imperfectas, alias concretas, atque in-
discretas relinquit, itaque indecentem figu-
ram induit, sic aliae qualitates praevie, si nunquam
satis est qualibet partes materiae, ut aequa-
liter attingunt, tametsi materia, visque for-
matrix sufficiens per se esset, minus decenter
formant, at si in una parte humiditas
ac frigus redundant, fit massa quaedam
sine distinctione membrorum, aut homines, ac navan-
di potentes, si vero praedominatur siccitas,
ac calor, nascuntur homines ad maniam pro-
pensi, si calor nimius in corde, accidit, ut

Item monstri-
cam e ruditate
hebetudoque vir-
tutis seminalis
quae fingendo
foetui saepe
non sufficit.

930. nunquam l. dentati, l. etiam barbati pueri, l. puellae nascuntur. Tertio dat partui monstru-

Tertio monstri causa est confusio seminum diversae speciei promiscuae.

osi occasio, ex seminum diversae speciei promiscuae confusio, quod cum fit, ipsae quoque forma-
tricas virtutes multipliciter sese impedi-
unt, et sic oriuntur quoad externa linea-
menta semi homines, et sicut ille semibovenique
viri, semi virique boves. Quarto monstra

Quarto occasio loci

accidunt occasione loci, in quo continetur mater
quod si nimis angustus sit, promatque sufficie-
ad plures aeque coarctat, facitque, ut duo foe-
tus inchoati ex parte coniungantur, l. certe
unius membra, ut manus, pedes, l. etiam
digiti multiplicentur. Quinto monstri

Quinto influentiae coelestes

causa esse possunt influxus caelestes, item
regionis, circumfusique aëris constitutio
temperies, l. intemperies, hinc fit, ut
in locis aliquibus plures edantur monstrosi aeque

Nota ex Africa semper nova, novaque prodigia monstra.

quam in aliis, inde Africa dicebatur ab an-
tiquis semper habere aliquid novi, quia semper nova,
novaque monstra ex illa prodibant. Sexto

phantasiã inducit nunquam defodas, at in solidas species, sic fœmina quædam peperit hirsutum puerum, et veluti cameli corio vestitum, eo quod imaginẽ S. Joan. Bap. cameli exuuijs indutum sæpius inspicere solaret. Septimò deniquè monstrorum causa addi potest singularis Dei voluntas fiunt n. nunquam monstra, vel in scelerum vindictam, vel ob occulta ipsius iudicia consilia, soli ipsi cognita, quo referri potest memorandum profectò illud, de Marg. comitissa Hennenburg. quæ anno Chri. 1266. vixisse scribitur ætatis suæ 42. die parasceues hora 9. ante meridiem infantes vivos promiscui sexus peperit trecentos sexaginta quatuor unico partu, ob reprehensã, et contemptã, ut ferunt, paupereculam, quod gemellos ediderat, cui illa vicissim imprecata est, ut pareret tot proles, quot essent in anno dies

Respondet quartò ex Aur. hic ja.

§ 31.
Sexto monstri causa nunquam est phantasia, quæ inducit deformes, et in solidas species.

Septimò monstrorum causa 97.
singularis Dei voluntas, vel in scelerum vindictam, vel ob occulta illius iu-

132.

Nota fatum à priscis, denominatum, nam apud antiquos.

fatum à priscis, ãẽ pro fatali quadam absolutaq́ et quasi adamantina necessitate, quâ contendunt fieri oîa in hoc mundo, nihilu[m] liberâ, ne ab ipsis q[ui]d[em] hoi[bus], cum p[er] siderum influxu, tum p[er] absolutam anteq[ue] atq[ue] immutabilem Dei volte, illiq[ue] p[er] inevitabilem praescientiam rerum oium, et fati hoc modo accepti vatoribus remittimus, ac Chriani n[on] recipimus, q[uia] tollit libertatem à caûis liberis, q[uo]d dici n[on] potest, nisi ab haeretico, licet n[on] fatum ita appellatum sit, quasi praefatu[m] praenuntiatumq́ à Deo de rebus futuris, quas scit, ac vult Deus, haec tn[tamen] volte suâ n[on] defraud intrie caûs liberas, neq[ue] eis necessitem infert, quin absolute p[o]t[e]rium faceregerent si vellent, l. agere l. omittere actionem de qua re fusè p[er] theol: in 1. p. S. Thom: q[uo]d si fatu[m] accipiat[ur] pro praescientia, ordinatione ac volte Dei, sive p[er] se ipsa. sive ante circa res a[li]q[ua]s p[er] in hoc mundo, quin def